

קלקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת כי תצא

בס"ד לקראת שבת מלכתא

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין ע. ^ד 30	בני ברק	ירושלים	עיר
18:24	18:37	18:44	18:34	18:27	18:43	18:37	18:36	18:45	18:27	כניסת שבת
19:40	19:39	19:39	19:40	19:38	19:41	19:40	19:29	19:40	19:38	יציאת שבת
20:15	20:18	20:17	20:15	20:18	20:16	20:18	20:06	20:16	20:18	ר"ת

הלימוד השבועי לנבחני דרשו

לפרשת כי תבאי - ז' אלול | דף יומי - סנהדרין מט - נה | משנה ברוח - סימן ר"ג אמצע טיפא א' "חומר" עד טיפא ה' | מסור - פרק י"ג עד פרק י"ד "ענה מדבר אודות הסכנה" | קצין חכמה - כתיב מות וחיים ביד לשון עד שער החשובה "זנה מדדות רבות"

יום המיישי ט' אלול תשע"ז | פניני פרשת כי תצא | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

לפני שנים רבות הייתי מגיד שיעור בסקווירא. יום אחד, נכנסתי ליטול ידיים בחדר סמוך לחדרו של האדמו"ר, לפתע יצא האדמו"ר מחדרו וניסה לפתוח עמי בשיחה. רמזתי לו בתנועת יד שאיני יכול לדבר כעת, לפני ברכת המוציא, דבר אחד נחרט בזכרוני מהרגע ההוא...

הרה"צ רבי אריה שכטר שליט"א על האור הגדול

לְמַעַן יִבְרַךְ ד' אֱלֹהֶיךָ (דברים כג)

שיזרח מפניהם. הם לא יבינו מהו האור הזה, אבל אנחנו יודעים: האנשים הללו זכו להיות מן הנעלבים ואינם עולבים, הם שמעו את חרפתם ולא השיבו, כי לא כבוד עצמם היה חשוב להם אלא אך ורק כבוד שמים! הם לא רצו לצער את בורא עולם, גם במחיר של השפלה והתבזות, וכעת הגיע הזמן שכולם יראו בעיניהם את מעלתם הגדולה.

שומע חרפתו ואינו משיב - עשיר שבעשירים

ישנם שני מקומות ומועדים לתשלום מן השמים על מעשי האדם, לטוב ולמוטב: בעולם הזה ובעולם הבא. בעולם הזה משלמים בזול- הן על עברות והן על מצוות. אדם עבר עבירה- כשנפרעים ממנו בעולם הזה הוא מקבל קצת צרות ויסורים רח"ל, ובכך נמחקת לו העבירה. עשה מצוה- גומלים לו את שכרו בעולם הזה על ידי שנותנים לו קצת שפע ופרנסה טובה וכיוצא בזה, ובכך נמחקת לו המצוה. הוא כבר לא יוכל לדרוש עבורה שכר בעולם הבא, שהרי קיבל את שכרו בעולמו.

לעומת זאת בעולם הבא משלמים ביוקר - הן על מצוות והן על עברות. אם על מצווה אחת לא יספיק כל חלל העולם לשלם שכר וגומול, נתאר לעצמנו איזה עונש צפוי לאדם על כל עבירה, ה' ירחם.

והנה, במקום שמן השמים יפרעו מן האדם בעולם הזה על מעשה העבירה באמצעות יסורים וצרות רח"ל, הקב"ה בטובו מציע לנו דרך אחרת, חילופית: "כל המעביר על מידותיו- מעבירין לו על כל פשעיו". לא אסונות, לא מחלות, לא השתלת מח עצם, לא טיפולים כימותרפיים, ה' ישמור ויציל. בסך הכל במקשים ממך דבר אחד: אם מישוה פגע בך- תעביר על מידותיך. זה הכל, לא יותר. האין זו עסקה טובה? כלום יש עסקה משתלמת יותר מזו?

אדם שנפגע מן הזולת, יש בליבו עליו. זה טבעי לגמרי. קשה לו לחייך אליו ולומר לו שלום ברחוב, כאילו שום דבר לא קרה. אבל אם האדם היה יודע איזו תועלת הוא משיג על ידי שהעביר על מידותיו,

חפץ חיים אומר דבר נפלא: האדם ששתק והבליג וסבל על כבוד שמים, לעתיד לבוא הוא יאיר כאור השמש! כשיבוא המשיח יבואו כל הצדיקים לקבל את פניו, והנה כמה מן האנשים פניהם יאירו ויבהיקו באור גדול. מה פשר האור המיוחד הזה הזוהר מפניהם? זהו האור של "הנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים". כשתגיע השעה ויתקיים "קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח", הם יזהרו ויאירו כאור השמש- "כצאת השמש בגבורתו".

בשנים שלאחר קום המדינה היתה עליה גדולה של יהודי צפון אפריקה. השלטונות שיכנו את העולים החדשים במעבורות ובישובי ספר. התנאים היו קשים, העוני והצפיפות היו בלתי נסבלים, והיה צריך לבוא אליהם ולעודד אותם ולחזקם. הייתי אז אברך צעיר, ושלחו אותי לדרוש במושבים שבדרום הארץ.

הגעתי למושב ברכיה שבו שוכנו עולים חדשים מתוניס, ומיד נכנסתי לרב המקום, הרב הצדיק רבי רחמים חי חוויאת הכהן זצ"ל, מגדולי רבני גירבא (הוא נפטר בגיל צעיר, פחות מבן שישים, ועל שמו נקראת ישיבת כסא רחמים). אני זוכר שכשהבטתי בפניו נתקפתי פחד ובהלה: פניו הארו באור בוחק וזוהר; כמו אור שמסנוור את מי שמביט בו. משהו לא מהעולם הזה! פשוט לא יאמן!

לפני שנים רבות הייתי מגיד שיעור בחסידות סקווירא. יום אחד בשעת הצהרים, נכנסתי ליטול ידיים בחדר סמוך לחדרו של האדמו"ר. לפתע יצא האדמו"ר מחדרו וניסה לפתוח עמי בשיחה. רמזתי לו בתנועת יד שאיני יכול לדבר כעת, לפני ברכת המוציא. מיד שב האדמו"ר לחדרו ונעל את הדלת. דבר אחד נחרט בזכרוני מהרגע ההוא: האור הגדול שבקע מפניו הבהקים, כמו אלומת אור מסנוורת. כך יהיה לעתיד לבוא. אנשים יביטו בחבריהם ויסתווירו מן האור

עודו שוכב על מיטתו כשהשעון מורה על השעה 6 בבוקר והנה דפיקות עזות נשמעות בדלת הדרם, ובפתח עומדים שוטרי המשטרה המקומית, אמרו לו השוטרים התקשר לביתך כי זה לנו ג' שעות שאנו מחפשים אותך בכל המלונות שבעיר. מיד כשענתה לו רעייתו נתנה לו מנה אחת אפיים, מדוע לא התקשרת...

הרה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א על נפלאים דרכי ד'

עתה בשלוש לפנות בוקר אהפוך את המלון בשביל הטלפון- הרי זה לו שנתיים ומחצה שהוא יושב וממתין ואין קול ואין עונה, וכי דייקא בשעות אלו מת כבר גוי בשעטומ"צ... עודו שוכב על מיטתו כשהשעון מורה על השעה 6 בבוקר והנה דפיקות עזות נשמעות בדלת הדרם, ובפתח עומדים שוטרי המשטרה המקומית, ושאלתם בפיהם אתה מיסטער פלוני, ויאמר הן, אמרו לו השוטרים מה קח טלפון והתקשר לביתך כי זה לנו ג' שעות שאנו מחפשים אותך בשליחות בני ביתך בכל המלונות שבעיר. מיד כשענתה לו רעייתו נתנה לו מנה אחת אפיים, מדוע לא התקשרת, החל העסקן להסביר את עצמו שהייתה השעה מאוחרת וחשב לעצמו כי שנתיים ומחצה לא נמצאה כליה וכי דייקא באלו השעות הספורות המצא תמצא, אמרה לו בני ביתו, ואכן באותם השעות ששהיתם על המטוס מת גוי ונמצאו הכליות המיוחלות... מיד התקשר העסקן לביה"ח בני. ויענו פה אחד ואמרו לו- הנה מכללי בית החולים שאם החולה אינו עונה תשובה עד שלוש שעות פונים אנו לחולה הממתין אחריו בתור, וזה כרבע שעה- חמש עשרה דק' ששני גויים הבאים אחריו ענו תשובתם כי רצונם בכליה זו.

לבו של העסקן נשבר בקרבו, אבל משחזר אל ר' ראובן התאמץ שלא להראות לו מאומה מסערת רוחו... מיד בבוקרו של יום פנו השניים לבית החולים בכדי לרשום עצמם ברשימה הממתנת לכליות, תוך כדי המתנתם שם חקר ר' ראובן את העסקן מדוע אין פניו כתמול שלשום, בתחילה ניסה העסקן שלא לענות לו, אך משרבו הפצרותיו של ר' ראובן סיפר לו את כל פרשת הכליות, מיד נענה ר' ראובן, הבה נפתח בריקודין יהודות ולהלל לבורא ית"ב, השעון חשב שמא נשתבשה דעתו של ר' ראובן לעבור מפח נפש כזה, אך הוא בשלו, והחל מסביר לעסקן, הבט וראה, שנתיים ומחצה מרוחק אנוכי מבית אבי וממשפחתי, אויה לי ואוי לנפשי אילו הייתי מקבל אותה כליה, שהרי ראית כי אותה כליה איננה שלי וראיה לכך שלא הגיעה לידי, מה עשה הקב"ה העבירנו למדינה אחרת למשך כמה שעות הללו... עתה, הגע בעצמך, אילו היית מתקשר מיד לביתך והיינו חוזרים לני. היו משתילים בגופי כליה שאיננה שלי ה' ירחם... הרי זה היום יום ההצלה שלי, כי המחשב (קאמפיוטער) אומר שכליה זו מתאימה לי ולסוג דמי אבל הקב"ה אומר, לא, לא, כליה זו איננה טובה עבורך... גם מיהר ר' ראובן להתקשר לבני ביתו שבארה"ק לספר על הנס שאירע עמו- תחילה חשבו שהנס הוא שנמצאה כילה, עד שהסביר להם כי ניצול שלא להפסיד כל

וַיִּהְיֶה ד' אֱלֹהִים לְךָ אֶת-הַקְּלָהּ, לְבָרְכָהּ (דברים נגו')

מעשה שהיה לפני כשלושים שנה, המגיד מישרים הגאון רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל (נלב"ע לפני כמה שנים) חלה בכליותיו והוכרחו להשתיל בגופו כליה חדשה, בליט ברירה נטל ר' ראובן את מקל הנדודים נסע בגפו לארה"ב ונתיישב בבארא פארק כשהוא רחוק מבני ביתו ושבעת צאצאיו (כי באותם הימים שיחת טלפון מארה"ב לארה"ק לא היה דבר של מה בכך) כשהוא ממתין שיבאו תורו לקבל הכליה בבית החולים דשם, עברו כמה שבועות ויחדשות אין, אין כליה ולא זכר לכליה (כי סוג דמו של ר' ראובן היה סוג נדיר, ואי אפשר להשתיל כליה אלא מאדם שדמו כדמו של גוף הנשתל בו), אחד העסקנים הנודעים המכירים בענינים אלו נכנס בעובי הקורה והחל להשתדל בין בתי החולים למהר ישועתו של רבי ראובן, ולא עלתה בידו, עבר עוד חודש, חודשיים, מחצית השנה, גם שנה ושנתיים עברו כשהוא מנותק לגמרי מבני ביתו וצאצאיו, ועדיין לא נראתה כל ישועה באופק... משעברו שנתיים ומחצה, אמר העסקן לר' ראובן הנה

אין כל תכלית בישיבתך כאן בבארא פארק, נראה כי ההשתדלות הרצויה עתה שתסע לסאן פראנציסקא (סן פרנציסקו) אשר בקאליפארניא שם יש בית החולים המיוחד לעניני השתלות אולי משם תבוא ישועתך... אל"ר' ראובן, הנה אין לי כל שיג ושיח בשפת הענגליש (אנגלית) ובקושי שכאן הנני מסתדר אודות לישיבת רבים מאחינו בני ישראל המסייעים בעדי, אבל כיצד אמצא את ידי ורגלי באותו מקום מרוחק בין אלפי גויים ונכרים- להכנס לבית החולים להירשם מחדש בתור המיועד לממתנים על כליה, להיבדק שוב ושוב מבלי יכולת לדבר עמהם אפילו דיבור אחד, נכמרו רחמי העסקן ואמר לו אף אני אעזוב את ביתי לתקופה זו ואצטרף אליך בנסיעתך ויהי ה' בעזרנו, העסקן נמלך בבני ביתו, והיא הסכימה, אלא שהעלתה חשש שמא דייקא באותם השעות שתסעו מהכא להתם (6 השעות במטוס) ימות גוי שבגופו כליה המתאימה לר' ראובן, על כן היא מסכמת לנסיעה ב'תנאי' שמיד בבואם לסאן פראנציסקא יתור אחר 'טלפון' ויתקשר אליה לברר את המצב... למעשה הגיעו השניים לסאן פראנציסקא בשעה 3 לפנות בוקר ומיד פנו לנוח מעמל הדרך באחד המלונות בעיר כשהעסקן אינו מתקשר הביתה- מכיוון שטלפון לא היה תחת ידו חשב לעצמו

סערה נוראה החלה להשתולל בלב ים, אימתה ופחד נפלו על כל הנוסעים. היהודים שהיו על האניה החלו לזעוק אל ה', ואף נדרו ליתן צדקה, כדי שזכות המצוה תעמוד להם להינצל ממות

הרה"צ רבי שלמה זלמן ברייל זצ"ל על נדרים ובטחון בהקב"ה

כלשהוא. נכמרו רחמיו של רב החובל, ונענה למבוקשם. הקצה להם באניה מקום לשבת וללון שם, במקום חשוך, צר ומחניק, בסמוך לתאי המטען.

הימים הראשונים למסע עברו עליהם בקושי רב, אך משעברו ימים מספר וטרם בא אוכל לפיהם, נשברה רוחה של האישה, והיא החלה לבכות מרות: "מה טעם יש בכל הנסיעה הלזו, אם נגיע לארץ ישראל כמתים?". ראה הקב"ה בצערם ושלח את עזרתו בדרך פלאים. סערה נוראה החלה להשתולל בלב ים, אימתה ופחד נפלו על כל הנוסעים. היהודים שהיו על האניה החלו לזעוק אל ה', ואף נדרו ליתן צדקה, כדי שזכות המצוה תעמוד להם להינצל ממות. הקשיב ה' לקול תפילתם והים נח מזעפן.

מיד עם שוך הסערה בקשו הנוסעים להשלים מיד את נדרם לד', והחלו לחפש במרץ על הספינה אחד עני כל שהוא, שיוכל לקבל את הצדקה אשר נדרו. ביקשו ולא מצאו, עד אשר נזכר אחד מהנוסעים, בזוג היהודים היושבים בבטן האניה בחוסר כל... מיד חשו הנוסעים אליהם, ומצאו כשהם שרויים במצב של עילפון מרעב ומצמא. מיהרו האנשים להחיותם במאכל ובמשקה והרעיפו עליהם מכל טוב, גם צידה לימים שיבואו נתנו להם. המשך הנסיעה עבר על כל הנוסעים בטוב ובנעימים ללא כל תקלה, עד שזכו כולם לחונן את הארץ הקדושה בשלום.

רק לאחר שהגיעו, שאלה האשה הכשרה את בעלה: "הכיצד זה העזת להסתכן ולעלות על האניה ללא מזון וצידה?". השיב היהודי בתום לבו: "אלוקים שיכול לפרנסני רק ביבשה ולא בים, אלוקים כזה אין אני עובדו!" "אט דאס איז א ריכטיגע אמונה?" (זוהי האמונה הנכונה!) התלהב ר' זלמן. וכמצטרף היה לקריאתו של אותו יהודי, היה חוזר על דבריו בהטעמה שוב ושוב: "אלוקים שיכול לפרנסני רק ביבשה ולא בים, אלוקים כזה אין אני עובדו!"

הוא אומר, לא די לו לאדם ב'ידיעה' גרידא, כי הקב"ה הוא זה שמסובב את העולם, והכל ממנו וברצונו, אלא אמונה אמיתית עניינה - רגש מחוור, והכרה ברורה שבפניו ית' אין מעצור מלספק לכל נברא את צרכו בעל עת ובכל זמן שיהיה.

(מתוך ר' זלמן)

ועֲשִׂיתָ פֶּאֶשֶׁר נִדְרָתְךָ (דברים כ"ג, כ"ד)

"אשרי אדם בוטח בך" - מאושר הוא האדם הבוטח בה' - את הפירוש המוחשי לפסוק זה ראו הכל בדמותו של ר' זלמן. סבר פניו השלוות והמאושרות העידו כאלף עדים, כי זהו האיש אשר "לבו נכון בטוח בה'". כל שנותיו יגע להשריש בקרבו את האמונה התמימה בה', אמונה כפשוטה, ללא כל חכמות. היתה זו עבודת חיים בלתי פוסקת, לחזק ולבסס, להוסיף ולהתחדש בכל יום ביסוד האמונה, אשר הוא השרש לכל התורה.

"את שער הבטחון שבספר חובת הלבבות למדתי יותר מאלף פעמים!", הוסיף ר' זלמן על עצמו. "רק בהתחזקות ללא הרף ביסוד האמונה הפשוטה ניתן לצלוח את הכל", היה ר' זלמן מעודד את אלו אשר באו לקבל עצה ותושיה בהתמודדות עם נחשולי החיים הסוערים, ואכן, גדול היה לימודו ושינונו בקנייני האמונה שהביאו לידי מעשה.

בכל דרכיו והליכותיו גילם ר'

זלמן את דמותו הזכה והברה של בעל ביטחון אמיתי, המשליך יתנו על ה' כליל, כי הלא אב רחום לו, ועליו לבו סמוך באמונה גמורה שאין לה עוררין, כי הוא ורק הוא יתברך מנהל את חייו, למן הפרט הפעוט ביותר ועד לדברים החשובים העומדים ברומו של עולם. בבקשו להאיר את המחשבה באור בהיר של אמונה זכה, היה ר' זלמן רגיל לספר:

מעשה שהיה ביהודי אחד שביקש לעלות לארץ ישראל, אך ידו לא השיגה לשלם עבור דמי הנסיעה, אולם רצונו העז ותשוקתו הגדולה לא שקטו עד שהלך אל הנמל יחד עם בני ביתו. משאיתר ספינה הנוסעת לארץ ישראל, הלך וביקש ברחמים ובתחנונים מרב החובל, שיתיר לו להצטרף למסע באניה תמורת הפרוטות הבודדות שבידו, בלא לקבל תא, ובלא שיובטח לו מזון

<< המשך מעמוד 2

המתנת שנתיים ומחצה להבל ולריק...

כעבור ג' חודשים נמצאה כליה מתאימה לו, ונשתלה בגופו, ובס"ד חי עוד כשלושים שנה בבריאות השלימה, ובכל שנה ושנה היה עורך סעודת הודאה גדולה על שניצל מהיזק ולא נשתלה בגופו כליה שאיננה שלו.

ובדרך אגב ייאמר, שהעסקן חקר אחר אותם שני הכליות שהיה נראה כמי ש'הפסידו' אותם, ולמעשה נשתלה בשני גויים הבאים משני קצוות תבל- ושניהם מתו לאחר ששה שבועות, כי הכליה היתה יפה ושלימה מבחוץ, ומבפנים הייתה מזהמת

לגמרי... ונראה לעין כי צדקה שמחתו של ר' ראובן, והלימוד מכאן יבין כל חד וחד בדיליה להאמין שהקב"ה מנהיג את העולם בטובו הגדול, וכאותו ר' ראובן שלא בכה 'בכיה של חנינם' אויה לי- מחמת שנסעתי הפסדתי את הכליה, אלא אדרבה, כדי להצילני הגביה אותי הבורא על המטוס, הרחיק אותי ממקום הסכנה, וכך ניצלו חיי, גם יבין, כי מה שלא בא לידי איננו שלו..

(מתוך באר הפרשה דברים תשע"ז)

האברך שלקה ל"ע במחלה, החל לפקוד, מחד, את קבריהם של גדולי הדורות, ומאידך נִקֵּשׁ על דלתות-בתיהם של גדולי ישראל החיים עמנו, כדי שיעניקו לו את ברכתם. אחד מגדולי הצדיקים הפתיע אותו באומרו: "אני אמסור לך מכתב, ותניח אותו על קבר הרשב"י"...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על הזדמנות מיוחדת לתפילה

בו! הדרך היחידה להתמודד עם הקושי הזה, הוא לידע להודיע ולהיוודע על הרווח הגדול העשוי להכנס לחשבוננו אם נלמד לוותר. הסיפור דלהלן הושמע באוזנינו ממקור ראשון, ונוכל ללמוד מכאן על עוצמתו וגודל-חשיבותו של הווייתו.

המעשה היה באברך ת"ח שלקה ל"ע במחלה, ובעקבות זה החל לפקוד, מחד, את קבריהם של גדולי הדורות, ומאידך נִקֵּשׁ על דלתות-בתיהם של גדולי ישראל החיים עמנו, כדי שיעניקו לו את ברכתם ויתנו לו עצה וסגולה כיצד יוכל להירפא.

פְּקַח עֵינָיו בְּתַמְיָהּ
יום אחד החליט הת"ח לנסוע למירון ולהפיל שם תחילה ובקשה על קברו של רשב"י. לפני כן הוא נכנס אל אחד מגדולי הצדיקים

שבדור, וסיפר לו על נסיעתו המתוכננת. הצדיק בירך אותו מעומק הלב, וכששמע שהוא מתעתד לעלות מירונה, הפתיע אותו באומרו: "אני אמסור לך מכתב, ותניח אותו על קבר הרשב"י"...

פֶּקַח הֵת"ח אֵת זֹג עֵינָיו בְּתַמְיָהּ-רַבְתִּי, וְלֹא יָדַע בְּמֵה וּבְמֵי מְדוּבֵר, וְעַל אִיזָה מִכְתָּב מִדְּבַר הַצַּדִּיק שְׁלִיט"א.

"אני אספר לך במה מדובר, וצריך אתה לדעת שיש לך בבית אשה צדקת יוצאת מגדר הרגיל", אמר הצדיק המפורסם. הסיפור שהתגלה עתה, ושהתרחש עוד לפני חתונתם של בני-הזוג הפתיע את הבעל-הת"ח.

'שלא תהיה אלמנה'
"זמן מה לפני החתונה שלכם", סיפר הצדיק, "פגע מאן-זהו באשתך-לעתידי, בצורה חמורה מאוד. משעמד הפוגע על גודל טעותו, וידע את החטא שעשה, בא לבקש מחילה, סליחה וכפרה, אבל אשתך מיאנה לשמוע, ולא רצתה לסלוח. הפוגע עלה לביתו ושאל מה עליו לעשות כדי לפייס את האשה?"

"משראיתי את שברון-ליבו של הפוגע, שלחתי שליח אל הנפגעת וביקשתי ממנה שתסלח על החטא שעשו כלפיה, אבל, גם לאחר שהגיעה אליה הבקשה, סירבה האשה לסלוח. רק לאחר מסע מפרך של שכנועים והפצרות של גורמים שונים, התרצתה האשה,

המשך בעמוד 5 <<<

"לְמַעַן יִצְרִיכוּ יָמָיךְ" (דברים כ"ה, ט"ו)

'תְּכַלְאֵי אֵת הַכַּעַס, וְאִם יֵשׁ לְךָ צָרָה בְּבֵיתְךָ, זֶה הַיָּמֵן לְהִתְפַּלֵּל עֲלֶיהָ'
אשה אחת הציגה בפני חולצה חדשה שרכשה לא מזמן, ובצווארונה היה חור שחור גדול. היא סיפרה שכנראה אחד השכנים מהקומה העליונה השליך סיגריה, וזו נפלה היישר על הבגד ועשתה בו חור שכזה עד שהבגד יצא מכלל שימוש.

האשה היתה במצב של כעס וחרון אף. אחרי הכל, לא בכל יום קורה כדבר הזה, שחולצה חדשה ומצוחצחת הולכת לאיבוד, ועוד בגלל חוסר זהירות משווע של שכן שלא השגיח במעשיו...

היא שאלה אותי מה לעשות, והשבתי לה, שאם יש לה צרה בתוך ביתה, זה הזמן הטוב ביותר לכלוא את הכעס ולא להוציאו החוצה, וכשם שהיא מתגברת עתה נגד הטבע שלה ואינה כועסת, כך תעמוד לה זכות זו נגד היסורים והצרות.

המקור להנהגה זו הוא מבעל ה"אור החיים" על הפסוק (דברים, פרק ג' פסוק כ"ג) "ואתחנן אל ה' בעת ההיא: האור החיים מסביר בכמה אופנים את המילים 'בעת ההיא', ואחד הפירושים הוא שמדובר בעת רצון, כגון זו כאשר אדם מתגבר על טבעו ורצונותיו, ואז הוא בא אל הקב"ה בבקשת-חינונים.

יש מקרים שילדים לא מחונכים שורטים מכוניות חדשות וגורמים בכך נזק עצום לבעליהם, ויותר מהנזק הכספי יש בכך עוגמת נפש רבה על רכב חדש שנשרט, ונראה כמשומש. ההצעה שצריך להציע לאותם אנשים שנפגעו היא שיתגברו על עצמם, ולא יצאו בצעקות רמות נגד מי שעשה את המעשה, ויבקשו מהקב"ה שבזכות ההתגברות הזו, יגאלם מצרותיהם ויסוריהם.

כל זה כמובן אינו פוטר במאומה את הילדים הללו ואת הוריהם, הצריכים לשאת בנזק שנגרם, ולחנך את צאצאיהם לא לפגוע ברכוש השכנים.

בעל ה'שומר אמונים' זצ"ל היה אומר, שמי שרוצה שתפילתו תתקבל, ידע שהעת-רצון הטובה ביותר היא בעת עשיית מצוה, ובמיוחד אם אדם שומר את עיניו בלכתו ברחוב, וכשנתקל בנסיון הוא מתפלל שה' ימלא משאלותיו הטובה. תפילה זו תתקבל בשמים, אומר ה'שומר אמונים'.

חבל לבזבז רגעים והזדמנויות שכאלו. מי שחברו מרגיז אותו, ויש כאלו היודעים לעשות זאת היטב... ידע לו ששעה זו היא עת-רצון מיוחדת וכדאי לו לנצלה לתפילה.

...

הצדיק אמר לבעל שנייה את המכתב של אשתו בציון הרשב"י

אין אנו מתעלמים, ולו לרגע, מהקושי הטמון במידת הסבלנות. כמה קשה לאדם לוותר לרעהו! כמה קשה לו לוותר אפילו על דבר קטן, ואפילו על מילה לא-נכונה שיצאה מפי חברו, ופגעה

שאל הרב את העשיר: "מדוע כאשר הסבא מנובהרדוק בא אליך לבקש צדקה, נותן אתה לו סכומים הגונים, ואילו לי נותן אתה סכום יפה, אבל דל ביחס לצרכי, אינני יודע אם אני קטן ממנו או לא, אבל בודאי שאיני בטלן יושב קרנות, באתי אליך בעניין חשוב מאוד, מה ראית להעדיפו על פני?"

רבי שלום שבדרון והאדמו"ר רבי יואל מסאטמר זצ"ל, על עשירי עולם וצדקה

הרב. "ובכן אסביר לך", אמר ר' דונש. "לפי התנהגותך אצלי בבית, אני משער כיצד התנהגת בביתך בטרם בואך אלי. לבשת בגדי שבת, שאלת את הרבנית אם אתה נראה בסדר, הרי הולכים לגביר ר' דונש ולא דבר פשוט הוא, ר' דונש הוא ר' דונש. וכאשר הגעת הנה, נקשת בדלת בעדינות רבה, חששת להקיש בחוזקה, כדי שלא ייראה הדבר כחוצפה. וכאשר פתחתי לפניך את הדלת, לא התיישבת, עד שהתיישבתי אני מתוך דרך ארץ ויראת כבוד כלפי. "אמור נא לי, לשם מה כל חרדת הכבוד הזו? וכי מי אני ומה אני? אלא מה, יש לי כסף! אמור מעתה, אם כסף הוא דבר כה חשוב, רוצה אני להחזיקו אצלי.

"אבל כשהסבא מנובהרדוק בא אלי, אני פותח לו את הדלת, הוא

כנס ומתיישב, ומתחיל לדבר אלי בניגון: 'דונש'ל, דונש'ל, מה יהיה איתך? הרי חוץ מכסף אין בידך מאומה! ומכך אני מבין שכסף זה הבל. הוא יושב ומוכיח אותי, ואינו חושש לומר לי מילים כדרבנות, לכן אני פותח לפניו את הקופה ואומר לו, קח ככל הדרוש לך"...

אמר בשעתו רבי ברוך בער ליבוניץ זצ"ל, שמעולם לא היתה מלחמה על אדמת אמריקה, אמנם

היו לה מלחמות במקומות אחרים, אבל לא על אדמתה שלה, וכל זה בזכות הצדקה שמרבה מדינה זו לתת.

(להתענג בתענוגים' על פרשת השבוע)

"נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבְרַתְּ כְּפִי" (דברים כ"ג, כ"ד)

מסופר על האדמו"ר רבי יואל מסאטמר זצ"ל, שביקש מעשיר אחד לתרום לעניי שטטה ידו. אותו עשיר התחמק באומרו: "אל אגה, ודאי הקב"ה יהיה בעזרו", וסרב לתת פרוטה.

אמר לו האדמו"ר: "מידות רעות שניתנו באדם יש להשתמש בהן לעבודת השם יתברך, כגון כעס, כדי להרגיז יצר טוב על יצר הרע, וכן לכעוס על עוברי עבירה. תמיד הייתי תמה, כיצד אפשר לנצל אפיקורסות וכפירה לעבודת השי"ת?

"בזכותך מצאתי ביאור: כאשר אדם מבקש מחברו עזרה, בין עזרה בגופו ובין עזרה בממונו, אין לו לחשוב: הרי ה' יכול לעזור לו ומדוע שאטרח בדברי? אלא בזה ישתמש כביכול במידה של "כפירה", ויחשוב שאין הדבר תלוי אלא ב"י!"

סיפר רבי שלום שבדרון זצ"ל: ר' דונש היה אחד הגבירים הגדולים ברוסיה, בעל צדקה גדול וגם איש חכם. הוא לקח לבנותיו חתנים מעולים ודגולים, ואחד מהם היה רבי יוסף לייב מטלז. לעת זקנתו אף עלה לארץ ישראל ונפטר בה. סיפרו על ר' דונש שכאשר היה בא אליו הסבא מנובהרדוק, היה פותח לפניו את קופת הכסף שלו, ואומר לו: "קח ככל שתחפוץ".

פעם אחת בא רב גדול לר' דונש, וביקש ממנו סכום כסף לעניין חשוב, ר' דונש כמובן נתן את תרומתו, אלא שהסכום שנתן לא סיפק את הרב, והוא לא היה מרוצה, אמר איפוא לר' דונש: "סלח לי ואל נא תכעס עלי, אך ברצוני לשאול אותך שאלה" - "רשאי אתה לשאול כרצונך", השיב הגביר. "אמור לי", שאל הרב, "מדוע כאשר הסבא מנובהרדוק בא אליך לבקש צדקה, נותן אתה לו סכומים הגונים ואילו לי, נותן אתה סכום יפה, אבל דל ביחס לצרכי, אינני יודע אם אני קטן ממנו או לא, אבל בודאי שאיני בטלן יושב קרנות, באתי אליך בעניין חשוב מאוד, מה ראית להעדיפו על פני?" חייך ר' דונש והשיב: "ביקשת רשות לשאול שאלה, עכשיו אני רוצה לבקש רשות לתת לך תשובה, האם תרשה לי?" - "כן", השיב

<< המשך מעמוד קודם

במירון שפך דמעות כמים לפני השי"ת שיושיע את אשתו שלא תהיה אלמנה, ובזכותה יוושע גם הוא ויירפא ממחלתו. ומה היה בסוף? - לאחר ששב מהתפילה הנרגשת, עשה שוב צילום, והגידול נעלם כלא-היה.

...

כשנידָךְ גם אנחנו, ביום מן הימים, לוותר לרעינו ולחברינו, ובמיוחד - כאשר מדובר בבני-זוג, הצריכים לוותר ולמחול ולהתנהג בסבלנות אחד לשני, כדאי שנִזְכָּר בסיפור הזה.

(מתוך 'שמחה בבית' בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

וסלחה בלב שלם. כשמעתי על סליחתה, ביקשתי ממנה להעלות את הסליחה על הכתב, פעמיים; עותק אחד תשאיר אצלה, ואת העותק השני תעביר אליי".

עכשיו פנה הצדיק אל הת"ח ואמר לו: "כשאתה נוסע לציונו של רשב"י במירון, קח ממני את מכתב-הסליחה שכתבה אשתך, ולפני שאתה מתחיל להתפלל - הנח אותו על קבר הרשב"י, ותגיד שבזכות זה שוויתרה וסלחה למי שפגע בה, אתה מבקש שימליץ טוב על אשתך שלא תהיה אלמנה".

עשה האברך כפי שהצטווה ונטל עימו את המכתב, ובהגיעו לציון

"הודענו בשמחה לאלמנה שהיום יצלמו תמונה מיוחדת עם משפחת פינקל... באותו יום אחיותי לא הלכו לבית הספר. כולם נשארו בבית, והאלמנה הגיעה עם הבגד של שבת. קודם צילמו אותה עם אבא ואמא, אחר כך עם כל הילדים..."

הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א עם פניני הוד לדמותו המופלאה של אביו, הגאון הצדיק רבי אריה לייב פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר - ברכפלד

קטע מהשיר. כשגילינו את הדבר היה לנו אי נעימות, משמע על כך אבא, אמר שאפשר לתקן את זה... הוא ביקש שנשמיע שוב את השיר, וכשהגענו לקטע שחסר הוא הפעיל את ההקלטה, והשלים בעצמו את הקטע. בחיקוי מדוייק של יוס'ה'...
"בעיקר היה אבא בעל תפילה ובעל רגש, אך ידע לשלב את החזנות בתוך התפילה. יש סיפור ידוע על קהילה שהציעו לה שני חזנים, אחד שנתקיימו בו כל התנאים הדרושים על פי הלכה לחזן, שיהא ביתו ריקם וליבו נשבר וכו', אך קולו לא כל כך יפה, לעומתו השני, לא נתקיימו כל התנאים הדרושים, אך קולו היה יפה יותר. שאלו הגבאים את מרן הגאון רבי חיים מבריסק זי"ע את מי להעדיף? והשיב שכל התנאים הם תוספות למעליותא, אך קודם כל צריך להיות 'חזן'... ואם כן השני עדיף".

"אבא, חוץ מעמלו בלימוד התורה היה גם אומר תהלים בהשתפכות הנפש. עם כל גדלותו העצומה בתורה היה אפשר לראותו גם כ'יהודי של תהלים'. נהג לשבת ולומר מילה במילה, בקול המעורר את הכוונה. כשגרנו במלאכי על יד בית הכנסת 'הר צבי', חלון המטבח היה מול הסלון של החסיד רבי נתן אנגלנדר ז"ל, חסיד ויז'ניץ שלמד בחברון, והיה בקשר הדוק עם אבא, שאהב לשוחח עמו בחסידות. נ"ב סיפורה, שבדרך כלל נזהרה לא להציץ אל תוך ביתנו, אך כשאבא התיישב לומר את פרקי התהלים בקול המעורר שלו, כששמעה את אמירתו לא עמדה בזה... והיתה קוראת לילדים, שיראו איך יהודי עומד ואומר תהלים בכוונה ודביקות.

"רבי נתן היה יהודי ירא שמים גדול ומדקדק בהלכה, ובינו לבין אבא שרר קשר של חיבה, בכל פעם שנפגשו היה רבי נתן מברך אותו שתהיה לו נחת, ואבא היה עונה: 'שיהיה לקב"ה נחת מאיתנו'... רבי נתן היה עמל לפרנסתו, וכשמלאו לו שבעים שנה פגש את אבא, ואבא אמר לו: 'נו, ר' נתן מה קורה... איך השטייגען, לומדים?', ואז הציע לו לבוא למיר. רבי נתן השתכנע ובגיל שבעים החל להגיע לישיבה, הקב"ה עזר לו שבדיק באותה תקופה החל ללמוד בישיבה גם ראש ישיבת פרשבורג, ולמד עימו בחברותא".
"אבא היה מקיים מצוות בווארמקייט, בחמימות. לפני סוכות היה דואג להשיג אתרוג מהודר, וכשהצליח היה מאושר. גם בשנים המאוחרות כשכבר נחלשה הראיה, אם ראה אתרוג, מיד קלט אם הוא טוב או לא..."

"אבא היה מקפיד לשמור על מסורת בכל העניינים, אבל כששמע על חומרה שלא סותרת את המסורת, שמח ואמר 'עוד יהוד'... בכלל, אבא אהב מאוד את תורת החסידות, הוא היה מחבב מאוד חסידשע יידן, במיוחד תלמידי חכמים. והיה אומר שהשמחה שיש להם, מחזיקה אותם בעבודת השם, במיוחד כשח"ו יש לאחד מהם

"ליתום ולאלמנה יהיה למנו יברכה ה' אלקיך" (דברים כ"ד, י"ט)
"אבא זצ"ל מופלא ומופלג בעבודה שבלב זוהי תפילה. התפלל בהשתפכות ובהתרגשות, אבל לא בהתרגשות חיצונית. לא ראו עליו תנועות או נעוועים יוצאי דופן... תמיד עמד והתפלל בשלווה ובריכוז פנימי, גם כשהיה צעיר. אבא שימש שנים רבות כבעל תפילה בישיבת מיר, ונודע בתפילותיו החמות כבן המתחטא לפני אביו שבשמים. רבים היו באים במיוחד להתפלל בצילו בימים הנוראים, והכניס רוח תשובה והתעוררות בלב כל שומעיו.

"האמת, אבא היה עדין נפש, וכלל לא התכוון לבכות בציבור. אבל כשהיה קטע שעורר אותו לבכי, הוא לא התעלם ממנו. ולמעשה ראו על הבכיות את הקירבת ה' הגדולה שהיתה בו. ב'ונתה תוקף' יש הרבה שבוכים, אבל הוא בכה יותר כשביקש על מלכות ה'; 'ותמלוך אתה ה' לבדך'... גם בקרבנות מוסף ברה"ה היה מתרגש ובוכה, וראו שהוא חי את העבודה בבית המקדש. עוד היה בוכה ב'זכרונות', כשאמר 'כן יכבשו רחמיך', מתוך הדאגה לכלל ישראל, שם גם היה מצטרף לבכיו הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שהיה גם בוכה בדמעות שלישי. אבל כשהגיע לחתימת הברכה, בבת אחת היה מתגבר על הדמעות ושואג בקול כארי 'זוכר הברית!'"

בעל התפילה והזן יהוד

"לאבא היו כל המעלות של 'בעל תפילה' ושל 'חזן יחד. היה לו קול יפה מאוד, הוא יכל להיות חזן עולמי... אספר לכם מעשה: כשהיינו ילדים קטנים הגיע לביקור בביתנו, רבי דוד יודלביץ, אח של אמא ע"ה. הוא בא מאמריקה, והביא לנו טייפ-רקורדר, לא 'פטיפון' אלא המכשיר שעובד עם סרטי הקלטה גדולים, כמו קלטות. היו לנו כמה תקליטים, ואחד מהם היה של החזן ר' יוס'ה' רוזנבלט. אף פעם לא ישבו במיוחד לשמוע, אך בערב שבת היינו שומעים שירים תוך כדי ההכנות לשבת קודש.

"פעם אחת פעל התקליט של יוס'ה', והשמיע את הקטע 'ועל כולם'. באמצע השיר מישהו לחץ בשגגה על הכפתור שמפעיל את ההקלטה, וזה הטייפ-רקורדר החל להקליט, ובעקבות כך נמחק

סיפור אבי מורי, רבי סלמאן מוצפי זצ"ל, כי לאחר שעלה לארץ היה יושב ולומד תורה בבית הכנסת "שמש צדקה" מפי רבי צדקה חוצין זצ"ל. בבית כנסת זה נמנה רבי יעקב עובדיה זצ"ל, אביו של מרן רבי עובדיה יוסף זצ"ל, וכן רבי אליהו אבא שאול זצ"ל, אביו של מרן רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל

הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א על נדרים ונדבות

כתבו המקובלים: בשעה שאדם מוציא מפיו נדר שיעשה איזה דבר, נברא מלאך. אבל למלאך הזה אין נשמה. יש לו עיניים, אוזניים, ידיים, אך אין לו אפשרות לעשות שום תנועה. הוא ממתין עד שהאדם יקיים את הנדר ויכניס בו נשמה. מהיכן נלמד דבר זה? מאברהם אבינו שכשבא לעקוד את בנו יצחק, התגלה אליו המלאך ואמר לו: "אל תשלח ידך אל הנער... כי אתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה, ולא חשכת את בנך את יחידיך ממני" (בראשית כ"ב, י"ב).

כוונת המלאך היתה לומר כך: הקב"ה אמר לך "והעלהו שם לעולה", לא לשחוט אותו בפועל אלא רק להעלות אותו לעולה. וכשהעלית אותו לעולה - קיימת את המצוה בשלמות. ומה הראייה? "ולא חשכת את בנך את יחידיך ממני", אני המלאך שנבראתי ממצוה זו, לא נחסר ממני כלום. הרי לך ראייה שעשית את המצוה בשלמות. מכאן אנו למדים, שאם אינו מקיים את המצוה בפועל יש חסרון במלאך.

ראייה נוספת לכך:

רבי אמנון ממגנצא, ה' יקום דמו, חיבר את הפיוט הנורא "ונתנה תוקף קדושת היום כי הוא נורא ואיום", ושם בפיוט נאמר: "ומלאכים יחפזון". מדוע "יחפזון"? לאן הם ממהרים לרוץ? הלא שנינו במשנה שביים הדין "כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון", נסקרים לפניו בסקירה אחת, אם כן לשם מה יש צורך למהר? זאת ועוד, וכי אצל הקב"ה קיים ענין של מהירות וחיפזון?

אלא, ראיתי לאחד הקדמונים שאומר בזה פרוש נפלא: המלאכים הללו נבראו מהמצוות שקיימנו במשך כל השנה, ולפעמים קורה שהמצוה איננה שלימה, כגון שלא התכוון כראוי בתפילתו, ו"תפילה ללא כוונה כגוף בלי נשמה", או שקרא קריאת שמע ולא דקדק באותיותיה. אם כן, המלאכים הללו שנבראו אינם שלמים, חסרה להם יד, חסרה להם אוזן, יבוא השטן ויקטרג: ריבונו של עולם, אלו לא מלאכים שלמים, לא מגיע שכר לעושי המצוות הללו, לכן הם "יחפזון", בורחים מהר, שלא יספיק השטן לגלות אותם ולקטרג.

מכאן למדים גם לענין נדרים: כשאדם נודר שקיים מצוה, נברא מלאך טוב, אבל הוא לא מושלם, עד שיקיים את המצוה בשלמות. בגמרא (נדרים ח, ע"א) מובא: "האומר אשכים ואשנה פרק זה, אשנה מסכתא זו- נדר גדול נדר לאלוקי ישראל!" ומכאן שאדם

"כי תהי נדר לה' אלקיך" (דברים כ"ג, כ"ב)

ישנה שאלה במי שנדר בעת צרה, האם מועילה לו התרה. סתם אדם שאמר: 'אלך היום לשיעור תורה' או 'אלך להתפלל בכותל המערבי' - זהו נדר מצוה וחייב לקיימו, אבל יכול לעשות התרה (כמובן שלא לתחילה). אבל מי שהיה, לא עלינו, בעת צרה, כגון שהיה לו חולה בתוך ביתו, ונדר שאם ינצל מאותה צרה, יעשה כך וכך או יתן לצדקה כך וכך מעות - ישנה מחלוקת בפוסקים אם מועילה לזה התרה.

לכן יזהר אדם בעת צרה, שאם ירצה ליטול על עצמו איזשהו חיזוק או לתרום תרומה כלשהי, יאמר בפרוש שעושה זאת "בלי נדר". תקנו לנו נוסח "התרת נדרים" שאנו נוהגים לאומרו בערב ראש השנה ובערב יום הכיפורים, ובנוסף לכך ב"כל נדרי". בנוסח זה הננו מתנים ואומרים, שכל הנדרים שנודר מכאן והלאה יהיו בטלים ומבוטלים. אמנם, תנאי זה מועיל רק אם שכח זאת בעת שנדר, אבל אם זוכר שהתנה בהתרת נדרים, ודעתו שאף על פי כן הוא נודר, אם זה היה נדר שלא בעת צרה, יכול להתירו באופנים מסוימים, אבל בעת צרה - ישנו, כאמור, דעות שלא מועילה כלל התרת נדרים. לכן יזהר שלא לנדר, או שיאמר בפרוש שמתחייב לעשות כן "בלי נדר".

דוגמא לנדר בעת צרה מצאנו בתשובת הרדב"ז:

הרדב"ז היה רבם של כל יהודי מצרים, וגדול הדור בדור שלפני מרן הבית יוסף. מכל העולם היו שולחים אליו שאלות, והוא כתב מעל ששת אלפים תשובות בהלכה, חלקן נדפסו, וחלקן האחר העיד החיד"א שראה אותן בספריה של האקדמיה הצרפתית. ובכן, אישה אחת שאלה אותו: היא נשואה עשר שנים ואין לה ילדים. לאחרונה עלתה לירושלים לקברו של שמואל הנביא, שם כידוע קבורה גם חנה, עמדה ליד קברה של חנה והתחילה לבכות ולהתחנן. אמרה: "חנה, הרי את יודעת את צערן הגדול של העקרות, גם את סבלת במשך שנים, והתפללת וזכית לבן, תתפללי עלי". לאחר מכן נעמדה ליד קברו של שמואל הנביא ואמרה: "אתה הרי שקול כמשה ואהרן תתפלל עלי, אם אזכה ויוולד לי בן, ביום שיגדל ויתחיל ללכת, אביא אותו לכאן, אגלח את שיער ראשו, אעשה לו פאות, ואחלק אוכל וצדקה לעניים".

ואכן תפילתה פעלה את פעולתה ותוך שנה הרתה וילדה בן. הבן התחיל לגדול וללכת, ואמו רצתה לספר את בקבר שמואל הנביא. אלא שבדיק באותה תקופה השתלטו הישמעאלים על המקום, ומנעו מהיהודים להתפלל שם. שאלה אפוא, האישה את הרדב"ז מה עליה לעשות, האם באפשרותה לספר את בנה במקום אחר, על אף שנדרה לספרו על קבר הנביא?

הרדב"ז דן שמה בתשובתו האם מועילה התרה, כי היה זה נדר בעת צרה. לבסוף הוא כותב שכשנדרה לא עלה על דעתה שהקבר לא יהיה בידינו, לכן בכזה מקרה מועילה התרה.

רבי עזרא עטיה זצ"ל ישב ולמד מסכת חולין עם תלמידיו, וכששנו את דברי הגמ', שמצוות שילוח הקן קיימת גם בקן שנמצא על ראשו של אדם, שאל אחד התלמידים: 'כיצד יתכן שהיונה תעשה קן על ראשו של אדם?'

הרב חנניה צ'ולק על שילוח הקן והסגולה להיפקד בבנים, וגם על מצוות מעקה

”כי יקרא קן צפור לְפָנֶיךָ” (דברים כ"ב, ו')

רבי עזרא עטיה זצ"ל ישב ולמד מסכת חולין עם תלמידיו, ובהגיעם לדרך קל"ט: שנו את דברי הגמ', שמצוות שילוח הקן קיימת גם בקן שנמצא על ראשו של אדם, שאל אחד התלמידים: "כיצד יתכן שהיונה תעשה קן על ראשו של אדם?", נשתתה רבי עזרא ונשתררה דממה ארוכה בחדר. לפתע נכנס אדם לחדר ושאלם מדוע זה עצרו מללמוד וקול התורה לא מהדהד? אמרו לו את שאלת התלמיד, ואמר להם שזה עתה חזר מהודו וראה במו עיניו כן! והסביר: ש"פיקר" הודי נכנס לו שגעון לסגף את עצמו ע"י שלא יזוז ממקומו במשך חצי שנה, והציפור ראתה "דחליל" שעומד ולא נע ולא זע, אזי לא פחדה ובנתה לה קן ממש על ראשו. נתפעלו התלמידים וראו בחוש כיצד אמת כל דברי חז"ל.

יש להבין מספר עניינים במצוה זו: מנין לי שזאת האם, אולי זה האב שנמצא כעת בקן? ושמה האב אינו רובץ על הקן כלל? וכן בהמשך הפסוק כתיב: 'והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים' - כיצד ניתן לדעת אם יש בקן ביצים או אפרוחים? ועוד, אלו ביצים כשרות לקיום המצוה, ואלו אפרוחים כשרים - האם אותם אלו שעדיין לא נפקחו עיניהם, או אלה שגדולים יותר?

והנה בדרך כלל מקום מגוריהם של תורים הוא על ענפי אילנות. כדי לגונן על הביצים, מחפשים הם מקום מתאים לבניית הקן בסביבה בה הם שוהים. על פי רוב בוחרים מקום מוגן מרוחות ומשמש מרובה, הרחק מעיני אדם ושאר בעלי חיים. לאחר שמצאו מקום מתאים, לפי הטבע שהטבעי בהם הבוהר ית', בונים את הקן. מעניין לציין שהתחלת בניית הקן מלווה בתרועות שמחה וצהלה.

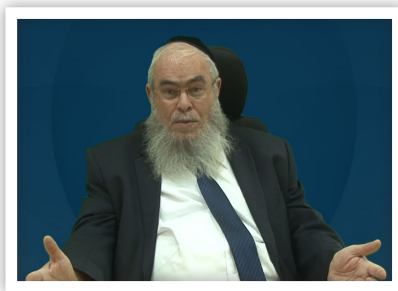
לרוב בניית הקן מתבצעת בשעות הבוקר. האב מביא בפיו קש ומקלות דקים, האם מקבלת אותם בפיה, והיא זו שבונה מהם את הקן. עבודה זו של הרכבת הקן נמשכת כחצי שעה, ולאחר מכן עוזבים שניהם את המקום. במהלך היום חוזרת לשם האם מספר פעמים כדי שעופות אחרים לא יחמדו את הקן. לפנות ערב כבר לא יהיו שם. הם יחזרו למקום מושבם הראשון, על האילנות. בימים הבאים התופעה חוזרת על עצמה. ובלילה - תורים אינם מסתובבים. במקום שהם נמצאים לקראת הערב, שם יהיו כל הלילה.

התורים לעולם לא ילוננו בקן בלילה, אם אין בו ביצים. יש להם מקום על ענפי האילנות. רק כאשר יש ביצים - באה האם אל הקן סמוך ללילה, ויושבת עליו כל הלילה, וכמובן, אינה יורדת מהקן בלילה. למחרת הלילה השני, בבוקר, בא האב ומתיישב על הקן, ואילו האם פורחת לה ומחפשת לעצמה מזון. ולפנות ערב תשוב האם לקן ותשב עליו כל הלילה. האב עוזב מיד עם בואה ואינו חוזר כל הלילה. א"כ, ברור שבמהלך הלילה האם היא זו שנמצאת בקן. וכן כותבים כל מומחי העופות בעולם לגבי תורים ויונים.

לפי"ז קיום המצוה בהידור זה לפנות ערב, סמוך לשקיעת החמה. שאז בוודאי חזרה האם אל הקן. ובמקרה שאחד רוצה לקיים את המצוה מוקדם יותר, ויכול הוא לעמוד על יד הקן החל מהשעה שלוש אחר הצהריים בערך, וכאשר יראה את העופות מתחלפים, אין ספק שהאם הגיעה.

סגולה להיפקד בבנים

מה המקור שמצוות 'שילוח הקן' הינה סגולה להיפקד בבנים? במדרש רבה בפרשתנו מובא העניין פעמיים. פעם אחת כתוב: "מה שכרה של מצוה זו - שאם אין לך בנים, אני נותן לך בנים. שנאמר: 'שלח תשלח את האם'. ומה שכר אתה נוטל?" - "ואת הבנים תיקח לך". לאחר מכן מובא שוב: 'ומה מתן שכרה של מצוה זו? - אם אין לך בנים, אני נותן לך בנים'. ובזהר (תיקו"ז שתיאתה כ"ג) מובא שבזמן שמקיימים מצות שילוח הקן והאם מגורשת, הבנים צועקים על שנלקחים, ובא המלאך הממונה עליהם ומתאוונן על כך. כך בכל פעם הממונים מלמדים זכות על העופות, והקב"ה אומר להם: 'ואין בכם מי שילמד זכות על בניי ועל השכינה הק' שהיא בגלות, וקן שלה שהוא ירושלים נחרב, ובניה בגלות תחת יד אדונים קשים של אומות העולם, ואין מי שיבקש רחמים וילמד עליהם זכות?!!' ובזמן ההוא הקב"ה צועק ואומר להושיע את ישראל למענו ולמען כבוד שמו, ובכך מתעוררים רחמים על השכינה ועל ישראל שהם בגלות. בשבת וביו"ט אין מצוות שילוח הקן, אולם בשמיטה ובמי ספירת העומר יש לקיימה (קן צפור).

בשילוח הקן כתיב "למען ייטב לך והארכת ימים" וכיבוד אב ואם (בפ' ואתחנן) כתיב "למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך" - הקדים בכיבוד אב אריכות ימים, והטעם, מבאר רבי חיים קניבסקי שליט"א, "ע"פ תרגום יונתן: "למען ייטב לך" - בעוה"ז, "למען יאריכון ימיך" - בעוה"ב. ומבואר דטובה - על עוה"ז, ואריכות ימים על עוה"ב. והנה בירושלמי ריש פרה אמרו, דכיבוד אב ואם היא מצוה חמורה שבחמורות, ושילוח הקן היא מצוה קלה שבקלות, ודרך התורה לכתוב לא אז אף אז. ולכן בשילוח הקן שהיא מצוה קלה שבקלות היינו אומרים שמשלמין שכרה בעוה"ז, מחדש הכתוב "למען ייטב לך" - בעוה"ז וגם בעוה"ב יאריכון ימיך. אבל כיבוד אב שהיא מצוה חמורה, מסברא הייתי אומר ששכרה בעוה"ב, ששם השכר הגדול, מחדש הכתוב דאף בעוה"ז ישלמו שכרו (טעמא דקרא).

"לא תקח האם על הבנים"

א. מהגמ' משמע לא רק מי שלוקח הבנים צריך לשלח את האם, אלא מי ששוחר את הבנים, אפילו בלי שלקחם חייב קודם שגומר השחיטה, לשלח את האם. ב. אחד שהולך ברחוב ולא רוצה הביצים, האם עליו לשלח האם? "החכם צבי" סבור שחייב. אולם הרבה

פוסקים סבורים שלא צריך לשלח האם, וכל דין שילוח נאמר רק כשהוא רוצה לקחת את הבנים. וכן כתבו הש"ך והחזו"א. מצות שלוח הקן היא רק עד שהאפרוחים גדלו, דאם האפרוחים גדולים שהם פורחים, אין מצות שילוח.

"כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך"

מעקה - רק בארץ ישראל - א. ה"תורה תמימה" מציין: "עיקר מצות עשיית מעקה הוא רק בבתי שבארץ ישראל, ששם הגגות ישירות ולא משופעות כמו אצלנו, ולכן רגילים שם לעשות כל תשמישם על הגגות כמו בתוך הבית, ותשמישם שם בקביעות, ומפני זה יש חשש נפילה, ולכן יש חיוב מעקה. משא"כ בגגות שלנו, שרק במקרה רחוק עולים עליהם לשעה קלה, ובאותו פעם נזהרים שלא יפלו, לכן אין אצלנו דין חיוב מעקה כלל" (ותמה ע"ז שהשו"ע והאחרונים לא ביארו והעירו בזה).

ב. ה"פאת השולחן" (הל' א"י ב') כותב: "בארץ ישראל הגגין של הבתים אינם משופעין, אלא שווין, ועשויים לשימוש לשטחית בגדים וכל דבר, ולהלילה. וחיוב מהתורה לבעלי הבתים לעשות מעקה לגגים של הבתים, ומי שאינו עושה, עובר תמיד במצות עשה ועשיית מעקה לגגך, ועובר על לא תעשה לא תשים דמים בביתך כי יפול... ומפני שיש מקומות בא"י שאינם נזהרים בזה, ובאים מכשולים, שנופלים בני אדם ההולכים על הגגים ומתים, לכן חובה להזהר בנפשם בזה, וחיוב עשיית מעקה על שוכר הבית מוטל, אם לא עשה בעל הבית".

ג. רבי מנשה הקטן (שו"ת "משנה הלכות" ח"ד רמ"ג) מעיר על דברי ה"באר משה", דכתב דאין בחו"ל דין מעקה, דאין בחו"ל גגין שווין. ובאמת דברים אלו שלא בדקדוק הם, כי עינינו רואות שרוב בנייני מדינה זו, ועל כל פנים העיר ברוקלין וניו יורק שאנו מתגוררים בה, גגותיהם שווים הם, ולמעשה משתמשים בהם. ומעשה

רב שהרבה מאחינו בני" עושים סוכות על הגג, ועוד שאר מיני שימושים בייחוד בימי הקיץ. וכבר שמענו כמה פעמים שבעוונותינו הרבים נפלו אנשים מהגג, והמפורסם אין צריך ראייה. ותמהתי על דבר זה למה אין נזהרים לעשות מעקה על בתי ישראל, כיון שמצוה זו נוהגת בארץ ובחו"ל בזמן הבית ושלא בזמן הבית. וגם השוכר בית, אם בעל הבית לא עשה מעקה, על השוכר לעשות מעקה. ויש להזהר על זה את אחינו בני" כיון שבתי אירופה אשר אנחנו באים משם היו הגגות משופעין ולא נתחייבו במעקה. אבל במקומותינו שהגגין שווין, גם רוב בתי הכנסיות חייבין במעקה". בתי כנסיות - מובא בשו"ע: 'בתי כנסיות ובתי מדרשות פטורים ממעקה, לפי שאינם עשויים לדירה'. והט"ז כתב: 'הטעם דאין זה גגך'. ולהלכה, אם משתמשין בו ויש בו צד שמהלכין בו בני אדם - חייבין במעקה. ולדעת החזו"א אף שאין דרך תשמיש שם, חייב במעקה ג' טפחים משום סילוק מכשול, ד"לא תשים דמים בביתך". מדרגות לארון קודש או לבימה הגבוהים י' טפחים, צריכים מעקה (רב פעלים ח"ב יו"ד ל"ו).

גובה המעקה - שיעור המעקה אינו פחות מ" טפחים, וצריך המעקה להיות חזק, שאם יישען אדם עליו - לא ייפול (שו"ע חו"מ תכ"ז ס"ה). לפי שיעור "חזון איש" לא יפחות מ-96 ס"מ, ולפי שיעור "רבי חיים נאה" ולא יפחות מ-80 ס"מ (קונטרס שעורי המצות). וצריך להזהר שלא יחסיר אפילו משהו, כי אם יחסר - מבטל מצוה דאורייתא בכל רגע.

האם מברכים "שהחיינו" בעשיית המעקה - נחלקו הפוסקים. דעת הרמב"ם לברך, ודעת המגן אברהם (הל' ציצית סי' כ"ב סק"א) דאין לברך, והרוצה לצאת מספק, יברך על בגד או פרי חדש ויכוון גם על המעקה (תוספות חיים).

(מתוך עלונו של הרב צולק תשע"ו)

שהיה עיף בלילה ובעודו נלחם בקורי השינה פנה אליו חברו ואמר לו: 'בוא נלמד דף גמרא, בא נלמד שולחן ערוך או חוק לישראל!' אך הוא התחמק והשיב: 'עכשיו אני עיף, מחר אשכים ואלמד!' די בכך שאמר שיקום וילמד, אפילו לא הוציא נדר מפיו, כבר חל עליו הנדר, ומחויב הוא לקיים את אשר הוציא מפיו.

לעיתים קרובות אנשים נכשלים ומתחילים על עצמם נדרים מבלי משים. די בכך שהאדם פוגש חתן העומד לקראת נישואיו ואומר לו: 'אתה חתן, הרהיטים עלי!' וכבר הנדר חל ועליו לקיים את דבריו. כמו כן, יש אשר בעת צרה, אדם מבטיח ואומר כי אם יקום מחולי זה או יפטר מבעיה מסוימת, הוא מקבל על עצמו לעשות כך וכך. וזאת יש לדעת, כי אם לא פרש ואמר 'בלי נדר', הרי זה נדר גמור, אשר לא תמיד ניתן לערוך לו התרה.

לכן בשעה שאדם מקבל על עצמו לנדוב מעות לבית הכנסת, או לכל דבר מצוה, ראוי לו לפרש תמיד ולהקדים ולומר 'בלי נדר'.

הגמרא (נדרים ט', ע"ב) מעידה על הלל הזקן שלא מעל אדם בעולתו כל ימיו, לפי שכשהיה מבקש להקריב קורבן, לא היה אומר: 'זה נדר או נדבה', מחשש שלא יוכל להקריבו והנדר יהיה לבטלה. לכן היה מכין את הכבש שברצונו להקריב, וכשהיו שואלים אותו לשם מה הכבש שעמו, לא היה משיב מאומה עד שהגיע לבית המקדש. רק כשכנס לעזרה, רגע לפני שעמדו להקריב את הקרבן היה מכריז ואומר: 'הרי זה נדרו!' 'הרי זה נדבה!'

סיפר אבי מורי רבי סלמאן מוצפי זצ"ל, כי לאחר שעלה לארץ היה יושב ולומד תורה בבית הכנסת "שמש צדקה" מפי רבי צדקה חוצין זצ"ל. בבית כנסת זה שנוסד על ידי רבי צדקה, התקיימה קהילה של אנשים יראי שמים, אשר זכו לבנים תלמידי חכמים

מופלגים. בין באי בית הכנסת נמנה רבי יעקב עובדיה זצ"ל, אביו של מרן רבי עובדיה יוסף זצ"ל, וכן רבי אליהו אבא שאול זצ"ל, אביו של מרן רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, ועוד רבים וטובים.

רבי צדקה חוצין היה מבקש תמיד לנדור ולקיים את נדריו, אך מאחר שאמר הכתוב: "טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם" (קהלת ה', ד'), הוא היה מגיע לבית הכנסת וכשראה גבאי צדקה האוסף כסף להכנסת כלה וכדומה, היא מוציא עשר לירות מכיסו וממתין. כאשר גבאי הצדקה ניגש אליו, הוא היה מכריז: "הריני נודר לתת עשר לירות לצדקה!" ותוך כדי דיבור מניח את הכסף ביד הגבאי. כל זאת שלא יקרה בפניו חלילה כל מכשול ומעכב, שימנע בעדו מלקיים את נדרו!

זהירות מנדר בנוגע לקריאת שם הבן

דבר מצוי הוא, שאדם נודר לקרוא לילד על שם של צדיקים. למשל: בני זוג היו מעוכבים כמה שנים ולא נפקדו. הלך הבעל לקבר רבי שמעון בר יוחאי, ונדר שאם יוולד לו בן יקרא לבנו על שמו. אחר כך הלך לקבר רבי מאיר בעל הנס, וגם שם נדר שיקרא את הבן שיוולד לו על שמו. זאת מלבד ההבטחה שהבטיח לאביו שיקרא על שמו... אחרי שנה בשעה טובה נולד להם בן, והאב קרא לו בשלוש שמות: "שמעון מאיר יורם..."

כותב הרדב"ז בתשובה, שבכזה מקרה הוא כלל לא קיים את נדרו. הוא הבטיח לצדיק שיקרא על שמו, וכשקרא שם נוסף, אין זה בכלל ההבטחה, צריך שהנדר יקויים במלואו, לא בחלקו. לכן צריך להזהר מאוד לא להבטיח סתם, כי עלול להכניס את עצמו אחר כך בסכנה.

(מתוך דורש ציון)

אמר לו אביו, שאם חשוב לו כבר מחר ללבוש את הציצית החדשה, שיסע עוד הערב מתל אביב לבני ברק אל מרן החזון איש זצ"ל, וישאל אותו אם מותר להטיל ציצית בבגד בלילה

רבי בן ציון פלמן זצ"ל על ציצית החזון"א, ושיעור של 'אל יבוש מפני המלעיגים'

אמר לו שאינו יודע אם אפשר להטיל את הציצית בבגד בלילה, שלפי השיטות שלילה אין זה זמן ציצית, יתכן שאי אפשר להכין ציצית בלילה.

אמר לו אביו, שאם חשוב לו כבר מחר ללבוש את הציצית החדשה, שיסע עוד הערב מתל אביב לבני ברק, אל מרן החזון איש זצ"ל, וישאל אותו אם מותר להטיל ציצית בבגד בלילה. בתחילה חשש הגרב"צ ללכת לבדו אל החזון איש, שעד כה מעולם לא דיבר עימו מאומה, ולא הכיר את אורחות חייו. ומשום כן ביקש מאביו שיתלווה עימו בנסיעתו אל החזון איש, אלא שאביו בחמתו שכנע אותו שכדאי לו להכנס לבדו אל החזון איש, ואין לו ממה לחשוש. הגרב"צ שמע בקול אביו, והזדרז בלב פועם לנסוע אל החזון איש, כדי לשאלו אותו את השאלה הדחופה שעומדת לו עתה על הפרק. הגיע לבית הגדול, שמשם יוצאת הוראה. בתחילה המתין זמן מה משום שעמד אדם ודיבר עם החזון איש זמן רב, וכילד לא הבין מדוע הוא מאריך כל כך בדיבור עם הרב, הרי כשיש שאלה שואלים את הרב ומקבלים תשובה והולכים, ובמה אפשר להאריך ולהטריח את הרב זמן כה רב? אבל בסוף סיים אותו אדם את דיבורו, והגרב"צ ניגש מיד ושאל את שאלתו החשובה לו עתה מאוד: "האם מותר להטיל ציצית בלילה?"

החזון איש השיב בחיך: "כן, וגם אני מטיל את ציציותי בלילה." הגרב"צ קיבל את התשובה החיובית, ומיד פנה לאחור כדי לרוץ במהרה אל אביו, לבשר לו את התשובה המשמחת הזו, שאפשר עוד הלילה להספיק להכין את הציצית וכבר מחר בבוקר יוכל לזכות לקיים את מצוות ציצית מתוך כבוד והדר, על ידי שילך עם חוטי הציצית החדשים בחוץ.

אבל לא הספיק ללכת רק שתי פסיעות, והחזון איש קורא לו ושואלו: "איך קוראים לך?" והגרב"צ חוזר ומשיב את שמו: "בן ציון פלמן". החזון איש ממשיך ושואלו אם הוא בנו של ר' שמואל? (החזון איש הכיר את אביו, שהיה מרבה להתיעץ עימו בעניני בית הכנסת 'היכל מאיר' בתל אביב, ואף הכיר את זקנו ששימש ברבנות בליטא). החזון איש המשיך לשאול עוד היכן מקום לימודיו, והוסיף להתעניין בו ובמשפחתו, עד שבסוף העביר החזון איש את ידו על פניו של הגרב"צ וליטפו וברכו בהצלחה.

בתחילה כשהחזון איש קרא לו והתחיל לשוחח עימו, הרגיש הגרב"צ שאין לו זמן להתעכב עכשיו, כשהרגשת השמחה במצווה שעתידיה להזדמן לו למחר, דחפה אותו לרוץ מהר אל אביו ולומר לו שמותר להכין הלילה את הציצית, ומחר בבוקר לקשור את נפשו בקשר של קיימא עם מצוות ציצית החביבה.

אבל כשהחזון איש התחיל בשיחה, הרגיש שכל מילה ומילה של החזון איש מקשרת אותו אל אורו הגדול, ומאותה השעה קיבל חשק גדול להיות קשור אליו בכל נפשו ומאודו, וזה היה לו כפיתית גדול דלתות היכל להתחיל לבוא אל הקודש, כדי לשאול כל ספקותיו בלימוד ובהלכה, ולהחכים בחכמת התורה.

"גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אֶרְבַּע מְנֻפֹת קְסוּדָה" (דברים כ"ב י"ב)

סיפר הגרב"צ פלמן זצ"ל, שבשנות ילדותו בבית הוריו בתל אביב, לא היה מקובל בין הילדים ללכת עם חוטי הציצית בחוץ, אלא רובם ככולם לבשו את הציצית באופן שגם חוטי הציצית היו מוטמנים תחת הבגדים, ולא נראו כלפי חוץ. ובתקופה ההיא בתל אביב ובעוד מקומות היו גרות משפחות שומרי תורה ומצוות, במקומות שרוב השכנים רח"ל לא שמרו תורה ומצוות, והיה חשש גדול שבשעות אחר הצהריים, כשהילדים אינם נמצאים בלימודים, הם יתחברו עם ילדים מהמשפחות שאינן שומרות תורה ומצוות. משום כן קמו אנשים יראי אלוקים, ויסדו את ארגון "הנוער האגודתי" (ובהמשך מכך הוקם תנועת צא"י - צעירי אגודת ישראל), שמטרתם היתה לקבץ את הילדים בשבתות בשעות אחר הצהריים, ובימות החול

לאחר שעות הלימודים, והיו מעסיקים את הילדים בפעילויות מגוונות, ומתוך כך מלמדים אותם ומחדירים בהם אהבת תורה ויראה. רבים וטובים חיביים את חייהם הרוחניים לאותם צדיקים שעמדו בראש הארגון הזה.

שמחת המצוה

הרה"צ ר' משה שינפלד זצ"ל, שהיה אחד מהחלוצים שעמדו בראש, היה בנועם דברותיו

מדבר עם הילדים על התורה והמצוות, כשהוא עומד בדברים על כך "כי זאת היא גאוותינו לחיות כיהודים המקיימים מצוות ה' יתברך", שלא רק שלא להרגיש בושה בקיום התורה והמצוות, אלא עלינו להתהלך בגאווה גדולה על הזכות שנפלה בחלקינו לקיים את המצוות.

ופעם אחת דיבר על מצוות ציצית, והאריך והרחיב על האושר הגדול שזכינו במצוות ציצית, ואמר שמצוה כזו נפלאה שיש בידינו, אסור לנו להתבייש בה ולהכניס את חוטי הציצית מתחת לבגדים, אלא עלינו ללכת בגאווה עם חוטי הציצית בחוץ. הגרב"צ שהיה עדיין בילדותו כשנתיים לפני בר מצוה, התפעל מאוד מדבריו ומיד החליט בלבו שיתחיל מעתה ללכת עם חוטי הציצית בחוץ, בגאווה ללא בושה.

ואכן חזר לבית הוריו וסיפר לאביו הגאון רבי שמואל זצ"ל, כי בדעתו מעתה ללכת עם חוטי הציצית בחוץ, ומשום כן ברצונו לקנות עוד היום חוטי ציצית חדשים, ולהחליף בהם מיד את חוטי הציצית הישנים (שכבר נעשו ישנים ובלויים, ולא היו מתאימים ללבושם כך בגלוי), כדי שכבר מחר יתחיל ללכת עם חוטי הציצית החדשים בחוץ. אביו שלחו בשמחה לקנות חוטים חדשים, אלא שכאשר באו להטיל את החוטים בבגד כבר שקעה השמש, ואביו

"אבוי!! אבא! בדרכנו נתהפכה העגלה על כל אשר בה, על המאכלים והדגים והבשר, כל דברי המאפה הושחתו ובקבוקי היין והיין"ש נשברו, ונוסף על כך גם אמא נהרגה"

כיצד עמד המגיד מדובנא במבחן המשל והנמשל שעשו לו מקורביו?

הרב בנימין גולד

"לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'" (דברים כ"ג, ד')

מסופר על המגיד מדובנא זי"ע, שאמר למקורביו שעל כל פסוק שיצביעו לפניו יש ביכולתו להקשות קושיה בדרך משל ולתרצה במשל. תמחו המסובים פתחו חומש ונפלה עיניהם על הפסוק "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' וגו'". הרהר המגיד רגע קט ופתח ואמר:

גבירי אחד שידך את ביתו, ומאחר שהורי החתן ישבו במקום רחוק, קבעו שמסיתבת התנאים יערכו באכסניה באמצע הדרך. הקדים אבי הכלה לצאת כדי לקבל את המחותנים והאם עמדה לבוא לאחר מכן עם שאר בני הבית, ועם המטעמים שהכינה מכל טוב וביד רחבה. והנה בשעה שישב אבי הכלה עם מחותנו באכסניה בא אחד מבניו בריצה, כל עוד נפשו בו, וקרא: 'אבוי!! אבא! בדרכנו

נתהפכה העגלה על כל אשר בה, על המאכלים והדגים והבשר, כל דברי המאפה הושחתו ובקבוקי היין והיין"ש נשברו, ונוסף על כך גם אמא נהרגה... בעיניו של הבן הטיפש היה עיקרו של האסון הנזק שנגרם לדגים ולבשר, במותה של האם לא נזכר אלא בסוף, כאילו בדרך אגב.

וכך הוא גם בענייננו, הפסוק בא ומספר לנו על התנהגותם האכזרית של בני עמון ומואב, והוא הולך ומונה תחילה "על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים", ורק בסוף הוא מסיים ואומר "ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך", ששכר את בלעם שיעביר בקלותיו את ישראל מן העולם, ומשמע שעיקר הרשע היה בכך שלא קידמו את ישראל בלחם ובמים, ואילו מה שאמרו להביא כליה על ישראל אינו אלא דבר שבדרך אגב טפל, היאך זה?

הבה נתרץ זאת, אמר המגיד במשל: יום אחד בא חוכר יהודי לישיבה ואמר לראש הישיבה: 'ברצוני להשיא את בתי, יבחר נא הרב בשבילי בחור מהוגן, נעים הליכות ויודע תורה, והריני מתחייב לשמור עליו כעל אבן טובה, ולספק לו צרכיו כל ימיו'. שמע

זאת ראש הישיבה ואכן בחר לו את אחד מהאיריות שבחבורה, בחור שעמל כל ימיו בישיבה בעומקה של תורה ובודאי הודות להבטחת החוכר, יוכל להמשיך הלאה גם אחרי החתונה בלימוד התורה ללא שום טרדה.

למחרת החתונה, בשעת ארוחת שחרית הגישו לחתן כיכר לחם שחור וחמיצה, התאמץ החתן לנגוס בלחם ובקושי הצליח להביא אל פיו פרוסה כדי בליעה, בארוחת הערב שוב אותו המאכל לחם קשה וחמיצה, וכך היה מידי יום, האברך העדין שנתקשה לעכל מאכלים אלה, היה פוחת ואוכל וכל יום הלך ורזה ונפלו פניו. כשראה המחותר שכוחותיו של החתן כלים והולכים בא עליו בקלות ובצעקות מפני מה אינו אוכל? משלא הועילו צעקותיו, שכר שני גויים מן הכפר בשני זהובים ליום שיהיו עומדים על גבו של החתן ומקפידים שיאכל. עשו כך שני הגויים ובכל סעודה וסעודה עמדו על

גבו ושוט בידיהם וכל אימת שדחה החתן מעל פניו את הלחם, היו מצליפים בו וכופים אותו לאכול. לילה אחד חמק החתן מן הכפר מוכה ומלא חבורות וחזר לישיבה וסיפר לרבו את אשר קרהו, למחרת בא המחותר החוכר בזעקה, וכשטען לפניו ראש הישיבה שהוא מענה את החתן ואינו מכלכלו כהלכה, השיב החוכר, שאין ידו משגת אלא כדי לחם וחמיצה. שמע זאת ראש הישיבה ובא עליו בצעקה: 'מחוצף שכמותך, לשכור שני גויים שיהיו עומדים יום יום וכופים אותו לאכול לחם קשה, זאת ידך משגת! לשם כך ישנו הכסף בידך! אבל לספק לו מעט מזון גוון יותר קצרה ידך?'

הוא שאמר הפסוק, סיים המגיד, "על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים", ואם תאמר שמא מחמת ענייתם נהגו כך שמא לא השיגה ידם לכבד את בני ישראל בלחם ובמים, מיד אנו רואים "ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור לקללך", ללכת ולשכור גוי מרחוק בשביל להביא קלות על ישראל, לכך היה להם כסף די והותר, ורק מעט לחם ומים לא השיגה ידם!

(אמונה שלמה)

"זאת הצוואה של סבא זצ"ל" - אמרתי - ומכיון שסבתא ע"ה לא כתבה צוואה, הייתי מציע שמלבד שמירת הקשר האיתן עם בית ויז'ניץ, נשמור כולנו, כל בני הדודים וכל הצאצאים הרבים בלי עין הרע, על קשר בינינו...

"כל המעביר על מידותיו" - גם בתוככי המשפחה!!

השנה הקרב יעבירו את כל פשעינו.

...

דוד המלך לוקה בכפליים. אבשלום בנו, עצם מעצמיו ובשר מברשו, מורד בו, גורם לו לנוע ולנוד הרחק מארמון מלכותו, נרדף ומוכה. גם שמעי, שהיה גברא רבה וראש הסנהדרין, מקללו בקללות נמרצות וסוקלו באבנים, כביכול דוד אחד הריקים הוא, ודוד מצדיק עליו את הדין באהבה גדולה ותולה את הקולר בעצמו, באומרו שלא שמעי הוא המקלל, אלא הית"ש אמר לו לקלל, ונמצא ששמעי הוא שליח ההשגחה העליונה.

כתב על כך השל"ה הקדוש: "כל מה שיקרה לאדם, יאמין שהוא מאתו יתברך, כגון שפגע בו אדם רע וזלזל ובייש אותו וקללו, יקבל באהבה כי ה' אמר לו קלל והוא שלוחו של מקום, מפני חטאיו, כמו שאמר דוד על שמעי בן גרא 'וכי ה' אמר לו קלל את דוד ומי יאמר מדוע עשית כן', ככה יתנהג בכל המאורעות הן טובים הן רעים יאמין ויאמר: מאת ה' היתה זאת".

מספר היבן איש חי: "מעשה באחד שאשתו היתה רגילה לבזותו. בא אל רבו והתחנן לפניו שיסיר רוע הגזירה מעימו. הרב אמר שיתפלל עליו, ואכן כשחזר הביתה אירע פלא, ואשתו התחילה לדבר אליו בכבוד, וכיבדה אותו עד מאד. לאחר תקופה קצרה

התחילו השכנים לבזותו. זה אמר לו שגנב ממנו כסף, והשני ביזה אותו בבית הכנסת. בא אל רבו וסיפר לו שאשתו מכבדת אותו, אולם מצד שני התחילו לבזותו ברחוב. השיב לו רבו: "לא אשתך ביזתה אותך, ולא השכנים מבזים אותך, אלא האלוקים אמר להם קלל, ואם זכית, הבזיונות הם בתוך הבית, ואינם ברבים. אבל כשבקשת להתפלל עליך שיעברו הבזיונות, התחילו הבזיונות במקום אחר". מיד ביקש האיש מרבו: "אנא קח ממני הבזיונות ברחוב, ושיכנסו חזרה לתוך ביתי..."

חז"ל אמרו שקשה תרבות רעה בביתו של אדם, יותר ממלחמת גוג ומגוג. הפגיעה הקשה ביותר לאדם היא כשילדיו הם אלו שפוגעים בו ולא מכבדים אותו כראוי, וכבר האריכו המפרשים למעניתם להסביר עד כמה דבר זה הוא היפך הטבע האנושי, שכן קם באביו. אך גם במקרים קשים כאלו, יראה האדם לקבל את יסוריו באהבה, ואדרבה, ישמח בהם.

וכה כתב הרמ"ק בספרו תומר דבורה: "ואני מצאתי תרופה להרגיל האדם את עצמו... שיחשוב על עוונותיו תמיד, וירצה בטהרה

המשך בעמוד הבא <<<

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

מעשה שהיה ביהודי, שמעון אולי היה שמו, שאיחר להגיע למקום אליו קבעו עימו שיע. כשסוף סוף הופיע האיש, מתנשף ונושם בכבדות מרוב ריצה ומאמץ, סיפר על אשה אחת שנוקקה בדחיפות לעזרה, כי אחרת היא היתה קורסת תחתיה ונופלת שדודה מרוב עומס. ששת זאטוטיה קיפצו מכאן לשם ומשם לכאן, ערימות הכלים בכיור החלבי איימו להטביע את המטבח ורצפת חדר הילדים הדביקה את כל הנכנסים אליה בדבק-סוכריות-בצורת-תרנגול, שמרחו הילדים בצהריים. "אין אף אחד בעולם שמכיר את מצוקתה של האשה, ה' ירחם", סיפר שמעון בהתרגשות, "רק אני יכול לעזור לה ולילדיה!".

קריאות התפעלות נשמעו מכל עבר, על מעשה החסד המאד-מופלא. אחד הנוכחים שאל בעיניים מלאות התפעלות מי זאת האשה המסכנה ושמעון השיב: "אשתי". ואז, אז כולם עשו "אהה" ארוך לאות אכזבה וחוסר נחת...

חז"ל דווקא מדגישים שהחסד האמיתי מתחיל בבית. הגמרא בסנהדרין מגדירה זאת במשפט אחד נפלא. משפט שאני, באופן אישי, התרגשתי כשלמדתי אותו. וכך אומרים חכמינו: "האהוב את שכניו, והמקרב את קרוביו, והנושא את בת אחותו, והמלוה סלע לעני בשעת דוחקו - עליו הכתוב אומר (ישעיהו נ"ח) "אז תקרא וה' יענה". לאהוב את מי? את השכנים. לקרב

את מי? את קרובינו. להתחנן עם מי? עם בת משפחתנו. כי חסד צריך לחפש קודם כל במעגל הקרוב ביותר אלינו. לפני מספר שנים פנה אלי ידידי הרה"ג רבי אליעזר הכהן פישר שליט"א, מבית וגן בירושלים, ובידו חומר שאסף על פרקי הנ"ך העוסקים באבשלום ובפיו הצעה מרתקת, לכתוב ספר שלם על מרד אבשלום בדוד אביו, כפי העולה מדברי חז"ל והקדמונים, ולפרוס במקביל יריעה, מתוככי דברי חז"ל, על התייחסות התורה"ק ליחסי אבות ובנים ולקחי התנהגות בתוככי המשפחה.

הכרותי המוצלחת עם הרב פישר, המלא רעיונות כרימון, והתעסקותי בעריכת הספרים המרתקים שבהוצאתו הנלבבת, הביאה אותי להיכנס הפעם לעולם מופלא של נושאים שלא התעסקתי בהם מעולם בישיבה ובכולל. הספר 'עוד אבשלום חי', שיצא לאור לפני כשנתיים, ולקחיו, הצליחו לחדור עמוק בלבבי, לפחות בלבבי שלי... כולנו מכירים את דברי חז"ל ש"כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעי"ו (ראש השנה יז, א). רבותינו המליצו לנו, בפרט בחדש אלול, לוותר, להבליג ולשתוק, כדי שנזכה שבמשפט ראש

זה סיבה להמתת אמנון. כי כבר היה אל דוד לתת אל לבו דבר השנאה אשר שגא אבשלום את אמנון על דבר תמר אחותו, עם שזה היה מסובב מהשם יתברך להקים על דוד את הרעה מביתו כי הריגת אמנון היה מסלול ודרך אל התכלית ההוא כמו שנראה מדברי זה הסיפור".

לעצור רגע ולחשוב

--- כשאדם נמצא בתוך רחש בחש של מריבה משפחתית, נסחף הוא אל זרם המחלוקת. זה אמר כך וזה השיב לו כך. ההורים השתמשו בביטוי שגוי והאח החרה אחריהם במילה אומללה. גם הוא תורם את חלקו ומבעיר את המדורה בפיסת רכילות נוספת והאחים והאחיות מפטירין אחריו בעוד זילזול, אימרת כנף מיותרת, עקיצה החודרת ללבבות כארס של עכנאי, או העלבה והתחשבות על ריב ישן, שמורסת מוגלתה כבר נסגרה, וכעת, לכבוד הריב החדש, פותחים אותה שוב, כדי לדמם יחדיו, להקניט ולהתחשבן. אילו האדם היה נעצר לרגע, נושם עמוק, מהרהר עם מי הוא מתכתש כעת, עם הוריו מולידיו, עם אחיו ואחיותיו, בניו ובנותיו, גיסיו וגיטותיו, הלא הם עצמו ובשרו, האנשים הקרובים אליו ביותר. אילו האדם היה נעצר לרגע קט, מנסה לרדת למוחותיהם ולבבם של בני הצד השני בויכוח, לנסות להבין ששני צדדים למטבע, ואולי ניתן לפשר ולגשר. לא להוסיף קש וגבבא למדורת הריב, אלא להנמיך את הלהבות ולקרב את הלבבות. הלא אנשים אחים אנחנו!!

ההתבוננות מסייעת להנמכת מריבות משפחתיות. העצירה משטף הויכוח והיציאה מבעות המחלוקת, כדי לחשוב, להתבונן, להחליט האם כל זה שווה, תועיל רבות לריבוי אחדות ושמחה בתוככי המשפחה ומחוצה לה. וכאמור, כל המעביר על מידותיו- מעבירין לו על כל פשעיו. זאת עצה נפלאה לקראת יום הדין הקרב, להגביר אהבה, אחוה וקשר, סיוע ועזרה, בתוך המשפחה הקרובה והמורחבת.

...

לפני כשבוע נפטרה סבתא שלי היקרה מרת אטה גנוט ע"ה. בהספד שנשאתי בדמעות בבית החיים, הזכרתי בסוף דברי שסבא שלנו, הרה"ר מ' מיכאל גנוט זצ"ל, בעלה של סבתא ע"ה, כתב לנו בצוואתו שנשמור קשר עם בית ויזניץ, כאשר הוא וכל אבותיו היו חסידי ויזניץ במשך דורות. סבא זצ"ל גדל בבית שכ"ק מרן ה"אהבת ישראל" זיע"א היה חלק מקורות בניינה ודבוק היה כל חייו בצאצאיו, ה"ה מורו ורבו בעל ה"שארית מנחם" זצ"ל מווישווא ורבותיו כ"ק בעל ה"אמרי חיים" מוויזניץ, אחיו כ"ק בעל ה"מקור ברוך" מסערט ויזניץ, כ"ק הרה"צ רבי חיים יהודה מאיר מווישווא זצ"ל, כ"ק ה"ישועות משה" זצ"ל ובניו כ"ק האדמורי"ם שליט"א, בצירוף קשריו ההדוקים עם כ"ק האדמור"ר מסערט ויזניץ זצ"ל, בית אנטניא, בית בורשא ויתר חצרות הקודש דויזניצא.

"זאת הצוואה של סבא זצ"ל" - אמרתי - ומכיון שסבתא ע"ה לא כתבה צוואה, הייתי מציע שמלבד שמירת הקשר האיתן עם בית ויזניץ, נשמור כולנו, כל בני הדודים וכל הצאצאים הרבים בלי עין הרע, על קשר בינינו... נכון, המשפחה גדלה, ברוך ה', ולא תמיד קל לשמור קשר רצוף עם כולם. אך הבה נשתדל, לעילוי נשמתה של סבתא..."

ותוכחת ויסורים. ויאמר, מה הם היסורים היותר טובים שבעולם שלא יטרידוני מעבודת השם, אין חביב בכולם מאלו שיחפרוהו ויבזוהו ויגדפוהו, שהרי לא ימנעו ממנו כחו ואונו בחולאים, ולא ימנעו ממנו אכילתו ומלבושו, ולא ימנעו חייו וחיי בניו במיתה, אם כן ממש יחפוץ בהם, ויאמר: מה לי להתענות ולהסתגף בשקים ובמלקיות המחלישים כוחי מעבודת השם, ואני לוקח אותם בידי? יותר טוב שאסתגף בבזיון בני אדם וחרפתם לי, ולא יסור כוחי ולא יחלש. ובזה כשיבואו העלבונות עליו, ישמח בהם, ואזרבה יחפוץ בהם..."

כתב הראשית חכמה: "מצאנו כתוב בספרי המקובלים, שאחד מהתיקונים הגדולים מתקון אשר יש למבקש דעת את ה', הוא שיהיה מן העלובים, ואפילו מאשתו ובני ביתו, אשר לא יראה מהם ולא יתייבש, והוא לא יהיה עולבן".

...

אבשלום רכב על הפרד ובנוסו מפני רודפיו נכנס עם הפרד תחת ענף האלה. נסתבכו שערות ראשו והוא נשאר תלוי באויר, כשהפרד עבר מתחתיו. חז"ל אמרו שאבשלום שלף את חרבו ורצה לחתוך את שערו, כדי לרדת מהאלה, אך ראה גהינום פעורה תחתיו, והוא העדיף להישאר תלוי על האלה מאשר ליפול לגהינום. המהרש"א מסביר שאילו הפרד לא היה עובר תחתיו, אבשלום לא היה נמנע מלהשתחרר באמצעות קציצת שערותיו, לרכב עליו ולהמשיך לפקח על המרד.

ואמר הגה"צ רבי אייזיק שר זצ"ל: עצם העובדה שאבשלום נתלה דוקא בשערו, גרמה לו להתבונן, לערוך דין וחשבון, בחושבו כך: הרי אני נזיר ושערותי קדושות, אם כן כיצד תבוא אלי תקלה דוקא בשערותי? אלא בהכרח שמעשי אינם רצויים לפני הקב"ה, ומכיון שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, לכן לא מנעוני מהשמים למרוד באבי. אך למצוות ישנן זכות להגן ולהציל את עושיהן, לכן מבין אני- כך הרהר אבשלום בליבו- שנלכדתי דוקא בשערותי הקדושות, כדי שאשוב בתשובה. ואם אקפוץ כעת את שער ראשי ואמשיך במרד, סופי יהיה שאובל לגהינום. אך אם הפרד היה נשאר תחתיו, אבשלום לא היה עוצר, ולו לרגע אחד, כדי להתבונן, להרהר בלבבו על מעשיו, ולא היה ניצל מאש הגהינום.

ההורים צריכים להתריע כנגד סיכסוכים משפחתיים וְנִבְא אֲבֻשָׁלוֹם אֶל הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא גִזְזִים לְעַבְדְּךָ יְלָךְ נָא הַמֶּלֶךְ וְעַבְדִּי עִם עַבְדְּךָ. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל אֲבֻשָׁלוֹם אֶל בְּנֵי אֵל נָא יִגְלַךְ פְּלָנוּ וְלֹא נִכְבַּד עֲלֶיךָ וַיִּפְרָץ בּוֹ וְלֹא אָבָה לְלַכֵּת וַיִּבְרַכְהוּ. וַיֹּאמֶר אֲבֻשָׁלוֹם וְלֹא יִגְרָךְ נָא אֶתְנוּ אֶמְנוֹן אֲחִי וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה יִלְךְ עִמָּךְ. וַיִּפְרָץ בּוֹ אֲבֻשָׁלוֹם וַיִּשְׁלַח אֶתוֹ אֶת אֶמְנוֹן וְאֶת כָּל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ. מובא על כך בספר "עוד אבשלום חי": ראוי שהאבות יתנו את דעתם על המריבות העולות בין ילדיהם ולהשפיע עליהם טובה וברכה, להשפיע עליהם להקטין את האיבה ולסלול את דרכם לשלום, אהבה ואחוה. והנה דוד מלכא משיחא היה צריך לשקול בפלס את הסכמתו לכך שאמנון יצטרף אל אבשלום בדרכו, שמא יבולע לאמנון, וכך כתב הרלב"ג: "להודיע שראוי לאדם שיתיישב במה שנשאל ממנו אם אפשר שיקרה ממנו נזק קודם הסכימו לדבר השאלה ההיא. הלא תראה כי דוד בעבור שלא התישב על מה ששאל ממנו שילך אתו אמנון, נתן לו את שאלתו, והיה

והנה בחתונה, כאשר כל הגויים והפריצים, והחתן בתוכם, היו שתויים כדבעי, היין החל לבעור בעצמותיו של החתן, ומרוב חום הוא החל מפשיט את בגדיו העליונים, ומיד צצו חוטי הציצית. כאשר ראו זאת חבריו הגויים, החלו להפליא בו את מכותם....

הציצית שהצילה את חיי החתן

הרב ישראל ליוש

"גְּדִילִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אַרְבַּע כְּנֻפּוֹת כְּנֻפֵי אֲשֶׁר תִּכְסֶּה" (דברים כ"ב, י"ב)
מדרש רבה באיכה מביא משא ומתן מפליא בין הקב"ה לאברהם אבינו, וז"ל: "אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם, מפני מה הגלית את בני ומסרתן בידי האומות, והרגום בכל מיתות משונות, והחרכת את בית המקדש, מקום שהעלית את יצחק בני עולה לפניך? אמר לו הקדוש ברוך לאברהם: בניך חטאו ועברו על כל התורה, ועל עשרים ושתיים אותיות שבה, הדא הוא דכתיב (דניאל ט', י"א) "וכל ישראל עברו את תורתך".

אמר אברהם לפני הקב"ה: 'רבש"ע מי מעיד בהם בישראל שעברו את תורתך? אמר לו: 'תבוא תורה ותעיד בהם בישראל, מיד באה תורה להעיד בהן, אמר לה אברהם: 'בתי, את באה להעיד בהן בישראל שעברו על מצותיך ואין לך בושת פנים מפני? זכרי יום שהחזירך הקב"ה על כל אומה ולשון ולא רצו לקבלך, עד שבאו בני להר סיני וקבלו אותך וכבדוך, ועכשיו את באה להעיד בהם ביום צרתם?!, כיון ששמעה תורה כך, עמדה לצד אחד ולא העידה בהן. אמר לו הקב"ה לאברהם: 'יבואו עשרים ושתיים אותיות ויעידו בהן בישראל, מיד באו עשרים ושתיים אותיות, באה אל"ף להעיד בישראל שעברו על התורה, אמר לה אברהם: 'אל"ף! את ראש לכל האותיות ובאת להעיד בישראל ביום צרתם? זכרי יום שנגלה הקב"ה על הר סיני ופתח בך 'אנכי ה' אלוקיך' ולא קבלוך אומה ולשון אלא בני, ואת באת להעיד בבני?!, מיד עמדה אל"ף ולא העידה בהן. באתה ב"ת להעיד בהן בישראל, ואמר לה אברהם:

'בתי את באת להעיד על בני, שהם זריזין בחמשה חומשי תורה שאת בראש התורה, הדא הוא דכתיב (בראשית א', א') 'בראשית ברא אלוקים?!, מיד עמדה ב"ת לצד אחד ולא העידה כלום.

באתה גימ"ל להעיד בישראל, אמר לה אברהם: 'גימ"ל! את באת להעיד בבני שעברו על התורה, כלום יש אומה שמקימת מצות ציצית שאת נתונה בראש אלא בני, הדא הוא דכתיב (דברים כ"ב, י"ב) 'גדילים תעשה לך', מיד עמדה גימ"ל לצד אחד ולא העידה כלום, וכיון שראו כל האותיות שהשתקן אברהם, נתיבשו ועמדו בעצמן ולא העידו בישראל, "עכ"ל המדרש.

סגולות וסיפורי מופת רבים סופרו על מצות הציצית - הכוללת בתוכה את כל תרי"ג המצוות, כפי שנומרו בגימ' של המילה 'ציצית', יחד עם שמונה החוטים וחמשת הקשרים. בדברי המדרש הנזכרים רואים אנו כי כבר בימי חורבן הבית הגנה הציצית על ישראל, והיותה עבורם סנגוריה בעת צרתם. גם הספור הבא שסופר ע"י הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, יספר על סגולות הציצית בשמירת היהודי מרדת שחת.

בן יחיד היה לו לאחד מחסידיו של האדמו"ר רבי ישכר דב מבעלזא

זצ"ל, תקוות רבות היו לאב מבנו יחידו, הוא חניכו וטיפחו ויעדו לאחד מצדיקי הדור, אך היצר הרע ארב לפתחי לבו, והבן החל לרדת מטה מטה בהתמוות הטומאה, עד שהחליט לשאת אשה גויה. את זאת לא יכול היה האב לשאת, ועל אף אהבתו לבנו, החליט לגרשו מביתו, והתאבל רבות על שכן עלה בגורל בנו מחמדו. יום אחד יצא האב מביתו וראה שבנו מחטט באשפה ומחפש דברי מאכל, רחמי האב על הבן גברו, ואמר לו: "בני יקירי! ראה את מצבך העלוב, בוא חזור אל ביתנו החמים והנעים, אתן לך את כל צרכיך, ואדאג לכל מחסורך, ובתנאי שתעזוב את האשה הגויה". הבן התעקש ואמר לאביו: "אמשך לחפש אוכל באשפה, ולא אעזוב את האשה הגויה".

בצר לו פנה האב אל מורו ורבו האדמו"ר מבעלזא, ושח בפניו את צרתו אודות בנו, שעזב את דרך התורה ועומד להינשא לגויה.

אמר לו האדמו"ר: "לך ובקש מבנך שיבוא אלי", האב לא האמין שהבן יסכים לבוא אל האדמו"ר, הרי הוא רחוק ממנו כרחוק מזרח ממערב, אך כחסיד נאמן הלך האב אל הבן וסיפר לו כי האדמו"ר חפץ לראותו. הסכים הבן לבוא אל האדמו"ר, ואף הוסיף כי יעשה כל מה שיאמר לו האדמו"ר, מלבד אם יצווה עליו לעזוב את הגויה.

כאשר הגיעו אל האדמו"ר שוחח עמו האדמו"ר על הא ועל דא, והתעניין במצבו. לאחר ששמע ממנו האדמו"ר על רצונו להינשא לגויה, אמר לו האדמו"ר: "אני לא מבקש ממך לעזוב את הגויה, ולא זאת בלבד אלא שאני מצוה על אביך להשתתף בחתונה, אך בקשה אחת קטנה לי אליך, שתלבש ציצית תחת בגדיך בזמן החתונה". כפי שהבטיח הבן לאביו שיעשה כל אשר האדמו"ר יורה לו, הסכים החתן לבקשת האדמו"ר.

האב התפלא מהוראת האדמו"ר, כיצד יכול הוא לצוות עליו להשתתף בחתונה כזו שהיא צרה גדולה עבורו, לראות במו עיניו איך בנו מדרדר לפתחה של גיהנום? אך הוא קיבל עליו את הדין באהבה, עשה כמצוות רבו והשתתף בחתונה.

והנה בחתונה, כאשר כל הגויים והפריצים, והחתן בתוכם, היו שתויים כדבעי, היין החל לבעור בעצמותיו של החתן, ומרוב חום הוא החל מפשיט את בגדיו העליונים, ומיד צצו חוטי הציצית. כאשר ראו זאת חבריו הגויים, החלו להפליא בו את מכותם, וצעקו עליו: "מדוע רימית אותנו שעזבת את היהדות, הנה אנו רואים שנאמן אתה ליהדותך ובסתר אתה לובש ציצית?!", וכך המשיכו להכותו עדו זוב דם. אביו שנכח בחתונה - כבקשת האדמו"ר - מיד חש לעזרתו והצילו מידיהם, ואילו הוא לא היה שם, מי יודע אם היה נשאר בין החיים.

"מיום עומדי על דעתו, לא דברתי לשון הרע" ואז הוסיף: "בתחילה זה היה לי קשה אבל שברתי את זה, ומאז אין לי אפילו יצר הרע לכך"...

שמירת הלשון הפלאית של הגה"צ רבי לוי רבינוביץ זצ"ל

הרב מנשה גליקזאהר

"זְכוּר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְמִקְרָם" (דברים כ"ד ט)
וברש"י: "אם באת להזהר שלא תלקה בצרעת, אל תספר לשון הרע, זכור העשוי למרים שדברה באחיה ולקתה בנגעים".
איתא בספרי: "וכי מה ענין זה לזה? שמכו הענין לו ללמדך, שאין נגעים באים אלא על לשון הרע. והרי דברים קל וחומר, ומה מרים שלא דברה אלא שלא בפניו של משה, ולהנאתו של משה ולשבחו של מקום ולבנינו של עולם, כך נענשה. המדבר בגנותו של חברו ברבים על אחת כמה וכמה" עכ"ל.

החפץ חיים בהקדמה לספרו "חפץ חיים" כותב: "וכאשר נחפשה דרכינו ונחקרה איזה עוונות הם המעיקים הגורמים לאריכות גלותנו- נמצאים הרבה, אך חטא הלשון הוא על כולו מפני כמה טעמים, האחד כיוון שזה היה עיקר לסיבת גלותנו כמבואר בגמרא יומא ובירושלמי". ועוד ראה מביא הח"ח שיעקר הגלות תלויה בעוון לשון הרע, ממדרש רבה על פרשתנו פרשת כי תצא (דברים רבה ו' י"ז): "אמר הקב"ה בעולם הזה על ידי שהיה לשון הרע ביניכם, סילקתי שכניה מבינכם אבל לעתיד לבוא וכו' ע"כ.
מדמויות ההוד של ירושלים של מעלה ומנכיי הדעת שבה, היה הגאון רבי לוי רבינוביץ זצוק"ל, בעמח"ס "מעדני השולחן". מופלג בתורה וגאון בענווה, ובמיוחד בלטה בו מידת השתיקה. שמר

את פיו ונצר את לשונו מלדבר רע על ישראל, עד כדי כך שכונה ע"י גדולי ישראל "החפץ חיים של ירושלים". אנשי ירושלים של מעלה היו פונים אליו בכדי להתברך מפיו, והוא היה נעתר לבקשתם וברכם, והללו הודו שכל ברכותיו התקיימו במלואן, וכל זה היו תולים בזכות שמירת דיבורו בקדושה ובטהרה.
להלן נביא עלי גליון עובדות מרתקות, על הנהגותיו המופלאות בשמירת הלשון, הובאו בספר 'אשכבתיה דרבי לוי'.

שמירת הלשון עד הקצה

סיפר בנו הגה"ח רבי אלחנן רבינוביץ הי"ו (שהיה זה שהאדיר את ספרי אביו והכינם להפצה). חלק הבין אדם לחברו שבו היה נקי כעדותו עצמו, השמירת הלשון שלו- שהגיעה עד הקצה:
"כשהייתי נער בר מצווה היה לי חברותא מארבע וחצי עד שבע בערב, עברנו ביחד על הרבה מאוד דפים. מישוה התקנא בחברותא הזו, הלך וסיפר לאבא שאני לא לומד מספיק, הוא שאל אותי מה קורה והתפלאתי: 'טאטע מי אמר לך? אני מוכרח לדעת מי אמר לך את זה?', והוא השיב חד משמעית: 'אסור להגיד ואסור לדבר לשון הרע'. אחד המחנכים שלו ב'דיסקין' שכב באותם ימים במושב זקנים והוא הלך כל שבועיים לבקרו, כדרכו לנהוג במידת החסד בכל דרכיו בחיים. כדי להגיע אליו היה נוסע באוטובוסים והיה לוקח אותי אתו, ובדרך למד איתי משניות בעל פה, חשבתי שהגיע

זמן לגבות את החוב, אמרתי: 'אבא תספר לי מי היה היהודי הזה, אתה מוכרח לספר לי', התחננתי, ואז אמר לי את המשפט שאני לא יכול לשכוח: 'מיום עומדי על דעתי לא דברתי לשון הרע... ואז הוסיף: 'בתחילה זה היה לי קשה, אבל שברתי את זה, ומאז אין לי אפילו יצר הרע לכך'... לבסוף נודע לי מי היה המספר כשהגיע יום כיפור, הגיע היהודי וביקש ממני סליחה, סלחתי לו.

"היה סיפור עם אחד שהיה מקורב למשפחה, שרצה לברר על בחור מסוים שהציעו לבתו. לאחר שחקר וחקר על הבחור שמע עליו דברים לא נעימים, הגיע למסקנה שהצדק עם דעה זו, וקרע את התנאים. כאשר המשיכו לדבר ולדוש בנושא אמר אבא בפשטות: 'מקודם היה זה דיון למעשה היה מותר לדבר, עכשיו כשהוחלט לעזוב את השידוך, אין זה מעניינינו ואסור לדבר על כך מילה'".

ממשיך לספר בנו הגה"ח ר' אלחנן: "פעם שאלתי כיצד הגיע לכוז דרגה בשמירת הלשון, הרי ממש יחידי סגולה זוכים להגיע לדרגה נעלה כ"כ? ענה לי אבי: 'בצעירותי היתה בירושלים עיה"ק מחלוקת גדולה מאוד, שהייתה מכוונת כנגד אחד מענקי הדור וכל העיר הייתה כמרקחה, הכל רחשו ובחשו בנושא. התבוננתי ואמרתי לעצמי: נכון אולי ואותו גדול אינו ראוי לאיצטלל זו, אבל האם הוא יהודי? כן, ועל יהודי אסור לדבר רע, או אז גמלה בליבי החלטה: קבלתי על עצמי שבפי ובאוזני לא יעבור

שום לשון הרע מעתה ועד עולם'".

"החפץ חיים של הדור"

מספר נכדו חביבו, הרה"ג ר' גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מח"ס 'גם אני אודך' ופרדס יוסף החדש' על המועדים: "גדולי ישראל זצ"ל ויבלחט"א שליט"א העריצוהו עד למאוד, ואף הגדירוהו כ'חפץ חיים' של דורנו, הן בכך שחיבר ענין משנה ברורה על חלק יו"ד, והן בשמירת הלשון המופלגת שלו. הגרש"ז אויערבך זצ"ל נהג לשאול אותו שאלות בהלכות יורה דעה. וישנם עוד רבים ששיגרו אליו שאלות בנושאים אלו. זקני זצ"ל מזכיר בדבריו מובאות רבות מספרי החפץ חיים, ונראה היה שהוא קשור לדברי תורתו בקשר בל ינתק. מעניין לקרוא את הסכמת הראב"ד הגאון האדיר רבי משה שטרנבוך שליט"א על 'מעדני השולחן' שבתוך דבריו מביא: 'ומעידים חכמי התורה שלעת זקנותו הצטער החפץ חיים על כך שלא זכה להוציא לאור חיבור על יו"ד כמו על או"ח, אבל עכשיו ב"ה הספר לפנינו שווה לכל נפש. ונתקיימה בקשתו ע"י כתר"ה שליט"א ומשמיא קאזכו ליה. הגרש"ז אלישיב זצ"ל, שהיה ממעריציו הגדולים ודן עמו רבות בהלכה, התבטא פעם: 'הגדלות של ר' לוי אינו דווקא בגאונותו המופלגת, אלא בזה שמעולם לא הוציא דבר לשון הרע מפיו'".

הלימוד בספר חפץ חיים גרם לשינוי מבורך

האם מרן הגר"ח מבריסק זצוק"ל שתה מהכוס בסידור הקידושין?

וכתב שם: "מה יקרה לי עדותו של הרב הגאון ר' שמחה זליג זצוק"ל שהביא בספרו, שהגאון רבן של ישראל אדמו"ר ר' חיים הלוי זצוק"ל מבריסק, היה מנהגו שהיה שופך קצת מהכוס על ידו והיה טועם לאחר הברכה מהנשפך על ידו באופן שלא ירגישו הרואים, ובודאי טעמו היה, שלא היה רוצה לטעום ברבים מטעם הנ"ל, שגנאי הוא לת"ח לשתות בשוק ולכן היה טועם אח"כ בצנעה, אבל הגאון בנש"ק מרן ר' זאב הלוי סלובייציק שליט"א הגאב"ד דבריסק אמר לי שאינו יודע ממנהג זה ולא ראה מעולם את אביו הגדול עושה כן, ע"כ.

ומסיים בדברי שו"ת הר"ן (סי' ע) שכתב לגבי מנהג מסויים, "מכל אלו הטעמים יש להתיר נדון שלפנינו, ולא שהייתי מתירו בתחלה שמתוך שאנו מדמין בדברים עמוקים כאלה לא נעשה מעשה, אלא שכדאין הם הדברים לסמוך עליהם במה שפשט המנהג להתיר, שכבר אמרו הלכה שהיא רופפת בידך צא וראה היאך הצבור נוהגים ונהוג כן, ע"כ.

"כי-יחא איש אשה חדשה לא יצא בצנבא ולא יעבר עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושומח את אשתו אשר לקח" (כד,ה)
בשו"ת אפיקי ים (ח"ב סי' ב) דן במנהג שהרב המסדר קדושין מברך על הכוס, ואינו טועם כלום ממנו, ורק נותנים להחתן והכלה לטעום, שלכאורה יש בזה חשש ברכה לבטלה, ועיי"ש שמרחיב בזה.

ובשו"ת מאזנים למשפט (להגר"ז סורוצקין זצ"ל סי' יב במכתב לבעל האפיקי ים משנת תרצ"ו) כתב שנראה לו הטעם בזה שכיון שנהגו להעמיד את החופה ברחוב או בחצר, ונהגו שמסדר הקידושין יהיה הרב, ממילא אי אפשר למברך לטעום, משום שאין שבחו של תלמיד חכם לאכול בשוק גם אכילת ושתית ארעי, וכן אפילו בחצר הוי גנאי אולם החתן והכלה שלהם אין קפידיא

בזה הם שותים הכוס של ברכה, ולכן בשבע ברכות שמברכים בשעת הסעודה בבית גם המברך טועם כיון שהוא בבית. (ועיי"ש אם יש להקשות על טעם זה מחופת אלמנה)

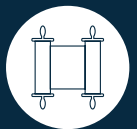
מדוע נקראת מצוה זו "שילוח הקן" הרי לא משלחים את הקן אלא את האם?

שילח תשלח את האם, ואת הבנים תקח לך וגו'. (כבז)
ברש"י (בבא מציעא קב. ד"ה קרי כאן) כי ששם "קן" הוא על הביצים, וכ"כ בר' יהונתן מלוניל (חולין קמא: ד"ה נטל) שלא מיקרי קן אלא האפרוחים או הביצים.
ולפיי"ז צריך ביאור במושג "שילוח הקן", שהרי אין משלחים את האפרוחים או הביצים שהם ה"קן" אלא את האם מן הקן.
ובפי"ז הגר"י פערלא על הסמ"ג (ל"ת קלז ד"ה אמנם בעיקר) כי ש"שילוח הקן" פי' שילוח שמתיר את הקן.

- מה גילתה לנו התורה במילים "ושבית שביו"?
- היתכן שצדיקים יכשלו ב"יפת תואר"?
- למה התירה התורה איסור גמור?
- מדוע נענש בן סורר ומורה בעונש כה חמור?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

האם ראוי לצאת לציד עם כלבים, ואיזה אבן נושא הציד שמושכת אליה את החיות?

יראה בשמחת לויתן, דאמרי פ"ק דע"ז "ובדרך חטאים לא עמד" בקניגין שלהם ופירש"י קניגין צידת חיות ע"י כלבים שכל מעשיהם לשם שמחה ושחוק ודוגמתו בשחיתת חולין וכי משה קניגי היה, ואמרי בויקרא רבה פרשת ויהי ביום השמיני פרשת ר' פנחס בהמות ולויתן הם קניגין של צדיקים לעתיד לבוא, כל מי שלא ראה קניגי של אומות העולם בעוה"ז זוכה לראותן לעתיד לבוא". דבר מענין על ענין של ציד, נמצא בס' שלטי גיבורים (לר' אברהם הרופא פמ"ט דף נא) שה"ליפארי" הוא אבן הנמצא בארץ ליביאה וסגולתו הוא שמי שנושא אותו בזמן צידת חיות, אז החיה שמבקשים הכלבים והציידים לצוד אותה, באה במרוצה עד האיש אשר האבן עליו ונראת כמתחננת לפניו כאילו הוא אדון ופטרון לה.

הטור (יו"ד רצ"ז) מביא מח' ראשונים האם מותר לצאת לציד עם סוס כשמנהיג ביחד כלבים, מצד איסור של כלאי בהמה, משמע שעצם הציד עם כלבים מותר.

אולם בשו"ע אורח (שטזב), מביא מהאור זרוע שאסור לצוד בכלבים משום מושב לצים.

וז"ל האור זרוע (ח"ב הל' שבת סי' פג ס"ק יז): מיהו אומר אני המחבר שכל מי שצד חיות בכלבים כעין שהעכו"ם עושין שלא

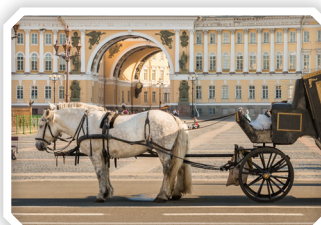

מה אמר ר"ת לאחיו הרשב"ם על שהשפיל את עיניו בלכתו ברחוב?

בביאור הנהגת הרשב"ם ודברי אחיו רבינו תם, שהם הולכים לשיטתם שחולקים בענין "אין הקב"ה מביא תקלה על צדיקים", ובתוס' (גיטין ז. ד"ה השתא) אומר רבינו תם שמה שאין הקב"ה מביא תקלה על צדיקים זה רק בדברים של אכילה, שזה גנאי לצדיק שאוכל דבר איסור, אבל בשאר דברים גם צדיקים יכולים להיכשל.

ולכן אמר לו רבינו תם לאחיו הרשב"ם אתה הולך ופניך למטה ואין אתה משגיח על הקרון איך הוא נמשך, מטעם שהקב"ה אינו מביא תקלה על צדיקים, אבל "אל תהי צדיק הרבה", כי כל זה רק בדברים של אכילה.

אולם הרשב"ם לשיטתו (בבא בתרא קלג: ד"ה קרא עליו) שגם בשאר דברים אמרינן אין הקב"ה מביא תקלה על צדיקים, ולכן צעד ועיניו מושפלות וסמך שהקב"ה לא יביא לו תקלה.

לא תהרש בשור ובחמור יחדו (כבי) בתוספתא (כלאים ה,ד) "לא יקשור סוס לפרד, ופרד לחמור, וחמור לערוד, מפני שמנהגין זה את זה".

וברמב"ם (הל' כלאים פ"ט ה"ט) "עגלה שהיו מושכין אותה כלאים, היושב בעגלה לוקה ואע"פ שלא הנהיג, ששיבתו גורמת לבהמה שתמשוך העגלה". ב"מרדכי" (עירובין סוף סי' תקכח) מסופר על הרשב"ם שהיה שפל עינים, שמרוב חסידותו לא הגביה עיניו, ומתוך זה רצה לעלות בקרון אשר סוס ופרד משכו בו, ולא הרגיש, אתרחיש ליה ניסא, ונזדמן אחיו רבינו תם לשם, אמר לו "אל תהי צדיק הרבה שא מרום עיניך והנה סוס ופרד לקראתך" ונמנע ולא עלה, ע"כ.

ובספר אמרי פי (לר' יונה פרידמאן ניו יורק תשס"ז - פרשת בלק עמ' קיג) מביא חידוש נפלא ששמע ממהרי"ד שלזינגר שליט"א,

היכן ניתן להאזין לשיעור יומי מקוצר בהלכות שבת?

היכן ניתן בכמה דק' לרכוש ידיעות מקיפות בהלכה?

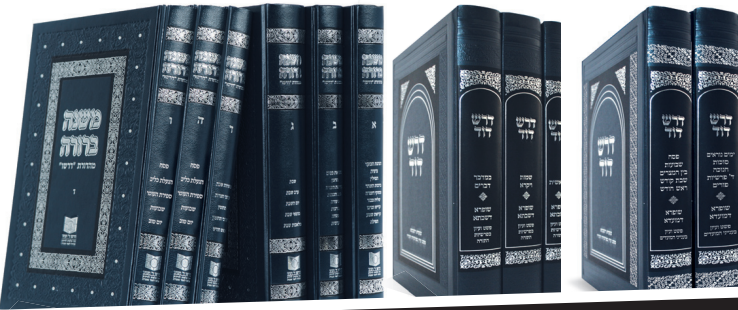
האזינו עכשיו לשיעורי

הרה"ג רבי אריה זילברשטיין שליט"א

כ-5 דק' ביום וזכיתם ללמוד את ה'דף היומי בהלכה'

077-2613337

המתנות

ארגון 'אחינו ו'דרשו' מזמינים אותך להיות שותף מגוון רחב של כלי כסף, וכל ספרי 'דרשו' עד לשווי של ובנוסף קבל כרטיסי הגרלה להגרלה

להלן מגוון אפשרויות

מתנה בשווי 533 ש"ח
 מסלול מס **15**

בתרומה ע"ס 23 ש"ח לחודש 18x חודשים
 סה"כ 414 ש"ח

מקבלים:
 סט 'משנה ברורה' מהודר
 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
 ספר 'חפץ חיים'
 כף הגשה לעוגה מְכַסֶּף
 2 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 533 ש"ח

מתנה בשווי 514 ש"ח
 מסלול מס **3**

בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18x חודשים
 סה"כ 360 ש"ח

מקבלים:
 סט 'משנה ברורה' מהודר
 ספר 'חפץ חיים'
 'דרש דוד מועדים' 2 כרכים
 סכין לחלות מְכַסֶּף
 2 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 514 ש"ח

מתנה בשווי 508 ש"ח
 מסלול מס **14**

בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18x חודשים
 סה"כ 360 ש"ח

מקבלים:
 סט 'משנה ברורה' מהודר
 סט 'חפץ חיים ושמידת הלשון'
 סכין לחלות מְכַסֶּף
 2 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 508 ש"ח

מתנה בשווי 320 ש"ח
 מסלול מס **1**

בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 12x חודשים
 סה"כ 240 ש"ח

מקבלים:
 סט 'משנה ברורה' מהודר
 בהוצאת 'דרשו'
 כרטיס להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 320 ש"ח

להשתתפות וקבלת המתנות מוקד

בדרך אליכם

בזיכוי הרבים, ולזכות מיידית במתנות יקרות ערך: **1.340 ש"ח**. על כל תרומה חודשית מ-20 ש"ח ומעלה. **הגדולה בשווי 50.000 ש"ח.**

התרומות וקבלת המתנות:

מתנה בשווי 1.052 ש"ח
מסלול מס **16**

בתרומה ע"ס 35 ש"ח לחודש 20X חודשים
סה"כ 700 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- סט 'הפני חיים ושמירת הלשון'
- גביע יוקרתי מְקֻסָּף
- כף הגשה לעוגה מְקֻסָּף
- סכין לחלות מְקֻסָּף
- 7 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח
מסלול מס **7**

בתרומה ע"ס 35 ש"ח לחודש 20X חודשים
סה"כ 700 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- ספר 'הפני חיים'
- הספר החדש 'מועד לדוד'
- גביע יוקרתי מְקֻסָּף
- כף הגשה לעוגה מְקֻסָּף
- סכין לחלות מְקֻסָּף
- 7 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח
מסלול מס **6**

בתרומה ע"ס 27 ש"ח לחודש 18X חודשים
סה"כ 486 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- גביע יוקרתי מְקֻסָּף
- 4 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח

מתנה בשווי 594 ש"ח
מסלול מס **5**

בתרומה ע"ס 25 ש"ח לחודש 18X חודשים
סה"כ 450 ש"ח

מקבלים:

- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- גביע יוקרתי מְקֻסָּף
- כף הגשה לעוגה מְקֻסָּף
- סכין לחלות מְקֻסָּף
- 5 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 594 ש"ח

'אחינו' ו'דרשו': 02-5609000

'נפילה', אזי בווארמקייט ובפריילאכקייט מתרוממים ומתחזקים, ואינם נופלים למרה שחורה. אבא היה אוהב לשמוע ווארט חסידי, או חסידישע-מעשה מהבעש"ט הק' ותלמידיו, ותמיד היה מתפעל מהלימוד של הסיפור במה יש להתחזק בעבודת השם. "לאבא היתה גדלות מיוחדת במידות. בניגוד למה שניתן לחשוב, את מעלות המידות הוא קנה בעמל. מטבעו היה אבא מאד סוער, והיה אכפת לו מכל דבר, אך הוא עבד על עצמו שלא לצאת מהכלים, ולזה הגיע ע"י עבודתו בהחדרת האמונה שהכל מגיע מאתו יתברך. פעם אמרתי לו בשם הרב וולבה זצ"ל, שמאמונה מגיעים לכל המידות, כי מי שידוע שהכל משמים אינו כועס על איש ואינו מקנא באיש, אמר לי שזה נכון, אך הוא הדין להיפך, שעל ידי המידות מגיעים לאמונה.

"לאבא היתה ענווה נוראה, שהתבטל לפני כל אחד, גם בפני צעירים ממנו. זה לא תמיד קל. היו לו קשיים עם כמה מהאנשים... אבל היו לו כבוד והערכה אמתיים לכל נברא בצלם, ומתוך כך היה מכבד אותו באמת. פעם שאלתי אותו, למדנו במשנה 'איזהו מכובד המכבד את הבריות', שנאמר: 'כי מכבדי אכבד'. ולכאורה אין כאן ראייה, שהרי הפסוק נאמר על המכבד את הקב"ה. וענה לי אבא, שכל אדם הוא צלם אלוקים, וכל מי שמכבד אדם, מכבד בזה את הקב"ה, כי מכבד צלם אלוקים! וזו היתה ההסתכלות שלו על כל אדם, קטן כגדול."

"יש מעשים רבים על מעשי החסד של אבא זצ"ל. אך נספר משהו אחד: הבית של אבא ואמא היה תמיד פתוח בפני כל מיני נדכאים. בכל יום שישי היו מונחות על השולחן חבילות של מוצרי מזון, חצאי קילו סוכר בנייר חום, חצאי קילו אורז, וחצאי לירה, כל אחד מהילדים היו שולחים למשפחה אחרת, לכל מיני אלמנות ומסכנות.

"אחת האלמנות הסתובבה אצלנו והרגישה כמו בת בית. פעם אמרה שאוהבת לבוא כיון שאצלנו יש תמיד שמחה... בהזדמנות אמרה לנו שיש לה דאגה אחת, אולי חלילה היא תמות בביתה, ותישאר כך כמה ימים ואיש לא ידע... מאותו יום היינו נשלחים בכל יום לביתה, פותחים את הדלת, יושבים כמה דקות והולכים. "לאלמנה זו היו צאצאים, אך לדאבוננו סרו מן הדרך וזנחו אותה, לא הגיעו לבקרה. באחד הימים החלה אותה אלמנה להיות מוטרת מבעיה אחרת: מי יזכור אותה? היא עלתה לביתנו ונשאה קינה גדולה על כך שאף אחד לא יזכור אותה. ולבסוף אמרה שברצונה שתישאר אצלנו תמונה שלה. להצטלם באתם ימים לא היה דבר פשוט כפי שנהוג כיום... היו צריכים לפנות וללכת לצלם וכמובן לשלם... אבל כשאבא שמע הוא החליט לשמח לב אלמנה, והזמין אלינו את 'דוד הצלם'.

"באו והודיעו בשמחה לאלמנה שהיום יצלמו תמונה מיוחדת עם משפחת פינקל... באותו יום אחיותי לא הלכו לבית הספר. כולם נשארו בבית, והאלמנה הגיעה עם הבגד של שבת, התישבה בחצר ועשו לה כמה תמונות. קודם צילמו אותה לבד, ואחר כך עם אבא ואמא, אחר כך עם כל הילדים... וכשפתחו את התמונות לא ידעה האלמנה את נפשה מרוב אושר...

"לאבא לא היה כסף באותו זמן, המצב היה נורא, כל פרוטה היתה נשמרת לקניית מאכלי שבת קודש, אך אמר שבה קיים את הפסוק 'לב אלמנה ארנין'. כל הארוע היה בבית כמו חגיגה, מרוב השמחה של אבא, על שהצליח לתת לאחר את מה שהוא זקוק לו. זו היתה מהותו של אבא!"

(מתוך המודיע אב תשע"ז/ הרב טוביה פריינד)

כשלא היתה בידו הכרעה ברורה, החליט לנסוע שוב אל החזון איש, שכבר פתח לו את דלתו, ולשאול אותו כיצד עליו לנהוג. ואכן מיד החיש את פעמיו לעבר האוטובוס ונסע לבני ברק לאורו של עולם, לשמוע ולקבל את תשובתו.

החזון איש שומע את השאלה ומשיב מידי: "הרמ"א בתחילת השו"ע כבר עונה על השאלה הזו", וקם ממקומו מוציא את השו"ע מהארון, וכשהספר בידו פותחו בסיומא א' סעיף א' ומתחיל לקרוא את לשון הרמ"א שכתב 'ולא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת השם יתברך' ואז נתן את ידו השניה בידו של הגר"ב, והתחיל להסתובב עמו בחדר הלך ושוב, כשהוא חוזר על דברי הרמ"א כמה פעמים בניגון, ובסוף סיים ואמר: "אתה שומע, תמשיך להוציא את חוטי הציצית בחוץ, ואל תתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליך בעבודת ה'!"

הגר"ב צ"ע שהיה כאמור בסוף שנות ילדותו, יצא מהחדר בהחלטה ברורה שאינו צריך להתפעל מאף אחד, והוא ימשיך ללכת עם הציצית בגאווה בחוץ בכל מקום וללא בושה. לימים אף סיפר שדברי החזון איש הללו, נתנו לו חיזוק לכל החיים, לעשות מה שצריך לעשות בעבודת ה' ולא לחשוב ולהתפעל ממה ואיך יאמרו אחרים. יש לציין, שבסופו של יום הנסיעה לבית הבראה לא יצאה לאור עולם, משום שביומיים האחרונים לפני הנסיעה - לאחר שכבר כמעט הכל היה מוכן ומזומן לנסיעה - נודע שאותו בית הבראה אפילו שהוא מפרסם על עצמו שהוא "כשר" בכל זאת למעשה הוא רחוק מלהיות כשר, אי לכך התוכנית נגווה וירדה מסדר היום. (מתוך 'שלמים מציון')

לאחר סיום השיחה, הזדרז הגר"ב צ"ע במהירות האפשרית לשוב לבית הוריו בתל אביב, ובשמחה הכין לו אביו את הציציות החדשות בלילה, וכבר בבוקר לבשם הגר"ב צ"ע כיאה לכבוד המצווה שחוטי הציצית בחוץ.

ובאמת בהתחלה הדבר היה זר בנוף הרחובות התל אביבי, היו כאלו שבכלל לא הבינו מהם החוטים הללו, ומפעם לפעם כשעבר ברחוב היה אי מי שהעיר לו בתמימות: "ילד, מה זה החוטים הללו שיש לך כאן?", אבל הגר"ב צ"ע שמר את קבלתו והמשיך ללכת עם חוטי הציצית בחוץ.

ולא יבוש

עברה תקופה וכאשר התקרבו ימי החופשה, חשבה משפחתו לצאת למנוחה לכמה ימים. באותם ימים היה ידוע על בית הבראה של ההסתדרות בצפת, שנקרא 'בית בוסל', וחשבו שבוודאי במקום זה יוכלו לשבת בהשקט ובמנוחה. סיכמו עם הנהלת המקום על הימים שבהם יגיעו לנפוש שם, אבל כשבירר הגר"ב צ"ע בין חבריו על בית הבראה הלזה, שמע שהאנשים שבאים לשם לא כולם שומרי תורה ומצוות, אלא ישנם שם גם הרבה אנשים מהקיבוצים וכדומה. ומשום כך התעורר לו עתה שוב ספק בענין הציצית, שכיון שיהיה במקום במשך שבוע עם אותם אנשים, הוא מפחד שכאשר ילבש את הציצית כדרכו כשחוטי הציצית בחוץ, הדבר ימשוך תשומת לב יתרה של האנשים הללו שלא מבינים מימנם ומשמאלם במצוות ציצית, והוא יוכל להיות מחמת כן ללעג בעיניהם, ובמקום כזה שבא כדי לנוח אינו מעוניין להיות כמוקד שילגלו עליו, ויביישוהו לעין כל. ממילא חשב אולי אפשר בשבוע הזה להכניס את חוט הציצית תחת הבגדים באופן שלא יהיו ניכרים כלפי חוץ.

האם אפשר לצפות את בתי התפילין בזהב?

ומה הייתה השערורייה הגדולה עם הימצאותן של רצועות בציפוי פלסטיק לפני כשנתיים ימים

בנהדרין דף מה:

דנו הפוסקים האם יש חסרון כשצובעים את בתי התפילין בצבע עבה, עוד דנו האם פסול זה נוהג גם בצביעת רצועות, ומשם נגיע לתרמית שנתגלתה לפני שנתיים, ברצועות ששווקו בכמויות באופן שנעשו מעור גרוע (הנקרא "שפלאט") ועליהן דבוקה שכבת פלסטיק, ויצא קול קורא מגדולי הפוסקים שליט"א לבדוק את הרצועות אם אין בהם שכבה נקלפת.

ובכן הבה ונלמד בסוגייתנו, שכתוב שאם ציפה את התפילין זהב או שתלה עליהן עור בהמה טמאה פסולות, ונחלקו המפרשים האם הכוונה שציפה את הבתים, כלומר שעשה בתים מעור כשר ועליהם חיפה זהב או עור טמאה, או שמא הכוונה שציפה את הפרשיות בזהב ועור טמאה, כלומר ששם אותן תוך בתים מזהב או טמאה, ולפי ביאור זה אין לנו מקור לפסול בתים כשרות שציפו אותן בזהב. רש"י פי' טעם הפסול כשציפה את התפילין בזהב מהלכה למשה מסיני, ובמנחות מב: כתב משום שצריך בתים מעור, משמע שפי' שעשה את הבתים עצמם מזהב, ופסול משום שהל"מ לעשות את הבתים מעור זוקא, אכן הטור (או"ח סי' ל"ב סמ"ח) כתב בפירוש שאם ציפה את הבתים בזהב פסול, וכ"כ השו"ע.

ויש בזה כמה טעמים: א. שאינן שחורות ב. שמבואר בסנהדרין (פט.) שאם הוסיף בית התפילין פסולות שצריך שיהא רואה את פני האויר ג. שכאשר הבית מורכב מעור וזהב, אינו בית מעור אלא מעור וזהב יחד. ד. שמבואר בחגיגה דף כז. שכלי עץ שמצופה מתכת, הציפוי עיקר ומקבל טמאה, א"כ גם כאן הציפוי עיקר והעור בטל לציפוי.

בשו"ת נודע ביהודה (סי' א') נשאל מחכם אחד על עושי בתים, שהיו צובעים את התפילין בטיח עבה לעשותן שחורים ונאים, ודעתו היה לפוסלן, כיון שהטיח הדבוק עבה כעובי עור הבתים, ודינו כמו ציפה בזהב שפסול, ובי' כמה טעמים לפסול בזה, ועיקר טעמו מסוגיא בחגיגה שמבואר שלגבי טומאה הציפוי עיקר.

והנוב"י השיבו תחילה, שדעת רוב הראשונים בביאור ציפה זהב שציפה את הפרשיות, כלומר שעשה הבתים עצמם בזהב, ואין מקור לפסול כשעשה בתים מעור וציפה אותם בזהב, ואף לדעת השו"ע שהסכים לפסול בבתים מעור מצופים זהב, דווקא בציפוי העומד מעצמו ואינו טפל לבית, כגון שקבע טס של זהב, אבל אם הזהבים כדרך שמהיבים כלי כסף אינו פוסל, (וכתב שאין לומר שפסול זהב מצד שאינן שחורות, וממילא נכשיר בצבע עבה, שהרי להשו"ע אין מעכב שהבתים יהיו שחורים). ומה שהביא השואל מחגיגה בציפוי כלים, כתב לחלק שדוקא לגבי טומאת כלים, קובע הציפוי כגון שעיקר השימוש ע"ג הציפוי, אבל לגבי בתים ששימושם למצוות תפילין הציפוי בטל אליהם, ומסיק שהבתים כשרים, ובלבד שלא יהא הצבע עב יותר מעור הבתים, שלא יהא טפל יותר מהעיקר. החיי אדם (כלל י"ד בנשמת אדם) האריך בזה וביאר דעות

הראשונים, שציפוי זהב ע"ג בתים מעור פוסל, (וכן מבואר בריטב"א בגיטין מה: ובמאירי שם.) אח"כ כתב שגם רבו הנוב"י מודה בצבע עבה שניתן לקלפו בשלימות מהבית והבית נשאר לכן שפסול, ורק בצבע שדבוק על הבית ולא שייך לקלפו רק לגרד פירורים פיזורים (שלא נעשה גוש לעצמו רק במריחה על הבית) בזה הקל הנוב"י, ומסיק לכתחילה לצבוע בצבע שאין בו ממש רק מראה, ואם עשה צבע עבה אין בידו לפסול כיוון שרבו הנוב"י מכשיר, אבל אם אפשר לקלפו כמו נייר שחור שעל הבית פסול, וכ"כ המשנ"ב (סי' ל"ב ס"ק קפ"ה)

עתה נידון ברצועות שדבק עליהם פלסטיק שחור, הנה ברצועות אין את הטעם שיש בבתים שצריך לראות פני האויר, אך כפי שנתבאר מהנוב"י וחיי אדם עיקר הטעם כיון שהציפוי עיקר (עכ"פ כשניתן לקלפו בשלימות), וכסוגיא בחגיגה, וברצועות אין את החילוק של הנוב"י, כי הפלסטיק משמש יחד עם העור, וכן ביאור מו"ר הגרמ"ש קליין שליט"א בספרו שאלת משה שערי הכתב (שיעור נ'), עומד לראות אור)

בדעת הב"ח שהפסול בציפוי זהב כיון שנחשב שהבית עשוי מעור ודבר אחר, וגם ברצועות קיים פסול זה, לכן יש לפסול גם ברצועות שהם שחורות משני צדדים וכשנקלף את הפלסטיק גם יהיו שחורות, מ"מ פסולות כיון שנחשב שקושר בעור ופלסטיק יחד, והוסיף עוד שאף להסוברים שציפוי על בית כשר אינו פוסל, יש לפסול כיון שאינם שחורות שהפלסטיק מכסה את השחורות שנצבעה לשמה, באופן שאינה נראית ושחורות הפלסטיק לא נעשית לשמה.

העולה להלכה:

- א. בתים של תפילין צריכים לעשותם מעור בהמה טהורה מהלכה למשה מסיני, ואם עשאו מזהב פסולות.
- ב. בתים מעור שציפה עליהם זהב, להשיטות שצריך בתים שחורות וכנהוג ודאי פסולות, וגם להשיטות שאין שחורות הבתים מעכבת הכרעת השו"ע לפסול.
- ג. טעם הפסול כיון שנחשב שעשה מעור ודבר אחר, ועוד שהבית טפל לציפוי.
- ד. בתים שטחו עליהם טיח שחור עבה באופן שאפשר לקלפו בשלימות פסולות כמו שציפה דבר זה.
- ה. רצועות שנצבעו בצבע עבה שניתן לקלפו בשלימות יש לחוש לפוסלן.
- ו. אם ציפה פלסטיק על הרצועות פסול לכל הדעות
- ז. יש לבדוק את הרצועות אם צבועות כדין ואין עליהם שכבה שיכולה להתקלף

עשרות כוללים מצטרפים ל'דרשו בכולל'!

שיעורים רבים חדשים נפתחו ב'דף היומי בהלכה' ללימוד המשנה ברורה דבר יום ביומו

ועוד עשרות מוקדים ברחבי העולם, לצד מאות שיעורי 'הדף היומי בהלכה' הנמסרים דבר יום ביומו ברחבי ארץ הקודש. הריבוי המתמיד במספר השיעורים הנמסרים בלימוד 'הדף היומי בהלכה' בכל עיר ועיר, בא לידי ביטוי בין היתר גם בתוספת המשמעותית למספרם של הנבחרים בסוף כל חודש על ההלכות שנלמדו במהלך החודש החולף. ב'דרשו' מקפידים להיערך בהתאם על מנת שכל נבחן יקבל לידי טופס בחינה. חלק ממוקדי הבחינה אף עברו באחרונה למקומות גדולים יותר, כדי שיוכלו להכיל את המוני הנבחרים הצובאים על דלתותיהם.

ההתחזקות הגדולה בתוכניות 'דרשו' צפויה להיות מורגשת בכל

אחת מתוכניות הארגון, ובעיקר בתוכניות 'בני הישיבות', שנועדו להרבות לימוד תורה בהיכלי הישיבות הקדושות, בעיר בשעות ובימים שבהם יש לעתים רפיון בלימוד התורה: ערבי שבתות, מוצאי שבתות, שעות הבוקר המוקדמות לפני תפילת שחרית ועוד. אלפים רבים משתתפים בתוכניות הפועלות בעשרות ישיבות, מכלל המגזרים והחוגים, ובחודש אלול צפויים רבבות תלמידי הישיבות הקדושות להצטרף ללומדים הותיקים, ולהתחיל לאגור בזכרונם מסכתות שלמות מהש"ס, למען ישארו למשמרת זיכרון במוחם, ולא ימושו מפייהם לאורך ימים ושנים.

רבבות תלמידי הישיבות הקדושות בארץ ובעולם כולו, שבו לחבוש את ספסלי הישיבות, ואיתם נערך גם ארגון 'דרשו' להתעוררות גדולה והרחבת מספר הלומדים והנבחרים בתוכניותיו השונות של הארגון, אשר כבש את מקומו כיישיבה הגדולה בעולם, עם רבבות תלמידים מכל הגילאים, המשתתפים דבר יום ביומו באחת או יותר מ-14 התוכניות ומסלולי הלימוד שמציע 'דרשו' לשוחרי התורה.

עם פתיחת זמן 'אלול' המקודש בקרב בני הישיבות ואברכי הכוללים לחודש של התעלות בעבודת ה' ובלמוד התורה ביתר שאת וביתר עוז, מצטרפים עשרות כוללים ברחבי הארץ והעולם, למסלול 'דרשו בכולל', המיועד לאברכים ברי אוריינ המבקשים להשתלם בלימוד ההלכה, על פי סדר הלימוד

של 'הדף היומי בהלכה'; שע"י 'דרשו', כתקנת מרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור האחרון זצוק"ל, ואתם עמם מרנן ורבנן נשיאי העדה ראשי שבטי ישראל יאריך ה' ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים. ההתעוררות ללימוד 'הדף היומי בהלכה', אינה ייחודית רק לאברכי הכוללים המצטרפים לתוכנית 'דרשו בכולל', ובימים אלו נפתחים עשרות שיעורים יומיים חדשים ללימוד 'הדף היומי בהלכה', בכל אתר ואתר, ובכך מעבה 'דרשו' את מערך השיעורים הקיים המקיף את העולם היהודי כולו, מיוהנסבורג שבדרום אפריקה, עד מלבורן שבאוסטרליה, בואנוס איירס, מקסיקו סיטי, קרקאס, מוגילוב, מוסקבה, לונדון, מנצ'סטר, אנטוורפן, ציריך, פריז, אקס לה בן

<<< המשך מעמוד 1

אדם שביזה אותך, שעל ידו התגלגלה לידך הזכות הגדולה הזו של "כל המעביר על מידותיו- מעבירין לו על כל פשעיו".

אין זה אומר שהאדם צריך להזמין לעצמו נסיונות. אף אחד לא מבטיח לנו שנעמוד בנסיון, ועל כך מבקשים: "אל תביאנו לידי נסיון". אבל אחרי שכבר יש נסיון, והאדם עומד בו בגבורה, עליו לרקוד משמחה ולהחזיק טובה לאותו אדם שהביא אותו לנסיון הזה.

חז"ל אמרו (שבת לב ע"א) כי: "מגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב". נשאלת השאלה: איזה דין יש לאדם שגרם לך להתמודד עם הנסיון של "הנעלבים ואינם עולבים", האם הוא מהיחביבים או מהזכאים? התשובה היא: זה תלוי בך! אם לא עמדת בנסיון והשבת לו והעמדת אותו במקומו- הריהו בבחינת חייב, ועליו נאמר "מגלגלין חובה על ידי חייב", אך לעומת זאת, אם הצלחת לעמוד בנסיון ולא השבת חורפך דבר, הרי ההוא שהעמיד אותך בנסיון יש לו בחינה של זכאי, שהרי בגללו התגלגלה לידך הזכות להיות מהנעלבים ואינם עולבים עם כל הרווח העצום שנלווה לך.

(מתוך 'אריה שאג')

על ידי ששמע את חרפתו ולא השיב- הוא היה רץ אל האיש שפגע בו ומנשק ומחבק אותו, שולח לו פרחים ומודה לו אלף פעמים על כל מה שעשה למענך... הרי בזכות העבירו את כל פשעיו ומחלו לו על עוונותיו! אמרו חז"ל (רות רבה ה, ט): "יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני- העני עושה עם בעל הבית". בודאי שהעני מצד עצמו חייב להכיר טובה לאדם שנתן לו צדקה. אבל אין זה אומר שנתון הצדקה יכול להרשות לעצמו להתנשא על העני ולהרגיש כאילו הוא המציל הגדול שלו.

מצוות צדקה היא מהמצוות החשובות ביותר. היא אחד מעמודי העולם, היא גדולה יותר מהקרבת קורבנות ומקרבת את הגאולה. אותו אדם זכה לקיים את המצווה החשובה הזו, אך בזכות מי נתאפשר לו לקיים את המצווה? בזכות העני! ואם כן עליו להתייחס אל העני כמי שזיכהו במצווה הגדולה הזאת. וכי קלה היא בעיניו?

כך גם במקרה שלנו אם מישוהו מכפיש אותך ופוגע בך- הוא העני, הוא העלוב והמסכן. ואתה? תלוי איך תגיב. אם תנצור את לשונך ותבליג, אם תשמע את חרפתך ותשתוק- אתה עשיר שבעשירים! תודה לקדוש ברוך הוא שנתן לך את הכוח להבליג ולשתוק, ובד בבד תודה לאותו

פעילי 'אחינו' מסכמים שנה של פעילות בלתי פוסקת: 1125 תלמידים הוכנסו למוסדות תורניים!

גם השנה הקים 'אחינו' ישיבה חדשה לצעירים מתחזקים, המצטרפת לעשרות הישיבות שהוקמו עד כה על ידי הארגון ופעיליו הנמרצים, היוצאים מדי יום לערי השדה ומקרבים לבנים אל אביהם שבשמים

בעצם בניצול חלון הזמן של החופשה הארוכה בה הנערים הללו ממילא נמצאים ללא מסגרת לימודית או אחרת, ובה הם מקבלים את ההזדמנות לטעום מצוף התורה הקדושה, מבלי לעזוב קודם לכן את בית הספר בו הם למדו קודם לכן. אחרי חודשיים של לימודים בישיבת החופש הגדול הם יכולים לבחור בין חזרה לחינוך הממלכתי, אליו הם רגילים משחר ילדותם, ובין הישארות במסגרת הישיבתית שהופכת רצינית יותר ומחייבת יותר, עם תחילת שנת הלימודים בכל הישיבות הקדושות. לשמחתנו, רוב רובם בחרו להישאר אתנו כשהם נוטשים מאחוריהם את הבלי העולם הזה ומקדישים את כל ענותיהם לתורה הקדושה."

בנוסף שובצו לישיבות הקדושות מאות תלמידים בוגרי החינוך התורני בערי השדה, במסגרת פעילות 'פרויקט טורונטו', המתנהל כבר למעלה מ-20 שנה ברציפות, ושהכניס במרוצת השנים אלפים רבים לישיבות הקדושות.

"מדובר בילדים שלמדו בבתי ספר של החינוך העצמאי ומעייני החינוך התורני של ש"ס. הם קיבלו חינוך תורני לכל דבר, אבל הם בחלקם באים מבתים קצת פחות חזקים, והוריהם לא בהכרח ייעדו אותם ללמוד בישיבות הקדושות. בעבר רבים מהתלמידים הללו המשיכו בתיכונים של החינוך הממלכתי, והעמל והידעיה הרבה שהושקעו בהם בשנות ילדותם ירדו לטמיון כשהם נטמעו בהמשך בחינוך הלא חרדי", אומר הרה"ג ר' אהרן ידלר, פעיל בכיר ב'אחינו'. "אנחנו יוצרים איתם קשר אישי, בכל כחה ח' בחינוך התורני, מבקר בקביעות פעיל של 'אחינו' פעמיים בשבוע, נקשר אל הילדים ופותח להם צוהר לעולם הישיבות. הם מבקרים בישיבות הקדושות, מתארחים בישיבה לשבת, ובמקביל אנחנו עובדים גם מול ההורים שלהם, והתוצאות ברוך ה' מדברות בעד עצמן. מדי שנה אנחנו מכניסים כך מאות רבות של ילדים לישיבות. הם באים מהרצליה, מהמושב קדימה, מרמת השרון ומעוד הרבה מאוד ערים ויישובים."

בין עשרות אלפי הבחורים, שפתחו בשבוע שעבר את שנת הלימודים בישיבות הקדושות ברחבי הארץ והעולם, בולטים במיוחד עשרות צעירים מתחזקים שהחליטו לשנות את אורחות חייהם ולשוב בתשובה שלמה, ומאות בוגרי החינוך התורני שהחליטו להצטרף לישיבות הקדושות עם סיום בית הספר, הודות לפעילותם הבלתי פוסקת של עשרות פעילי 'אחינו'.

גם השנה הקים 'אחינו' ישיבה חדשה לצעירים מתחזקים, המצטרפת לעשרות הישיבות שהוקמו עד כה על ידי הארגון ופעיליו הנמרצים, היוצאים מדי יום לערי השדה ומקרבים לבנים אל אביהם שבשמים. הרה"ג ר' חיים גולדברג, מבכירי הפעילים ב'אחינו' מספר על הישיבה המיוחדת שהוקמה בקריית ספר שבמודיעין עילית, ובה לומדים כבר מיומה הראשון כ-50 צעירים מתחזקים, שעושים היום את צעדיהם הראשונים בעולם התורה, לאחר חודשים ארוכים של תהליך התקרבות לתורה הקדושה, כולל השתתפות ב'ישיבת החופש הגדול' שהוקמה במיוחד עבורם על ידי ארגון 'אחינו', ושהופכת מהיום לישיבה 'רגילה', אשר הבאים בשערה גמרו אומר להצטרף לעולם התורה, לאחר שנטשו מאחוריהם את הבלי העולם הזה, וקיבלו על עצמם עול תורה.

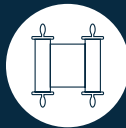
"מדובר בצעירים שבאים מבתים לא דתיים, בני 15 ומעלה שמאסו בחיי ההפקר והחומריות, והחליטו להקדיש את חייהם ללימוד התורה. אנחנו איתרנו אותם במסגרת הפעילות השוטפת שלנו במאות מדרשיות הפועלות ברחבי הארץ. הפעילים שלנו מגיעים לכל אחת מהמדרשיות הללו, מתערים בתוכה ומאתרים את הצעירים שכבר עשו כברת דרך בקבלת עול מצוות, ונראים בשלים לקבל על עצמם גם את נועם עול לימוד התורה הקדושה", אומר הרב גולדברג.

"כהתחלה פתחנו עבורם את 'ישיבת החופש הגדול', אליה הבאנו אותם מדי יום מכל רחבי מרכז הארץ בהסעות מאורגנות, והצמדנו לכל אחד מהם אברך תלמיד חכם שלמד אתו בחברותא. מדובר

15 <<< המשך מעמוד

לא הספיקו ללמוד בת"ת את השיעור הקבוע בספר 'חפץ חיים' בהלכות לשון הרע, ביקש המלמד שהילדים ישלימו וילמדו בביתם את ההלכות ביום שבת. על פי בקשתו הורדנו מהארון את הספר 'חפץ חיים' ששכבת אבק כיסתה את כריכתו, דפדפנו למקום שסימן בני, והתחלנו ללמוד בו בצוותא. מאותו שבוע, כך שח לי אותו אב, 'אנו נוהגים ללמוד בו בכל שבוע עד היום הזה. ומבלי משים התחלנו כל המשפחה, לשמור על היוצא מפינו, וכמובן שנזהרים שלא לדבר לשון הרע. וכל זה הוא בזכותך, ואתה שואל במה שינית את חיינו?!"

בצעירותו שימש רבינו כמלמד בכתה ח' של תלמוד תורה "תורה ויראה". פעם כשסיפר אודות התקופה היא, בה שימש כמחנך, כיצד היה נוהג עם תלמידיו וכיצד החדיר בהם את ענין שמירת הלשון, סיפר על אנקדוטה מעניינת שהתרחשה: "ביום שישי מדי שבוע בשבוע מסרתי לתלמידי שיעור בספר 'חפץ חיים' ושמירת הלשון. וכך הוחדר בתלמידים חומר האיסור של לשון הרע. פעם בא אלי אחד ההורים ואמר לי כדברים האלו: 'שינית את חיי'. לא פחות ולא יותר. ניסיתי לדלות מפיו כיצד עשיתי זאת, והוא השיב לי: 'לפני כמה שבועות בא ילדי הביתה ואמר, כי היות והשבוע

האם מותר להניח מים במקפיא בסמוך לשבת? האם בימינו יש איסור 'שהייה' בבשר חי? והאם מותר לצאת לרשות הרבים עם שיירי מאכל בין השיניים?

דינים שונים בקשר לערב שבת

- נחלקו הפוסקים אם מותר להקפיא מים בשבת; ולכל הדעות מותר להניח מים במקפיא בסמוך לשבת, אף שיקפאו במהלך השבת.
- יש שהתירו לערב תרופה במאכל בערב שבת, באופן שלא תהא ניכרת בפני עצמה, ולאכול את המאכל בשבת. ויש שכתב שאין היתר זה אלא בתרופות שהדרך לערבן בתוך מאכל לפני אכילתו.
- חכמינו ז"ל גזרו שלא לשתות מיץ שיצא מפירות מסוימים בשבת עצמה, אף אם נסחט מאליו. אך אם ריסקם וכתשם בערב שבת - מותר לשתות את המיץ היוצא מהם מאליו.
- לדעת הרמ"א, מלאכה הגורמת לרעש העשוי להביא לידי זלזול בכבוד השבת, או לעורר חשד כי הותחלה בשבת - לכתחילה אסור להתחיל בה אף בערב שבת כאשר נמשכת בשבת.
- מצוה לוודא בערב שבת סמוך לשקיעה שאין בכיסי הבגדים וכדומה כל חפץ שעלולים לעבור עליו באיסור 'הוצאה', אפילו דרבנן, או באיסור 'מוקצה'.

איסור 'שהייה'

- חכמינו ז"ל אסרו להשהות בשבת ישירות על האש סיר ובו תבשיל, מחשש שאם יראה בשבת שהתבשיל אינו מתבשל כראוי, עלול הוא לעשות מלאכה כדי להאיץ את הבישול.
- לדעת השולחן ערוך, איסור 'שהייה' אמור אף בתבשיל שהתבשל לגמרי, אלא אם כן תוספת הבישול אינה רצויה לבעלי התבשיל.
- איסור 'שהייה' הנ"ל לא נאמר ביחס לבשר חי שלא יתבשל עד לסעודת הלילה. ויש אומרים שבזמננו - שהבישול מהיר יותר - היתר זה אינו קיים בנוגע לבשר עוף; ונחלקו בנוגע לבשר בהמה.
- איסור 'שהייה' הוא בשל החשש שיעשו מלאכה בְּאֵשׁ להאצת הבישול, והתירוהו כאשר נעשות פעולות שיש בהן היסח הדעת מהאש. בימינו, בכירי גז, איסור ה'שהייה' הוא בשל החשש להגדלת הלהבה כדי להאיץ את הבישול, ומותר להשהות תבשיל על הכיריים כאשר מכסים את הלהבה; ונחלקו הפוסקים האם נדרש גם לכסות, לנעול או להסיר, את כפתורי ההצתה.
- פלטה חשמלית - נחלקו הפוסקים אם יש בה איסור 'שהייה'; ויש אומרים שאם מכסה את הפלטה בנייר כסף, (ויש אומרים - דווקא עבה), שאין רגילות לכסותה בו - אין בה איסור שהייה לכל הדעות.

הלכות שונות

- גוי שעשה מדעת עצמו בשבת פעולה שיש בה איסור מלאכה, עבור ישראל - אם ניכר שהגוי עשאה בשבת במטרה שהישראל יוכל להנות ממנה בשבת - אסור להנות ממנה בשבת. ואם ניתן ליהנות את אותה הנאה גם ללא מלאכת הגוי, וכגון שהדליק אור בחדר מואר - מותר ליהנות מהמלאכה.
- יש שכתב שחז"ל אסרו משום עובדין דחול באחד מהאופנים הבאים: א. מעשה שיש לחשוש שיגרור אחריו עשיית מלאכה האסורה בשבת; ב. מעשה הכרוך בטרחה יתרה; ג. פעולה הדומה לאחת מל"ט מלאכות האסורות בשבת.
- יש מהפוסקים שכתב כי לכתחילה אין לצאת בשבת לרשות הרבים עם שיירי מאכל בין השיניים. ויש שמתיר, למעט אם מדובר בשיירי מאכל שהדרך להקפיד ולהוציאם מהפה.

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

ספורים בפרשה

ביתצא למלחמה עליאיבד (כא, י)

במלחמת העולם הראשונה שפרצה בשנת ותרע"ד הארץ, השתבשו סדרי עולם ושדדו המערכות. קהלות ישראל רבות באירופה נהרסו בלי תקנה, ובניהם נדדו בדרכים בלי מנוח. בשף המלחמה, חזר רבי ברוך מסרט ויוניץ לעירו החרבה, ואט-אט החלו הגולים להתלקט וחזרו לביתם כאזדים מצלים מאש. עברו ימים, והשבים בקשו לחדש את-הקהלה ולקומם את-ההריסות, אולם הרבי סבר כי מעתה אין להתגורר יותר בארץ העמים, אלא יש לעלות לארץ-הקודש ולהשתקע בה לקראת הגאולה. הוא החל לעודד את בני הקהלה לעשות פו, ובדרשתו פרש במליצה את סדר הפרשות בסוף חמש דברים: "ביתצא וכי-תבוא" - יצאנו לגלות והקב"ה השיבנו ברב רחמיו וחסדיו, ואם אתם מבקשים להיות 'נצבים' ולעמד במקום זה, אזי חושבני יותר לקים 'יולד' - ללכת מכאן לארץ אבותינו. ומי אשר יקים 'האינו' ויקשיב לדברי, אזי יזכה ויתקיים בו 'זאת הברכה'...

רבי אברהם שלמה כ"ץ מריסקווא מצא בפסוק זה רמז, כיצד יכול האדם להשפיע על-הזולת בתקון מעשיו שלו. דרך האדם לחבב את-הזולת כאשר הוא מתנהג בנדיבות ובאצילות-רוח, מכנים אורחים ומפזר ממון לעדקה, מתגבר על-מדותיו והוא ותרן וסבלן. אבל את-עצמו אין הוא בודק כלל האם אף הוא בעל מדות יקרות אלו. ולכן אמרה תורה "ואהבת לרעך כמוך", דהינו שעליך להשתדל שכל מה שאתה אוהב אצל רעך, יהיה גם אצלך... ולכן פתחה התורה כאן בלשון רבים 'עליאיבד' וסיימה בלשון יחיד 'ושבית שבינו', מפני שהפונה כאן למלחמת היצר, וכאשר תרצה לתקן את הסובבים אותך ולשפר מדותיהם, אזי עליך לזכר 'ושבית שבינו', עליך 'לשבוח' את-עצמך, 'קשט עצמך תחלה ואחר-כך קשט את-חרים'...

השב תשיבם לאחיך (כב, א)

רבי יששכר דב מבלי, שבת פעם בעיר אחת, וכדי להכיל את האורחים הרבים, הקימו במקום אהל גדול. במהלך השבת, אבד אחד המתפללים את האבנט שלו, וחסיד אחר מצאו בצדו השני של התיכל והכריז עליו בקול, כדי להשיבו לבגליו. שמע המאבד את הכרזתו, וצעק לו כי הוא בעליו של האבנט ואף נתן לו את-סמניו, והלה התפונן להשליכו אליו מרחוק, אך באותו רגע נכנס הרבי וראה את-הנעשה. "שמע נא", פנה אל המוצא בחביבות, "הרי הזדמנה לך מצוה יקרה של השבת אברה, מצוה חשובה שלעתיים יכול האדם לחיות מאה ועשרים שנה ולא לזכות לקים אותה. ומצוה כזו אתה מתפונן לזרק? טוב יותר שתתכונן לקראת המצוה באמירת 'לשם כלי-ישראל, ותכונן בקך לזכות גם את אלו שלא זכו לקים מצוה זו'."

וכתב לה ספר קרית ונתן בידה ושלחה מביתו (כד, א)

רבי יואל כ"ץ מערודד נחשב בדורו כממחה בהלכות גטין, ונודע בספרו "פרדס רמונים" על גטין. פעם בא אליו אדם שבקש להפרד מאשתו, וכאשר נסה להשפיע עליו שלא לעשות פו, והזכיר לו את דברי חז"ל שהמגרש אשתו מזבח מוריד עליו דמעות, אמר הלה במר-נפש: "שלשים שנה אני מוריד דמעות, מכאן ואילך מתר למזבח להוריד מעט דמעות..."

פנינים

ביתצא למלחמה (כא, י) - למה נאמר ביתצא בלשון יחיד? ללמדך שאי-אפשר להתגבר עליהאיב, אלא באחדות העם. (שפתי חכמים)

ביתיה לאיש בן סורר ומורה (כא, יח) - תבת מורה נכתבה כאן בכתוב מלא וא"ו פדיו, ואלו להלן נכתב בגנו זה סורר ומורה בכתוב חסר וא"ו, לרמז שישיש ו' אפנים בהם אין הבן נעשה סורר ומורה, כאשר אביו ואמו גדמים, חגרים, אלמים, חרשים, סמים, או בעיר שאין בה יקנים. וכל-זה לענין חיוב סקילה המבאר בפסוק השני בו נכתב מרה חסר וא"ו, אולם הפסוק הראשון שנאמר בו ויסרו אותו, מדבר בהתראה ומלקות ושיד בכל אופן. (חשק שלמה)

וכי-יהיה באיש חטא משפט-מות (כא, כב) - רמז יש כאן לדברי חז"ל שבשעה שהוצא רבי ישמעאל בראלישע להורג, אמר לו רבי שמעון בראב"לאל שמה בסעדה היית יושב ובאה אשה לשאל על סהרתה, ואמרת לה המתיני לי, והתורה אמרה אסענה תענה אתו. והוא מרמז בתבת בא"ש נוסריקון ישמעאל בן אלישע שנהרג, ואם איך יודע מדוע היה בו חטא משפט-מות, אזי ותלית אתו על-שני, נוסריקון ענוי צבור. (איל וצבי)

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך (כב, ח) - אם תחסיר ממנין בית שהוא בגימטריה 412, את מנין התבות מעקה גגך שהוא בגימטריה 241, יותר בידך מנין 171 בגימטריה של תבת הנופל, לרמז שאם יחסר מעקה גגך מהבית, אזי יפל חלילה הנופל ממנו. (הביואישיחי)

לאיתתעב אדמי כי אחיה הוא (כג, ח) - אדמי מרמז על החטאים, כפי שנאמר אסי-אדמימו בתולע. ורמז יש כאן לאדם, שלא יראה את עונותיו וחסאינו בחסרי תקנה, אלא יכול להפך אותם לזכיות על-ידי תשובה מאהבה, ורמז לזה שהתבות כי אחיה הן נוסריקון אסי-יהיו חטאיכם בשנים פשגל ילבינו, אסי-אדמימו בתולע בצמר יהיו. (תורת הפרשה)

כי-ישבו אחים יחדו (כה, ה) - אחים נוסריקון אהרן חזר יהושע משה, שאם יושבים יהודים יחד ואינם מדברים לשון הרע, נחשבים הם כאהרן חזר משה ויהושע. (רבי יהושע מטומשוב)

היה היה

והיה ביום הנחילו

אחד העשירים הגדולים של ירושלים, היה הנדיב ר' משה ויטנברג, ששמו נזכרו נותרו עד-היום כאחד מתומכי הישוב המתחדש בירושלים לפני שנות דור, ובונה השכונות הנושאות את שמו בירושלים העתיקה והחדשה. ר' משה עלה לירושלים מויטפסק בשנת תרמ"ב, בהיותו קרוב לגיל ששים, ובעלתו הביא עמו הון עצום של פחצי מיליון רבלים. נטבעו שמר ר' משה על פספו בעל בבת-יעו, והיה נאלץ להלחם ביצרו כדי לפתח ידו לצדקה. מספרים, כי פעם נכנס אליו רבי זלמן חיים ויבלין, מפקחי ירושלים, מתוך מטרה להתרימו לצדקה. בפקחותו לא גלה לו את מטרת בקורו, וכאשר ר' משה שאלו: "מה לידידי בביתו?" ענה פתומם: "סתם, באתי לדרש בשלומו של מר". חזר ר' משה ואמר: "ובכן ראה אתה שאני חש בטוב, ולשוא היית צריך לטרה לבוא אלי". אולם רבי זלמן חיים עטה על-פניו ארשת של השתתפות בצער, ואמר: "הרי שמעתי כי חולה הנד?" "ממי שמעת זאת?" תמה ר' משה, ונענה: "שלמה המלך גלה לי רז זה..." "כלומר?" מביט בו הנגיד בתהייה, ורבי זלמן חיים אמר בבת-שחוק: "הרי כך אמר קהלת, יש רעה חולה, עשר שמו לבועליו..." התחרר ר' משה בעל-פרכו, ואמר: "נו, כבר נקמת מצות בקור חולים, ויכול אתה לשוב לביתך", אך רבי זלמן חיים לא נותר חייב: "עדין לא נקימתי את המצוה בהלכתה, שהרי ארו חז"ל 'כלי-המבקר את-החולה, נוטל אחד מששים בחליו', ואני הרי עדין לא נטלתי ממך מאוסה..."

ר' משה האריך ימים בירושלים, אולם למרבה הצער לא זכה לזרע שלי-קנא והתהלך עירי כלי-מיו. ב"ד במנחם-אב תרנ"ד נפטרה אשתו, ובתם מי האבל גנה ר' משה את ביתו מחדש, כשהוא נושא אלמנה צעירה לימים, אך גם ממנה לא זכה לבנים. השנים חלפו ביעף, ור' משה נעשה זקן ובא בימים, אך לא נתן לבו להכין את צואתו וחלקת עזבונו הגדול. באותם ימים, שלטו התרפים בארץ, ובהתאם לחק העו'מני אדם שהיה נפטר לכלא בניס, היתה הממשלה מחרימה רבע מהונו לאוצר המלוכה, והשאיר לאשתו וקרובי משפחתו. ביון שפך, החלו פרנסי ירושלים לטפס עצה, ביצד יוכלו להשפיע עליו להכין צואה מפרטת ולחלק הונו לעניי ירושלים ומוסדות התורה והחסד שבה. העצה היחידה לכך, היתה הקדשת נכסיו להקדש עולמי, הקדש שנקרא בערבית בשם 'זאקו' דהינו 'עומד', לא ימכר ולא יגאל עולמית. אבל מי יהיו בנפשו לדבר גליות עם הזקן על מה שעתי להיות אחרי מותו? וגם לזאת נמצאה העצה. אחינו של ר' משה, שהיה בר-ביתו ואיש סודו, הזעיק לשם כך את רבי זבא ויטנברג, אחיו הצעיר של ר' משה, שהתגורר בעיר הלו'תם ויטפסק, ונחשב בתלמידי-הכס גדול ופקח מכל. הלה זכה לתורה וגדלה במקום אחד, וביון שפך הגלית למצא מסלות ללבו של אחיו הגדול, ביון שלא נזקק לקבל ממנו חלק בירושה, וכל מטרתו היתה למען ירושלים. ואמנם, זמן מה לאחר בואו לירושלים, עלה בידו לשכנע את אחיו לסדר את ה'זאקו' על הנכסים שהיו בבעלותו בירושלים, וכלם נרשמו בבית-הדין השרעי וקבלו תקף חקי.

ב"ח בניסן תרמ"ט, נפטר ר' משה ויטנברג בשם טוב, ונקבר בהר הזיתים בחלקת כולל חב"ד, בהיותו בן הכולל וצאצא לחסידי חב"ד, ואף תמד רבות בחייו בחב"ד הכולל והקדיש למענם חלק מהכנסות נכסיו. היקמה להקדשת עזבונו בהקדש עולמי התבררה במצולחת, ונכסיו הקדשו למען לומדי תורה, להכנסת פלה וגמילות חסדים. אולם פרט אחד לא נלקח בחשבון. היה זה הונו הפרטי שנותר במקומו, סכום עצום של כארבע מאות אלף רבלים, שהפקד בבנק הממשלתי שבפטרבורג. וכאן מצאו פמה חמדנים ואוהבי בצע בקעה להתגדר בה, והחלו לשכנע את אשתו השנייה של ר' משה, לתבע את הסכום פלו לעצמה. לאמתו של-דבר, הקציב לה בעלה הפנוח סכום של חמשת אלפים רבלים בכתבתה, אולם פמה מאלו שפחשו בקדחה גלו, כי בהתאם לחק הרוסי מגיע לה רבע מהסכום הכולל שנותר בעזבונו. פנתה אפוא האשה אל רבה של ירושלים רבי שמואל סלנט, ובתמימות מעשה בקשה ממנו לכתב לה אשור, בתור 'הרב הראשי של עדת היהודים האשכנזים בירושלים', כי היא אלמנתו החקית של ר' משה ויטנברג הפנוח. היא נסתה לתרץ את סבת בקשתה באמתלאות שונות, אולם רבי שמואל שונדע ב'חפימא דיהודאי', עלה מהר מאד על תכניתה, ואמר: "אני מוכן לכתב לך אשור זה, אולם בתנאי שתתחייבי בפני שלא תצייני תעודה זו בפני בית-המשפט הרוסי, ותוכלי להשתמש בה רק כדי לדרש מאחי בעלך שלא להכביד עליך בנתינת חליצה פדיון, וקבלת דמי פתתך כפי המגיע לך". אולם היא דחתה את התנאי, ורבי שמואל התרה בה ומורוה: "דעי לך, כי אם תנסי לתבע בערבאות את חלקך בירושה, שלא על-פי דירת-תורה ושלא לפי רצונו האחרון של אישך הפנוח, סופך שלא תראי ברכה בכסף והברכה לא תהיה שרויה בו", אולם לשוא היו דבריו. את האשור המיחל קבלה מרב אחר שלא עמד על פגותה, אשרה אותו אצל הקונסול הרוסי בירושלים, ובאמצעות עסקן ירושלמי ממלה, הגישה דרישה לבית-המשפט הרוסי בפטרבורג לקבלת חלקה בירושת בעלה. התביעה התקבלה, והיא זכתה בסכום עצום של תשעים אלף רבלים, מהם נאלצה לותר על שלשים אלף לטובת הבודשים בקדחה. בשונה לירושלים היו בנבואתו של רבי שמואל. בכסף שקבלה שלא פדיון, שלטו המארה המהומה והמגערת, ולאחר שהשקיעה את הונה בעסקאות לא מצלחות, זרעה רוח וקצרה סופה, וכלם ראו בכך את יד ה'.

מאורות

רבי יעקב ליב לעזי ראב"ד ירושלים זצ"ל ליום ההולאל ל' פאלול תרמ"ט

רבה של שלשון, ובמשך עשרות שנים שמש כראב"ד ירושלים, אליה עלה בשנת תר"ג עם שני אחיו הנודעים רבי אשר למיל מאליו ורבי נחום משאדיק, נודע פאיש קדוש וגאון בכל חדרי תורה בגולה ונסתר, ואת תורת הקבלה קבל מפי רבי יהודה הפהן מראשי בית-המדרש צ"ת אל. מדי לילה היה משכים לפני חצות, טובל במקנה טהרה ולומד עד אור הבקר, כשאני מחסיר אפלו לילה אחד. פאבותיו התפלל בנסח אשכנז, אולם העידו עליו שמימות הרש"ש לא נמצא פמוהו, שלא חסר לכוון אפלו פונה אחת מפגנות הארז"ל והרש"ש בסדר התפלות והברכות. את תפלותיו קבע בבית-הכנסת אהלי יעקב של כולל ורשה בירושלים העתיקה, ולכבודו היו אומרים פעמים 'הודו' לפני 'ברוך שאמר' ואחריו, ופעמים 'עלינו לשבח', בנסח אשכנז וספרד, ואף היו מקמתנים לו בתפלת העמידה עד ששים ברפת מנן אברהם, כדי שייכל לומר קדשה עם שליח-הצבור. אמר פעם, כי בערבי שבתות אחר חצות היום פאים האבות הקדושים להתפלל ליד הפתל המערבי, והוא זמן ראוי לתפלה. יחד עם אחיו הקים את כולל ורשה ליוצאי פולין בירושלים, ויצא לשם כך פמה פעמים לגולה, ונפגש עם גדולי הצדיקים שפיעו לו. כשבקר אצל בר-אחיו רבי שלמה זלמן מאליו, קמה בתו הקשתקת בדרך נס, כששמעה את הקדוש שלו בליל שבת-קדש. עוד בחייו הוציא לאור את פרושו "בית לאבות" על פרקי אבות, בצרוף חדושים מאכזי ואחיו.

יוסיף דעת

חריזה מעניינת על משקל "לא-תתקדש בשור-ובחמור" המופיע בפרשתנו, מועתק בספרים בשם רבי אברהם אבירעזרא: "לא-תתקדש בשור ובחמור, כי אם את השור בעזי המישו, ואת החמור בקרי המור", ובנוסחים שונים נוספים. דחינו, שאין לחרוז בשירה מלים המסתיימות באות דומה ומכנים אותה שיר עובר, אלא על ההברה האחרונה כולה להיות זהה, ואותה מכנים שיר ראוי, ולכן שור מתחרז עם מישור, וחמור עם מור, אבל לא תחרוז שור וחמור. המעולה הוא שיר משובה, שבו סופי החרוז משתווים בשלוש אותיות ושתי תנועות. במדרש שיר השירים דרשו: "ראוי לחיך בתרים צנארה בתרוזים" אלו הפייטנים, וכשמת רבי אלעזר רבי שמעון, קראו עליו: "מי זאת עלה מן-הפדבר וגו', מפל אבקת רובל", שהיה בעל מקרא ובעל משנה, ובעל לשון לייסד קרובות ופיוטים, כרוכל הזה שיש בידו כל מיני בשמים". החרוזים נקראים על-שם היותם סדורים כמו חרוזים בשירת, וכן השיר שבה אשה יוצאת. מעניין לציון, שייחוס הוראה זו של "לא תתקד" לאבן-עזרא, אין לו שום מקור, ומסתבר שהתחבר מאות שנים אחריו. והוראה דומה נכתבה בידי שר סעדיה גאון בהקדמה לספר האגרון: "לכו פל השירים אשר נשא לכם אתם בתקמת לבב, לא יערכו פחרויהם פקור - עירו וכל דומה למו, כי האות האחרון איננו יסוד", ומעניין שהדוגמאות שנתן לדמות להוראת "לא תתקד", שהיו פקר הוא שם כולל לשור ועזי הוא פן-החמור. וכן היו אמרים: "אל תהי שוטה בחרוזים", דחינו שלא להרבות בחרוזים בלי טעם, ללא הבנת המלים ועושרן, ומקור המתגם בחולין: "בעא מיניה רב הונא מרב בחרוזין מהו?" דחינו, אל תלה את הבשר בחרוזין ועשה בהם סימן, האם נחשב כבשר שנתעלם מן-העין? "אמר לו, אל תהי שוטה בחרוזין", יש שהוסיפו אל "לא תתקד": "ועשית לכו" ו'ועי' פכה, ככל אשר צוית אתה, חרו' חרוזין נקי וזהו, ואל יהיה משקלך דין ופך", על משקל החריזה: "ועשית לאהרו' ולבניו פכה, ככל אשר צוית אתה".

לָתַת לוֹ פִּי שְׁנַיִם

פְּנִינֵי אֹרֵחַ הַחַיִּים

מדְבַר הָאוֹר הַחַיִּים הַקְּדוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

וְרֵאִיתָ בַּשָּׁבִיעַ וְגו' (כ"א יא) - וּבְדֶרֶךְ רִמּוֹ הַתְּבַאֵר הַפְּרָשָׁה עַל־יְהִי הַדֶּרֶךְ. הַנַּח כֹּל בְּנֵי הָעוֹלָם וְקִיּוּמוֹ, תְּלוּי בַּמַּעֲשֵׂה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אִם יִיטִיבוּ דְרֻכֵיהֶם הָעוֹלָם קָם וְיִשְׁמַחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ, גַּם ה' אֱלֹהֵינוּ יִשְׂמַח וְיִגַּל כְּנֹ, וְיִשֶׁר דְרָכָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל תְּלוּי בְּנִצְחוֹן יַצֵּר הָרַע. וְכֵן הַפְּתוּחַ לְהַעֲרִיר הָאָדָם, כִּי בִּיצִיאָתוֹ מֵעוֹלָם הָעֲלִיוֹן לְבוֹא לְעוֹלָם הַזֶּה, יִהְיֶה מִזְכּוֹן לְמַלְאָכָה, כִּי לֹא יִחַשְׁבֶּה שְׂאִין צְרִיף תִּגְבַּרְתָּ לְנִצְחוֹן זֶה, אֲלֵא אֲדַבְּרָה לָזוֹ יִקְרָא מַלְאָכָה, עַל־דֶּרֶךְ אֲמַרְסָם אִיזְוֶה גְבוּרַת הַכּוֹבֵשׁ אֲתִי־צִרוֹ, שְׂאִין גְּבוּרָה גְדוּלָה מִזֶּה, וְלִזְוֶה אֲמַר לְמַלְאָכָה בַּפֶּתַח תַּחַת הַקַּמָּ"ד:

וְאוֹמְרוּ עַל־אִיבֵיךָ, כֹּא לְהַעֲרִיר כִּי לֹא מַלְאָכָה זֶה כְּגַבּוֹר הַלּוֹחֵם לְלַבֵּד עִיר, וְכַשִּׁינִיץ בְּמַלְאָכָה יִפְגַּע וְיִלְכֵד לְעֵצְמוֹ, אֲלֵא כַּאֲדָם הַלּוֹחֵם עִם אוֹיְבוֹ שְׂאִם יִתְרַשַׁל יָקוּם עָלָיו וְהַכֵּהוּ, כְּמוֹכֵן אִם יִתְרַשַׁל הָאָדָם מִלְּחָם אֲתִי־הָאוֹיֵב יָקוּם עָלָיו וְיִאֲבָדְהוּ מִיְדֵי־הָעוֹלָם. וּמִכְּסִיחוֹ הַפְּתוּחַ שְׁהַגַּם שְׂמֻקָּה הוּא הַיֵּצֵר מִכַּח הָאֲנָשִׁי, אֲתִי־עַל־יְיָכֹן וְיִתְגַּדֵּל ה' כִּדְרוֹ. וְאוֹמְרוּ וְשָׁבִית שְׂבִי, דְקָדֵק לִזְמַר שְׂבִי וְלֹא אוֹתוֹ, שְׂאִין בּוֹ מִמֶּשׁ בַּעֲצָמוֹ וְהַעֲדָדוֹ הוּא הַמְקוֹנָה, אֲלֵא שְׂבִי פְרוּשׁ מַה שְּׂשָׁבָה הוּא מִבְּחִינַת הַטּוֹב מִמֶּה וּמִבְּיַצָּא כִּי פִתְחוֹ וּבְנִצְחוֹנוֹ, שְׂמֻקָּה נְשָׁמוֹת מֵעַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׂבִיבוֹת כִּדְרוֹ:

וְאוֹמְרוּ וְרֵאִיתָ בַּשָּׁבִיעַ אֲשֶׁת וְפִתְיָתָא, אֲמַר אֲשֶׁת סְמוּךְ, פְּרוּשׁ נְשָׁמוֹת אָדָם, כִּי אִין הַס"ם שׁוֹלֵט בַּנְּפֶשׁ עַד שֶׁתֵּרֵד מִטָּה וְתִכְנַס בְּאָדָם מִמֶּנּוּ הוּא לֹקְחָה בְּשָׂבִי, וְהַנְּפֶשׁ תִּקְרָא אֲשֶׁה, וְקָרָא לָזוֹ יִפְתִּיחָא כִּי תִנְפֶשׁ יָפָה עַד־יִמָּאֵד אֲלֵא שְׂמֻתְנִלַּת בַּמַּעֲשִׂיָה הַרְעִים, וּכְשִׁינִיצָה הַיֵּצֵר אִזְ וְשִׁפְלֵי הָאָדָם נִנְפְּשׁוּ מִהֶ־יָפָה וּמִהֶ־נְעִימָה הַיָּ:

אָחַד מִגְדוּלֵי הַרְבָּנִים בְּאֻמְרִיקָה, הָיָה רַבִּי שְׂמוּאֵל אֱלִיהוּ אֶלְקִין, אֱלִיהוּ הַגֵּר מְרוּסְיָה בַּה שְׂמַשׁ בְּרַבְנַת בִּיחֻב־יִשָּׁן, וְנִחְשַׁב לְתַלְמִיד מְבַהֵק שֶׁל הַרְש"ב מְלִיּוּבְאוּיִטְשׁ. בְּעֶרְב יָמָיו נַעֲשֶׂה סְגִירָהוּ, אוֹלָם בְּזְכוּרוֹ הַמְּפָלָא הָיָה מוֹסֵר שְׁעוּרִים בְּגִמְרָא, כְּאֲשֶׁר הוּא מְקַרֵּא אֶת הַגְּמָרָא וּפְרוּשׁ רִש"י מִלָּה בְּמִלָּה, וּמוֹרָה לְשׁוֹמְעֵי לְקַחוּ בְּאֲצָבְעוֹ הִכֵּן עֲלֵיהֶם לְהַבִּיט, וְגוֹעֵר בָּהֶם "לֹא שָׂם, אֲלֵא שְׁלֹשׁ שׁוּרוֹת מִלְמַטָּה", או "שְׁתֵּי שׁוּרוֹת לְפָנָי הַשׁוּרוֹת הַרְחֵבּוֹת" וְכוּמָה... בְּזַקְנוּתוֹ זָכָה לְעוֹלֹת לְאַרְצֵי־הַקֶּדֶשׁ, וְהַרְבִּיץ תוֹרָה בִּישִׁיבַת 'תּוֹרַת חֶסֶד' שְׂבִירוּשְׁלִים. הָעֵמִיד תַּלְמִידִים הַרְבֵּה, וְנִפְטַר בְּשֵׁם טוֹב בִּט"ז בְּאֶדֶר תַּשְׁכ"א. בְּתַקוּפַת רַבְנַתוֹ שֶׁל הַרְב אֶלְקִין בְּאֻמְרִיקָה, הַתְּפָרַס עָלָיו סְפּוֹר בַּעֲתוֹנוֹת הַפְּלִלִית בּוֹ הַתְּלַתָּה פְּקוּחָתוֹ הַמְּפֻלָּגָה, וְהַמְּאָרֵעַ גְּרַר תְּגוּבוֹת נִלְהָבוֹת מִפְּנֵי וּמְחוּץ, וְשֵׁם שְׁמַיִם הַתְּקַדֵּשׁ בְּרַבִּים.

מֵר קוֹפְלָמֵן, הָיָה יְהוּדֵי אֻמְרִיקָאֵי פְּשוּט, שְׁעַבַד קֶשֶׁה לְמַחֲזִיתוֹ וְכֻלְכַּל אֲתִרְעִיתוֹ וְאֲתִבְגָּם. וְהַנְּהָה חֶלְתָּה אֲשֶׁתוֹ אֲנֻשׁוֹת, עַד שֶׁנִּפְטַרְהָ בַּקְּצוֹר יָמִים. עִם תַּם יָמֵי הָאֵבֶל, הַחֲלִיט מֵר קוֹפְלָמֵן לְהָקִים אֶת בֵּיתוֹ מִקְדֶּשׁ, מִתּוֹךְ דְּאָגָה לְבַנּוֹ הַיְחִיד, אוֹלָם הָאֵם הַחֲרוּגָת לֹא יָאֲתָה בְּעִירְיָפָה אֶת שְׁהוֹתוֹ שֶׁל הַיָּלֵד הַיְתוּס בְּבֵית, וְהַחֲלָה לְדַחֵק אֶת־דְּגָלוֹ. הַגִּיעוּ הַדְּבָרִים לִידֵי כֹף, שְׂמַר קוֹפְלָמֵן נֶאֱלָץ לְהַכְנִיס אֶת בְּנֵי לְבֵית־יְתוּמִים, מִתּוֹךְ דְּאָגָה לְשַׁלְמוֹת בֵּיתוֹ. עָבְרוּ יָמִים וְשָׁנִים, וּבְמִקְלָכֶם הַלֵּךְ הָאִישׁ וְצַבֵּר הוֹן רַב, מִקֵּם נִהְנֶה אֲשֶׁתוֹ הַשְּׂנִיָּה וְיִלְדֵיהֶם הַמְשֻׁתְּפִים. וְאֵם אֲמַנָּם אֲפָשָׁר לְרַכֵּשׁ עִם כְּמוֹן דְּבָרִים רַבִּים, אוֹלָם בְּרִיאוֹת וְחַיִּים הֵם בִּיּוֹד הַקְּבָ"ה לְבַדּוֹ, וְכִדְרָבּוֹ שְׁלֵי־עוֹלָם הַלֵּךְ מֵר קוֹפְלָמֵן וְהַזְדַּקוֹן. בְּאוֹתָם יָמִים, נִקְרָה הַמַּחְשָׁבָה בְּמַחְשֵׁה שֶׁל הָאִשָּׁה עַל גּוֹרֵל הַיְרֻשָׁה הַגְּדוּלָה, וְשִׁנְתָּה נְדָה מְעִינָה שְׂמָא יִטַל הַבֵּן הַגְּדוֹל נִתַּח הַגּוֹן בִּירְשָׁה, כִּדְיוֹן בֵּן כְּבוֹד הַנוּטֵל פִּי שְׁנַיִם, וְחַפְשָׁה דֶרֶךְ בִּיצַד לְנִשְׁלוֹ מִהֶ־יְרֻשָׁה. אֲנָשִׁי הַצּוֹת הַרְבּוּאֵי שְׂסָעָדוֹ אֶת בְּעִלָּה הַזְּקוֹן, קִבְלוּ מִמֶּנּוּ מִתְּתִיד הַגּוֹנֵה, וְלִפִּי צוּיָה מְנַעוֹ אֶת בְּקוּרָיו שֶׁל הַבֵּן הַגְּדוֹל, שֶׁבִקֵּשׁ לְחַלּוֹת אֶת פִּנֵּי אֲבִיו בְּטָרָם מוֹתוֹ, וְחִסְמוּ בְּפִנְיָ אֶת הַכְּנִיָּסָה בְּאִמְתָּלְאוֹת שׁוֹנוֹת. בִּינְתָיִם הַרְבֵּתָה הָאִשָּׁה לְהוֹצִיא אֶת דְּבָתוֹ שֶׁל הַבֵּן רָעָה בְּעִינֵי אִישָׁה, וְדַבְּרָה בּוֹ סָרָה: "יָאֵה נָא אִיזְוֶה בֵּן מְשֻׁחַת יֵשׁ לָךְ, שְׂאֲפָלוֹ בְּשָׁעָה שְׂאֲתָה מוּטָל עַל עַרְש־דְּדוֹי, אִין הוּא בָּא לְדַרְשׁ בְּשִׁלּוּמָךְ". וְהַזְּקָה עַל לְשׁוֹן הָרַע שֶׁהָיָה מִתְּקַבֵּל עַל־הַלֵּב, וְבַעֲלָה הַתְּבַטָּא בְּזַעַם עַל רְצוֹנוֹ לְנִשְׁלוֹ מִיְרֻשָׁתוֹ. לְתַגּוּבָה זֶה חִפְתָּה וְרַעֲיוֹתוֹ, וּמִיד הַבָּא אֵל הַמְּקוֹם עוֹרֵף־דִּין יְהוּדֵי מְנַסֶּה לְעִנְיֵי עֲזוּבוֹת, וְהַלָּה עוֹרֵף צוּאָה מִפְּרֻטָּת בַּה מְעַנִּיק הָאִישׁ אֶת יְרֻשָׁתוֹ הַגְּדוּלָה לְאֲשֶׁתוֹ הַשְּׂנִיָּה וְיִלְדֵיהָ, וְאֵלּוֹ לְבַנּוֹ הַגְּדוֹל הוּא מוֹרִישׁ סְכוּם סְמָלֵי שֶׁל חֲמֻשִׁים דּוֹלָרִים בְּלָבֵד. שֶׁכֵּן אֵלּוֹ הָיוּ מְנַשְׁלִים אוֹתוֹ כְּלִיל מִהֶ־יְרֻשָׁה, הָיָה הַלָּה יָכוֹל לְטַעַן כִּי הָאֵב לֹא הָיָה שְׂפוּי בְּדַעְתּוֹ בְּשַׁעַת עֲרִיכַת הַצּוּאָה, וּבֵית־הַמַּשְׁפָּט הָיָה מְקַבֵּל טַעְנָה זֶה וּמְבַטֵּל אֶת תְּקַף הַמַּסְמָךְ, וְלָכֵן הַעֲנַק לוֹ סְכוּם סְמָלֵי זֶה, כִּדִּי לְהַבְטִיחַ אֶת חֻקֵּי־הַיְרֻשָׁה. עוֹרֵף־הַדִּין כִּתַּב אֶת הַצּוּאָה מִלָּה בְּמִלָּה, כְּפִי אֲשֶׁר הַחֲוֹלָה הַקְּרִיא בְּלִשׁוֹן־הַקֶּדֶשׁ, וְאֲנָשִׁי הַרְפּוּאָה אַף הַחֲתָמוֹ כַּעֲדִים.

דְּבָרֵי הַיָּמִים

בֵּין הַיָּמִים י"ח - בַּאֲלוֹל תַּרְצ"ו, הַתְּכַנְסָה בַּעֲרֵי הַנוֹפֵשׁ מְרִינְבַאד 'הַכְּנִסִּיָּה הַגְּדוּלָה הַשְּׁלִישִׁית בְּרַאשׁוֹת גְּדוּלֵי הַדּוֹר הַהוּא, וּבְמַלְכָם דְּנוֹ עַל עֲנִינֵי הַשְּׂעָה, וְהַכְרִיזוּ עַל הַאִיסוּר לוֹוֵת עַל גְּבוּלוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: "הָאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה אֲשֶׁר הַקְּב"ה הַצִּיַּב גְּבוּלוֹתֶיהָ בְּתוֹרַת הַקְּדוּשָׁה, תִּנְהַנֶּה לַעַם יִשְׂרָאֵל עִם עוֹלָם, וְכֹל וְיִתוֹר שְׁהוּא עַל אֲדוּמוֹת קוֹדֶשׁ הַנְּתוּנָה לְנוֹ עַל־יְדֵי הַקְּב"ה בְּגְבוּלוֹתֶיהָ אִין בּוֹ מִמֶּשׁ", וְדַרְשׁוּ הַחֲלֻטָה וְעַמִּידָה בְּתוֹקָף, שְׁלֵא לְהַכִּיר בְּמַמְשֻׁלָה יְהוּדִית בְּאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה אֲלֵא אִם תִּתְנַהַג עַל־פִּי תוֹרַת הַקְּדוּשָׁה. בְּרַאשׁוֹת הַאִסִּיפָה יֵשֵׁב ה' אֲמַרֵי אַמְת" מְגוֹר, אֶךְ מִפְּנֵי חוֹלְשָׁתוֹ לֹא נִשְׁמַעוּ דְּבָרָיו, וְרַבִּי מִנְחֵם זִמְבַּה הִ"ח מוֹרְשָׁה, חוֹר עַל־יְדִירָיו בְּקוֹל חוֹצֵב לְהַבּוֹת, וְהַרְעִיד אֶת לְבוֹת הַשׁוֹמְעִים. בְּנִיּוּמוֹ הַרְאִשוֹן שְׁנַשׁ בִּי"א בַּאֲלוֹל, הַזְּכִיר רַבִּי מִנְחֵם אֶת דְּבָרֵי הַמְּשֻׁנָה בְּמִגִּילָה "הַקּוֹרָא בְּתוֹרָה, צִרִיךְ לְבַרֵךְ לְפָנָיה וּלְחַרְיָה", וְדַרְשׁ כֵּן: "הַיְהוּדֵי צִרִיךְ לְקַרְאוּ כֹל דְּבַר בְּתוֹרַת הַקְּדוּשָׁה, וּלְמַצּוֹת בַּה אֶת הַפְּתוּרוֹ לְכֹל שְׂאִלוֹתָיו בְּחַיִּים, הֵן בְּעִנְיָנוּ הַפְּרֻטִּים וְהֵן בְּעִנְיָנוּ הַצִּיְבוּר". וְזִמְבַּה הַבְּרַכָּה שְׁאֵנוּ מְבַרְכִים לְפָנָיה?" שְׂאֵל וְהִשָּׁב: "בְּרַכַּת קִדּוּשׁ הַשֵּׁם", וְהוֹרִיב דְּבָרֵי הַרַמְב"ם שְׂמַצּוֹת קִדּוּשׁ הַשֵּׁם הַיָּא בְּכֹל הַלִּיכּוֹת חַיִּי הָאָדָם, כַּאֲשֶׁר הוּא מְפָאֵר שֵׁם שְׁמַיִם וּמְקִיָּם יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בֵּן אַתְמָאֵר. בְּתַקּוּפַת הַכְּנִסִּיָּה, הַהָה רַבִּי יִצְחָק זַאב מְבַרְסֵק בְּמִקּוֹם נוֹפֵשׁ, וְכַאֲשֶׁר נִפְשׁוּ הַאֲדוּמוֹר מְסוֹקוֹלוֹב וְרֵאוּהָ מוֹדָאָ, שְׂאֵלוֹ לְפִשׁ הַדְּבַר, וְעַנְתָּה: "דוּאָג אִנִּי בְּעִנְיֵי חֲלֻטַּת הַכְּנִסִּיָּה הַגְּדוּלָה לְגַבִּי חֲלוּקַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְחוּשְׁשֵׁי שְׂמָא לֹא יַחֲלִיטוּ כִּי הָרָאוּ עַל־פִּי דַעַת תּוֹרָה", וְכַאֲשֶׁר בֵּן־שִׁיחוֹ תִּמְנָה אִם חֲלֻטַּת הַגּוֹאֲנִים תִּשְׁפַּע עַל מַהֲלַךְ הָעוֹלָם, הַשִּׁיב הַגְּרִי"ז: "דַּע לָךְ, כִּי מַה שִׁיחֲלִיטוּ חֲבָרֵי הַאִסִּיפָה, כֵּן יִקְבַע הַקְּב"ה, תּוֹקוּתֵי שִׁיבּוּאוֹ לְחֲחֻלְתָה הַכְּנוּנָה".

זְמַן קָצֵר לְאַחַר מְכוּ, נִפְטַר מֵר קוֹפְלָמֵן לְבֵית עוֹלָמוֹ. בְּתַם יָמֵי הָאֵבֶל הַחַל הַבֵּן הַבְּכוֹר לְגַשׁשׁ אוֹדוֹת הַיְרֻשָׁה, וְגִלָּה אֶת מַעֲשֵׂה הַנְּבִלָה. תַּחֲלָה נִסָּה לְהוֹעִץ עִם אֲנָשִׁי מַשְׁפָּט, אוֹלָם לְאַחַר שֶׁהֲלָלוּ בְּדָקוֹ אֶת הַצּוּאָה, הִרִימוּ אֶת יְדֵיהֶם בְּיָאוֹשׁ וְטַעְנוּ כִּי אִין שׁוּם מוֹצָא מִיְהַסְבְּדָה. בְּאֶחָד הַיָּמִים, פָּגַשׁ הַבֵּן אֶת הַרְב אֶלְקִין וְסַפֵּר לוֹ אֶת צְרָתוֹ הַגְּדוּלָה, כְּשֶׁהוּא מְרַחֵב וּמְסַפֵּר כִּי טַעַנַת אִי־שְׂפִיּוֹת לֹא תִתְקַבֵּל בְּבֵית־הַמַּשְׁפָּט. לְאַחַר שְׁעוֹרֵף־הַדִּין וְאֲנָשִׁי הַרְפּוּאָה חֲתָמוּ עַל הַצּוּ וְאֲשָׁרוּ אוֹתוֹ בְּחֻתְמוֹתֵיהֶם. "שְׂמַע נָא", אָמַר לוֹ הַרְב אֶלְקִין לְאַחַר הַרְהוּר, "עַל־יֵד לְהַגִּישׁ בְּקֶשֶׁה לְבֵית־הַמַּשְׁפָּט, וְלִפְנֵי אֲתָה דוֹרֵשׁ תְּרֻגוֹם מְלָא וְסִמְלֻכְטֵי שֶׁל צוּאָת אֲבִיךָ מִלְּשׁוֹן־הַקֶּדֶשׁ לְאִנְגְּלִית. וְכִיּוֹן שִׁשְׁנָן מְלִים הַמְּתַפְּרָשׁוֹת לְצַדִּיקִים שׁוֹנִים, אֲתָה דוֹרֵשׁ לְהַבִּיא רַב מְקַחָה בְּאוֹתוֹת הַקְּטַנוֹת", וְהַצַּג אוֹתִי כַּאֲחַד כּוּזָה. תִּקְוָתִי בְּחִסְדֵי הַשֵּׁם וְיִתְבַּרֵךְ, שְׂבִית־הַמַּשְׁפָּט יִאֲשֶׁר אֶת מְנוּי, וְאוֹכַל לְהוֹצִיא אֶת־הָאֲמָת לְאוּר". בְּחִסְדֵי שְׁמַיִם הַתְּקַבֵּלָה בְּקִשְׁתּוֹ שֶׁל הַבֵּן, וְהַרְב אֶלְקִין מְנָה לְבְדִיקַת תְּרֻגוֹם הַצּוּאָה. כִּדְוַע, כְּאֲשֶׁר מְתַרְגְּמִים מְסָמָךְ מַשְׁפָּה לְשָׁפָה, לֹא נִתָּן לְתַרְגֵּם מִלָּה בְּפִנְיָ מִלָּה, אֲלֵא יֵשׁ לְתַרְגֵּם מִשְׁפָּטִים אוֹ קְטָעִים שְׁלֻמִּים, וְלְהַרְקֵם מְכָלֵי לְכָלֵי, אוֹלָם בְּמַקְרָה זֶה דָּרֵשׁ הַרְב אֶלְקִין לְתַרְגֵּם מִלָּה בְּמִלָּה מִתּוֹךְ הַמְּקוֹר, וְיִקַּב הַדִּין אֶת־הַהָר. הַמְּתַרְגֵּם הַחַל בְּמַלְאָכָתוֹ עַל־כְּרָחוּ, וְהַנְּהָה הַגִּיעַ הַרְב אֶלְקִין אֵל הַתְּגִלִּית הַמְּרַעִישָׁה: בְּמַקּוֹר הַקְּרִיא הַמְּנוּחַ כִּי אַחַר מָאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה, תִּתְחַלֵּק יְרֻשָׁתוֹ לְאֲשֶׁתוֹ וּבְנֵיהָ, וְכַאֲשֶׁר בְּקֶשׁ הַמְּתַרְגֵּם לְכַתֵּב בְּאִנְגְּלִית אַחַר מוֹתִי, עֲצָרוּ הַרְב אֶלְקִין וְדַרְשׁ: "כִּתַּב בְּדִיק מַה שְּׂכַתוֹב כַּאֲן אַחַר מָאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה, בְּלִי שׁוּם שְׁנוּי" ... מִיד לְאַחַר מִכּוֹן הַתִּינִיצַב הַבֵּן בְּבֵית־הַמַּשְׁפָּט, וְהַצִּיַּב אֶת תְּרֻגוֹם הַצּוּאָה. "אֲדוּנֵי הַשׁוּפָט", אָמַר הַבֵּן בְּקוֹל בּוֹטָח, "בְּצוּאָה נֶאֱמַר מִפְּרָשׁוֹת, כִּי אֲבִי מוֹרִישׁ אֶת יְרֻשָׁתוֹ רַק לְאַחַר שִׁיעִיבְרוּ מָאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה מִמוֹתוֹ, וְאִם־כֵּן יֵשׁ לְהַקְפִּיא בִּינְתָיִם אֶת חֲלֻקַּת הַיְרֻשָׁה וְלִחְמִתִּין עַד שִׁיעִיבְרוּ 120 שָׁנָה" ... הַנוֹכַחִים בְּבֵית־הַמַּשְׁפָּט פְּרָצוּ בְּצַחֻק רוּעֵם, וְאֲפָלוֹ הַשׁוּפָט לֹא הַצִּלִּיחַ לְעַצֵּר אֶת הַצּוּחֻק שֶׁחֲחַלֵּל בְּמוֹרֵד גְּרוֹנוֹ. לְשׁוֹן נִסָּה עוֹרֵף־הַדִּין שִׁינִיצַג אֶת הַיְוֻרְשָׁת וּבְנֵיהָ, כִּי בְּנִיּוֹתוֹ שֶׁל הַמְּנוּחַ הִיְתָה לְאַחַר מוֹתוֹ, וְנִסָּה אִף לְהַצִּיַּג רִאיוֹת כִּי כֹף הַנִּסְפָּח הַמְּקַבֵּל בֵּין הַיְהוּדִים, אוֹלָם הַרְב אֶלְקִין טַעַן בְּתַקַּף כִּי יֵשׁ לְקַנֵּם אֶת הַצּוּאָה בְּכַתְּבָה וְכֻלְשׁוֹנָה, וְהַשׁוּפָט אִף תִּמְדַּךְ בְּדִבְרָיו... בְּסוּפּוֹ שֶׁל דְּבַר לֹא נוֹתַרָה בִּיּוֹד הַיְוֻרְשָׁת וּבְנֵיהָ הַבְּרָרָה, וְהָיָה נֶאֱלָצָה לְהַתְּפַשֵּׁר עִם הַבֵּן הַבְּכוֹר וּלְהַעֲנִיק לוֹ נִתַּח נִכְבַּד בִּירְשָׁה. עֲצָתוֹ הַמְּחַכְמָת שֶׁל הַרְב אֶלְקִין הַכְּתָה גְּלִים בְּאֻמְרִיקָה שֶׁל אוֹתָם יָמִים, וְכֻלָּם רָאוּ כְּכָף הַחֻקָּה מוֹחֶשֶׁת לְחֻקְמָתָה שֶׁל תּוֹרַת יִשְׂרָאֵל וְשֶׁל הַהוֹזִיגִים בַּה. ♦

מטעים

השומר בנגע-הצרת וגו' ולעשות (כד, טו)
 פעמים נאמרה תבת ולעשות בפסוק, הראשונה מטעמת באתנחתא, והשנייה בסוף הפסוק ככל אשר יורו אתכם הנהנים הלוים כאשר צויתם תשמרו לעשות, הראשונה היא מצות עשה להביא את-הנגע אליהכה, והשנייה מצוה לשמע בקולו, והאתנחתא שבתבת ולעשות הראשונה מורה, שהיא מצוה בפני-עצמה להביאה בפני הבהו, ובנוסף יש גם מצוה לשמע בקולו. (העמק דבר)

לא-תעשק שכיר וגו' או מגרף (כד, טז)
 התבות או מגרף מטעמות בטעמי דרנא תביר, להורות שגור זה היה לפניו בעל דרנא נכבדה ועל מקומו, ולא היה נגרף לבריות, ועכשיו שנתגבר והוא שבוו בנפשו, יש להזהר שלא לעשקו. (דברי יחיאל)

תמחה את-זכר עמלק וגו' לא תשכח (כח, טז)
 כתב רבנו בחיי, שפרשה זו נפתחה בזכרון ומסתקמת בשכחה, שנאמר תחלה זכר עמלק ולבטוח לא תשכח, לזמן שעתיד זכרו של עמלק להשתכח מן-העולם, לעתיד לבוא בזמן הנאקה. והדבר מרמז בטעמי המקרא, כי תבת לא בטעם טפחה והיא מפקקת מתבת תשכח שאחריה, ולכן התיי' שבתחלת תבת תשכח דגישה בדיש קל אף שהיא אחר יהו"א, כדי לרמז שהנה ימים באים, ויתקיים בעמלק תשכח ויאבד זכרו. (טללי יוחאי)

מדגש

על בן סורר ומורה כתב בעל הטורים: "סורר בגימטריה זה אבשלוס בן-דוד". ואין ההשבונו מקונו, כי תבת 'סורר' בגימטריה 466, והתבות 'זה אבשלוס בן-דוד' בגימטריה 457, ובניהם 9, ואמנם פרוש הרומח נאמר: 'לאיש בן גימטריה זה באבשלוס' 393, ואלו ב'רספ דעת' מגיה: 'בן סורר ומורה' בגימטריה 'אבשלוס בן של-דוד' = 775, ובמורה לפרש' כתב: 'יתיר תשעה, וצריך לומר 'אבשלוס בן-דוד' (465), והינו עם הכולל הענין באבשלוס בן-דוד'. אולם לשון נדחקו בבאור דבריו, שכן מונח לשם דוד בכתוב מלא, כפי שנקרא בדברי הימים, וכן לעתים בלמב, ביהוקאל ובתרי עשר, והשבונו מקונו, כי התבות 'זה אבשלוס בן-דוד' = 467, כ'סורר' עם הכולל, והוסיפו שראשי התבות בן סורר ומורה איננו שמע בקול אביו ובקול אמו, הם בגימטריה 'אבשלוס'.

ממלה

כמה מסותרי סיגט הכריעו על פשיטת-דגל ונפטרו מתשלום חובותיהם, ואחר שהשתחררו ממאסרם פתחו גינותיהם מחדש עלישם נשותיהם. אמר על כך הדבדון הידיע הירש לוי גולביץ: "נגיד שקא אבד כשה' - הוציח להיות נגיד, עליו לאבד את שמו... וכאשר התרבו פושטי הרגל אמר: 'לא נתן ביום לעבר ברחוב היהודי בסיגט, אלא עם מקל ביד לשמירה, שכן אין לעבר בין שתי שורות נשים, ועל התניות משני הצדדים יש גולבים בשמות נשים'. ודרשו: 'ספר מרידת' - אם תכרת תבת ספר לשנים תקבל ממך', לרמז שאין להו שמירה אלא ממך!..."

"פיתצא למלחמה על-אינדך" - במלחמת הרשות הכתוב מדבר, וכך מפרשים דורשי רשומות את-הפסוק, על-פי דברי הרמב"ם בהלכות דעות, שמי שרוצה לעקר מדה רעה מלבו, עליו להתנהג במשך זמן מסים בהפוך גמור מטבעו, עד שיתרגל בדבר ויוכל ללכת בדרך האמצע, שבביל ההב. כגון מי שי'ש בו ממדת הפעם, עליו להרגיל את-עצמו לסבלנות מרבה יותר משאר בני אדם, ונס אם יבואו לא ירגיש, עד שיעקר את הפעם מלבו. ולכן נאמר כאן "פיתצא למלחמה", שאם רוצה אתה להלחם ביצרך, אזי 'ונשמרת מכל דבר רע' וכך תוכל להנצל ממנו.

אחד האריות שפחבורת קוצק, תחת הנהגתו של 'השרף' רבי מנחם מנדל מקוצק, היה המקבל רבי דוד נחמן קירשנבוים, ברבנו של רבי שמואל מקארוב מגדולי תלמידי 'החוז' מלבליו. בקוצק התחבר עם 'החדושי הרי"מ' מגור, וידידותם האמתית היתה לשם דבר. בשנת תרכ"ד עלה רבי דוד נחמן לירושלים בספינה אחת עם שנים מגדולי חסידי קוצק, רבי הלל משה משיל גלבשטיין ורבי אהרן יוסף וינגרטן, ומחלציו יצאה משפחה ענפה בישראל. בתקופת מגוריו בירושלים, התכתב עם ידידו החדושי הרי"מ בעניני הלכה, ובאמתתו נשמרו פחשעים מכתבים ממנו. פיון שענתו גדול היה רבי דוד נחמן, ולא רצה שצאצאיו ובני ביתו יראו את התארים הנשגבים בהם הכתירו וידו שהתפרסם בינתים כרבן של פל'בניי-הגולה, הטמין את צרוד המכתבים בתוך צפית של-פר, והטמינה בארזנו הנעול שבבית. היה זה בערב פסח אחד, כאשר אשתו הצדקנית עמלה קשות לנקות את-הבית לכבוד החג הקרב ובא, וכמנהגן של בנות ישראל הפשרות הוציאה את כלי הבית ונערה אותם ברוח כדי לנקותם. באותו יום נשבה רוח עזה, וכאשר נערה את הצפית עם חבילת המכתבים שבה, התפזרו הללו למרחוק ו'על אשר יהיה-שם הרוח ללכת, לכו שמד'. באותה שעה שב רבי דוד נחמן לביתו, וכאשר שמע על אבדן אוצרו הגדול שלא יסלא בפז, פנה לראות אם נתן להציל דבר-מה, אף לא עלה בידו למצוא אלא שני מכתבים בלבד. בהלה אחזה את בני הבית למראה האסון הכבד, אף לפליאתם עצומה ראו את אביהם מתחיד לעמקתם ומרגיע את רוחם הסוערת, על-פניו לא נראתה אפלו נימה של פעם ורגו, ומאז לא הזכיר את-המארע אפלו ברמז, כקבלו דיו שמים באהבה בלי טרינה וכלי פעם. לימים, כאשר ה'אמרי אמת' מגור בפר בירושלים בשנת תרפ"א, פנה לצאצאיו של רבי דוד נחמן כדי לשאל אותם על המכתבים שנקנו החדושי הרי"מ שלח אליו, והללו ספרו לו את המארע ונתנו בידו את שני המכתבים שנותרו לפליטה, והוא הביאם לאור עולם. על גאונותו של רבי דוד נחמן מספרים, כי לאחר עלותו לירושלים, היה מנשואי הפנים בחבורתו של רבי אלעזר מנדל מללוב, וכיון שנוהג היה זה לערך סיום בכל יום מימי תשעת הימים, ולעתים ראו שאין סיום למחרת, היו מבקשים מרבי דוד נחמן ללמד מסכת אחת עד למחר, ובגאונותו האדירה היה מסימה ביום אחד. הוא נפטר בירושלים בשם טוב ביום "ט בטבת תרמ"ג, ומערציו בקשו לחרת על מצבתו את התארים "רא וחרד לזכר ד", שהלמו אותו באחד שייאתו קדמה לחקמתו. בירושלים של אותם ימים, לא היו מפרזים בתארים כמו בזמננו, ולכן הלכו לשאל בעצתו של רבי שמואל סלנט. בקש רבי שמואל לשמע מעט מקורות חיו והליכותיו של המנוח, ובין השאר ספרו לו בני המשפחה, כי פעם ישב אביהם בבית-ההנכנס בליל שבת-קדש, והנה בתורה כשהוא שיעו על-גני סטנדר. לפתע הבחין, כי הפזמק שעל-ידגליו נתפס במסמר מחדש שבלט בסטנדר, ומכיון שהשש שקא יתלש את חוט התפירה בשעה שיקום ממקומו ויעבר על אסור שבת, נותר יושב במקומו עד מוצאי שבת, ולא זו משם במושף היממה בלה, כאשר גם את סעודתו הביאו לו בני ביתו לשם, ולא נתן שנה לעיניו שקא מתוה שנתו יקרע את פזמקו. כששמע זאת רבי שמואל אמר: 'ראוי הוא שיחרתו על מצבתו תאר זה, ויותר מפר', ואמנם כך נחרת על מצבתו בהררי-הימים סמוך לרבני ירושלים, ובפנקס הח"ק נכתב עליו: "המפלג בתורה יקר הערך".

חסידיו של רבי דוד בירמן מללוב, היו דבוקים בו עד לאחת, והערצתם אליו היתה מיוחדת ונדירה. אחד מן-חשובי בני חבורתו, היה החסידי הוותיק רבי משה ולדמן, חתנו של רבי צבי-הירש גריש-גליקזון, משמשם בקדש של רבי אלעזר מנדל מללוב ובנו רבי דוד. בצעירותו היה רבי משה רגון וקפדן מטבעו, ובני ביתו ספרו את-הדבר לרבו רבי דוד ובקשו ממנו להשפיע עליו לשנות טבעו. הגיעו ימי הפורים, וכמנהגם היו חסידיו של רבי דוד מגישים לו משלוח-מנות לאות הערצה והוקרה. בין הפאים היה גם האברך הצעיר רבי משה, ובידו טס מכבד בדורו, אלא שהרבי סרב לקבלו. "כל זמן שלא תבטיח לי להרחיק מלפך את רגזותך, איני רוצה להפריך", אמר הרבי נחרצות. רבי משה נבהל, ונסה להתמקח עם הרבי. "אני מוכן לתת נפוליון זהב ככפר נפשי, ובלבד שהרבי יטל ממני את משלוח-המנות" אמר, אולם הרבי עמד על-שלו; "מה בצע לי בקמון? רוצה אני לעשותך אדם השלם!" רבי משה היה איש אמת, ולא רצה להבטיח דבר שלא יוכל לעמוד בו, ולכן עמד נבוך והתחבט בנפשו. פיון שראה רבי דוד פן, אמר לו בהירפנות: "אם תוה מחצית השעה אינך מבטיח לי את-הדבר, מקומך לא יפירנו אצלי". קפץ רבי משה והבטיח כי מעתה ואילך יתרחק ממדה זו, ורבי דוד נטל ממנו את-מנחתו. ומאז ועד יום מותו בשנת תשי"ג זקן ויבשע ימים, לא ראו על-פניו אפלו צל הקפדה, וכעם מאן דבר שמה, עד שצאצאיו לא האמינו שבטבעו היה רגון. ולא לחנם הגדירו רבי משה מרדכי מללוב: "בלתי לה לבדו!"

הודעה חשובה

החל מהשבעות הקרובים בע"ה, יהיה ניתן להזמין את העלון 'שבת טיש' הישר לביתכם, באמצעות המיזם החדש 'פרינט מייל', באתר או בספר 5023. בתשלום סמלי, תוכלו לקבל עד ביתכם את העלון המודפס בצבע מלא ובאיכות משבחת. עם הצטרפותנו ל'פרינט מייל', לא ישלח העלון באמצעות הדואר האלקטרוני למיני, ולא יתפרסם באתרים או בחברות העלונים למיניהן, והאפשרות לקבל תיה אר ורק בהזמנה הביתה באמצעות 'פרינט מייל'. כמו כן, תוכלו ליהנות נשאר הפרסומים מבית 'שבת טיש', עלוני 'מידות טיש', 'אור החינוך', 'טעימות' קובצי 'דעת' - לחובבי מדע ו'חוכמה' מאמרי 'למשפחות לבית אבות', ומאמרים שונים בתחומים רבים, וכל זאת - באמצעות הזמנה ישירות הביתה בתשלום סמלי.

"בגנו זה סורר ומורה איננו שמע בקולנו" - יודעים אתם מפני מה נעשה הבן סורר ומורה? מפני שאיננו שמע בקולנו, מעולם לא שמעו אנחנו בבית הוריו קולות של למוד ותפלה, דברי שלום ואמת, דברי חכמים בנחת נשמעים. ומה יפלא אפוא, שגם אינו שומע בקול הוריו... (רא"צ אוגור הל"ד מקאפאואר)

גליון רע"א
שנה ר' תשע"ז

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

תורה למשפחת קלייטן על ראשי לשרתמש בתמונה

סיפורי חז"ל

שם עולם אתן לו

לעת זקנתו כשנחלש רבי יוחנן וכהו עיניו, הצטער ואמר מה יהא עלי בעולם הבא? והרי הבנים שהיו לי מתו. שמעו אותו תלמידיו ואמרו לו, רבנו, ומה אנחנו מימך אנו שותים, רבנו ומורנו אתה, וכל המלמד את בן חברו תורה כאילו ילדו, ועתה צא וראה כמה בנים לך שיהיו מליצי יושר עבורך בעולם הבא. לא נחה דעתו של רבי יוחנן, עד שקם זקן אחד ואמר: עליך רבי יוחנן ועל רבי חזקיה שאין לו בנים נאמר (ישעיה נ"ו ד' – ה') 'כה אמר ה' לסריסים, אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי, ומחזיקים בבריתי, ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם, טוב מבנים ומבנות, שם עולם אתן לו אשר לא יכרת'. ואמר אז נחה דעתו של רבי יוחנן, ואמר לאותו זקן, תנוח דעתך כמו שהנחת את דעתי

(ז"ח רות פ"ט)

פרשת השבוע

השב תשיבם לאחיק

מסופר: פעם היה הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זיע"א בדרך. ושבתי באיזה מקום והקימו שם אוהל גדול עבור כל המתפללים. ובאמצע השבת מצא חסיד אחד 'גארטל' באוהל התפילה, והכריז כי מי שנאבד לו 'גארטל' ויתן בו סימנים יקבלנו חזרה. כששמע האובד את הכרזתו כשעמד בצד השני של האוהל, צעק לו מיד שהוא איבדו ואלו הם סימניו. בדק המוצא בסימנים וכבר רצה לזרוק את החגורה להחזירה לבעליה, ואז נכנס הרבי וראה את מה שברצונו לעשות ותיכף העירו על כך, ואמר לו: מצוה חשובה של השבת אבידה הגיעה לידך, מצוה שיכול אדם לחיות מאה ועשרים שנה ולא יזכה לקיימה, מצוה כזו אתה רוצה לזרוק? אל תעשה כן, אלא תאמר בעת שתקיים את המצוה לשם כל ישראל, ותכוון לזכות גם לאותם היהודים שאין בידם את הזכות לקיים מצות השבת אבידה.

למען יברכך ה' אלקיך בכל

משלח ירך (כ"ג – כ"א)

מסופר: סוחר אחד התלונן בפני הרה"ק רבי ברוך מקאסוב זיע"א, על פרנסתו הדחוקה שאין בה כדי לחם לאכול ובגד ללבוש, לו ולבני ביתו. וסיים ואמר בכאב, יאמין לי הרבי שכבר טיכסתי עצות בכל מיני משא ומתן. ועשיתי תחבולות שונות בכל סוגי סחר מכה, ובכל זאת לא ראיתי ברכה בעמלי כל הימים, ואני סובל ועובר יסורי נפש נוראים. הרבי עצם את עיניו, ואחר מספר רגעים פקח את עיניו ואמר לסוחר המודאג, ראה בני מה אומרת לנו התורה 'כי ה' אלקיך ברכך בכל מעשה ירך', תן דעתך שלא נאמר כאן "בכל מעשה ראשך" אלא "בכל מעשה ירך". משמע מכאן שאין חפץ לה' בעצותיך ובתחבולתיך, מהיום והלאה אל תרבה בהרהורים ובמחשבות, בעצות ובתחבולות, אלא קום ועסוק במלאכה ממש ואז תראה ברכה בעמלך.

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 7:39 ת"א: 7:41 ר"ת: 8:19

פרשת כי תצא

זמני כניסת השבת

ירושלים: 6:27 ת"א: 6:43

שקיבל מהרבי, וייחס לכך חשיבות עליונה, ולבסוף כשהגיע הדבר למעשה, שלח אותו מעם פניו בבושת פנים עם רובל בודד וגלמוד... הוא היה סמוך ובטוח במכתב זה שממנו תבוא הישועה מצרתו הגדולה, והשליך את כל יהבו על המכתב הנדיר שהצליח לקבל מן הצדיק, ואשר נכתב במיוחד עבורו בכתב יד קדשו. והנה עתה התברר שאין כאן ולא כלום. לבו נשבר בקרבו, ובקושי סחב את עצמו בדרכו חזרה, הוא יצא את העיר בעצלתיים בלב כואב ודואב, וכשדמעות רותחות זולגות מעיניו החל בוכה ומתחנן בפני אביו שבשמים, הוא דיבר ממעמקי לבבו לפניו יתברך, ושטח את כל מרי ליבו הקשה, מתברר אפוא, תינה האיש את צערו בבכי שלאחר ייאוש, שאין שום דבר בעולם שיוכל להושיעני מן העניות הקשה ומרה, אם גם מכתב נדיר ומיוחד שכזה לא הועיל כלום, הרי שאין שום דבר בעולם שיוכל להושיע, רק נס מן השמים, רק אתה יושב מרומים הון ומפרנס מקרני ראמים עד ביצי כינים, אתה היחיד בעולם שיוכל לעזרני, אנא ראה בצרתי ובשברון לבי ושלח נא את ברכתך הנאמנה.

כך היה העני הולך בדרכו כמה שעות טובות, בוכה ומתפלל ומבקש, ולבו קשה ומר עליו מאוד. לפתע באחת ננער בפתאומיות ממחשבותיו הנוגות, הוא ראה נכחו כרכרה הדורה רתומה לסוסים אבירים המגיחה מולו ושועטת ממש אליו, נראה היה שמישהו רודף אחריו ומחפש אותו. כשהתקרבה הכרכרה והשיגה את האיש, נעצרה על ידו בבת אחת, שליח מיוחד מאת הגביר העשיר קפץ מתוכה וניגש היישר אל העני בשמחה רבה ואמר: ברוך השם שמצאתיך פה, הנה אדוני העשיר שלחני לחפש אחריך בכל דרך, והוא שלח עבורך מעטפה זו. ובאומרו תחב בידו מעטפה תפוחה מלאה ומרשרשת של כמה אלפים טבין ותקילין, שהיו בה הרבה יותר מן הנצרך להוצאות הנישואין בלבד. הוא קיבל פתאום גם את פרנסתו מן המוכן לכמה שנים טובות ומסודרות מראש. העני שמח כמובן מאוד על התשורה הפתאומית והבלתי צפויה הזו, אך מאידך היה מבולבל ונבוך, מה הולך כאן? התפלא האיש על התנהגותו המוזרה של העשיר הגדול הלא הוא אדם פיקח וחכם. ומדוע מתחילה כשהגיע עם המכתב בידו הוא פטרו בקרירות מופגנת וברובל אחד ויחיד. ופתאום לאחר כמה שעות שינה את דעתו מקצה לקצה והוא רודף אחריו לשלוח לו הון עתק שכזה. המבוכה הגדולה, הסקרנות והתימהון הציקו לו מאוד, עד שהחליט שהוא מוכרח לעמוד על פשר הדבר, הוא הסתובב אפוא בחזרה והחיש פעמיו שוב אל אותה העיר, ושוב התדפק על דלתי העשיר אשר שמח מאוד לקראתו, והכניסו באהבה ובכבוד גדול אל ביתו.

הון ומפרנס ומכלכל מקרני ראמים עד ביצי כינים

מסופר על יהודי עני אחד שבא אל הרה"ק רבי מ"מ מקוצק זיע"א, והשיח את דאגתו בפניו, שהנה בתו הבכירה בגרה והגיעה לפרקה, והיא יושבת וממתנת זה עידן ועידינים, ולרש אין כל. נכמרו רחמיו של הרבי על העני, וכתב עבורו כתב בקשה לאחד העשירים מאנשי שלומו הגר בעיר רחוקה, במכתב פירט הרבי בקיצור את תלאות האיש וגודל עניותו, וסיים בבקשה לקבל את העני המוסר כתב זה בסבר פנים יפות, ולסייע בעדו בגוף ובנפש ובהוצאות הנישואין הנצרכים לו בכבוד. הרבי חתם את המכתב בחתימת יד קדשו, מסרה ביד העני והורה לו לנסוע היישר לבית העשיר, ולבקש מלפניו שיעזור לו בצרתו לו צר. בהעדר מעות לתשלום שכר הנסיעה בעגלה, שירך העני את רגליו יום אחר יום, עד שכעבור שבועיים ימים מלאים טורח ועמל הדרך, הגיע לאותה העיר וסר מיד לבית העשיר. הוא כבר ייחל וציפה מאוד לקבל את הסכום הנצרך לו, ובהיותו מצוייד במכתב נדיר שנשלח מצדיק הדור במיוחד עבורו, התהלך בהרגשה כמי שהממון כבר מונח בכיסו, ורצה כבר לשוב אל ביתו ולהתחיל לעסוק בנישואי בתו כראוי לה.

לשמחתו הוא מצא את העשיר בביתו, כאשר שמע שהוא מגיע אליו בשליחותו של הרבי, נענה מיד וקבלו בכבוד ובסבר פנים יפות, והזמינו לשבת עימו בטרקלינו. העני נכנס ברוב חשיבות, ומיד הוציא מחיקו את המכתב המהולל והגישו בפני העשיר. כראות העשיר את כתב יד קדשו של רבו המופנות ישירות אליו, שמח מאוד והודה נרגשות לעני על שזיכהו באיגרת זו הנעלה וחשובה בעיניו עד מאוד. ישב העשיר וקרא את המכתב הקצר בעיון רב כמה וכמה פעמים, ודקדק בו בכל תיבותיו ואותיותיו, כחסידי קוצק נאמן ידע היטב שאין שום אות ותג מיותר בדברי הרבי ויש לטרוח בהבנתו, הוא נראה כמעמיק רבות במחשבותיו גם במה שנטמן בין השיטין והתיבות. ובהיותו איש חכם ונבון חתר להבין דבר מתוך דבר, ולגלות גם את מה שלא נאמר במפורש והנה עם סיומו ללמוד את האיגרת הקדושה, הניחה בכבוד וביראה על גבי השולחן, ובפנותו אל העני אשר ישב כל העת בדממה והמתין בדריכות רבה, הוציא רובל כסף אחד ויחיד ונתנו בידו של העני, ופטרו הימנו לשלום.

העני יצא מן הבית בתדהמה מלא אכזבה ומרירות קשה, הוא היה המום ולא ידע את נפשו, בשביל זה טרח את כל הטרחות הללו? בשביל רובל אחד בלבד? וכי בשביל כך טרח בנסיעה רחוקה לקוצק, ומקוצק אל בית העשיר ימים רבים ושבועות תמימים, בשביל רובל אחד? כיצד יתכן כזאת? שאל את עצמו העני שוב ושוב, הרי נראה היה שהעשיר נהנה מאד מן המכתב

משל ונמשל

שערי דמעה לא ננעלו

משל לשועל שראה את החיות עומדים בצער גדול, בשביל שכעס עליהם מלך החיות האריה ואמר שרוצה לעשות בהם נקם ומשפט חרוץ. ויאמר להם השועל אל תראו ואל תפחדו אני אלך עמכם אצלו ואפייסנו. אמרו לו במה תפייסו? אמר להם יש לי שלש מאות משלי שועלים ואמר אותם לפניו ואצחיק אותם, ובשמחתם בהם ינוח מכעסו ויתפייס וימחול לכם, ויאמרו טוב הדבר לכה אתנו. וילכו כולם עמו ביחד והלך עמהם שיעור מהלך אלפים אמה, ועצר באמצע הדרך, אמרו לו למה עצרת? אמר להם שכחתי מאה משלים מן אלו השלש מאות, אמרו לו לא נורא יכול להתפייס המלך גם במאתיים משלים, והלך עמהם עוד מהלך אלפיים אמה, ושוב עצר, ואמרו לו למה עצרת? אמר להם שכחתי עוד מאה משלים, אמרו לו לא נורא יכול להתפייס המלך גם במאה משלים, והלך עמהם, עד שהגיעו סמוך לאוהל הארי ועמד ולא רצה לילך. אמרו לו למה עמדת? אמר להם שכחתי הכל ואין לי במה לפייסו. ויאחו אותם פחד ורעדה ולא ידעו מה לעשות. ויאמר להם השועל, עתה כבר באתם סמוך לאוהל הארי ואין מנוס לחזור שכבר ראה אתכם ואתם קרובים אצלו, לכן אין לכם תקנה אלא רק שיתאור כל אחד ואחד לצעוק ולבכות בכל כוחו לפני הארי ויפלו לפניו לבקש ממנו מחילה וסליחה בבכיה ובתחנונים לעורר רחמיו שימחול ויסלח לכם, וכן עשו כולם. ויתמלא הארי רחמים עליהם וימחול להם.

והנמשל הוא שהאדם מקלקל דרכו כל השנה כולה, הן בביתו והן בחנותו, הן בתפילתו, הן בביטול עסק התורה. וכאשר יבוא יצר הטוב לעורר לבו בתשובה, ואומר לו שובה ישראל כי על כל אלה יביאך האלקים במשפט, הוא דוחה תשובתו לחודש אלול, ואומר יבוא חודש אלול ואעשה תשובה בעסק התורה ובסליחות. אחר כך יגיע אלול והוא עודנו הולך בדרכו הרע ואינו עושה תשובה, וכשיבוא יצר הטוב להזכירו ולעורר לבו בתשובה, הוא דוחה תשובתו לראש השנה וימים שבנתיים, אחר כך יגיעו ימים שבינתיים ואינו עושה תשובה, וכשיבוא יצר הטוב להזכירו ולעורר ליבו דוחה את התשובה ליום הכיפורים, אך כאשר מגיע יום הכיפורים וכבר יודע האדם שהוא קרוב לחתימה, ולא יזוה זמן ידחה תשובתו, ואותו היום שהוא קצר והמלאכה מרובה, מה יוכל לסגל בו? לכן מוכרח לעשות כמו עצת השועל שיהיה צועק ובוכה בלב נשבר לפני מלכו של עולם בסליחות ותחנונים רבים עד שעת הנעילה, ואלקינו מרחם לקבל תשובתו ושברון לבבו וחותם אותו בספר מחילה ובספר חיים טובים.

(משל ונמשל)

"הלא זהו האיש שהביא לנו פריסת שלום ואיגרת מיוחדת מבית הרבי", אמר העשיר לבני ביתו ולא הסתיר את שמחתו הגדולה בו. השתוממותו של העני גברה והתחזקה והוא שטח את פליאתו הגדולה בפני החסיד העשיר, מה קרה כאן? מדוע זה שינית פתאום את דעתך מקצה לקצה בתוך מספר שעות? ואם מתחילה לא רצית לתת לי כי אם רובל אחד בלבד, איך פתאום נתת סכום עצום שכזה? ענה לו העשיר בטוב טעם ודעת, טעות היא בידך, אני לא שינית את דעתי כלל וכלל, ברם, מתחילה שכבאת לפני עם מכתבו הנפלא והנאמן של רבינו הקדוש, ולמדתי בו בעיון, הבנתי מתוכו את אשר נרמו לי בין השיטין, שיש לדאוג גם לנפשך ונשמתך ולא רק לכסף בלבד, כדרכם של הצדיקים הקדושים, בכל בקשה גשמית שבאה לפניהם, לרדת גם לשורשה הרוחני מהיכן משתלשלת צרת הגוף הזו בשורש שבנשמה. והרבי רומז במכתבו על כך שצרתך בממון נובעת מחוסר אמונה וביטחון בהשם יתברך, שמידת הפרנסה כמידת האמונה, ומי שאמונתו רופפת, גם פרנסתו כן, ושיש לחזק בכך את האמונה והתקווה והביטחון במי שהיכולת בידו. לפיכך נאלצתי מתחילה לשלחך מעמי בבוסת פנים, על אף שהיה קשה לי מאד להעמיד פנים כמי שלא נענה למכתב בקשה מיוחד מן הרבי, ובכך נשבר לבך בקרבך, כאשר נוכחת שאף מכתב מיוחד שהצלחת לקבל מגדול הדור אינו מועיל מאומה, ומתוך כך זכית להכיר האמת שאין לבטוח ולהאמין בשום גורם אחר, כי אם בשם יתברך בכבודו ובעצמו, אשר הוא משפיע ברצונו ומברך למאמין ולבוטח בו, דרך ברכת עבדיו הצדיקים. ורק אחר ששפכת שיח בתחנונים כנים מעומקא דליבא לפני קונך, ונתחזק איתן בלבך הביטחון בצור עולמים ברוך הוא, ונמצאת ששורש צרתך שבנפש ובנשמה נתרפאה, אז יכולתי גם להמשיך בתוצאת ישועת הגוף ועזרת הממון שנצרך לך. ועתה סע נא לביתך לשלום ויהי ה' עמך, ומכאן והלאה בעזרת השם תרום קרנך בכבוד כברכתו הנאמנה של הרבי הקדוש הנרמזת מתוך מכתבו, כפי שהבנתי בו. רק זאת תדע ולא תשכח לעולם לשטוח תפילתך ויהבך רק בו יתברך, ולבקש תמיד מלפניו על הצלחתך בכל דבר, כי הוא לבדו הון ומפרנס ומכלכל מקרני ראמים עד ביצי כינים. נסע האיש לביתו והשיא את בתו בכבוד גדול ומאותו היום התגלגל מזלו לטובה והיתה הברכה מצויה תמיד בביתו, ונהפך לאיש חסיד נאמן, כשאינו שוכח לעולם מה הביאו לכל זו הגדולה ונעשה איש מאמין ובוטח בהשם תמיד בביטחון איתן.

צ'ין אדם לחברו

משלם טובה תחת טובה

סיפר הגאון רבי נתן גשטטנר זיע"א: שמעתי מהר"ר אליעזר לנדא ז"ל שהיה מתגורר בתל אביב, שבזמן המלחמה היה מתגורר בפולין והוא דאג למחבואו של הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א, והרה"ק היה רשום בפנקסי הרשעים ימ"ש כאילו שהוא עובד בבית החרושת שלו. וכשנכנסו הרשעים ימ"ש לפולין, נמלט ר' אליעזר להונגריה עם הרבה זיופים של דרכונים וכדומה, וכשהגיע לתחנת הרכבת המרכזית שבהונגריה רצה לקנות כרטיס נסיעה ברכבת המקומית, אבל לא ידע את השפה המדוברת, ופחד מאד שמה ירגישו התושבים שאינו מכיר את השפה ההונגרית, ואז יחשדו בו שהוא מרגל או עריק מהצבא. ופתאום הוא הבחין באמור"ר רבי עמרם זצ"ל הי"ד שהתהלך שם בתחנת הרכבת, והוא ביקש ממנו שיעזור לו לקנות את הכרטיס, ואח"כ כששניהם התיישבו ברכבת שאל אותו אבי זצ"ל את שמו והשיב ששמו אליעזר לנדא, ואבי זצ"ל נהיה חיוור ולא יכול היה לדבר למשך זמן מה. וכששאלו ר' אליעזר לפשר הדבר, סיפר לו אבי זצ"ל, שיום אתמול כי יעבור בא אליו בחלום הלילה כ"ק מרן אדמו"ר מהר"א מבעלזא זיע"ע, וביקש ממנו שאם ימצא בבוקר יהודי בשם אליעזר לנדא שידאג להצלתו ויעזור לו

בכל מה שביכלתו, והנה עכשיו שמצא אותו הוא שמח מאד על שזכה לקיים את הוראת רבו הרה"ק מבעלזא זיע"א.

השבת אבידה לפני

משורת הדין

מעשה שאירע לפני כמה שנים, כשרחובות ירושלים היו מכוסים באותו יום במעטה לבן וצח של שלג. אברך הלך לתומו על השלג ומצא לתדהמתו סכום כסף גדול. בסך של ארבעים אלף דולר. הרהר בלבו, האם הרי אלו שלו או שחייב להכריז? החל במשא ומתן עם עצמו ובמבוכתו החליט לעלות להגאון הרב אלישיב זיע"א ולשאול את פיו. שמע הרב אלישיב את צדדי השאלה ופסקו היה ברור, מדינא, הכסף שלך ואינך חייב להכריז. ובטרם הספיק השואל לעכל את גודל הבשורה, המשיך הרב אלישיב ואמר: השאלה כאן היא אמנם אחרת, הכיצד תהיה מסוגל לישון בלילה בשקט ובשלוה? כשהנך יודע כי ישנו יהודי אשר מתהפך על משכבו מתוך צער נורא על אובדן כספו. דקרו דברים הנוקבים של הרב אלישיב בנפשו של המוצא, והלך ושכר רכב עם רמקול רב עוצמה, והכריז ברחובות ירושלים על המציאה. והכרתו נשאה פרי, והאובד שבחסידי ה' נהפכו לו התוגה לשמחה הופיע עד מהרה וקיבל את כספו.

תלולא דצדקיא

יום שבת קודש י"א אלול
הרה"ק רבי שלום יוסף מרוזין (תרי"א)
הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא ב"ר ישראל מרוזין (תרמ"ג)
הרה"ק רבי זאב וואלף מסטריקוב ב"ר אברהם מטשעבינוב (תרנ"א)
יום ראשון י"ב אלול
הרה"ק רבי שמחה בונים מפרשיסחא ב"ר צבי הירש (תקפ"ז)
הרה"ק רבי משה אליקים בריעה מקאונץ ב"ר ישראל (באר משה - תקפ"ח)
הרה"ק רבי אלעזר מלאנצהוט ב"ר צבי אלימלך (יודעי בינה - תרכ"ה)
יום שני י"ג אלול
הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס ב"ר מרדכי מטשערנובל (תרל"ו)
הרה"ק רבי אברהם ישכר הכהן מראדומסק ב"ר שלמה (תרנ"ב)
הרה"ק רבי ירחמיאל משה מקאונץ ב"ר יחיאל יעקב (תרס"ט)
הרה"ק רבי יוסף (חיים) מבאגדאד ב"ר משה (בן איש חי - תרס"ט)
יום רביעי ט"ו אלול
הרה"ק רבי שלמה משה אלשקר ב"ר יצחק (שו"ת מהר"ם אלשקר - תקנ"ט)
הרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד (תלמיד הבעש"ט) ב"ר נחמיה פייבל (תקמ"ו)
זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצוונה הלכות

מאת הרה"ג נגליאל הבן רביטביץ שליט"א
מח"ס "גם אני אודר" רפרום יוסף הר"ש על המצוות.

בחומר האיסור לדבר בשעת חזרת הש"ץ (חלק ב')

(א) החרדים אל דבר ה', משימין הסידור בפניהם בשעת חזרת הש"ץ, ועיניהם וליבם שם שלא יראו חוצה, ואז מכוונים על כל מילה ומילה. (מ"ב סימן קכ"ד, ס"ק כ"ו בשם השל"ה)
(ב) גם אם אינו מתפלל במנין זה, יש להחמיר שלא לדבר בשעת חזרת הש"ץ, שלא יטעו שמותר לדבר, ובפרט כשאין הציבור יודעים שכבר התפלל. (שו"ת "משנה הלכות" ח"ז סימן נ"א)

(ג) ילמד את בניו הקטנים שיענו אמן. (רמ"א שם)

(ד) אם אין תשעה שמכוונים לברכותיו של הש"ץ, קרוב להיות ברכות הש"ץ לבטלה. (שו"ע שם סעיף ד')

בחסות רשת חנויות

גל פז

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות "דודי קאר"

הסוכן החרדי שלך להשכרת רכב
מכל החברות 052-7655-222

ליקוטים נפלאים פרשת כי תצא

ולפיכך במלחמה כזאת שנסתיימה ניצחון לא מוחלט של ישראל אלא נפלו משבויי ישראל לגוים, אם נתיר בזה יפת תואר, הרי לאחר שתגיייר ותינשא לישראל לא יהיה שייך להחזירה לעמה ולמולדתה, ויתכן שבעבור יפת תואר זו ימנע שחרור מאחד משבויי ישראל שנשבה במלחמה לגוים. לכן הקפידה התורה, שההיתר של יפת תואר אינו אלא במלחמה שישאל ניצחו ניצחון מוחלט והאויב מסור בידם.

"כי יהיה לאיש בן סורר ומורה" (כא, יח)

בגמרא (סנהדרין עא) נחלקו אודות זה הבן הסורר ומורה ואמרו בן סורר ומורה לא היה ולא יהיה. מכאן מצאנו סמך לדבר, שלא יאמר אדם אפסה תקוותי - איככה אוכל לשוב להלוך על דרך המלך - כאשר כ"כ מעוותות דרכי, מכף רגל ועד ראש אין בי מתום. אלא ידע 'כי לא ידח ממנו נדח', ואף לחוטא הגדול ביותר יש עוד תקוות טוב לשוב לבוראו. כי הנה, לפי המבואר שם (עא:): נידון הבן סורר ומורה על שם סופו - דסופו שישב בפרשת דרכים וילסטם את הבריות, ו'אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב'.

על זאת אמרו לא היה ולא יהיה - לא תהא כזאת בישראל להחליט על אדם שסופו לאבדון, אלא כל אחד ואחד מבני ישראל אפילו בן סורר ומורה, יכול לשנות את דרכיו ולהפוך לצדיק גמור כמי שנולד מחדש ולא הוא האיש שקלקל וחטא. (באר הפרשה)

"כי יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שומע בקול אביו ובקול אמו ויסרו אותו ולא ישמע אליהם" (כא, יח)

בן סורר ומורה נהרג על שם סופו, הגיע תורה לסוף דעתו, סוף שמכלה ממון אביו ומבקש לימודו ואינו מוצא, ועומד בפרשת דרכים ומלסטם את הבריות, אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב (רש"י).

ומקשים, הרי רש"י בעצמו מפרש את הכתוב לגבי ישמעאל (וירא כא, יז) "באשר הוא שם" לפי מעשים שהוא עושה עכשיו הוא נידון ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות, ולמה כאן הדבר שונה, שניידון על שם סופו? אלא תירץ הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק ז"ע תירוץ נפלא, והוא יסוד גדול בחינוך! ש"על שם סופו" הכוונה, סוף שם התואר שלו: בן סורר 'ומורה' וניידון על ה"מורה", שלא די כי סורר הנהו, אלא גם "מורה" לאחריים ללכת בדרכיו, וגדול המחטיאו יותר מן ההורג... ולכן עונשו כל כך חמור, כי כל זמן שהוא עצמו רקוב, אפשר עוד לחכות, אבל כשהוא מתחיל להיות "מורה" אחרים, אין זמן לחכות ועונשו צריך להגיע מיד!...

"איננו שומע בקולנו" (כא, כ)

היה אחד מהם חרש אינו נעשה בן סורה ומורה שנאמר: איננו שומע בקולנו, ולא חרשין (סנהדרין ע"א).

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו... (כא, י)

שאל הרה"ק מפשיסחא ז"ע: הרי פתח הכתוב בלשון רבים "על אויבך", וסיים בלשון יחיד "ונתנו"?

אלא התירוץ הוא: דידוע מאמר חז"ל (סוכה נב ע"א) "ז' שמות יש לו ליצר הרע וכו'" - דהיינו היצר הרע מבקש לעשות הכל כדי להכניע את האדם, לכן הוא מגיע אליו בכל מיני צורות שונות ומשוונות, ובכל פעם הוא מגיע בדמות אחרת, בשם אחר, ופושט צורה ולובש צורה עד שנדמה לו לאדם כי יש לו מלחמה עם אויבים רבים וכורע תחתיו. אך באמת, אינו אלא אויב אחד קטן, שמנסה להפיל את האדם בכל צורה שהיא!

וזהו א"כ הפשט בכתוב: "כי תצא למלחמה על אויבך" - לשון רבים: אתה בוודאי חושב שיש לך מלחמה עם הרבה אויבים, ולכן אתה מפחד ואומר: איך אני אוכל להתגבר עליהם? התשובה לכך היא: "ונתנו ה' אלקיך בידך ושבת שביו" - לשון יחיד, תדע לך, שאין זה אלא יצר הרע קטן ויחיד שמדמה את עצמו להרבה, ואין לך לפחד כי "ונתנו ה' אלקיך בידך ושבת שביו"...

"כי תצא למלחמה" (כא, י)

הרה"ק בעל ה'ערוגת הבושם' ז"ע מביא בשם מרן הבעש"ט הק' ז"ע לאמר, וכי איך יכול יצר הרע לפתות את האדם לעבור על דעת קונו רח"ל, הלא הוא מלאך אש משרת, ואיככה יוכל מלאך אלוקים לדבר על לבות האדם לעבור על רצונו ית"ש. אלא, שלכך בראו הבורא, והינו מקיים בזה את רצון קונו וחפץ צורו, אף אתה תשיב לעומתו, כשם שאתה מפתני לעשות את הרע בעיני ה' מאחר שלזה בראך ה', אף אני לא נבראתי אלא כדי לשמש את קוני, לנצחך ולנצח על מלאכת בית ה', הנח לי לגרום קורת רוח לאלוקי צורי.

"כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוקיך בידו ושבת שביו וראית בשביה אשת יפת תואר" (כא, י-יא)

מדויק מדברי הכתוב דרך אם ישראל ניצחו במלחמה והאויב ניתן בידם דווקא אז הותרה יפת תואר, אבל אם ישראל לא ניצחו ניצחון מוחלט את האויב אין את ההיתר של יפת תואר, ועלינו להבין איפוא מדוע תלוי ההיתר של יפת תואר בניצחון במלחמה. ונראה לומר בטעם הדבר, דהרי במלחמה שנסתיימה באופן שיש שבויים לשני הצדדים, הדרך הוא שלאחר המלחמה מחליפים שבויים מזה לזה.

לעיי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים נפלאים פרשת כי תצא

צריך לברך', הלא אין ראוי לברך עליו כיון שזה לא התכלית של האדם בעולם, ועל זה משיב 'צריך לברך שהחיינו כדי לעשות נחת רוח ליוצרו' שאם המטרה שלו הוא אכן כדי לעשות נחת רוח ליוצרו ולקיים בו מצוות ראוי לברך עליו. (כתב סופר)

"כי יפול הנופל" (כב, ח)

באמת אמרו, כתיב בקרא (תהלים כ, ט) 'המה כרעו ונפלו ונחננו קמנו ונתעודד', ולכאורה צריך ביאור, וכי הצדיקים גם כן 'נופלים', היה לו לומר 'המה כרעו ונפלו - ונחננו לא נפלנו'. אלא צריך לומר כי אין מציאות של 'לא נפלנו', הכל נופלים, אלא ש'נחננו' - קמנו ונתעודד, ו'המה' - נשארים בנפילתם. וכמה שנאמר (משלי כד טז) 'שבע יפול צדיק - וקם', והיינו שאף בנפילתו קרוי 'צדיק' מאחר שמיד 'קם'. (באר הפרשה)

"כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים לביתך כי יפול הנופל ממנו" (כב, ח)

בשעה שהאדם בונה דבר חדש - רעיון חדש שבו יתעשר וכיו"ב, יעשה מעקה למוח שבראשו שהוא גגו של האדם, ולא יחיה בדמיונותיו כמה ירוויח בעסק זה וכו', כי יפול הנופל ממנו, כי ממושבות ודמיונות אלו נופל האדם מכל היקר אשר נקצב לו - אפילו אם נפסק לו ביום ראש השנה להיות לו טוב וריווח באושר בעולם הזה יצא הדבר ממנו על ידי הדמיון שהוא מרבה בקרבן. (בן איש חי)

"גדלים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה" (כב, יב)

בזמן שמתעטפים בטלית, מברכים ברכת "להתעטף בציצית". נשאלת השאלה, הרי הציצית נמצאת על "כנפי כסותך, אשר תכסה בה", כלומר על הטלית, ונמצא שמתעטפים בטלית, לא בציצית, ומדוע הנוסח הוא "להתעטף בציצית" ולא "בטלית"? ובאר רבי יחזקאל מקוזמיר, שהרי הציציות דרכן להיות תלויות סמוך לקרקע, ולכן דווקא עליהן מברכים, כי הן היותר שפלות. מי שנמצא למעלה - עליו לא מברכים... (לאור הנר)

"תמחה את זכר עמלק מתחת השמים" (כה, יט)

תמחה את זכרו של עמלק וממשיכי דרכו, האומרים שכל הנעשה בהאי עלמא נעשה מאליו מתחת השמים, ואין השגחה עליונה על כל פרט ופרט. אין לנו אלא להשריש בקרבנו שכל אשר יארע בעולם, בין לטב בין למוטב, הכל נעשה בדבר הקב"ה היושב בשמים ממעל ומנהיג את עולמו בכל צעד ושעל. (תפארת שמואל)

מה ראייה היא זו, שאם אחד ההורים חרש הוא אינו נעשה בן סורר ומורה, והלא הכתוב "אינו שומע בקולנו" מוסב על הבן? ברם, כשאדם מטיף מוסר לזולת אין הוא עשוי להשפיע עליו אלא אם כן הוא עצמו שומע את אשר פיו אומר והוא עצמו מקיים את אשר הוא דורש מחברו, כי אז הרי אלו דברים היוצאים מן הלב והם נכנסים אל הלב.

אם אחד ההורים "חרש" הוא ואיננו שומע בעצמו את אשר הוא דורש מבנו, מן ההכרח שיהיה הבן "איננו שומע" ואין האשמה תלויה בו, וממילא אי-אפשר לדון אותו בתור סורר ומורה, שכן האשמה תלויה בהוריו. ובכן, מכיוון שאמרה תורה: "איננו שומע בקולנו" - מחמת שחיתותו ורשעותו, הרי משמע מזה שההורים עצמם אינם "חרשין" ושומעים הם מה שיוצא מפיהם, שכן אלמלי היו "חרשין" ובעצמם לא היו מתנהגים ביושר ובהגינות, הרי לא היה ה"איננו שומע" של הבן מחמת שחיתות ורשעות, אלא משום שדברי-ההורים אינם עשויים להשפיע עליו (מפי השמועה).

"כי יפול הנופל ממנו" (כב, ח)

"תנא דבי רבי ישמעאל: 'כי יפול הנופל ממנו' - ראוי זה ליפול מששת ימי בראשית, שהרי לא נפל והכתוב קראו נופל, אלא שמגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב" (שבת לב.).

"אמר רבי חנינא: אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, שנאמר (תהלים לו) "מה' מצעדי גבר כוננו" (חולין ז:).

ישבו נבחרו תלמידיו של אחד הצדיקים המפורסמים ונשאו ונתנו בענייני אמונה. בהתבוננות דקה מן הדקה על מציאות ה' יתברך בכל פרט שבבריא, דיברו על ההשגחה הפרטית. אמר תלמיד אחד: "עלה אשר נושר מן העץ עם משב הרוח בוודאי השגחה פרטית היא זו. וכל הטלטלות שעובר עד שנחת על הארץ וגם מקום חנייתו על הארץ - כל אלו בהשגחה פרטית הם". הוסיף תלמיד אחר: "מקל הליכה אשר תוחבים אותו באדמה, בוודאי מזיז את גרגרי החול המצויים שם באותו מקום. ואחר כשמרימים את המקל, שוב חוזרים הם למקום הבור הקטן שנוצר. כל גרגר וגרגר, כך אמר, יש לו השגחה פרטית היכן ישכון בכל רגע. בתחילה כשהמקל דוחקו החוצה, ובהמשך כשהגומה מתרוקנת והוא נושר שוב פנימה".

"כי תבנה בית חדש" (כב, ח)

במדרש: הבונה בית חדש כיצד צריך לברך, כך שנו רבותינו הבונה בית חדש צריך לברך שהחיינו כדי לעשות נחת רוח ליוצרו. וצריך להבין מה החידוש בזה, הלא כל המצוות צריך לעשות כדי לעשות נחת רוח ליוצרו. אלא יש לפרש, דלכאורה כיצד מברך שהחיינו על בית חדש, הלא דבר חולף הוא ולא דבר שיש בו תכלית, אלא אם בונה בית כדי לקיים בו מצוות מעקה ומזוזה, ושיהיה בית ועד לחכמים ולהכנסת אורחים, אז ראוי לברך שהחיינו. וזה מה ששואל המדרש 'הבונה בית חדש כיצד

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמיניהם

פרשת כי תצא

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

תשובה מאריכה ימים

"פי יהיה לאיש בן סורר ומורה" (כא יח)

"בן סורר ומורה נהרג על שם סופו... אקרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב" (רש"י).

הקרה נפלאה בענין זה אמר הספא מקעלים:

אם על אדם שהחל לנטות מדרך התורה נהרגה התורה מיתה אף שעדין לא התחייב בה, וזאת כדי שלא ימשיך לחטא וימות בעודו חייב, על אחת כמה וכמה הרשע שהחל לשוב בתשובה; אם נהרגה עליו מיתה - ודאי יוסיף לו הקדוש ברוך הוא שנות חיים כדי שיוכל להוסיף בהן תורה ומצוות ולא ימות עתה בעודו חייב, שהרי מדה טובה מרבה ממדת פן עננתו.

דרכי מוסר [לר"י גימון]

ברכה על מצות השבת אבדה

"לא תראה את שור אחיך או את שני יודים והתעלמת מהם השב תשיבים לאחיה" (כב א)

ידוע הוא הסבור רבנו הר"י בן פלטי (הובא בשו"ת הרשב"א סימן יח) לכה שאיננו מברכים על קיום מצות הצדקה; שיש לחשש שפא לא יתמצה העני לקבל את מתנתנו ויהא ברכתנו זו ברכה לבטלה.

הסבור זה מניח את הדעת בנוגע למצות הצדקה, אולם עדין נותר לנו להבין מדוע איננו מברכים על מצות השבת אבדה, והלאו אין לחשש שפא לא יתמצה העני לקבל את אבדתו?

באר זאת רבי צבי פסח פרנק רבה של ירושלים, על פי היסוד שהניח רבנו בחיי בפרושו לתורה (פמדר טו לח) שאין מברכים על מצוה שהשכל היה מחייבנו לקיימה אף אלמלא היינו מצוים עליה, משום שלא שרף לברך עליה: "אשר קדשנו במצותיו ואינו".

מעשה נוכח להבין מדוע איננו מברכים על מצות השבת אבדה - שהרי מצוה זו בודאי הנה מצוה שכלית.

הר צבי על התורה

הושע נא למענה דורשנו

"יהיה עמך עד דרש אחיך אתו והשבתו לו" (כב ב)

פעם, כשהגיע רבי משה ליב מסאסוב בחג הסוכות להושע נא למענה דורשנו נשא דיו כלפי מעלה ואמר:

"רבונו של עולם, הרי כתבת בתורתך שהמוצא אבדה רשאי להחזיקה עד דרש אחיך אתו, והנה, זה כמעט אלפים שנים שבתנו אנו אבודים בין האמות ואין אמתה בא לדורשנו; אלא מפני: 'הושע נא, למענה, דורשנו' - הגיעה כבר השעה שתדרש את אבדתך הנדחת בין האמות ותשיבנו אליך ברחמים!"

מאוצרנו השן עמ' 17

ברכה על מצות מעקה

"פי תבנה בית חדש וישית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפל הגבל ממנו" (כב ח)

נחלקו הראשונים האם צריך לברך ב'ברכת המצוות' על מצות מעקה: דעת הרמב"ם (ברכות יא ח) היא שמברכים על מצות עשית מעקה: "אשר קדשנו במצותיו ואינו לעשות מעקה".

ואולם רבי אלעזר מגרמזיא, בעל ה'רוקח' (סי' סטו) סובר שאין מברכים על מצוה זו.

את טעם מחלקתם באר רבי יצחק פלאגי על פי דבריו של הרמב"ם עצמו (שם ה"ד) שאין מברכים על מצוה שנתקנה כדי להגן על עושיה מפני הסכנה (כגון גטילת מים אחרונים שנתקנה משום סכנת מלח טומוית). ובכך נחלקו הראשונים: הרמב"ם סבר שפיו שפיו מצות מעקה לא נתקנה כדי להגן דוקא על עושיה, כי אם על כל אדם שעולה לגג, לפיכך יש לברך עליה. אולם ה'רוקח' סבר שפיו שפועל מגנה היא גם על עושיה, לפיכך אין לברך עליה.

פה' ללב ח"ו ח"ו תכז א

בין ציצית לאמן

"גדלים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה קצה" (כב י)

קשר נפלא וכול למצא בין מצות ציצית למצות ענית אמן:

אובעת חוטי הציצית הנקשרים כהלכתם, נעשים יחדיו לשמונה חוטים, וכך גם אמן הנענית בכונה כהלכה, מאחדת שני שמות בני ארבע האותיות - 'הו"ו"ה' ו'אד-י' לשם מיוחד בן שמונה אותיות. וכפי שמצות הציצית רומזת ליחודו ותהרף (ע"ש), כך גם העונה אמן מחד את שמו ותהרף בעולם.

שרן לודו - בנפש דוד' אות נו

לבישת שעטנז מעכבת התפלה

"לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו" (כב יא)

כתב רבי ישראל יעקב אלגזי רבה של ירושלים (שלימי צבור' הנהגת הבקר ח) "אין דבר המעכב את התפלה כמו בגדי שעטנז ואפילו הוא שוגג". על הדברים הוסיף בעל ה'גודע ביהודה' (דרושי הצ"ח, דרוש ח): "אם לבלוש בשעטנז יום אחד, אין תפלתו נשמעת ארבעים יום".

עבדה נפלאה על כך הביא הדורשן הגודע רבי זרח אידיליז חבר בית דינו של ה'גודע ביהודה' (אור ל'שרים' דרוש א):

אל המגן שבו היה מתפלל רבנו האר"י הקדוש נקלע אחד מגדולי דורו. אותו גדול הארץ בתפלתו, ומפני כבודו המתין החזן עד שסיים. והנה הורה האר"י הקדוש לחזן שלא ימתין יותר, ונמק את הוראתו משום שספת הארכת תפלתו של אותו הגדול היא מפני שתמונת אכף תקועה במחשבתו ואין הוא יכול לסלקה. לאחר שתמונת אכף האר"י לאותו גדול: "דע כי רכבת אתמול על אכף משעטנז, ועל אף שעשית זאת מפני שמהרת לדבר מצוה, בכל זאת גרם לך הדבר לבלבול בתפלתך".

רמז נפלא לדברים דרש רבי שלמה ברוך מבודפשט מלשון הכתוב בתהלים (נה טו): "בבית אלהים נהג ברגש" - ב'רגש' ראשי תבות: בלא רבית, גלוה בתער, שעטנז. ללמדך ששלושה עונות אלו מעכבים את התפלה.

הנהגות צדיקים ח"ו עמ' תתקמו

בירושלים נשמח לבדנו

"עמך ישב בקרבה במקום אשר יבחר" (כג ז)

"עמך ישב" - ולא בעיר עצמה" (ספרי פסקא ונט).

על דברי ה'ספר' הוסיף ובאר המושך חקמה, כי רק בעיר מקפת חומה אסור לגר-תושב להתישב, שכן יש לחשש שמא יתישבו בה רב נכרים (גרי תושב) ומשום כך תתבטל קדשנותה, אולם ב'יתר ערי הארץ מתר לו להתישב.

בכך פרש המושך חקמה את שאנו מבקשים בתפלות הימים הנוראים: "שמחה לארצה וששון לעירך", "ששון משמעותו אדם השורי לבדו בשמחה, ושמחה" הינו כשגם אחרים שמחים עמו. וזאת אשר אנו מבקשים מלפני ה', שיבא כבר משיח צדקנו, וכך נזכה לשמחה לארצה - בכל ערי הארץ ישתתפו גם נכרים בשמחתנו, אולם בעירך ירושלים המקפת חומה נשמח לבדנו, שכן רק לישראל מתר לגור בה.

באר ברכת 'בורא נפשות'

"לא יחבל רחים ירבה פי נפש הוא חבל" (כד ו)

באר הפה"ל מפראג:

מפסוק זה נוכח ללמד כי כל חפץ שנופש האדם תלויה בו מכנה נפש. ובכך נבין את גסח ברכת 'בורא נפשות', שבה מודים אנו על שלושה מיני צרכים המתנים לנו מידי ה':

1. 'בורא נפשות רבות' - על הדברים שהנפש תלויה בהם, ו'חסרונו' - על דברים שאין הנפש תלויה בהם, אף בהעדרם יחוש האדם תחושת מחסור ודחוק. 'להחיות בהם נפש כל חי' - על דברים שהם בגדר מותרות, שהאדם נהנה מהם ומחיה את נפשו, אף בהעדרם לא יחוש האדם חסרון כלל.

נתיבות עולם - גמילות חסדים א'

"כי יעמד לימין אביו"

"ביזמו תמו תבוא ולא תבוא עליו השמש כי עני הוא... ולא יקרא עליך אל ה'" (כד טו)

פסוק זה דרש רבי משה אלשיך:

עניו של המעכב שכר שכיר הנו חמור במידה, כיון שהשכיר העני נענה מן השמים אף בקריאה' בלבד ואין הוא זקוק להברות בתפלה, שהרי הקדוש ברוך הוא עומד לימין אביו.

דקדוקי עניות מסיחים את דעת המתפלל

"ולא יקרא עליך אל ה' והיה בך חטא" (כד טו)

פרש רבי שלמה קלוגר:

במסקת ערובין (מא ב) אמרו חכמים שדקדוקי עניות מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו. מעתה, אלולא היה בעל הבית מעכב את שכר הפועל, הייתה דעתו של הפועל פנויה להתפלל בכונה ובשישבו הדעת, ועכשו משעכב בעל הבית את שכרו מונע הוא ממנו להתפלל כראוי. ולכך רמז הפסוק: כיון שעכבת את שכר שכירך 'ולא יקרא עליך' - בגללה, 'אל ה' בתפלה, לפיכך 'היה בך חטא', שהרי אמתה גרמת לו זאת.

אמרי ספר'

ביום שני י"ג באולול, יחול יום השנה הי"ג לפטירתו של רבי חיים בן ציון ב"ר אהרן צבי מרמז'רשטיין זצ"ל, אשר כל חייו היה 'שמר אמונים' כפשוטו: שמר וצפה לעניית אמן, ובפרט אחר ברכות השחר.

לשמנו ולזכרו חולל בנו רבי יעקב דב מרמז'רשטיין שליט"א את מהפכת 'בני אמונים' שמכחה רבבות אלפי ישראל פותחים את יומם מידי בקר באמירת ברכות השחר בחברותא. אפא הקדישו ביום שני י"ג באולול, את אמירת ברכות השחר בחברותא לעלוי נשמתו.

ברכות השחר: בקול, בכונה, בחברותא.

ברפת אהבה רבה (ה')

גאלה - לא כמתנת חנם

בפרושו לתהלים (מגילת סתרים) פרש הרמח"ל את הפסוק (תהלים עא א): "בך ה' חסיתי אל אבושה לעולם", כשם שמי שאוכל משלחן אחרים, נחשבת אכילתו כנהמא דכיסופא, כי מתבייש הוא לאכל ממתנת חנם, כך גם בני ישראל: מאחר שהמרו את פי ה' ואלצו לצאת לגלות, אזי פתגוע העת לגאלם, אלו יהיו הם עדין שרונים בחטאיהם, תגרם להם בושה גדולה מכה שנגאלים במתנת חנם על אף שאינם ראוים לה.

כל זאת אלו בעת גלויהם היו הם שרונים בשובה ובנחת, אולם כיון שבפעל הם מתסרים ומצטערים ממת על גלותם ולמרות זאת מצדיקים עליהם את הדין באהבה ואינם גדלים מלצפות לישועת ה', אזי כלשון הכתוב: "בך ה' חסיתי אל אבושה לעולם" - אין הם צריכים להתבייש בגאלתם.

וזאת אנו מבקשים בתפלה זו: ויחד לבבנו שפגוע להמשיך 'לאהבה ולרצוא שמך' - למרות הצרות והיסורים העוברים עלינו בתקופת הגלות, כדי שלא נבוש לעולם ועד! - שהרי נגאל בדין ולא מתמתת חנם (שם יצחק).

תפלה על הצאצאים

יש להבין: לאחר שבשגשונו את כל הבקשות המפגלות שהזכרנו עד עתה, שפגוע 'לשמע, וללמד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים', מפני מה עלינו להוסיף ולבקש ולא נבוש לעולם ועד! הלאו אם נזכה למעלות האמורות בנדאי שלא נבוש לעולם ועד?

אלא שאף אם נזכה להגיע לכל המעלות של 'לשמע וללמד וללמד' וכו' ולא תגרם לנו בושה מחמת מעשינו שלנו; עדין עלינו לחפש פן חלילה לא ימשיכו בנינו בדרך הישר, ובכך תגרם לנו בושה וכלמה מחמתם, כי אין לה בושה וצער גדולים מבנים שאינם ממשיכים בדרך אבות. על פן אנו מוסיפים ומבקשים: 'ולא נבוש לעולם ועד', שאף בנינו ונכדנו ימשיכו ללכת בדרך הטוב והישר, וכן לא נבוש לעולם ועד.

על פי זאת נוכל להבין את שהביאו הפוסקים (ראה עטרת צדיקים מה) שבברכת 'אהבה רבה' ובברכות התורה יש לכוון לבקש על יוצגנו שילכו בדרך ה' ויהיו צדיקים. והנה, בברכות התורה מצינו בקשה בעלת עילוי, אולם בברכת 'אהבה רבה' לא מצינו, ולפי האמור מוכן שבקשה זו טמונה בבקשה 'ולא נבוש לעולם ועד' (שלימי צבור [שמעריט אלעזר] דיני ברכות אורח ט).

אף תלמיד חכם זקוק למדת הבטחון

אף שפגוע לכל הדברים הגדולים שעליהם שבשגשונו: 'לשמע, וללמד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים...', ולכאורה היה די בכך כדי שלא נבוש לעולם ועד, בכל זאת אנו מוסיפים ומטעימים: 'ולא נבוש... מדוע? כי בשם קדשך הגדול והנורא בטחוני'.

יש לפרש זאת על פי היסוד הדיני שישו ביעל המוסר, כי אף שחובת האדם להשתדל לעשות כפי כוחותיו ולא לסמוך על הנס, עליו להזהר שלא לבטח בכוה, ולהשיב אל לבו כי העקר הוא הבטחון בה'. כפי שצינו (מגילת כהן א) על רבי חנינא בן דוסא, שבקשענה בתו ומלצה את הבר בחמץ אמר לה: 'מי שאמר לשמן וידלק הוא יאמר לחמץ וידלק', כלומר: אף אלו מלאת בנר שמן היה זקוק לנס כדי שידלק.

לפי זה מובן, כי דוקא לאחר שבשגשונו לזכות להיות גדולים בתורה, עלינו להזכיר לעצמנו כי הסבה האמתית שבגינה לא נבוש לעולם ועד, אינה התוצאות שהגענו אליהן בכות תפלתנו, אלא העבודה שאיננו גדלים מלהכיר 'כי בשם קדשך הגדול והנורא בטחוני' - ולא כחננו ועצם דיני עשה לנו את החיל הזה (שירת דוד [לר"ד הקשר] מאמרים טד).

שכר העולם הבא - בזכות ולא בחסד

פעם ישב הרבי הקדוש מלינינסק בעל ה'נעם אלימלך' וערך חשבון נפשו. בענותותו כי רבה הגיע למסקנה כי אין לו כל זכות שבגינה ראוי הוא לחיי העולם הבא והתעצב לנפשו. אלא שטען הרהר לפתע, כי הלא הוזהר ברוך הוא בנדאי שומר את התורה כלה ובתוכה את מצות הצדקה. והנה, בעולם הזה עושה הוא צדקה בקר ובחנות בני חיי ומוזני' אלו שאינם ראויים לקב, אולם בעולם הבא שאין המתים זקוקים למתנות אלו, כיצד יקיים את מצות צדקה? אלא בכך שחונן הוא בחיי עולם הבא את אלו שאינם זכאים לקב מן הדין, מקיים הוא מצות צדקה. בהרהרו אלו נרצנה נפשו של הרבי, שגם הוא זוכה לעולם הבא...

בכך פרש ה'נעם אלימלך' את הפסוק (בראשית טו): 'והאמן בה' ובחשבה לו צדקה' - על האדם להאמין בה' שיתן לו שכר בעולם הבא אף שאינו ראוי לקב, שהרי מתן שכר זה נחשב בעבור הקדוש ברוך הוא כ'צדקה' בעולם הבא.

לפי זה יש לפרש את שבשגשונו, כי נזכה להגיע לכל המעלות שעליהן שבשגשונו בברכת 'אהבה רבה', וכן נזכה שנקבל את שכרנו בעולם הבא בדין, ואז לא נבוש לעולם ועד כי בשם קדשך... בטחוני' - לא תהיה לנו בושה בכך שבפגשונו את שכרנו רק משהו שבוחשים אנו בה' שנותן הוא שכר אף לאלו שאינם זכאים לקב, כדברי ה'נעם אלימלך' (אש"י ישראל [גר"י ברוך] אורח ט).

נגילה ונשמחה בישיבתך

את ההבדל בין 'גילה' לבין 'שמחה' באר הגאון פולנא (אדמת אליהי דה"א טו לא): 'שמחה' היא התחושה שאופפת את האדם בשלם כשישחקו, נגילתו ונשמתו בישחקו, נגילתו לא תהיה לנו כל העת התחזקות של שמחה, ונשמתו עם הזמן. לעומת זאת 'גילה' הנה מצב של שמחה בלתי פוסקת שממשיכה אף זמן רב לאחר מכן.

היה מקום לחשב כי בעת שמגיע אדם שהשלים נפשו לעולם הנצח, תעסוף אמנם בשמחה גדולה, אף בהמקום אט אט תחלש שמחתו. לפיכך, לאחר שבשגשונו לזכות להיות תלמידי חכמים אנו מוסיפים ומבקשים: 'נגילה ונשמתו בישחקו, נגילתו לא תהיה לנו כל העת התחזקות של שמחה, שכן לא נצטרך על מקומנו, כי אם נמשיך לעלות מעלה אחר מעלה, וכפי שאמרו חז"ל (ברכות טד א) 'תלמידי חכמים אין להם מנוחה... בעולם הבא' כי ממשיכים הם כל העת לעלות ולהתעלות מהשפעות מעשיהם הטובים שעשו בעולם הזה (שפת חיים רמת גן).

ספור שבועי על אמן ותפלה

לפניכם מכתב מרטיט ומחזק שהגיע למערכת וכל מאמינים' בחדש האחרון. המכתב נכתב בידי אשה יקרה שבגלה משמש במסירות נפש כ'נבאי אמן' באחד מבתי הכנסת במרכז הארץ, ובו מספרת היא על הסבה שהביאה אותו להצטרף למיזם קדוש זה. הרי הוא לפניכם בשניים מתבקשים:

לכבוד מנהלי 'בני אמונים',

משפחתנו הנה משפחה רגילה לחלוטין הדרך בשכונה מן המניין בעיר חרדית במרכז הארץ. בעלי עמל קשות לפנסותו, ולצורך עבודתו נאלץ להעדר מן הבית משעות הבקר המוקדמות לאורך מרבית שעות היום.

סדר יומה של משפחתנו מתחיל בשעת בקר מוקדמת ביותר: בעלי יוצא לתפלה בבית הכנסת הסמוך, וכדי לחסוך בזמן אינו שב לביתנו לאחר התפלה אלא נוסע משם הישר למקום עבודתו, בעוד אני עסוקה בטפול בילדים ובשליחתם למוסדות הלמודים.

בני הפעוט שמוליק, בן השנתיים, נמצא במשך היום במשפחתו הממקם לא הרחק מביתנו. בדרך כלל אני היא זו שמביאה אותו למשפחתו, אולם באחד הימים, עקב תור שנקבע לי לרופא, בקשתי מבעלי כי יואיל לשוב הביתה לאחר התפלה, כדי לקחת את הילד למשפחתו במקומי בטרום יצא לעמל יומו.

בעלי הסכים בראיון. מיד לאחר התפלה שב אל הבית, נטל את שמוליק הקטן, הושיבו בכסא הבטיחות שברכבו ומהר לכיון המשפחתו. אלא שלפתע צלצל הנייד בכיסו: על הקו היה ה'בוס' שבקש לשוחח עם בעלי על ענין דחוף. בעלי חבר את האזניה לטלפון ושקע בשיחה ארוכה ומיגעית שהסתיימה לה אי שם, בחנינו הצמוד למקום עבודתו...

שמוליק הקטן נרדם בכסאו וכלל לא שם לב למתרחש סביבו. כשבעלי סיים את השיחה, השעה הייתה מאחרת מהרגיל והוא מהר לצאת מהרכב ולרוץ אל המשך. שמוליק הקטן שישן שנת ישרים נשכח מלבו לחלוטין...

על אף שהיה זה בחדש שבט, השמש זרחה באותו הבקר במלוא עזה. הרכב החל ללהט, כשאיש לא היה מודע לילד הקטן הנמצא בו בסכנת חיים מוחשית.

קרוב לשעה חלפה מאז החל בעלי בעבודתו. השמש החלה לטפס אל רום השמים, והטמפרטורה ברכב החלה לעלות... כמעט והתרחש הנורא מכל, אלמלא בחסדי שמים, ננס גלוי נקרא לפתע בעלי לחזור של ה'בוס'. הלה היה זקוק בדחיפות למסמך מסוים שהיה מצוי ברכבו של בעלי. הוא החל לרדת באטיות ובחוסר חשק במדרגות בדרך אל הרכב לשלפתם הנה בו הזכרון המבהיל - 'שכחתי את הילד ברכב! ה' ירחם!'

בעלי ישע במדרגות במהירות מסחררת. במחו חלפו תמונות מבעייתות. הוא נזכר בכמה מקרים טרגיים שארעו רק לאחרונה, וכבר החל לחשב על הגורע מכל. כשלבדו דופק באימה הוא פתח את הדלת. הרכב להט, פניו של הילד היו סמוקות, אולם הוא ישן שנת ישרים כשנשימותיו נשמעות עמוקות ושקטות.

בעלי מהר לטל את הילד ולהרטיב את פניו במים קרים. בחסדי שמים הוא התעורר מיד ופרץ בככי משחרר.

היה זה נס גלוי מעל לכל ספק! ברור היה כי רגעים ספורים הפרידו לבין הגורע מכל, משהו שלא נתן להגלות אף על דל הפחשבה, רחמנא ליצלו.

קשה לתאר על הדף את שחשתי כאשר התקשר אלי בעלי כדי לספר על כך. רעדתי בכל גופי ובמשך דקות ארוכות לא הצלחתי להוציא מהגה מפי.

קבלנו את הילד במתנה, ושנינו חשבנו כיצד נוכל להודות לרבונו של עולם על מתנה זאת. חשבתי רבות באיזו מצוה נתחזק כדי להודות לבורא יתברך על הנס הגדול.

בהתגה פרטית, בשבת שלאחר מכן הביא בעלי מבית הכנסת את העלון הנפלא שלכם, כשבדין התפרסמה בו המודעה הקוראת להצטרף למשפחת 'נבאי אמן'.

'מדוע שלא אצטרף גם אני לפרויקט?', שתרף אותי בעלי במחשבותיו, 'הן בברכות השחר אנו מודים על הבריות ועל החיים... אלו בדין הדברים שאנו מבקשים להודות עליהם עתה'.

ממחשבה למעשה. בעלי החליט לקום בכל יום כמה דקות מוקדם יותר כדי לענות לכמה אנשים 'אמן' אחר ברכות השחר, ואף אני קבלתי על עצמי לומר בכל יום ברכות השחר בחברותא.

כך בכל בקר במשך מחצית השנה האחרונה, מיד בקומי משנתי נגשתי אני למטו של בני הקטן, ומראה פניו השלוות מציף אותי בתחושת תודה על החיים היקרים מכל שנתנו לנו במתנה באותו בקר גורלי בנס גלוי, ושנתנים לנו במתנה בכל יום מחדש בנס שאולי הוא נסתר, אך בנדאי איננו פטורים מלהודות עליו.

מסימת אני שורות אלו בתודה מיחדת לכם, 'בני אמונים' על עשייתכם הרבה למען מצוה גדולה זו. אין ספק כי בזכותכם רבים וטובים זוכים להודות באופן משלם למלך מלכי המלכים על החיים המפלאים והנפיים שבנהם מנחה הוא אותנו בכל יום מחדש.

אשרי חלקכם ויהי ע'מכם לזכותכם בברכה והצלחה בכל העניים.

shay עובדי

אגניד אנק

על פרשת השבוע

פרשת כי תצא תשע"ז

כל הזכויות שמורות למ"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: 437494@gmail.com

קטן עובר על עבירה מפורשת שנצטרך להרגו כי אולי כשיגדל יעשה עוד יותר עבירות, כי ודאי שיחזור בתשובה ויפסיק ממעשיו הרעים.

כל הבעיה מתחילה כשהקטן אוכל מאכל עם "הכשר", ואינו מבין מה הבעיה ומה הפסול במעשיו, על זה חוששת התורה שקטן כזה שזולל מאכלי היתר, הרי לא יפרוש ממעשיו הרעים, שכן אפילו אינו מעלה על דעתו שמשוה לא בסדר. לכן אומרת המשנה שאם אכל נבילות וטריפות, אינו נחשב לכן סורר ומורה, שכן עתיד הוא לחזור בתשובה, ורק אם אכל מאכלי היתר, אז יתדרדר ויעמוד וילסטם את הבריות.

ואולי לזה נקרא בשם סורר ו"מורה" שמורה היתר לעצמו. וזהו ג"כ בתחילת הפרשה כי תצא למלחמה על אויבך וברש"י במלחמת הרשות הכתוב מדבר, שיעקר מלחמת היצר הוא בדברי הרשות, ששם אדם מורה היתר לעצמו. (צינוי תורה) לא תחרוש בשור ובחמור יחדו (כב, י)

בהגהות מרדכי (סוף פרק קמא דעירובין) מביא שרשב"ם היה הולך עם עיניו מושפלות בקרקע, ופעם אחת רצה לעלות בקרון שהיו קשורים בו סוס ופרד יחדיו, ולא הבחין בכך, ואיתרחיש ליה ניסא והגיע לשם בדיוק אחיו רבינו תם, ואמר לו "שא מרום עיניך והנה סוס ופרד לקראתך".

יש המבארים, עפ"י התוס' בכמה מקומות שר"ת ס"ל שמה שאמרו ש"אין הקב"ה מביא תקלה על צדיקים" זהו רק לגבי מידי דאכילה, כיוון שמאוס שצדיק יכשל בדבר כזה, ולא לעניין שאר עבירות. ואילו רשב"ם חולק עליו (במס' פסחים) וס"ל שאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים אף לא בשאר דברים, ומעובדא זו מוכיח כל אחד כשיטתו, שר"ת סובר שלולא שהגיע לשם הרי היה רשב"ם עולה על הקרון, כיון שאין לצדיקים שמירה לגבי שאר עבירות, ואילו רשב"ם סובר שסוף כל סוף הרי הקב"ה סיבב שר"ת יגיע לשם בדיוק ברגע זה, א"כ זה דוקא הוכחה לשיטתו, שיש להם שמירה מכל עבירה. (צינוי תורה)

וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אתו על עץ (כב, כא)

הרב החיד"א מביא בספרו נחל קדומים, שכשנסתלק הרמ"ק, דרש האר"י הק' בהספדו, "וכי יהיה באיש חטא משפט מות" "חטא" מלשון חסרון, דהיינו שחסר ואין 'משפט מות' שהרי הוא צדיק גמור. ולא נמצא שום חסרון לומר שנתחייב מיתה בעבור חטא זה, כי לא נמצא בו חטא, "והומת" ועם כל זה מת, ויקשה בענין למה באמת נפטר, לזה אמר "ותלית אתו על עץ" שתתלה סיבת פטירתו ב"עץ" דהיינו עץ הדעת, שנגררה מיתה על האדם בעטיו של נחש. (נחל קדומים)

לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' (כג, ד)

בגמרא יבמות (עו, ב) שרצה דואג האדומי לפסול את דוד המלך כיוון שיצא מרות המואביה, ואמר לו אבנר שדורשים מואבי ולא מואבית, מביא בספר לקוטי בתר לקוטי בשם הגאון בעל ברך טעם לפרש בזה את הפסוק (קוטי) "שרים רדפוני חנם ומדברך פחד ליבי, שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב", עפ"י דברי הרבינו בחיי שתורה שבכתב נקראת "דיבור" כמו שכתוב "וידבר ה', ותורה שבע"פ נקראת 'אמירה' כמו שבגמרא כתוב 'אמר' ולא כתוב 'וידבר'.

וזה שאמר דוד המלך "שרים רדפוני" דהיינו דואג האדומי שהיה שר התורה רדפוני, "חינם" ומזה לא פחדתי, "ומדברך" מתורה שבכתב שכתוב לא יבא עמוני ומואבי - "פחד ליבי" - מזה פחדתי, אמנם "שש אנכי על אמרתך" שמחתי על תורה שבע"פ שדרשו בזה עמוני ולא עמונית, "כמוצא שלל רב". (לקוטי בתר לקוטי)

לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות איש בחטאו יומתו (כד, טז)

הגמרא במסכת ברכות מביאה סתירה בין פסוק זה של פסוק אבות על בנים, לפסוק (דברים, ט) פוקד על אבות על בנים ועל שלשים ועל רבעים, ומתרתם שהפסוק ש"לא יומתו אבות על בנים" זהו כשאין הבנים או חוזים מעשי אבותיהם בידיהם, והפסוק של "פוקד עון אבות על בנים" מדובר כשאוחזים מעשי אבותיהם בידיהם.

ישנו משל המובא בראשונים בעניין זה: מעשה היה באריה גדול וחזק שעבר בשדה לבקש טרף ויפגוש בשועל זקן ושבע ימים, ביקש האריה ברעבונו לטרוף את השועל, וכראות השועל שקיצו קרב, ויפן אל האריה ויאמר לו "מה לך אריה לטרוף שועל זקן כמוני הלא בודאי לא תימלא כרסך מבשרי שהרי זקן אני ואין בי כי אם עצמות מתחת לעורי ובשר אין, אבל תחת זאת אשיאך עצה, הרי לך ממולנו אדם עומד ומתפלל, והוא שמן ומלא בשר, ובודאי מבשרו תוכל לשבוע ולמלא את כרסך", ויען האריה ויאמר לשועל "זאת לא אוכל לעשות, כי מפחד אני לטרוף אדם המתפלל פן תדבקני הרעה בעון זה", ויען השועל לאריה בערמה ויאמר לו "אל לך לפחד ידידי האריה ואל לך לחשוש ולדאוג מדבר זה כלל וכלל כי הלא תדע כי עון אבות נפקד על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים, יבואו בניך ובני בניך אחריו ויכפרו על עונותיך, ואתה לא תשיג הרעה כלל וכלל, ותהיה לך אכול בשמחה טרפך, אכול ושבע ותהנה, ואם אין אתה עושה כן, שמא תמות ותפסיד את הנאות העולם הזה".

וימצאו חן דברי השועל בעיני האריה, וישמע בקולו, ויקום וילך לטרוף את האיש, ובדלגו לעברו, מרוב רעבונו ופזיזותו, לא שת לבו לבור עמוק ונסתר שהיה פעור בקרבת האיש, וקודם שנעץ ציפורניו בטרפו מעד האריה ונפל לתוכו.

וירא האריה כי צרתו צרה, הרים את קולו ויצעק צעקה גדולה ומרה עד מאוד, ויאמר "שועל שועל איכה", כשמוע השועל את צעקותיו של האריה, רץ אל הבור, ויצץ ציץ

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שביו (כא, י) למה התחיל בלשון רבים על "אויבך", והמשיך בלשון יחיד "ונתנו"? בנחל קדומים לחיד"א, מבאר בדרך רמז, עפ"י הגמרא במסכת יומא (סט, ב) שאנשי כנסת הגדולה בקשו רחמים שיתבטל היצר הרע של עבודה זרה, ונתקבלה תפילתם, ונמסר בידם והרגוהו. לאחמ"כ בקשו לבטל גם היצר הרע של עריות, ואכן נמסר בידם, והכניסו אותו לתוך סיר סגור למשך שלשה ימים, אבל ראו שאין העולם יכול להתקיים, ואפי"כ ביצה אחת לא הטילה שום תרנגולת באותם הימים, אז סיממו את עיניו והחזירוהו, וסיממת עיניו הועילה שאדם לא יהרהר בקרובותיו.

לפ"ז כתב הרב החיד"א כי תצא למלחמה על "אויבך" דהיינו שכשיבקשו לעשות מלחמה עם שתי יצרי הרע של ע"ז ושל עריות, אז על הראשון "ונתנו ד' אלוקיך בידך - לשון יחיד שרק אחד מהם, של ע"ז, ניתן בידם לגמרי שיוכלו להרגו, אבל השני - של עריות, על זה רק "ושבית שביו", אבל לא להורגו. (החיד"א)

כי תצא למלחמה על אויבך (כא, י)

זהו מלחמת היצר.

הגמרא במסכת סוכה אומרת "לעתיד לבא מביאו הקב"ה ליצר הרע, ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים. צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה, הללו בוכים והללו בוכים וכו'".

נשאלת השאלה איך תיתכן "מחלוקת" כל כך גדולה בין הצדיקים לבין הרשעים, לצדיקים נדמה להם כ"הר גבוה", ולרשעים נדמה להם כ"חוט השערה"? האם תיתכן מחלוקת על דבר אם גובהו מטר אחד או קילומטר אחד?

וואס זאגט איהר רבותי? מהו, אליבא דאמת, היצר הרע? הוא הר? איך יתכן שהרשעים יראו אותו כחוט? הוא חוט? איך יתכן שהצדיקים יראו אותו כהר? שמעתי ביאור נפלא מרבי שבתאי יודלביץ זצ"ל, ממש אגעשמאקער ביאור:

לפני העבירה - יצר הרע נראה כמו הר גבוה. האתווה עצומה, בלתי ניתנת לשליטה. עס איז אזוי געשמאק... אז גוטע לשון הרע... אז גוטע פיצה, למרות ההכשר המפוקפק... אבל אחרי העבירה נוכחים לראות שהכל היה כלום, דמיונות פורחים באויר. לא שווה שום דבר. צדיקים הם "לפני עבירה", לכן נדמה להם יצר הרע כהר גבוה. לעומתם הרשעים, הם "לאחר עבירה", הם נוכחו כבר לדעת שהכל עורבא פרח, חוט השערה. (יחי ראובן)

כי את הבכר בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים (כא, יז)

למה כתוב "בכר" חסר ו'? כתבו בשם האר"י ל (פתגמין קדישין) וכן מובא בספר הטיוול (לאחי המהר"ל) שבכל אותיות הא' ב' ישנם שלוש אותיות שערך כפול מהאות הקודמת: ב' הוא כפול מא', כ' כפול מ', ור' כפול מק', אותיות בכר. ולכן לא כתוב ו' כדי לרמז ע"י אותיות אלו שהבכור מקבל פי שניים, ואם היה כתוב ו' לא היה נרמז בזה.

(פתגמין קדישין)

ואמרו אל זקני עירו בננו זה סורר ומורה איננו שמע בקלנו וזלל וסבא (כ, א)

בדין בן סורר ומורה מצינו דברים פלאיים ביותר. המשנה במסכת סנהדרין (ע, א) אומרת: "אכל בחבורת מצוה, אכל בעיבור החודש, אכל מעשר שני בירושלים, אכל נבילות וטריפות, שקצים ורמשים, וכו' אינו נעשה בן סורר ומורה. דהיינו שבן סורר ומורה שאכל בשר ושתה יין מסעודת מצוה אינו נחשב כבן סורר ומורה, וכמו כן, אם אכל בשר נבילות וטריפות ג"כ אינו נעשה בן סורר ומורה. ויש להבין מה ההסבר בזה? ובפרט צריך להבין את הדין שאם אכל מנבילות וטריפות אינו נחשב לבן סורר, שהוא ממש איפכא מסתברא, שאם כשאכל דבר היתר אתה הורגו על שם סופו, אז כשאוכל כבר עכשיו דבר איסור בזליה וודאי שצריך להורגו?!

הגמרא עצמה מביאה, לגבי מה שאינו נעשה בן סורר ומורה אם אכל מסעודת מצוה, "כיון דבמצוה קא עסיק לא ממשיק", ויש לבאר, שהנה הטעם בבן סורר ומורה הוא כדכתיב בפרשתנו, ברש"י (כא, יח) "בן סורר ומורה נהרג על שם סופו, הגיעה תורה לטוף דעתו, סוף שמכלה ממון אביו, ומבקש לימודו ואינו מוצא, ועומד בפרשת דרכים ומלסטם הבריות, אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב", הרי שכל מה שנהרג הוא אך ורק על שם סופו, ובוזה מבואר הגמ' שכיון שבמצוה קעסיק "לא ממשיק", כי מסעודת מצוה לא יכול לצאת ממשול, וזה הסיוד עצום וכבד, הגמרא ואינו חושב שיש כן להלכה שמאכילה מסעודת מצוה לא יבוא ולא ימשך לידי עבירות.

ולגבי הדין שאם אכל מנבילות וטריפות, שאינו נקרא בן סורר ומורה אומרת הגמ' שם "וטעמא מאי? אמר קרא 'איננו שומע בקולנו' בקולנו ולא בקולו של מקום", דהיינו שזה כעין גזירת הכתוב שרק אם באכילה זו שומע בכל המקום.

ואפשר ליתן טעם לשבח לדין זה, בהקדם מאמר חז"ל (יומא כט, א) "הרהורי עבירה קשים מעבירה", וכתבו המפרשים שהטעם הוא, כיוון שכשאדם עובר עבירה, יודע שצריך לחזור על זה בתשובה, אבל כשר'ק' הרהר בעבירה אינו מרגיש ואינו חושב שיש לו לשוב עליה, לכן הרהור יותר קשה כיוון שיותר קשה לאדם לשוב על זה בתשובה. והנה עיקר הטעם שהורגים בן סורר הוא ע"ש סופו כאמור, ואם אוכל הוא בשר טריפות או בשר נבילות, הרי אפשר להחזירו בתשובה שהרי יודע הוא שעבר על איסורי תורה מפורשים, ויש לו סיכוי לחזור בתשובה, ולכן מובן גם מה שאין דין שאם

מאוצרות המגידים

על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור אוכם כהרים לקללך" (כג ה). יש לתמוה אחר שעשו עמון ומואב דבר כה חמור ושכרו את בלעם לקלל את בני ישראל ולהשמיט מן העולם את בני ישראל, כי לא ידעתי שהנהגה כזו רביעה לאבותיך ועתה נפלת אתה מחמת עוונותיהם ואין בניך יכולים לכפר על עוונותיך" ויפן וילך לדרכו. דהיינו שכיוון שהחזיק מעשי אבותי בידי לכן נענש.

מעשה היה עם המגיד מדובנא רבי יעקב קראנץ זצ"ל שהוזמן לעיירה מסויימת לדרוש ביום שבת קודש, והנה כשבא בערב שבת לעיירה ההיא, מקום שלא הכירוהו, סר לאכסניה ושמע את הבריות מספרים: אתמול לפנות ערב בא לכאן המגיד מדובנא ומחר בשבת ידרוש מדרשוני הנפלאות, הבין רבי יעקב כי בא לכאן מגיד אחד והתחזה בתור המגיד מדובנא, שתק ולא אמר כלום, למחרת ביום השבת התאסף קהל רב לשמוע דרשתו, בא גם הוא בין הבאים, ונדחק בין הקהל הרב. והנה עלה המגיד המחופש לבימה, התעטף בטלית והחל לדרוש בפה מפיק מרגליות, משלים ומעשים נאים. הדרשה כולה היתה של המגיד מדובנא האמיתי, והדרשן שמעה פעם מפי אומרה, שינן אותה לעצמו עד שהיתה שגורה בפיו, ועתה הופיע דרשה ברבים ישב רבי יעקב האזין ושתק, אך לפתע החל להוסיף נופך משלו, רעיונות זרים ודעות כוזבות, שלא ראויים לאומנם ביחוד וכ"ש ברבים... לא יכל רבי יעקב להתאפק עלה לבימה והכריז בקול: רבותי! הריני מוצא את עצמי מחוייב להודיע ברבים כי דרשן זה אינו המגיד מדובנא!

כמוכן המגיד המחופש ענה עזות וצווח: האורח הזה לשון רמיה בפיו, אני הוא המגיד מדובנא! ענה רבי יעקב ואמר לפני הקהל: בודאי שמעתם מה שרגילים לבאר את הכתוב (משלי כז) "יהלך זר ולא פיר" - כאשר אדם מהלל ולא יודעלהלל, בזה פיו נבחן כי זו הוא, לא ידעתי - כוחו של המגיד דרשוני ומשלו, לכו ואיעצכם: יפתחו לפני שנינו שני ספרים, איזה שיהיה, ובאזה מקום שהוא, ומי מאתנו שיצליח, תוך כדי דיבור ובלי מחשבה תחילה, להקשות בדרך משל, קושיא על מאמר א' וקושיא שניה על מאמר השני, ולהמשיך את המשל, ובהמשכו לתרץ את ב' הקושיות, הוא המגיד האמיתי.

היצעה מצאה חן בעיני כולם, תיכף ומיד פתחו שני ספרים שהיו מונחים על הבימה - הסידור וחומש. הסידור נפתח בסליחות "מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה הוא יעננו" והחומש נפתח בפסוק "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים" וגו', גבאי בית הכנסת פנו למגיד המחופש, והלה כאילם לא יפתח פיו. הם פנו איפוא לרבי יעקב, והוא תוך כדי דיבור פתח ואמר:

אפתח במשל פי, עשירי אחד, ולו בת יחידה, כשהגיע זמנה להנשא מצא לה בחור מצויין, לפני החתונה הכין בדי משי וקטיפה בשביל מלבושי כבוד לחתן ולכלה, גם חייטים מומחים לתפירה הזמין לביתו, שיתפרו את הבגדים עבור חתנו ובתו. נכנס ראש החייטים ואמר לו כי צריך בדחופות עוד מטר אחד של משי טהור לשמלת הכלה, אבי הכלה שלח מיד את עבדו לקנות את החסר, וילך העבד אל החנות הגדולה אשר העשיר רגיל לקנות שם רבות בשנים, קנה מטר משי, שילם את מחירו, והלך, לפני צאתו מן החנות פנה אליו המוכר ואמר לו: לדאבוני לא אוכל להשתתף בחתונה, תואיל בטובך למסור בשמי ברכת מזל טוב ותשורה, ומדי דברו מסר לו שטר בן מאה זהובים. עמד לו עני אחד המחזר על הפתחים, וראה את כל הנעשה בחנות, נכנס גם הוא, וביקש מטר משי, שילם את מחירה, וחיכה לקבל שטר של מאה זהובים. תמה המוכר ושאלהו: למה עומד אתה ומחכה? השיב העני בתמימה! מדוע אין אדוני נתן לי כפי שנתת לקונה שקדמתי, הלא גם אני קניתי כמוהו ושלמתי כמוהו! צווח המוכר ואמר לו: שוטה שבעולם וכי לחסר דעת חשבנתי, שבעד עשרה זהובים אתן שטר של מאה זהובים. אלא הקונה הקודם עבדו של אחד מעשירי העיר, הקונה ממני בעשרות אלפי זהובים, עתה כשהגיע עת דודים לבתו הרגשתי חובה לתת לו תשורה, אבל אתה, לא ידעתי ולא שמעתי עליך, למה שאתן לך תשורה?

הנמשל, סיים המגיד מדובנא, הנה אנו מבקשים "מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה הוא יעננו" כמאורו פלא, הלא אברהם אבינו בדין שיבוא על שכרו ויענה ה' בעת צרה וצוקה, כי עשה למען ה' ומסר בתו לעקידה, הכניס נפשות רבות לאמונתו וכו', אבל מה לנו הדלים והרשים להעזי ולבקש כמו שענה את אברהם יעננו? אתמהא! אך נמשיך את המשל - אמר המגיד - הגיע יום החתונה, הימים היו חורפיים, כל הנהרות קפאו, וכדי להגיע לעיר מגורי הוריו החתן, ששם נקבעה החתונה, היו מוכרחים לעבור נהר אחד גדול ועמוק. אבי הכלה יחד עם קרוביו נסעו בראשונה, והצליחו לעבור וכל הדרך בלי מכשול, אולם הכלה ואמה, עם המשרתים, בגדי החתן והכלה, המתנות וכל היינות המשובחים, מעשה המאפה ומרקחות נסעו לאחורונה. והנה קרא אסון, הקהל נשבר וכל הכבודה אשר לרגליהם ירדה במצולות הנהר ורק לאחר מאמץ מרובה מצד איכרי הכפר הסמוך הצליחו להציל את הכלה ואמה יחד עם המשרתים ולהביאם אל שפת הנהר במצב של עלפון...

אחד המשרתים, ששבה אליו רוחו בראשונה, מיהר לרוץ ולהודיע את הבשורה המרה, ודרכו פגש את אבי הכלה שלבו היה מצל דאגה על אשתו ובתו שאחרו לבוא, ושאלהו מה בפיר? ענה המשרת מתוך צער וכאב אהה, אדוני, היינות וכל מיני המתנות טבעו במצולות הנהר... ומה קרא עוד הוסיף לשאלו, מלבושי החתן והכלה גם הם טבעו... צווח העשיר ושפתותיו רועדות אבל מה עם אשתי ובתיי? לאחר שמשו אותן מן הנהר - השיב המשרת - התעלפו, והן שוכבות על שפת הנהר...

המשיך המגיד: אמנם משרת זה פתי הוא, אשר עושה מהעיקר טפל ומהטפל עיקר, הביע בראשונה את צערו על היינות והמתנות שהלכו לאיבוד, ואח"כ על המלבושים, ורק לבסוף נזכר לספר על חיי האמה והכלה שנתונים בסכנה.

ברם על תורתנו הקדושה שהיא מחכימת פתי, יפלא כשהיא מדברת על חטאתם ופשיעיהם של נעמון ומואב, היא מזכירה תחילה "על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים" - לא התנהגו בדרך ארץ כלפיהם, ורק לאחר מכן מזכירה את החטא העיקרי - "ואשר שכר עליך את בלעם לקללך", מה שירשם של דברים?

אלא, המשיך את המשל, בני הזוג לאחר חתונתם חזרו לבית אביה שהבטיח לזונם כל חייהם, בתנאי שיעסקו חתנו בתורה. אולם האשה שהתרגלה לפנוקים מבית אביה העשיר, דרשה מבעלה שיבלה עמה בטיולי עונג וכדומה, והוא מיאן לשמוע בקולה, והתמיד בלימודו לילות כימים. ויהי כי הציקה לו מאד והתחילה להקניטו, קצה נפשו, קם ועזב את בית חתנו, שכר לו חדר ושקד על לימודו. בימים הראשונים שלח לו חתנו ארוחתו מדי יום ביומו, וקיווה לעשות שלום ביניהם, אולם כעבור שבועות וירחים והפירווד הלך וגדל, התחיל לחשוב לתבוע ממנו גט, ומחשש שמא ידרוש כסף רב בעד הגט התחיל לצמצם מפעם לפעם את ארוחתו, עד שהיה כמעט רעב ללחם, כעבור ימים מספר שלא הועילה עצתו זו, החל לחפש עצות אחרות, הלך לכפר הסמוך אצל קוסם ומכשף שברוח פיו ממת נפש כל חי, נתן לו סכום כסף נכבד שימצא דרך להמית את חתנו.

כשנודע הדבר לחתן, תכף ומיד עזב את העיר, חזר אל הישיבה בה למד בבחרותו, ויספר לרבו את כל אשר קרהו. בהיודע לעשיר כי חתנו עזב את העיר, חשש שמא יתשאר בתו עגונה, חקר להיכן הלך, ובא אחריו לישיבה בו הוא נמצא, ניגש לרבו ויאמר לו: ראו גידולים שגידלתם, לקחתי את חתני לביתי, נתתי לו את בתי, הבטחתי לו מזונות על שולחני, והוא ברח ועזב את בתי גלמודה ואומללה... וישאל הרב מדוע זה בחודשים האחרונים התחלת להרעיבו עד כדי פת, לחם? ויען החותן: ירדתי מנכסי, עני ואביון אנכי, ומוכרח אני לקמץ בצרכי הבית, גם אני וביתי חיסרנו נפשנו מטובה, ולעתים עיינו בצום נפשנו, החזיר הרב וחיון קל על שפתיו: אם מצרך כ"כ ירוד מהיכן מצאת כסף רב לתת לקוסם הכפרי שיקלל את חתנך?...

ענה - סיים העגמי - מובן הכתוב "לא יבוא עמוני על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים", אבל שמא ינסו עמון ומואב להעמיד פנית כשרות ויאמר וכי גם להם חסר לחם ומים ושנת בצורת היתה, ולא היה בידם פרוטה לפרוטה לקנות לחם לפי הטף, לכן הוסיף הכתוב "ואשר שכר עליך את בלעם... לקללך" בשביל בלעם הקוסם היה להם כסף רב, ורק לקדם את פניהם תם הכסף?...

הוסיף המגיד מדובנא ואמר אמשיך עוד מעט את חוט משלי: בת העשיר נתגרה מבעלה, והוא נפטר וישב באהלה של תורה, במשך מספר שנים מילא כרוס בתלמוד ופוסקים ונתפרסם כאחד מגדולי התורה וההוראה, שמו הגיע גם לאזני אחד הגבירים שישב בעיר גדולה של חכמים וסופרים וגם לו היתה בת יחידה, חכמנית ויראת ה', הוא בא בדברים עם ראש הישיבה, ועל פי עצתו הסכים לקחת לו את בת הגביר לאשה. הוא עבר לריו בבית חותנו, וכל נכבדי העיר הגדולה הזאת חכמיה ועסקניה כיבדוהו מתוך אהבה רבה. בינתיים נפטר רב העיר, ופרנסי הקהילה החליטו פה אחד למנות אותו לרב ואב בית דין, הוא הסכים לקבל עליו את משרת הרבנות, אבל שלא על מנת לקבל פרס, עברו שנים

ולרב נולד בן זכר, השמחה בבית הרב היתה שלימה, אנשי העיר ברצותם להביע את רגשי שמחתם לרובם האהוב, הגישו לו מנחה ביום ברית המילה "כתב רבנות" לילד הרך הנימול, ובו היה כתוב כדברים האלה:

לאחר איכות ימיו ושנותיו של הרב, אם בנו זה יהיה ראוי למלא מקום האב בתורה וחכמה ויראת חטא, הרי הם מבטיחים מעכשיו להושיבו על כסא הרבנות בעיר זו. הרב אבי הילד אחר שקרא כתב הרבנות פנה לפרנסי הקהילה ואמר להם כשחיוך על פניו: אם בני זה יהיה ראוי למלא מקום אביו הלא מן הדין תהיו מחוייבים להושיבו על כסא הרבנות במקום אביו ושירת את עזרתו בלי קבלת כל שכר ופרס" אם להראותני את השתפתותכם בשמחתי עליכם לשנות את הנוסח, ולכתוב כי גם אם לא יהיה גדול כל כך בתורה וחכמה כמוני, גם אז תמנו אותו בתור רב בעירכם...

ועתה הלא תתורץ גם קושייתי הראשונה, סיים המגיד מדובנא את דבריו, אם היינו אנחנו כאברהם אבינו מוסרים את עצמנו על קדושת ה' כמוותו, עושים צדקה וחסד כמוהו, כי אז הלא היינו מבקשים רחמים, ובדין היה שיעננו כמו שענה לאברהם אבינו, אבל דווקא משום שאין אנו אווזים מעשי אבותינו בידינו, אנו מבקשים רחמים לזכור לנו, את זכותו של אברהם אבינו שעבד את ה' במסירות נפש ושלא על מנת לקבל פרס, ולענות גם לנו כמו שענה לו.

"לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע"

הרב אברמסקי זצ"ל סיפר לי, שכאשר נתמנה לאב בית דין בלונדון, החל לפעול לקרוב הצעירים לחיי תורה. החל למסור שיעור בגמרא לסטודנטים יהודיים - ומי ששמע את ההסברה הבהירה שלו, ומי שמכיר את האבחנות המדויקות שלו, איך הגדיר וחילק, איך אהר את הדברים באור יקרות, מבין ששבה את לב השומעים וקורבם בנעמו לתורה ולמצוות -

עד שהגיעו לסוגיית אשת יפת תואר במסכת קידושין. עד שהגיעו לדברי הגמרא, שלא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע. כשם שמוטב לשחוט בהמה גוססת מאשר לאכול מבשרה כשמתות ללא שחיטה, כך אמרה התורה שבהתלהטות הקרבות לא יוכלו לבלום התגרות היצרים והתירה בדוחק ובקושי דבר שראוי להימנע ממנו.

איזו סערה וריגוש עוררו הדברים! אם התורה מתירה איסורים מפני התגעשות היצרים, אוהו, הותרה היצועה. אצל האחד אלו מאכלות אסורות, רחמנא לצלן, אצל האחר איסורי מצב, השם ישמור -

נענה הרב אברמסקי בפקחותו ואמר: זו שאלה שהייתי מוכן לשמעה מפי פשוטי עם. לא מפניהם. אתם הרי אקדמאים, אינטלקטואלים, אנשים הוגים וחושבים - הלא תבינו, שאם נתן לנו הבורא יתברך תהי"ג מצוות, ובאחת מהן, אחת בלבד, קבע שבסיטואציה מסויימת, כיוצר האדם ומכיר את טבעיו, יתקשה לעמוד כנגד יצרו הרע, ולכן מראש הוא מתיר אותו באותו הקשר, אם כן מוכח שבכל שאר הציוויים

האיסורים ידע יוצר האדם וכוחותיו ונותן התורה, "קורא הדורות מראש", שביד האדם לעמוד מול יצרו, להתמודד עם הקשיים ולנצח! ואספר בעניין זה – פעם שאלני אדם: מדוע אינכם מתאימים את התורה לזמן. שאלה טובה.

ואמרתי לו: בוא ונסכים על דבר אחד. כשהילד גדל והנעל לוחצת, יש שתי ברירות. או להרחיב את הנעל, בזמני היו פותחים פתח קדימה, להוציא את הבהון, או שקונים נעליים חדשות. יש עוד שתי ברירות, או שהולכים יחפים, או שזה לוחץ וקשה ומכאיב. למה לא חושבים על אפשרות חמישית, לקצוץ את אצבעות הרגליים? התשובה פשוטה, משום שהרגל היא העיקר, והנעל באה לשרתה. מוסכם? הן. עליך ועלי.

כעת, תבין, שאנו חלוקים בינו מה הנעל ומה הרגל –

אנו יודעים שהתורה קדמה לעולם, והקדוש ברוך הוא הסתכל בתורה וברא את העולם על פיה, ואחד היסודות ביהדות שזאת התורה לא תהא מוחלפת, ולכן אין מחשבה לפגוע חלילה בתורה. יש להתאים עצמנו אליה. ואנו מותאמים לה, כי נבראנו על פיה. אצלך, האדם עיקר והתורה כנעל. ואם היא לוחצת, מחליפים אותה... לא ולא, מחה האיש. אבל להקל פה ושם... אמרתי לו: יתכן ואפשר, אבל לא אני נותן התורה, וגם לא אתה. אם תמסור לי את שמיך ושם אמך, אומר להקב"ה שאתה רוצה לעלות אליו ולהציע הצעה – החליט שלא למסור, והמצב נותר בעינו... (והגדת)

"לא תראה את חמור אחיך או שורו נופלים בדרך והתעלמת מהם הקם תקים עמו" הנה למדנו בפרשה מצוות טעינה.

בפרשת משפטים כבר למדנו מצוות פריקה שנאמר "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו, עזוב תעזוב עמו". והתרגום שם מפרש "משבך תשבוק מה דבליבך עלוהי ותפרק עימימה" – תפרוק מליבך את השנאה שיש לך עליו ותעזור לו. הגמרא בבא מציעא דף לב פוסקת כי כאשר לפני שתי מצוות: פריקה וטעינה, פריקה קודמת משום צער בעלי חיים. אבל אם אוהבו זקוק לפרוק ושונאו לטעון, טעינה קודמת" אע"פ שתמיד פריקה קודמת, הטעינה על החמור השונא קודמת, מדוע? כדי לכופף את יצרו, (ומבארת הגמרא כי אפילו שצער בעלי חיים דאורייתא, כדי לכופף את יצרו עדיף. ושם התוס' מפליאים פלאות, כידוע. לא נאריך) ע"כ דברי הגמרא. אומר הילקוט "אתה כוננת מישרים" בתורה יש ישרות, חיים טובים וישרים – ישרות העולם מושגת עליה.

"אתה כוננת מישרים" משל לשני חמרים שהיו מהלכים בדרך ורובץ חמור אחד מהם, שני חמרים! הבעיה שלנו כי בדורנו לא מבינים מה שחז"ל מדגימים "משל לשני חמרים" כי מי יודע במאי עסקינן... וכי ראיתם לאחורונה בעל עגלה עם סוס או פועל עם חמורו ומשאו? (זכורני כבר לפני כעשרים שנה, עצר אותי יהודי אמריקאי שבא לבני ברק, ושאל: תאמר לי, איך קוראים לחיה הזו, האם היא נקראת סוס? פשוט, לשמעולם לא ראית חיה כזו...). כיום, בארץ ישראל רואים חמור רק בגן חיות, אם נאמר מכונית ניחא, אווירונים, רכבות ועוד, אבל חמור ומשאו?! לכן אם המדרש כותב "שני חמורים" אנו נאלץ להדגים בשני נהגי מוניות... כדי שיבינו...

השכל אומר, כי שני נהגי מוניות שונאים זה את זה וכפי שהגמרא אומרת "אומן שונא בני אומנותו" כך טבעו של עולם. מלבד יחידים שזכו להשכיל כי כל המתרחש בעולם – משמים. ואין אדם נוגע במוכן לחבירו כמלאו נימה, ממילא לא שונאים בני אומנותם. ויש כאלו יהודים!

ידוע הסיפור עם רבי שלמה כהן זצ"ל.

ר' שלמה כהן היה בית דפוס במעלה רחוב רבי טרפון בבני ברק, מתחת ההר. ביום מן הימים בא יהודי ופתח לידו בית דפוס. בימים ההם, כל בני ברק הייתה כמו כפר, ושני דפוסים?! זה פשוט לקחת את הלחם מהפה... (אינני זוכר את הסיפור עצמו, אבל הכרתי את בית הדפוס של ר' שלמה כהן וגם את הדפוס הנוסף...).

ר' שלמה זצ"ל למד את ההלכות, עד שביור שאין לבעל הדפוס שליחו דין של רשע היורד לאומנות חבירו. ואז פשוט, ניגש אלי ליתן פתח בית הדפוס, בירכו לשלום התעניין במאמצים של פתיחת המקום, אח"כ אמר: שמע נר ר' יהודי, אתה הרי חדש בענף, מי כמוך יכול חלילה ליפול ולאבד השקעתך, זה לא פשוט בכלל, לכן, את הנייר תקנה דווקא שם, כי במקום אחר תסתבך. ואל תחשוב שאני אומר לך סתם כי הרבה רמאויות יש בתחום הנייר, וכך הדריך אותו אודות הדין, על מכוונת הדפוס וכו'. מעשה שהיה. מי שיעיין בספר "אמונה ובטחון" להחזון איש יבחין בקטע מעניין התואם את העובדא הנ"ל. זה לשונו, אודות הבוטח האמיתי: "לא יחת אם רעהו פותח חנות, ישתדל עוד לעזור לרעהו, לתקנו בצעה טובה, לעשות עבדו, ולשקוד על תקנתו, וכמה מן הקדושה מוסיף בעולם לראות איש עושה חסד עם המתעתד להתחרות עמו, ומוסיף תהילה ליראייו ית' אשריו ואשרי דורו" עכ"ל.

נשוב למדרש משל לשני חמרים...

שני בעלי עגלה עמדו וצעקו: "פנוי להובלה! פנוי להובלה!". זכורני עוד כאשר בני ברק הייתה עיר קטנה, הסוס והעגלה עמדו ליד בית חרושת דובק פנויים להובלות, וממתנים לנוסעים. הם עמדו וקראו בקול, וגם ידעו לריב: "עכשיו התור שלי!" "מה פתאום, התור שלי!" וכך השמעיים קולות עד לב השמעים. ובכן. אחד מהם כבר עומד מחמש בבוקר וממתין ליהודי שיעלה סחורה על עגלתו, ולפתע מגיע 'בעל עגלה' אחר בשם שמעון וטענתו בפיו "אני בתור".

ראובן: "אני כבר שעתיים ממתין, ואתה נדחק כאן כאילו התור שלך?!"

שמעון: "וכי לא ראית אותי, עמדת לפניך, התור שלי עכשיו..."

בנתיים הגיע קונה, ושמעון החציץ פנים, תפס את הקונה לראובן, המאוכזב והכועס. קרה עוד פעם ופעמים כאלו, שלראובן היה ברור, כי שמעון חטף לו נוסעים. עוד יום ועוד, ושמעון עושה לו כל מיני שטיקלאך, עד כי ראובן פשוט נעשה שונא מושבע של שמעון. אינו יכול אפילו את שמו. במשך הזמן הריב התפשט ושניהם עשו זה לזה כל מיני עוולות, ונוצרה שונאה תהומית שעלתה עד לב השמעים.

לאחר כחצי שעה נסיעה, עיניו מבחינות ממרחק כך, באיזה סוס ועגלה רובצים "רובץ תחת משאו", לפי הכובע האדום נראה לו כי בעל העגלה הוא לא פחות ולא יותר – שמעון... עדיין לא ברור, אבל כך נראה. וכבר נכנס אויר לריאות "הנה ברוך השם שמעון קיבל את שלו" וכמו שהרמב"ם אומר כי אין שמחה גדולה יותר מהנמקה... הוא קורא בקול לסוסו הצוהל וממשיך להתקרב לשמעון בדהרה (דייו! דייו!) "עכשיו נראה מי המסכן אני או הוא" חושב לעצמו ומתקרב יותר ורואה כבר ברור שאכן שמעון נפול. - - השמחה גדולה כל כך: "מצוין, טוב מאוד יהא מונח...! שישב לו כאן עד הלילה" מהרהר באושר. חולף על פניו וממשיך "ה' לימד אותך לקח".

לאחר שממשיך עוד כמה עשרות מטרים, מתחיל לחשוב לעצמו: תפליין הנחתי היום? כן, והדאי זו מצוות עשה, והנה גם כאן היתה לפני מצוות עשה דאורייתא "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב עמו" תשבוק מאי דבליבך תעשה פריקה לשנאה שלב... ולא כל יום מזדמנות כאלו מצוות... איך הפסדתי הזדמנות נדירה של כזו מצוה?

טוב. הוא חזר עם הסוס לעבר שמעון. ושמעון חשב הנה הוא בא לזרוק עלי כמה אבנים, אך לא. ראובן ירד מהסוס ניגש אליו ושאל: "אולי אפשר משהו לעזור?". "וודאי! אף אחד לא עובר כאן, ואני יכול להישאר כך גם עד אמצע הלילה ומחר בבוקר". משיב שמעון.

טוב, בלי לשוחח אחד עם השני מרוב מתח, החלו לפרוק את המשא מהחמור, אח"כ הגביהו יחד את החמור מרצו, שוב הטעינו עליו את הסחורה ו... נסעו. יחד. לדרכם. להיכן נסעו? לשתות לחיים. כי קיימו מצוות עשה דאורייתא של "עזוב תעזוב עמו". מה קורה למחרת? השניים עומדים בשוק, שמעון צועק לעבר העגלה של שמעון: הנה יש כאן עגלה פנויה להובלה. והנה נהיו ידידים טובים ביותר - - - חודש אח"כ. ערב אחד ראובן שב הביתה, ומספר לרעייתו: "יש לי הלילה בר מצוה".

"מי עושה בר מצוה?".

"שמעון".

"שמעון?! היא קוראת בבהלה, "שמעון הציליבה שלך?!"...

"אנחנו כבר לא שונאים, די, הסתיימה המריבה". והוא לובש את המעיל והמגבעת ויוצא לשמוח עם שמעון.

נשאלת השאלה, מי עשה שלום ביניהם, אף אחד בעולם לא יכול היה לעשות שלום ביניהם! מי באמת כן עשה שלום? פסוק בחומש! מסיים המדרש: "הוי אתה כוננת מישרים!".

כבוד היותור!

אם מדברים על שלום ואחווה בין איש לרעהו, אספר לכם. הזדמני לי לחלוף ליד 'חיידר – תלמוד תורה' של ילדים, ואתם יודעים, ילדים כל שני חמשי רבים ואח"כ ידידים וחוזר חלילה – כדרכם של ילדים... והנה, שלשה ילדים רבו ככה עד לב השמים. נעמדתי על עומדי. ואח"כ אמרתי להם "רצוני לשאול משהו. מדוע כשיש ריב וסכסוך מאוד קשה לוותר? אני רוצה לשמוע מכם את הסיבה מדוע קשה, מדוע באמת איכפת לך לוותר?" הם התביישו לומר, שתקו. אמרתי "אתם לא חייבים לענות לי, אני אענה, ואתם תאמרו לי רק האם אני צודק או לא".

"כל אחד מצידו היה כבר מוכן לוותר, אבל זה לא יפה, כי מה יאמרו הוא הגיבור ואני החלשלוש... זו בושה של ממש. נכון? שאלתי, הם ענו "נכון, זו התשובה", כי הריב היה על דברים שלא כל כך חשוב להמשיך ולהתנצח אודותם, אבל בושה, ככה לוותר בלי כלום".

המשכתי. "אשאל אתכם מי היה החכם הגדול בעולם?" הכל השיבו "שלמה המלך".

"אז תדעו, כי שלמה המלך אומר במשלי בדיוק להיפך 'כבוד לאיש שבת מריב'... זה כבוד! לשון הפסוק כל כך שבתה את ליבם עד כי המבוגרים שבהם בקשו מאוד לדעת היכן כתוב?".

אדם טועה לחשוב כי זו בושה לוותר, אדרבה זה הגיבור והמכובד האמיתי "כבוד לאיש שבת מריב".

אחותי, הייתה מתנייעצת עם הגאון רבי בייניש פינקל זצ"ל. פעם כאשר התייעצה בעניין שידוך בת אחת, והיא מנתה מידותיה הטובות, כאשר סיימה למנות שאל "און מוותר זיין קען זי?" ולוותר היא יכולה ומסוגלת? --- אתם שומעים? שפתיים ישקו!".

הצעתו של החפץ חיים

מעשה היה ברבי ירוחם ממיר זצ"ל, מי לנו גדול מרבי ירוחם שהעמיד תלמידים אריות בתורה וגיבורי עולם ביראה, בישיבת מיר. לפני כהונתו במיר הוא זצ"ל שימש בתפקיד מסוים בעיר גדולה. התנהל בין כותלי המקום דין ודברים בין הנחלת הצוות והיו לכך השלכות אודות משרתו והוא נסע להתייעץ עם החפץ חיים, שהשיב לו: "לא ראיתי מימי נרדף שמוותר ומפסיד...".

ר' ירוחם קיבל את הצעתו של החפץ חיים וויתר, ועקר את רגליו מהמקום היקר לליבו. וביום לא רחוק החל לשמש כמשגיח בישיבת מיר עד סוף ימיו, וכולם ידעו להיכן להגיע, עד שהגדולים ביותר במיר רתת גופם כאשר הזכירו את תורתו.

אבא משלם על וויתור

החפץ חיים מספר משל חזק על וויתור:

יהודי אמיד שלח את בניו למרחקים ונתן לכל אחד די מחסורו. אחד הילדים לא התנהג כראוי והתגרה באחיו עד שנטל מחלקו. האח היה חכם וחשב לעצמו: מדוע שאריב איתו הרי לאבי לא חסר כסף, בוודאי אבא יידע כי הוא לקח ממני, ובוודאי גם ישלים לי את החסר, מה לי ולמריבות.

אבא שמע את הפרטים, שמח מאוד נשקו וחקקו: הצלת אותי מבזיונות שלא יאמרו ברחוב: הילדים שלי רבים זה עם זה. בעקבות כך אתן לך כפליים. ומה קורה להיפך, כאשר הם רבים ומתאבקים, אש מתלקחת והבזיונות גדולים, האב כאוב ואח"כ מעניש את שניהם "שניכם לא תקבלו!".

כך הקב"ה ריבונו של עולם, שמח שאין חילול ה' שהילדים שלו אינם רבים, והוא משלם – עכשיו כאשר ויתרת תקבל כפליים... דברי החפץ חיים.

אי, רבותי, דיברנו על השלום בין שני החמרים, וכי אין אנו צריכים לשלום בין שכנים וקרובים. נשמע מעשה פלאי פלאים:

"אוהב את שכניו"

יש לי חבר חסיד גור ירא שמים, אביו עבר את מאורעות המלחמה העולמית וכאשר עלה לארץ ישראל התגורר בהרצליה, בזקנותו עקר את מגוריו לבני ברק.

ביום השני לבואו לדירה החדשה ברחוב מרכזי בבני ברק. דפק אצלו יהודי בדלת:

"שלום עליכם!" "עליכם שלום!"

"אני שכן וותיק כן בבניין".

הזקן הכניס אותו פנימה התיישבו בשמחה.

השכן פתח בדברים: "אתה צריך לדעת כי כאן בבניין קיים סכסוך, לא ממש סכסוך-ריב, אבל בעיה. אחד השכנים מעוניין לבנות, ונו כמובן לא מסכימים, כי זה גורם ללכלוך ולרעש, כי אין בניה ללא לכלוך וצער לשכנים וכו', רק, שלנו אין כל כך את הכח למנוע ממנו את הדבר, וכיוון שאתה הגעת להתגורר דייך חדש, והנך יהודי מבוגר, לך תהיה אפשרות אמיתית לטעון ולתבוע כי הבניה תקשה עליך מאוד, וכי לא באת לבני ברק בשביל לסבול רעש טיט ורפש, כך נוכל למנוע ממנו את הבניה.

"מי השכן מה שמו?" שאל הזקן.

הוא נתן לו את השם והקומה "השכן מלמעלה". הזקן שמע. והשניים נפרדו: "טוב, אני כבר אדע מה לעשות, תודה רבה" הפטיר הישש.

השכן עזב את המקום. והישש התרומם מכסאו נטל את שבעים וחמש שנות חייו, עלה בגרם המדרגות אל השכן מלמעלה – המעוניין לבנות.

"שלום".

"אני השכן החדש מלמטה".

"או! שלום עליכם, כן השבוע באתם לגור מהרצליה".

"למעשה אתה היית צריך לבוא לביקור וקבלת פנים בביתי, אבל כיון שהבנתי כי אין לך זמן לכך, נאלצתי לעלות אליך. האם אפשר להיכנס?"

"בבקשה, הכנסו אפשר לשבת".

הזקן התיישב "אולי כוס תה אם אפשר..."

"עוד מעט הוא יבקש ללון בביתי, מה קורה כאן?!" "חשב בעל הבית לעצמו, ומיהר להכין לו כוס תה חם.

"היות ואנו שכנים חדשים, אני שמח מאוד לקיים עתה פגישת היכרות" והזקן החל להתעניין: "כמה שנים אתה מתגורר כאן בבניין? כמה ילדים אתם מגדלים בדירה." וכו' – סדרת שאלות והתעניינות.

לאחר שקיבל תשובות אמר הזקן "מה שאני מבין, כי יש לך עשרה ילדים, עדיין לא חיתנת ילד, זאת אומרת – שתיים עשרה נפשות".

"כן ברוך ה'", "וכמה חדרים לדירה שלך?"

"שניים וחצי גדולים, לא קטנים, ומסתדרים איך שהוא, אגלה לכם סוד גם במטבח אני מניח מזרון בערב אחרי התקוין, ישנים גם שם ברוך ה'".

"ומדוע שלא תרחיבו קצת?"

"לא נורא מצטמקים ונדחקים".

"מה יש, וכי לא כדאי להקל קצת על הדחק?"

"האמת כי רציתי, אבל הבחנתי כי יש התנגדות חריפה מאחד השכנים, ומיד נאלצתי לסגת מהרעיון".

"אבל מדוע שלא תבנה?"

"הסברתי לך, מה אוכל לעשות, כאשר ישנה התנגדות לבניה".

"רצוני לשאול: ואם בכל זאת תרצה לבנות, כיצד תקח סכף לבניה?"

"בבני ברק אין בעיה של גמחי"ם אני כבר אסתדר, אבל כאמור, לא יתנו לי".

"אז אספר לך. יש לי גמחי", עוד בהרצליה היה לי גמחי גדול, כדאי לך עכשיו לרדת ולקחת טופס תמלא אותו, ואלווה לך שלושתי אלפי דולרים לצורך בניה". שיח חרשים.

"אני לא צריך גמחי", כבר הסברתי לך, הבעיה היא, כי יש מתנגדים לבניה שלי".

"עוזב, ראשית כל קח את הכסף, שיהיה לך בשביל התחלה. תחתים שלשה ערבים לשלושת אלפי דולר. יש לי גמחי גדול מה איכפת לך".

הוא מסביר לו בשלישית: "לא זו הבעיה - - -".

"שמע מה שאני אומר לך, תרד ותיקח טופס, תקבל את הכסף, תלך לעירייה לבקש אישורים ותוכל לבנות".

"מה אתה רוצה מהחיים שלי?!"

"אני רוצה כמו שאמרתי: תתחיל לטפל בבניה, וקח כסף מהגמחי שלי".

"אבל יש בעיה עם - - -"

"זה תשאייר לי אני כבר אטפל בנושא".

הביקור הסתיים. ביתניים. הישש ירד ודפק אצל הגרויסער מתנגד – השכן מלמטה, שביקר אצלו לפני כשעתיים.

נכנס גם אצלו לביקור: "ביקרת אצלי. אני אשמח גם לבקר כאן" והחל להתעניין "כמה ילדים יש לך?"

"חמשה ילדים".

"כולם התחתנו?"

"ברוך ה' התחתנו".

"כמה חדרים יש לך בדירה כאן?"

"שניים וחצי ועשיתי מזה שלוש, חסדי ה'".

שקט שרר ביניהם.

ואז הזקן פתח את פיו בנימה נרגשת "אני רוצה משהו לשאול. אין לך ילדים בבית, ועשית משניים וחצי – שלוש, ולמעלה, יש שכן עם שתיים עשרה נפשות בדירה, ישנים שם במטבח על מזרון על הקרקע. וכי אין לך רחמנות, ולא זו בלבד, אלא שאתה עוד בא אלי להחטיא גם אותי, להיות חוטא ומחטיא?!" המשיך ודמעות נצנצו בעיניו הישישות:

"אני רוצה לומר לך משהו, שכני היקר. אינני צעיר. אבל דע לך, כל אחד בחייו, חייב להגיע לרחמי שמים, ללא זה – מר מאוד. אנו זקוקים לרחמים. אך כמו שאמרו חז"ל אם אדם מרחם על הבריות, ובפרט על שכניו – ה' מרחם עליו ואם לא, ממש ביטרע" רחמנות עליו.

היהודי הדועע מדברי הזקן: "טוב, איך זאג גארנישט = מהיום אינני אומר מילה, ואינני מתערב. כי אכן נכון, הכל זקוקים לרחמי שמים".

"רגע, אין זו חכמה להחליט 'אני לא אומר מילה' ושלום על ישראל, הרי לשכן אין כסף לבנות, הוא זקוק לגמחי"ם, בבקשה תשיג לו איזה גמחי של כמה אלפי דולר, אתה מוכרח לעזור לו ברחמנות אמיתית. אתה מסכים?"

"מה לעשות איתך, אין לי ברירה, טוב, אעשה כבקשתך אשיג לו גמחי"ח..."

אם ככה בא נעלה" - - -

הישש נכנס לדירתו החדשה, יצא עם בקבוק יין, יחד הם עלו לשכן: "באנו לשתות לחיים על חתימת בניה של השכנים".

הסיפור אמיתי אין מילה אחת לא נכונה!! רבותי וביודעים קאמיני כי כל כך הרבה צרות ומריבות עם שכנים שרובם צרות עין.

ידוע לי על יהודי שבנה במרחק מבניין סמוך, כחמישים מטר. ושכן מהבניין הוא הגיע להתלונן כי הבניה לוקחת לו את האוויר, וי וי, לוקחת לו את האוויר מהמידות ה"טובות" שלו - - - נורא ואיום.

תקחו ממני את הכלבים השחורים

רבותי, המריבות הן ביטול מצוות עשה דאורייתא של "ואהבת לרעך כמוך", שזו מצווה תדירה ללא הפסקה, לאהוב כל אחד ואחד בגופו. שמעתי פעם, מהמשגיח דסלבדוקא זצ"ל ששמע מרבי בנימין מנדלסון זצ"ל אב"ד קוממיות על אחד מאדמו"רי גור זי"ע, שאמר כי ביום שמזדמן לו להכיר יהודי שאף פעם לא ראהו, הוא שמח שמחה גדולה, כיון שנוספה לו עוד מצוות עשה מהתורה של ואהבת לרעך כמוך, כי באמת היה רוצה לאהוב את כל עם ישראל, אבל מה יעשה, אומרים לו כי יש יהודי אחד בברזיל ושמו יעקב בן חיים שוורץ - נ, תנסה לאהוב אותו? איך אוכל לאהוב אותו כאשר אני מכירו כלל, אבל ביום שאני מכיר יהודי חדש, מיד אני יכול לקיים את מצוות העשה, וזו שמחה גדולה!

וכן לצד השני, רחמנא לצלן אפשר לעבור על הלא תעשה של לא תשנא וגו', היום אומרים בלשון מודרנית בלע"ז: "אני לא מסמפט אותו" מה זה הביטוי הזה? זו שנאה במלוא מובן המילה ולא דאורייתא! וכפי שרבינו יונה כותב "נצטווינו בזה להסיר השנאה שבלב".

זוכרני שלמדתי בישיבה קטנה אצל הגה"צ רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, וסיפר כי בילדותו (כנראה בולאזין) התגורר במקום יהודי בעל מחלוקת ממדרגה ראשונה ממש, החיות שלו היתה מכל מחלוקת, המחלוקת היו שמחת לבו, וככל שרק יכול היה, עשה מחלוקת.

כאשר הגיע זמנו של בעל המחלוקת, להיפטר מהעולם, עמדו ליד מיטתו שכנים ואנשים מבני משפחתו, ולפתע צעק בחולה במר נפשו "תוציאנו מכאן את הכלבים השחורים שרוצים לטורפני" אמרו לו: שקט, אין כאן שום כלב מה אתה צועק?! בכה ואמר שוב: "תרחמו עלי, וכי אינכם רואים את הכלבים הנמצאים כאן, תוציאנו אותם מכאן, אז הבינו כי הכלבים האלה הם דברים רוחניים שרק הוא "זוכה" לראותם רח"ל.

(רבי מיכל יהודה המשיך לספר לנו, מפי השמועה, מאידך גיסא, אודות רבו הגאון רבי שלמה היימן זצ"ל ראש ישיבת רמלעס בוויילנא בשעת פטירתו. כי בהוא יומא לפני הסתלקותו קרא: "תכניסו כסא! הגרעק"א בא אלי", חלפו כמה דקות ושוב אמר "תכניסו כסא! הגר"ח זצ"ל בא אלי", והמשיך רבי מיכל יהודה בהתרגשות: ומדוע דווקא שני הגדולים הללו באו לקבל נשמתו? זה אני יודע, רעק"א, לא היתה סוגיא אחת בלימוד הישיבה שהיה בה רעק"א ולא עסק בדבריו בשמחה עצומה ודבקות בתורה, ורבי חיים עוזר? כי היתה ביניהם אהבת דוד ויהונתן. לימים פגשתי את רבי יהושע שיף שלמד תורה מפי הגר"ש היימן בישיבת "תורה ודעת" התענייניתי אולי היה בשעת הסתלקותו של הגר"ש היימן, ומשהשיב בחיוב סיפורי לו את מה ששמעתי מהגרמ"ל, מיד החזיק באזניו ואמר: "אזוויים אלו שמעו את הדברים הללו מרבי שלמה בשעת פטירתו!" הוספתי לשאול, האם אכן הכניסו כסאות? והשיב, בוודאי עשו כך, כי הבינו שזו המציאות שאכן הגרעק"א ורח"ע באו כעת לקבל פניו).

וה' יעזור להתחזק לקראת יום הדין ראש השנה. להמליך את הקב"ה במצוות שבין אדם למקום ובין אדם לחבירו, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. אכ"י"ר. (להגיד)

בדרך הדבשה

לדבר אחד דהיינו להציל מן החטא. וזה שפירש רש"י לא דברה תורה אלא כנגד היצר הרע. דיפת תואר אינה מועלת רק כנגד יצר הרע לאחר:

(חנכות התורה)

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך (כב, ח)

במדרש תנחומא פ' בראשית [ג] הבונה בית חדש כיצד

צריך לברך, כך שנו רבותינו הבונה בית חדש צריך לברך שהחינו מברך. כדי לעשות נחת רוח ליצרו. וצריך להבין שפיטא שנברך כדי

וראת בשביה אשת יפת תאר (כא, יא)

ברש"י לא דברה תורה אלא כנגד היצר הרע. מקשים

העולם דתיבת לא ותיבת אלא מיותר. ויש לפרש על פי מה

דאיתא בגמרא רב הוה קמצערא ליה דביתו וכו' אמרו לו

תלמידיו והא קמצערא טובא אמר להו לא די שמגדלת את בנינו

אלא גם מצלת לנו מן החטא עיין שם. נמצא האשה מועלת לנו

לשני דברים לגדל הבנים וגם להציל מן החטא. והנה יפנת תואר

דסופה שתלך בן סורר ומורה אם בן יפת תואר אינה מועלת רק

(כתב סופר)

אי שש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לנצל ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש יא אלול תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 6:27 תל-אביב: 6:43 חיפה: 6:34 מוצאי שבת: ירושלים: 7:39 תל-אביב: 7:41 חיפה: 7:41 ר"ת: 8:18

פרשת כי תצא

השבת אבידה

מופץ השבוע
"בריאאות ורפואה" – 103

"לשם יחוד" לקיים מצות עשה דאורייתא

יום אחד יצא כ"ק האדמו"ר רבי אהרן מבעלז זצ"ל מחדרו לבית המדרש והבחין בבול המונח על הריצפה. הוא התכופף והרימו ושאל את שמשו האם יש ערך לבול, והלה השיב כי הבול עדיין טוב ושוה כסף.

עלה האדמו"ר על הבימה והכריז על המציאה. ניגש אליו אחד המתפללים וטען כי הוא איבד את הבול. האדמו"ר ביקש סימנים ואימת כי אכן הבול שלו, אך עדיין לא העביר מיד את הבול לבעליו. היה זה לפני תפלת מנחה. האדמו"ר כבר נטל את ידיו וחגר את הגארטעל' לכבוד התפלה.

ואז ראו כולם את האדמו"ר מוריד את הגארטעל, ניגש לכיור, נוטל שוב את ידיו, חוגר שוב את הגארטל, הכל לכבוד המצוה. ואז החל לומר, בקול רם ובהתלהבות: "לשם יחוד קיום מצות השבת אבידה, בדחילו ורחימו" ורק לאחר שסיים השיב את הבול לבעליו.

והעידו כי במשך יום שלם היה האדמו"ר שרוי בשמחה גדולה, על שזכה לקיים מצות עשה דאורייתא של השבת אבידה.

יחי ראובן

מצוה להשיב אבידה [עפ"י סימנים] לבעליה!

נלמד מהפסוקים: "השב תשיבם לאחיק... וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיק אשר תאבד ממנו ומוצאתה לא תוכל להתעלם" (פרק כב-א,ג)

והקישו חז"ל כל אבידה ל"שמלה" מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנים ויש לה תובעים, אף כל דבר שיש בו סימנים ויש לו תובעים חייב להכריז [ולהחזיר] (בבא מציעא כז).

בשיעורו האחרון של הגר"א גנחובסקי זצ"ל על 'ספר מנחת חינוך' שמסר בישיבת טשעבין, הביא את קושיית רבי עקיבא איגור על דעת רבא (ב"מ כז). שסובר לפי אחד התנאים, שאם נמצאה אבידה, שבשעה שנאבדה היתה שוה פרוטה ואח"כ הוזלה לפחות משו"פ, ושוב התייקרה לשו"פ, חייבים להשיבה!

והקשה רע"א: הרי לשיטת רבא שיאוש שלא מדעת הוא יאוש, נמצא שבשעה שהוזלה האבידה יש כאן "יאוש שלא מדעת" ויצא מרשותו!

ותירץ הרב גנחובסקי, שמדובר באופן שאיבד כלי שבתוכו הרבה חפצים זולים כמו קופסת גפרורים, שבתחילה כל גפרור היה שוה פרוטה ונשרפו כולם מחוץ לאחד. נמצא שבשעה שהוזל כל גפרור לעצמו לפחות משו"פ הרי אין עדיין יאוש, שכן כולם יחדיו שוים יותר מפרוטה, והנידון בגמרא הוא על אותו גפרור שנתר אם יש עליו חיוב השבה.

וסיים הרב גנחובסקי: "הנה כעת התחילו בישיבה מסכת בבא בתרא וכאשר רואים כ"כ הרבה סוגיות אפשר לבוא חלילה לידי יאוש מגודל הסוגיות ועומקם, אבל אפשר ללמוד מהנידון הנ"ל שכשיש הרבה פרטים אין יאוש! ולכן כאשר יתבונן התלמיד בכל המתנות שמקיפות אותו בישיבה [רמי"ם נפלאים, ס"ד של זמן אלול וכו'] עם כל אלו אין מקום ליאוש כלל! (עפ"י אגן הסהר)

מצא הבן את אבידתו...

סיפרה עובדת הבית אצל הגרי"ש אלישיב זצ"ל: במעיל של הרב אלישיב היה כיס ובו מטבעות של חמשה שקלים שאותן היה מחלק לצדקה. מידי פעם הייתי מברישה את המעיל. והנה באחד הימים שמת לי, כי המעיל כבד. בדקתי ומצאתי כי המכפלת מלאה מטבעות שחדרו דרך חור בכיס המעיל... פרמתי את הבטנה, הוצאתי את המטבעות, תפרתי שוב והבאתי לרב אלישיב ערימה של מטבעות.

אמר לי הרב אלישיב: "הלא קיימת מצות השבת אבידה?! הגבתי מיד: "אני קיימתי השבת אבידה, אולם בני הבחור עדיין לא מצא את אבידתו"...

בירכני הרב אלישיב בברכה מיוחדת, אך הוספתי לומר לו: "כל פעם הרב מברך אבל עכשיו אני מבקשת לבני זיווג הגון בקרובו הרי צדיק גוזר והקב"ה מקיים".

חייד הרב וענה: "אבל לשם כך יש צורך להיות צדיק".... בכל זאת חזר וברכני בלבביות, וכעבור שבועיים מצא בני את אבדתו...

בית אמי

למונע כל סכנה גופנית או נזק ממוני העומד לבוא על הזולת!

נלמד מהפסוק: "והשבות לו... וכן תעשה לכל אבידת אחיך" (פרק כב-ב, ג)

ודרשו חז"ל בגמרא: והשבת לו - לרבות אבידת גופו [כגון רואה את חברו שהוא טובע בנהר, או חיה גורתו, או לסטים באים עליו שהוא חייב להצילו] (סנהדרין עג). וכתב הרמב"ם (פרק א' מרוצח הלכה יד): "כל היכול להציל ולא הציל עובר על 'לא תעמוד על דם רעך'. וכן הרואה את חברו טובע בים או לסטים באים עליו, או חיה רעה באה עליו, ויכול להצילו הוא בעצמו, או ששכר אחרים להצילו ולא הציל. או ששמע עובדי כוכבים או מוסרים מחשבים עליו רעה... ולא גילה אוזן חברו והודיע וכו' העושה אותם עובר על 'לא תעמוד על דם רעך'."

שאלה מפורסמת היא, האם מותר לחלל שבת כדי להציל אדם מסכנת מות ע"י רפואה סגולית ולא טבעית, כגון לכתוב קמיע שהוכח מהנסיון שיש בכוחו להציל מן המיתה?!

וידוע שנחלקו בזה הראשונים. לדעת הרמב"ם (בפי' המשנה יומא פ"ח מ"ד) מותר רק ברפוי שהוא ברור מצד ההגיון והנסיון, אבל ריפוי ע"י סגולות מכיון שחלש הוא מבחינה הגיונית וגם נסיונו רחוק, אי אפשר לסמוך ע"ז עד כדי לעבור על שמירת השבת ושאר מצוות, ואילו לדעת הרשב"א (שו"ת ח"ד סי' רמה) והרא"ה, מותר לכתוב בשבת קמיע מומחה לצורך פיקוח נפש אף שאינה רפואה טבעית אלא סגולית.

ויעוין בברכי יוסף (סי' שא סק"ז) שמביא מעשה באדם שמצא ספר לאחד מהראשונים שכתב שם סגולה למי ששתה סם המות שיכתוב קמיע שיהיה כתוב בו לשון מסויימת, ויתן הקמיע ביד השותה ואז יקיא הסם וישוב לבריאותו. וניסה אותו אדם לעשות כן והצליח.

ואירע פעם בליל שבת שנערה יהודיה שתתה מרוב כעס סם המות, וחשו הוריה ובאו לאיש הזה בליל שבת, וכתב קמיע לנערה ומיד הקיאה את הסם ונתרפאה. הדבר נודע בכל העיר ויצא עליו לעז שחילל שבת והלה טען שפקוח נפש דוחה שבת ודן בזה החיד"א ז"ל בפירושו שם, ומסיק שניתן לסמוך על דעת הראשונים החולקים על הרמב"ם שמותר לחלל שבת כדי להציל נפש, גם על ידי רפואה סגולית.

עוד יש לדון ולעיין, האם ניתן לקיים את המצווה "לא תעמוד על דם רעך" ע"ז שמתפלל מעומק לבו על המסוכן למות, האם צריך לפעול דוקא בהשתדלות טבעית, או שיוצא ידי חובה גם ע"י שיתפלל עבורו?!

הגרי"י זילברשטיין שליט"א הסתפק (בחשוקי חמד): מה הדין באדם שהשבאים תפסו את אביו ואמו ורבו ואחיו, והשבאים דורשים אלף זהובים עבור אביו וגם אחיו וגם רבו, ומאיידך, הם גם דורשים אלף זהובים עבור אמו בלבד. ויש לו רק אלף, את מי עליו לפדות, האם את אביו ורבו ואחיו, או את אמו בלבד?

וכתב שבשאלה זו דן הברכי יוסף ותשובתו שיפדה את אמו בלבד, ואעפ"י שבידו לפדות בכסף זה ג' שבויים לעומת אמו בלבד, בכל זאת עדיף שיפדה אותה קודם להם. וראיה לכך הביא ממה דאיתא במסכת הוריות (יג) היה אביו ורבו ואמו בשביה, היא קודם לרבו ורבו קודם לאביו, ואמו קודמת לכולם. עיי"ש.

עושה הרבה ולא אומר...

ר' חיים איש לודז' מחסידי ראדומסק נשא לאשה את בתו של אחד מן הנגידים. הבטיח לו חמיו נדוניה גדולה ובתנאי שישקיע את הכסף במפעל שהיה שייך לאחד מחסידי גור. בטרם חתמו על החוזה ביקש ר' חיים לנסוע לגור להתיעץ על כך עם האדמו"ר בעל השפת אמת. שמע ר' חיים כי גם רבה של לודז' הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל נוסע כעת לגור. ויסעו שניהם יחדיו.

משבאו לגור, נכנס הרב מייזל ראשון אל הקודש פנימה. שהה שם רגע קל ויצא. הדבר היה לפלא. נכנס ר' חיים שטח שאלתו ונענה בתשובה ובברכת הצלחה. לפני שיצא אמר לו השפת אמת: "הן הגעת עם הרב מלודז' אמור לו שישב חזרה לביתו..."

עשה ר' חיים כן, ויחדיו עלו על הרכבת ששבה ללודז' עירם. ר' חיים שדבר כניסתו המהירה והקצרה של הרב לחדרו של השפת אמת הטרידה את מנוחתו, פנה ושאל את הרב של לודז' שיספר לו דברים כהווייתם.

סיפר לו הרב: "אתה הרי יודע, כי תמיד אני עסוק במצות פדיון שבויים. לפני זמן-מה, נקרה לפני שבוי שרציתי לפדותו. הלכתי בין עשירי העיר, התרומות היו זעומות, כמעט שלא תרמו. לווייתי כספים בסכום של שלושים אלף רובל על שמי, ופדיתי את השבוי, לכן נסעתי לרבי מגור ובקשתי שיאמר לחסידיו העשירים שיכסו את החובות."

"מה אמר לך הרבי?" שאל ר' חיים בסקרנות. והשיב: הרבי אמר לי "למי שאין כסף שלא ילוה". השתוממתו. וכי עשיתי עוול בכך שלווייתי הרי התכוונתי למצוה של הצלה ומה פשר תשובה זו?"

בנתיים המשיכה הרכבת והגיע ללודז'. הם ירדו והחלו ללכת, והנה הנגיד צדריבויס מחסידי גור מקבל את פני הרב מייזל ולהפתעתו אמר לו בחיך: "הרבי מגור הורה לי לתת לך את כל סכום הכסף שנתחייבת לפיכך באתי לתחנת הרכבת לקבל פניך ולשלם את הכסף."

נדחם הרב מייזל ואמר: "ש כאלו שהם בבחינת 'אמור מעט ועשה הרבה' ואולם הרבי מגור גדול מאלו: עושה הרבה ואפילו מעט לא אומר!"

הרב הדומה למלאך

"כולם חייבים למסור נפשם"...

פעם בליל הסדר של פסח, כשניגש הגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל להסב אל השולחן עם בני ביתו, הגיעתו ידיעה דחופה כי אחד מנכבדי ישראל בעיר, נלקח למאסר והוא בסכנה גדולה. מיד עזב את השולחן ומיהר החוצה להשתדל בעדו במקומות המתאימים. ואכן אחר שעות של שידולים הצליח לשחרר את האסיר. חזר לביתו והתחיל לערוך את ה"סדר".

שאלוהו מקורביו: היאך זה שלא חשש לרעבון המשרתת כדרכו בליל שבת [לקדש עוד קודם מעריב בגלל שהמשרתת בוודאי רעבה ואין לה כח לחכות]?

השיב להם: "בכל לילות שבת אני מזדרז לטובתה כי אין אשה מחוייבת בקריאת שמע. אבל הלילה היה ענין של פיקוח נפש ובכגון זה כולם חייבים להשתתף ולמסור נפשם, איש ואשה ללא יוצא מן הכלל..."

תנה"מ

חסד והצלחה...

בעת מלחמת העולם השנייה, הוגלה כ"ק האדמו"ר רבי חיים מרדכי מנדבורנא זצ"ל עם המוני יהודי רומניה לארץ הגזירה טרסניסטריה. שם היתה צפויה להם מיתה איטית ברעב. מצב הרבי - שבביתו היו אף ילדים רכים, היה בכי רע.

חג הפסח התקרב, והרבי התכוון לשבעה ימים של רעב. אבל לפני כן עמד להסב לסעודת החמץ האחרונה שבבוקר ערב פסח. סעודה שכללה כזית לחם וביצה מבושלת.

לפתע נפתחה הדלת ונכנס יהודי מסכן, מזוי-רעב, שסיפר בקול רועד שזה כמה ימים לא בא לפיו דבר מאכל. מיד קם הרבי במאור פנים, הושיב את היהודי על מקומו ונתן לו את כל "סעודתו"...

באהלי צדיקים

לשמור ולקיים דיבור שהוציא אדם בשפתיו וקיבל על עצמו לקיים!

נלמד מהפסוק: "מוצא שפתיך תשמור ועשית" (פרק כג-כד)

וּכְתַב רַבִּינוּ יוֹנָה ז"ל (משלי ד-כא): הַזְהִיר עַל הַפְּשִׁיעָה בְּשִׁכְחַת הָעֵינָק מִן הַנֶּדֶר וְכוּ' כִּי מַעַת שֶׁנֶּדֶר וְחַיִּיב עֲצֻמוֹ בְּנֶדֶר, הוֹזַהַר לְשׁוֹם עַל לֵב שֶׁלֹּא יִפְשַׁע וְלֹא יִשְׁכַּח, כִּי הֵנָּה הוּא יוֹדֵעַ כִּי הַשְׁכָּחָה מִצְוִיָּה בְּלִבּוֹת בְּנֵי אָדָם לְשִׁכּוּחַ דְּבָרֵיהֶם אִם לֹא יִשְׁמְרוּ אוֹתָם בְּלִבָּד, וְכִמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קְהֵלֶת ה-ה) "אֵל תֵּתֵן אֶת פִּיךָ לְחַטִּיא אֶת בִּשְׂרָךְ וְאֵל תֵּאֱמַר לִפְנֵי הַמֶּלֶאךֶה כִּי שִׁגְגָה הִיא לְמַה יִּקְצוֹף הָאֱלוֹקִים עַל קוֹלְךָ" וְגו' פִּירוּשׁ: אֵעִפ"י שֶׁאַתָּה שׁוֹגֵג בְּסוֹף בְּבִיטוֹל הַנֶּדֶר, לֹא תַחֲשַׁב לָךְ שִׁגְגָה, כִּי הֵנָּה פְּשַׁעַת, בְּאִשֶּׁר לֹא שִׁמְרַת הַנֶּדֶר עַל לִבְךָ לְבַלְתִּי תִשְׁכַּחנִי."

אמרו חז"ל בגמרא (בשבת לג:) בעוון נדרים מתה אשתו של אדם ובעוון נדרים בנים מתים כשהם קטנים שנאמר (קהלת ה) "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך".

יש מי שמצא רמז לכך בפסוק: "מלאתך ודמעך לא תאחר בכור בניך תתן לי" (שמות כב-כח) "מלאתך" - נדר שהנך נודר בשעת שמחה. "ודמעך" - נדר שאתה נודר בעת צרה ח"ו... "לא תאחר לשלמו" שאם תאחר ח"ו, אזי "בכור בניך תתן לי" - כמו שאמרו "בעוון נדרים" וכו'.

ואמרו חז"ל (בתנחומא) אמר להם הקב"ה לישראל הוּו זְהִירִין בְּנִדְרִים וְאֵל תִּפְרָצוּ בְהֵן שְׁכַל הַפִּירֹץ בְּהֵן סוֹפוֹ לְמַעוֹל בְּשִׁבוּעוֹת וְהַמּוֹעֵל בְּשִׁבוּעוֹת כּוֹפֵר בּוּ בְהַקְב"ה וְאֵין לוֹ מַחִילָה בְּעוֹלָם...

המשנה במסכת אבות (פרק ה-יז) מונה ארבע מדות בנותני צדקה ואחד מהם: הרוצה לא לתת ושלא יתנו אחרים - רשע. שאל הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל **מלובלין**: אם הוא רשע שלא נותן ואינו רוצה שאחרים יתנו, מדוע מנה אותו התנא כאחת מארבע מדות בנותני צדקה? הרי באדם זה אין כל צד של נתינה?

הוא מותיב והוא מפרק: אדם כזה שמודיע לנו מראש ש"הוא לא יתן ולא יתנו אחרים" ואין לצפות ממנו לכל סיוע, זה עצמו צדקה וחסד. שכן עדיף כך מאשר להבטיח שיתן או שיתנו אחרים ולטפח אשליות ותקוות שוא ולבסוף מתברר שאינו עומד בדיבורו ואינו מתכוון לתת.

עד כמה יש להקפיד על קיום הנדר, ועד כמה חמור עונש המאחר מלקיימו, ניתן ללמוד מדברי חז"ל במדרש (תנחומא - וישלח) מהם עולה שהצרות שאירעו ליעקב עם עשו ושרו, רחל ודינה וכו' קשורים בתשלום נדרו.

וכך מובא במדרש: אמר רבי ינאי, הנודר ואינו משלם פנקסו מתבקרת לפני הקב"ה ואומר היכן פלוני בן פלוני שנדר נדר ביום פלוני. בא וראה, כשהלך יעקב לארם נהריים מה כתוב שם? "וידר יעקב נדר לאמר..." השיבו [הקב"ה] על כל דבר ודבר, הלך ונתעשר ובא וישב לו ולא שילם את נדרו. הביא עליו עשיו וביקש להורגו, נטל ממנו כל אותו דורון עזים מאתים. לא הרגיש, הביא עליו מלאך ורפש עמו ולא הרגו, שנאמר "ויוותר יעקב לבדו... כיון שלא הרגיש באת עליו צרת דינה וכו', כיון שלא הרגיש באת עליו צרת רחל וכו'.

אמר הקב"ה: עד מתי יהא הצדיק הזה לוקה ואינו מרגיש באיזה חטא לוקה. הריני מודיעו... לא הגיעוך הצרות האלו אלא על שאחרת את נדרך, אם אתה מבקש שלא יגיעך עוד צרה "קום עלה בית אל ועשה שם מזבח" לאותו מקום שנדרת לי שם נדר "אנכי וכו' אשר משחת שם מצבה אשר נדרת לי שם נדר".

"אין מנוס מלקיים הנדר"...

פעם הגיע יהודי עשיר וקמצן אל הצדיק רבי שלום מקאמינקא זצ"ל והתאונן בפניו שהיות ואשתו ממורת את חייו, לכן מבקש שהרבי יקללנה ותמות...

אמר לו רבי שלום: הרי יש איסור לקלל יהודי והוא לאו שבתורה, אך בכל זאת יש לי עצה עבורך. הנה אמרו חז"ל בעוון נדרים מתה אשתו של אדם, וכאן בעיר נצרכים למקוה, על כן נדור נא שהנך נותן סכום כסף גדול עבור בניית מקוה, והרי לא תאבה לשלם, ומכיון שאינך מקיים נדרך, ממילא תתמלא משאלתך...

עברה תקופה והלה בא שוב לרבי שלום והתאונן כי בנתיים אין רואים תוצאות... אמר לו רבי שלום, הרי כתוב בעוון נדרים מתה אשתו, וא"כ צריכה להיות בנדר "אשתו", ואילו אתה אין מתנהג עמה כפי שראוי להתנהג עם "אשתו", אלא מתקוטט עמה, ואולם אם תחיה עמה בטוב יוכל להתמלא משאלתך.

חזר הלה לביתו והתחיל לכבד את אשתו. האשה מאוד התפלאה מה אירע לבעלה, מה יום מיומים! אך מכיון שראתה שהוא נהיה אדם חדש התחילה לכבדו כיאה וכיאות, וכך נוצרה ביניהם אהבה ואחוה ושלוש רעות.

ויהי היום ולפתע חלתה האשה ונפלה למשכב. נסע בעלה שוב לרבי שלום והתאונן כי עתה כבר חי עמה בטוב ובנעימים, והנה מאיימת המחלה להמיתה, לכן מבקש שהרב יתפלל שתחיה.

נענה רבי שלום ואמר לו: הרי הבטחת ונדרת לתת סכום גדול לבניית המקוה, וא"כ אין לך מנוס כי אם לקיים את מה שנדרת... אם ברצונך שלא תמות אשתך, ואכן הוכרח הלה להביא את כל הסכום שנדר לבניית המקוה והאשה הבריאה וחזרה לאיתנה.

בעל הדברי חיים מצאנז התפעל מאוד ממעשה זה היאך הצליח רבי שלום להשיג שני דברים גדולים בעצה אחת גם להשכין שלום בבית וגם להוציא מעשיר קמצן סכום גדול לבניית המקוה.

חשוקי חמד

על מה החפזון...

הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל - הרב מפוניבז' בעת משאו בכנסיה הגדולה השלישית אמר בתוך דבריו: "אנו מקבלים פה החלטות מעשיות... ובכן, דעו נא רבותי שכל החלטה היא בבחינת "נדר לדבר מצוה"..."

והוסיף הרב מפוניבז': וכבר היה מעשה ברבינו החפץ חיים שנוכח באסיפת הרבנים בעיר ביאליסטוק, ונתקבלו שמה החלטות לפעול לחיזוק התורה והדת, וראה אחר כך שהחפץ חיים נחפז מאד לדרכו.

שאל מאן דהו את הח"ח: לחפזון מה זה עושה? השיב לו הח"ח: הלא נדרנו עכשיו נדרים, ואני מבקש לשלם את נדרי תיכף ומיד, בל תאחר... וכן אנחנו..."

הרב מפוניבז'

"מוצא שפתיך תשמור"

הגראי"ל שטיינמן שליט"א זהיר שלא להוציא מפיו "אעשה דבר פלוני" בלשון החלטה גמורה, אלא תמיד מתבטא בנוסח "אולי" "אפשר" וכדומה, כדי שלא יכשל בחשש נדר או שקר.

בער"ח אלול תשע"א הגיע הרב שטיינמן לישיבת "אורחות תורה" כדי לשאת שיחת חיזוק לרגל "פתיחת הזמן" החדש. היה זה לאחר נסיעה ממושכת מכרמיאל, שם נשא שיחה בישיבת "רינה של תורה". הוא היה כה עייף ותשוש מהנסיעה הממושכת, עד שאמר לאחד הבחורים: "יש לי פטור של 'הבא מן הדרך' שפטור מן התפלה, ועל כן אני פטור גם מדרשה שרציית לומר, ואומר בפעם אחרת".

והנה לאחר תפלת מעריב עלה הרב שטיינמן לומר כמה מלים, ומיהר מאוד להתחיל דרשה קצרה ממש, בשארית כוחותיו. וכל כך למה? משום שלפני מעריב יצא מפיו שיתן דרשה בפעם אחרת, ושמא לא יקיים דבריו, לכן מיהר והזדרז לקיים את הדבר [וכל כך מיהר עד שהתחיל לשאת את דבריו עוד לפני שהביאו לו את הרמקול].

רבי אהרן לייב

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

"אוטו אברהם אבינו"

אולמי 'גוטניק', רחוב בית-הדפוס ירושלים.

השעה: לאחר הצות ליל.

החתונה של קרוב המשפחה הסתיימה. אני, בני ובתי המתנו לאיזה אוטובוס שיקח אותנו לכיוון 'רמות' - שכונת מגורנו.

יבוא אוטובוס/לא יבוא? מכירים את פרפורי-הבטן האופייניים?...

לפתע עוצר מיני-ואן חדש, במרחק לא רב מאתנו. הבנתי שאיזה מכר, או קרוב משפחה - שאולי אף הוא השתתף בחתונה - רוצה להציע לנו "טרמפ". שלחתי את הברכה לבדוק במה דברים אמורים, אך עוד לפני שהוא הגיע לרכב יצא ממנו הנהג וצעד לכיווני ושאל צריך "טרמפ"? השבתי בחיוב והוא בחייד: 'בוא! תיכנס!'

'לאן?' - 'לרמות.'

'אני נוסע לכיוון בר-אילן אבל קודם אוריד אותם ברחוב פישל.'

"אותם" היו זוג מבוגר שישב ברכב. כמובן הבעתי את הסכמתי. הרי מצומת סנהדריה בבר-אילן, הרבה יותר קל להגיע לרמות. יש שם כביש ראשי עמוס בקווי אוטובוס ואופציות נסיעה, בעוד ברחוב בית-הדפוס המרוחק אני די "תקוע"!

* * *

'אתה יודע מי זה הנהג?' שאל אותי המבוגר שישב ברכב. הבנתי שהוא אביו של הנהג, אך לא הבנתי מדוע הוא סבור שאני מכיר את בנו. התבוננתי בו ובנהג, ולא הייתה לי תשובה. לא הצלחתי להיזכר שאני מכיר, או שראיתי פעם את האיש הזה.

'שמעת עליו הרבה?' קבע המבוגר 'קוראים לו... קוראים לו: אברהם אבינו - איש החסד!'

- 'עכשיו אני מבין מדוע יש לו ארבעה פתחים ברכב, כמו אוהל-אברהם' השבתי בבדיחותא.

הבת-הנכדה, תינוקת קטנה שישבה במושב מיוחד בכיסא שלפני, התחילה לבכות. קולו של הנהג גבר על קולה הדק. פנה לאביו ושאל: 'בחתונה של מי השתתפתם?'

- 'ברוך השם. בחתונה של הנכדה שלי.'

הופה. "בחתונה של הנכדה שלי" משמע המבוגר איננו אביו

של הנהג. אז מיהו כן? אהה! טרמפיסט בדיוק כמוני...

הנהג התלהב מהמידע החדש: 'מזל-טוב! מזל-טוב! תזכו להרבה 'אידישע נחת'! אה! זו פעם ראשונה שאני זוכה לקחת באוטו סבא של חתן-כלה, מי יודע אולי תהיה לי פעם הזכות לקחת את החתן-כלה עצמם!'

'מה אתה עושה באזור?' התעניין המבוגר אצל הנהג.

- 'אה, יש לנו מנהג כזה. אני ואשתי יוצאים כל לילה לטיול באזור. אוספים אנשים הביתה.'

"אהה" - הנהג המבוגר. 'אז יש לי רעיון בשבילך!' הוא הציע לנהג להתפלל על צרכיו ברכב שלו דווקא, מכיוון שזה המקום בו הוא גומל חסד עם הבריות ומסוגל שיתקבלו תפילותיו.

* * *

הגענו לרחוב בר-אילן.

הזוג המבוגר ביקש לרדת, אך הוא הציע להביא אותם הביתה ממש. הם טענו שבכלל אין להם בעיה ללכת כמה דקות ברגל, אך הוא התעקש שבכלל אין לו בעיה להיכנס לסמטאות.

הגו בני הזוג רעיון מבריק: 'מדוע שהטרמפיסטים הנוספים יסבלו בגללנו? תוריד אותנו פה! אך הנהג היה יותר מתוחכם מהם: 'בדיוק מהסיבה הזו הודעתי להם עוד לפני שעלו, שאני נוסע דרך רחוב פישל!'

הם ירדו בפתח ביתם.

הגענו לצומת סנהדריה. התכווננו לרדת, אך לא היינו לגמרי מופתעים כאשר הרכב המשיך לדחור בנסיעה בכביש רמות. ירדנו בפתח ביתנו. ספיישל מדלת לדלת. והכל עם רוחב-לב, חיוך ותחושה שאנחנו בעצם עושים לו טובה...

לפני פרידה לא יכולתי להתאפק ושאלתי: 'מה גורם לאדם להתעסק עם כאלו מעשי-חסד באמצע הלילה? שמא נדרתם פעם איזה נדר? ואולי סגולה מיוחדת בדבר?'

הוא הרחרח כמה שניות והפטיר 'תראה, זה סיפור ארוך. אבל בקצרה אני יכול לומר שלא הייתה לי פרנסה. אמרו לי שגמילות חסדים מסוגלת לפרנסה אז קיבלתי על עצמי את המצווה הזו.'

'וכן. זה עזר לפרנסה!'

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

כי תצא

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

כי תצא - אלול

קצובים לו מראש השנה - מעולם לא הפסיד אדם ולא הרוויח וזמן הרווחים הוא כעת בחודש אלול ימי ההכנה לקראת ראש השנה	א
איש לרעהו - כמה רמזים בפרשתן בעניני בין אדם לחברו.	ז
והיה מחנך קדוש - השראת השכינה תלויה במידת שמירת הקדושה	ט
התעתדו למלחמה גדולה - אופני מלחמת היצר הרמזים בפרשה זו	יא
נידון על שם סופו - מידה טובה מרובה המתחיל ללכת בדרכים טובים נחשב כמי שהגיע לתכלית הטוב	יג
התנערי מעפר קומי - חשיבות הקם ומתרומם מפילתו מבלי להתייאש כלל	יד
כל העוסק בתורה זוכה - שכרם של עמלי תורה.	טו

כי תצא - אלול

ש'כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה' (ביצה טז.), ואי אפשר לאדם לקחת לעצמו מאומה יותר ממה שנקצב לו (ואדרבה, מסוכן הוא להפסיד אם יקח לעצמו שלא בצדק), שהרי כל מזונותיו של אדם קצובים לו ואי אפשר שירבה לעצמו או שאחר יקח לו או ימעיט ממנו, אלא כל הנכתב בספרו בראש השנה יעלה ויבוא ויתקיים בידו...⁸.

קצובים לו מראש השנה - מעולם לא הפסיד אדם ולא הרוויח וזמן הרווחים הוא כעת בחודש אלול ימי ההכנה לקראת ראש השנה

בפרשתן (כה יג-יד) לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה, לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה. וברש"י, לא יהיה לך - אם עשית כן, לא יהיה לך כלום. כאן למדנו עיקר גדול ויסוד מוצק בהאי כללא

א. בעירו של רבינו יחיאל מפארי"ש (מגדולי הראשונים) דרו שני צורפי זהב, שם האחד ר' יעקב אבודרהם ושם השני ר' נפתלי עזריה, באחת השנים בערב ראש השנה החליטו השנים בעצה אחת לצום ולהתענות בליל ראש השנה ולבקש מהקב"ה שיגלה להם את סכום הכסף שנגזר עליהם להרוויח בשנה ההיא, וכן עשו. ואכן, לרבי יעקב גילו בחלום שבמשך השנה הקרובה ירוויח מאתיים זהובים, ואילו לרבי נפתלי נתגלה שירוויח רק מאה וחמישים זהובים. מרוב התרגשות שנתקבלה בקשתם עלו אל מעון רבם רבי יחיאל מפארי"ש וסיפרו לו על דבר החלום, והוא הציע להם להעלות ע"ג הכתב בפנקס מיוחד מידי יום ביומו את הרווחים שירוויחו, כדי שיוכלו לבדוק בסוף שנה אם חלום אמת חלמו אם לאו.

באמצע השנה הגיעו השנים אל רבי יחיאל כדי שידין להם דין תורה, ומעשה שהיה כך היה, לפני זמן מה השקיעו שניהם יחדיו מעות בעסק' וכבר הרוויחו סכום נאה מעסק זה, אלא שכעת נתעורר ויכוח ביניהם, ר' יעקב טען ששניהם השקיעו בעסק סכום כסף שווה בשווה וממילא גם הרווח מתחלק שווה בשווה, ואילו ר' נפתלי הכחיש וטען כנגדו, שהוא השקיע שני שלישי מן הכסף לעומת ר' יעקב שלא השקיע אלא שלישי מן הסכום, וממילא גם ברווחים יבוא בחלקו שני שלישי רווח ולא רק מחצה, וכיון שלא היה להם שטר הסכם חתום על כן לא יכלו לברר הצדק עם מי. הרב שמע את שני הצדדים וגם שמע שלא ערכו ביניהם הסכם בכתב, על כן שאלם מי ה'מוחזק' במעות, השיבו השנים שהכסף נמצא בידו של ר' יעקב, או אז פנה אל ר' נפתלי ושאלו אולי יש לו עדים שהצדק עמו, אך הוא השיב שכל ההסכם נעשה בע"פ ובלא עדים, ואין לו כל דרך להוכיח את צדקת דרכו, לפיכך פסק רבי יחיאל שאי אפשר להוציא את הכסף מידי ר' יעקב שהרי 'המוציא מחבירו עליו הראיה' (ב"ק מו:), אך מ"מ על ר' יעקב להשבע שהצדק עמו ואז יוכל ליהנות ממחצית הרווחים, אולם ר' יעקב זה ירא היה להישבע על כך ב'שם שמים', מכיוון שכן, פסק הרב דעל ר' יעקב לשלם לר' נפתלי כתביעתו, שכל מי שאינו רוצה להישבע עליו לשלם. והנה, **הפרש שבין מחצית הרווחים לשני שלישי הרווח עלה יחדיו לסך עשרה זהובים וסכום זה נתן ר' יעקב לר' נפתלי.**

ויהי באחרית שנה - בערב ראש השנה בבוקר עלו שני השותפים אל ביתו של רבי יחיאל מפארי"ש, וכל אחד הראה את פנקסו עם חשבון ההכנסות שהרוויח בזאת השנה, וכאשר עשו את החשבון מצאו שר' יעקב אבודרהם הרוויח במשך השנה קפ"ט (189) זהובים - והם אחד עשר זהובים פחותים ממה שנקצב לו, ואילו ר' נפתלי הרוויח קס"א (161) זהובים - אחד עשר זהובים יתירים על קצבתו...

כראות רבי יחיאל כי כך הם פני הדברים, פנה אל ר' נפתלי ואמר לו - הלא בראשית השנה חלמת שאתה תרוויח רק ק"נ (150) זהובים ואילו חברך ירוויח מאתיים, ועתה מצאת כי אתה העדפת אחד עשר זהובים וחברך ר' יעקב החסיר אותם, הרי לך להדיא, שבאותו דין תורה שהיה ביניכם באמצע השנה צדקו דברי ר' יעקב, ואתה קבלת ממנו עשרה זהובים שלא כדין. איעצך, מהר קח את מלא הסכום ותתנהו לר' יעקב, אך ר' נפתלי לא הסכים לכך בטענתו ש'דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין', והא ראייה - שהרי הרווחתי בזו השנה אחד עשר זהובים יתר על מה שנאמר בחלום וגם ר' יעקב חסר 'אחד עשר' מתוך הקצוב לו בחלום, ואם היו דברי החלום אמת היה הפרש בינינו רק עשרה זהובים. הפריך רבי יחיאל את טענתו, וכה אמר, הרי בעת שדנתי אתכם נתחייב ר' יעקב לשלם זהוב אחד לספרא דדיינא כיון שיצא חייב בדין - גם זהוב זה עליך לקבל ע"ע, כי ע"פ האמת עליך היה לשלם על כך, (ולכן יש

באר הפרשה - כי תצא - אלול

ב

והזמן גרמא, כי עומדים אנו באלו הימים בימי ההכנה לקראת יום הדין הגדול - יום בו תחתוך קצבה לכל בריוותך, ותחת היגיעה והעבודה הקשה על הפרנסה

- 'על המחיה ועל הכלכלה' במשך ימות השנה שכאמור ממילא איננה מועלת במאומה, עדיף להזיע ולהתייגע בזה החודש ב'ספר תהלים' ובתפילות, ובוה יקצור

הבדל של י"א זו ברווחים), אך ר' נפתלי לא אבה להודות על האמת, ועמד בטענתו הראשונה שהוא השקיע שני שליש מן הממון לכן כספו בא אליו כדין ומשפט, שמע הרב וקיבל, כי אכן אי אפשר מחמת טענות אלו להוציא כסף מצד הדין, ופטרם לשלום...

באותו היום רבו הקונים בחנותו של ר' יעקב עד שבבואו לסגור את החנות בחצות היום חישב את רווחיו של אותו היום, ומצא בהם י"א זהובים, ונמצא שהגיעו רווחי אותה השנה למאתים זהובים - כפי שחזה בחלומו בראשית השנה, ואילו עמיתו ר' נפתלי יצא לשוק ובא לחנות ריקנית - גם במשך כל היום לא דרכה כף רגל בחנותו, ולא עוד אלא שביציאתו מן החנות נתקל בדרכו, ובנפילתו גרר בבגדו שלחן מלא בכלי זכוכית יקרים שהעמיד אחד הרוכלים הנכריים בשוק, ויחר אף הרוכל ותבעו תשלומי נזקו, אך ר' נפתלי הצטדק בטענת אונס, ופרצה מריבה ביניהם, אשר במהרה באה לידי מכות נמרצות והגוי הכהו עד זוב דם, ואף העמידו מיד למשפט לפני שופט העיר... הלה ששונא ישראל פסק לאחר שעות ארוכות שעל ר' נפתלי לשלם את מלא הסכום, וראה זה פלא - כי סכום ההפסד שנתחייב לשלם לנכרי היה בסך י"א זהובים, וחזר לביתו כשהוא חבול ומוכה בגופו ובנפשו כשכמעט קידש עליו היום.

כאשר הגיע למחוז חפצו פנה תיכף אל ביתו של המרא דאתרא, וסיפר לו דברים כהויתן, וביקש סליחה ומחילה מכבוד הרב, נענה הרב והשיב, שכלל לא היה לו עמו כל דין ודברים, אלא עליו לפייס את שותפו ר' יעקב קודם ראש השנה, וכן עשה, ולמחרת בעת ה'דרשה קודם התקיעות' סיפר רבי יחיאל מעשה זה לפני בני הקהילה... ללמדך דעת, כי אין אדם מרוויח ומפסיד אפילו שווה פרוטה בשונה מהנכתב ונקצב בספרים הנפתחים בשמים ממעל בזה היום' דא ראש השנה (רבי יוסף משאש, 'מעייני המועד').

וכן כתב בספר 'עמוד העבודה' להרה"ק רבי ברוך מקאסוב זי"ע (דרוש הביטחון ט-ג), כללא דמילתא, מיום בריאת העולם לא הפסיד אדם אף פרוטה אחת ולא הרוויח פרוטה אחת. ואף שבעין גשמית נראה שהפסיד ממון, באמת לא יצוייר שום הפסד אצל שום אדם. והנה אמרו חז"ל (ביצה טז.) כל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה ועד ר"ה, אמור מעתה, אם יצוייר שיכול האדם להוסיף על ידי יגיעתו אפילו 'פרוטה אחת' יותר מקצבתו א"כ מהו לשון 'קצובין' שבתלמוד. וכן כל הבריות שבעולם - אף אם יתאמצו בכל כוחם לפחות מקצבותיו, לא יוכלו לפחות ממנו, שאם יצוייר שיוכלו לפחות א"כ מהו לשון 'קצובין'. והנה כל הבריות יביעון בפייהם שמאמינים בתורה שבע"פ, ומדוע לא יאמינו במילת 'קצובין' הנאמר בתלמוד... וגם אי אפשר לאיש להוסיף לרעהו על קצבתו, כי הכל קצוב לאדם מן שמיא, ואם יזיקנו או יפסידנו אדם כשלא נגזר עליו חסרון ממון ישלימו לו זאת מן השמים, וכן אם ירבה בהשתדלות לא יועיל לו מאומה כי מה שירוויח כאן יפסיד במקום אחר, נמצא שלא הפסידו זה את זה ולא גזלו זה מזה.

ב. נהגו ישראל עם קדושים להרבות באמירת תהלים המסוגלים ביותר באלו הימים. וכבר אמר הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש זי"ע (למשמשו כאשר שלחו לקנות עבורו ספר תהלים) דער סאזאן פון חודש אלול איז דער תהלים (ה'עונה' של חודש אלול הוא ספר תהלים).

כתב הגה"ק רבי חיים פאלאג'י זי"ע (הובא ביאבות הראש' מבנו של הגר"ח פאלאג'י, חלק נפש יתירה אות קפג) שג' זמנים מסוגלים ללמוד בספר תהלים - ואלו הם, בשבת קודש, ובימים טובים, בראשי חדשים, ולמעלה מהם בימי חודש אלול. והוא היה נותן בהם סימנים, כי פתח בפרק ראשון באשרי שהוא ר"ת אלול שבת ראש חודש יום טוב, ולכן אמרו בגמרא (ברכות י.) 'כל פרשה שהייתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי'.

המהר"ם שפירא מלובלין זצוק"ל שלח פעם בחודש אלול מכתב אל הרה"ג ר' דוד הלחמי זצ"ל (שהיה הגבאי בישיבת חכמי לובלין), שיוורה לכל בני הישיבה, שמלבד עשרת פרקי תהלים שאומרים בחודש אלול בכל יום כמובא בפוסקים, יוסיפו לומר בכל יום ויום בחודש אלול את פרק קי"ט אשר כולו בקשות על רוחניות, תורה וקרבת ה', וזהו כוונת הזמן של חודש אלול להתקרב אל ה', ועלינו להשתדל לומר לכל הפחות פעם אחת בשבוע פרק זה.

וכן נמי תקנו לומר בכל יום את המזמור 'לדוד ה' אורי וישעי', וכתב ב'סידור האר"י' - סידור ר' שבת' (סדר כוונת ר"ח אלול) וז"ל. כל האומר מזמור כ"ז 'לדוד ה' אורי וישעי וכו' מר"ח אלול עד אחר שמחת תורה ערב ובוקר דבר יום

באר הפרשה - כי תצא - אלול

ג

בידי בורא עולם להפוך את החולה - לבריא אולם, את העני המרוד - לעשיר מופלג, את הבן ה'יורד' (נושר ל"ע) - לצדיק וחסיד, את ה'תם שאינו יודע לשאול' - לחכם ופיקח, את הראש המתקשה בלימודיו - לראש פתוח המבין ומשכיל את כל הנלמד, את הממתין לזיווגו - לבעל משפחה, את הממתין לזש"ק - להיות אב ואם. אין נדרש מהאדם אלא לפתוח פיו בתפילה הבאה מעמקי הלב וימלאו כל משאלות לבבו.¹

ומפורש כתב ה'גר"א' (אדרת אליהו פר' כי תשא, פל"ג ז) שמה שנאמר בפר' עקב (ט כה) 'ואתנפל לפני ה' ארבעים יום' שפסוק זה מדבר מארבעים יום האחרונים שבין ר"ח אלול ליוהכ"פ שבמ' יום אחרונים לא עשה

'רווחים' נאים וגדולים למשך כל השנה הבעל"מ, ולא רק ב'פרנסה' הדברים אמורים, אלא בכל ענין וענין, פי כמה וכמה יפעל האדם אשר ישקיע כל מרצו כוחו ואונו בתפילות כראוי בימים אלו ויחסוך מעצמו טירחות ויגיעות יתירות במשך כל השנה הבעל"מ.

ואכן, מתנה טובה ניתן לנו מן השמים - והם ימי אלול שבו אנו עומדים, ימי אהבה אחווה ורעות, ובהם ניתן ביד כל יחיד ויחיד מישראל לקנות ולברור לעצמו 'מנה יפה' - שנה טובה ומתוקה במלוא חפניים, וכלשון הפסוק (תהלים פא יא) 'הרחב פיך ואמלאהו', יעזוב כל איש את 'השנותיו' הקמנות, ויגש לקראת השנה הבאה בהשנות גדולות ורחבות. שהרי אין מעצור כביכול

ביומו אזי הוא מובטח שמוציא שנותיו בטוב, ויערב לו ואפילו גזירה רעה כתובה על האדם מן השמים יכול לבטל, ומעביר מעליו כל המקטרגים ושטנים ומארי תריסין ומבטל מעליו כל גזירות קשות ורעות ויוצא בדימוס זכאין בדין, ועיי"ז יכניע כל המקטרגים. כי מר"ח נפתחו י"ג מקורות מיי"ג מכילין דרחמי והם מתגלין ומאירין למטה... ועיי אמירה זו אנו פועלין ומבטלין מעלינו הבי"ד של מעלה ומארי תריסין ומקטריגין - שאין להם רשות לקרב כלל לדון אותנו, אלא 'מלפניך' משפטינו יצא ואז יוצאין אנחנו זכאין בדין.

ובכמה קהילות נהגו לומר בכל יום בחודש אלול את פרק קמ"ג לפי שכתוב שם 'אל תבא במשפט את עבדך', וכמו כן יש אומרים פרק נ"א שהוא 'מזמור התשובה' (כלשונו של רבינו יונה בספר שערי תשובה שער הראשון אות ג). ובכלל, יש קהילות הנוהגים לומר כל ספר התהלים בכל שבת קודש מימי אלול, ונהרא נהרא ופשטיה, זה הכלל חלילה לו לאדם לבטל את הזמן בשינה ותרדימה, אדרבה, יקום נא, ויזעק אל ה' אלוקיו - כל חד וחד לפני מנהגו וירווח לו.

בדרך צחות ביארו את דברי חז"ל (שבת נג.) 'חמרא אפילו בתקופת תמוז קרירא ליה'. ולכאורה צריך ביאור, הרי שלהי דקייטא קשה מקייטא (יומא כט.) פירוש, שהחום בחודש אלול - בסופו של קיץ קשה מאמצע הקיץ, ואם כן היה לומר חידוש גדול יותר - שלחמור קר אפילו באלול, אלא י"ל. כי אכן אפילו החמור איננו קר בימי אלול...

ג. וכבר אמרו שלכן איננו רואים כהיום את 'פחד הדין' שורר בקרב בני ישראל בימים הנוראים, כי אבדה האמונה ואיננו מאמינים די הצורך בכוחה של תפילה, שבידי כל איש ואיש לבטל כל מיני גזרות ולקרוע גזר דינו ע"י התפילה, על כן מתייאשים מעיקרא, וממילא מסירים מעל עצמם כל פחד... אך אם אתה לו שמענו, יאמינו כראוי בכוחה של תפילה, ויסור מהם ייאוש ופחד שווא, וממילא ראו נראה את הפחד ולאידך את התקווה אשר הם תולים בתפילתם שעל ידה יהפכו כל רע לטוב וכל מר למתוק.

וכן איתא במדרש (פר' שופטים ה ב) 'לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם' (משלי ו ו), כי אין אורך ימיה של 'נמלה' יותר משהיה חדישים, ואין מאכלה בהם יותר מחיטה ומחצה, ואעפ"כ היא אוגרת וכונסת הרבה הרבה תבואה, ולמה היא עושה כן, שאמרה שמא יגזור עלי הקב"ה חיים ויהיה מוכן לאכול, אמר ר"ש בן יוחאי מעשה היה ומצאו בבור שלה שלש מאות כור מה שמכנסת מן הקיץ לחורף. היינו אף שיודעת שאינה חי' כל כך, עכ"ז מאמינה באמונה שלימה בהשי"ת שמא יגזור עלי חיים למעלה מכל סיכוי ודרך הטבע, כי לא יפלא מה' דבר. אף אנו נאמר, אתה בן אדם מה לך נרדם - הנמלה מתייגעת ביגיעה עצומה בעד 'שמא יגזור עליה הקב"ה חיים' ואתה לא תשכיל להתייגע בעד וודאי יגזור עליך הקב"ה חיים וברכה וכל מיני ישועות - אם אך תבקש ממנו (ויאמין לכה"פ כאמונתה של נמלה זו שהקב"ה יושיענו למעלה ומחוץ לדרכי הטבע).

ד. כה אמר הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע שהרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע אמר שאינו חפץ להסתלק מן העולם, כי ב'עולם הבא' אין אלול, ואיזה פנים יש להם לחיים מבלי חודש אלול (שרפי קודש, ב"ב).

ה. מאמר נורא היה שגור בפי הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל בכוחה הגדול של תפילה, כי הנה מצינו שחז"ל

באר הפרשה - כי תצא - אלול

ד

אלא התנפל עליהם, וע"כ נתקנו אלו המ' יום לתחנונים - וביוה"כ נתרצה השי"ת להם.

עוד כתב ה'שער המלך' (שער א פ"א, ע"ע ערבי נחל אמור דרוש ב) שהנה נפסק (ח"מ סימן טז א) 'זמן בית דין ל' יום', והיינו שנותנים לנתבע ל' יום לפני שידונו הדיינים בדינו - ויכין בינתיים עדים לטובתו, ובכוא יום הל' אף אם לא הביאם גומרים את דינו. כיו"כ ניתנו לנו ל' ימי אלול בטרם 'מלך במשפט יעמיד ארץ' בו כל באי עולם יעברו לפני המקום כבני מרון. וחסד עשה עמנו ה' - שהוא 'מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל' (תהילים קמו יט), שהודיענו ברחמיו בתחילת החודש על 'משפטיו' כדי שיהא בדינו להכין עצמינו כראוי לדין הגדול, ואז נצא זכאים בדין, ו'לא עשה כן לכל גוי, ומשפטים בל ידעום' (שם ב).

הבט וראה בגדולת ימים אלו בדברי ה'שער המלך' (שער א פ"ה) המבאר עפ"י מה שאמרו חז"ל (ברכות ס). שב'ארבעים ימי יצירת הולד' יתפלל שיהא הוולד זכר ובידו להפוך (בתפילתו) את הולד מנקבה לזכר, כך הם ארבעים יום שמתחילת אלול עד לאחר יום הכיפורים, כי הם ימי 'יצירת הולד' של השנה הבעל"ט. וביד האדם לבקש רחמים ותחנונים מלפני המקום שיתהפך כביכול מנוקבא - בחינת דין, לדוכרא שהוא כולו השפעת רחמים.

(ברכות לא.) למדו כמה וכמה הלכות ב'הלכות תפילה' מתפילתה של חנה, ולכשנתבונן נראה כי חנה ניגשה לתפילתה בכל העוז והתעצמות, כי היא הייתה אשה עקרה שאינה בת בנים, ובבואה לבקש על הבן, החלה לבקש שיהא בנה הנולד לה 'שקול כמשה ואהרן', ומן הנראה היה לנו לומר על כך, וכי כן היא הדרך הראויה - דייך אם תוושעי בבן, מנין העוז לבקש 'כמשה ואהרן', ואינו דומה אלא לעני מרוד המתדפק על דלתי בית העשיר הגדול ומבקש ממנו 'נדבת ידו' כמה מליוני דולר... אלא כאן למדנו פרק נכבד ב'הלכות תפילה' כי אכן, כך היא דרכה של תפילה - ביד המתפלל להפוך ע"י את מצבו מבירא עמיקתא עמיקתא לאיגרא רמא רמא. אף לדידן ייאמר, אל תאמר, עברה עלי שנה בה היה מצב פרנסתי קשה, וכיו"כ בבריאות, בנחת וכו' כיצד אבוא עתה לבקש בהשגות גדולות - דיי אם ישתנה מצבי לטוב, לא כן, אלא יגש בתפילתו לקראת שנה טובה ומתוקה, שנה של מהפיכות לטובה וברכה, אם אך יפתח פיו בתפילה כראוי יגיע לידי כך.

ו. בספר 'חסד לאברהם' (ראדאמסק) הביא רמז לכך, כי התיבות ל'מתי א'עתיך ל'ך ו'לעבדיך (שמות ח ה) עולה ר"ת 'אלול' - כי זה הוא עיקר הזמן להעתיך ולהתפלל על עצמו ועל הרבים.

וכן איתא ב'שפת אמת' (בפרשתן, תר"מ הדיבור הב') וז"ל, בפסוק (כג י-טו) 'כי תצא מחנה... ונשמרת מכל דבר רע... כי ה' אלוקיך מתהלך... רמז לימים הללו קודם ר"ה שהוא יום מלחמה כידוע, ולכן יום תרועה כמ"ש במלחמה 'והרעותם בחצוצרות ונזכרתם' כמ"ש בזוהר, לכן יש חודש אלול מקודם להיות נשמר לזכות לסיוע משמים כמ"ש ה' אלוקיך מתהלך - 'להצילך ו'לתת א'ויבך ל'פניך ר"ת אלול... שבוודאי בני"י צריכין עזר משמים, רק כפי הקרבות אליו ית' כמו כן עוזר לנו השי"ת, וצריכין רק הכנה לקבל השראת שכינתו ית'. וכמו שבני"י מכינים עצמם בימים הללו לשוב אליו ית'. כן הבורא ית' מגלה הארות הקדושה בלבות בני"י בימים הללו. ז"ש ואני תפילתי לך ה' עת רצון, כי בני"י מכוונים ויודעים להתעורר בתפלה בימים אלו. שגם בשמים מתעורר שערי רחמים כי אני ה' הוא שמי ו'כבודי ל'אחר ל'א א'תן (ישעיה מב ח) - ר"ת אלול - כי מסירין בימים אלו הסתרות הקליפות וסט"א ויש התגלות הקדושה כנ"ל.

וכך כתב ב'עבודת פנים' (מכתב עד) ב"ה קודם ר"ה תש"י, אכתוב לך מה שעלה ברעיוני אתמול בהשיבה שלנו, כי אלול ר"ת 'ליגמר א'ינש ו'הדר ל'יסבר, והרמז הוא, כי קודם כל צריך אדם לגמור בדעתו ובלבבו שלא יחטא עוד, והדר ליסבר - מלשון 'שברו על ד' אלוקיו' (תהילים קמו ד), לקוות ולצפות להשי"ת שבודאי יהיה בעזרו. כי באמת אצל השי"ת איז גרינגער צו פועלן ווי ביי זיך אליין אז מי זאל טאקי באמת נישט וועלן זינדיגין (כי יותר קל לפעול אצל הבורא מאשר אצל האדם עצמו - שיפטיק מלחטוא) אז בוודאי יהיה השי"ת בעזרו.

ז. משל המשיל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע לאלו הימים. לעיר שפרצה בה מגיפה רעה ל"ע שרבים נחלו במחלה אשר הביאתם עד שערי מוות ל"ע, ויהי אחד מבני העיר שלקה באותה מחלה ל"ע נחפז מאד לצאת למסע אל חוצות העיר לתור אחרי רופא מומחה שירפאו מן החולי ויצילו מידי מיתה. ושאלהו אחד מידידיו בתמיהה, מדוע תברח מן העיר. ויענהו, פונה אנכי לדרוש ברופאים אחרי שגברה סכנה לחיי. השיבו הידיד, הבט נא וראה, רבים מבני העיר חולים ומוטלים במיטותיהם ועולם כמנהגו נוהג ולמה לך להיחפז יותר מהם ולתור אחרי הרופאים. ויענהו החולה

באר הפרשה - כי תצא - אלול

ה

איתא מהאריז"ל (שעה"פ שה"ש) על הפסוק 'אני לדודי ודודי לי', וז"ל. ר"ת אלול, לרמוז כי בחדש אלול הקב"ה מתרצה עם ישראל, ונעשה דוד להם לקרבם בתשובה, והוא קרוב לקוראיו בחדש זה, עכ"ל.¹

וז"ל הרה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע (עץ הדעת, כי תצא ד"ה או ירמוז), ועיקר התשובה הזו להיותה מקובלת תהי' בחודש אלול הנקרא 'ירח ימים' הנוראים כי אז תפלתך נשמעת. ושערי תשובה פתוחים, כמ"ש 'דרשו ה' בהמצאו', ובסוד 'אני לדוד ודודי לי' ר"ת 'אלול', כי אז נהפך הקב"ה ליריד ואוהב אל האדם השב בתשובה.

איתא ב'שפת אמת' (כי תבוא תרס"א ד"ה במדרש) וז"ל, אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום (משלי ח לד), מדכתיב 'יום יום' משמע שבכל יום (בכל ימות השנה) יש פתיחת דלתות אלו, והם ב' דלתות - לצדיקים ולבעלי תשובה... שהקב"ה חותר חתירה לבעלי תשובה. (והנה, מדכתיב) 'לשמור מזוות פתחי' (שם) משמע דקאי על זמנים מיוחדים שנפתח 'שערים גדולים' כמו אלול ותשרי... רק שצריך האדם כל ימיו לשמור ולהשתוקק לפתיחת השערים האלה, ואז כשיבואו ימי רצון אלו מרגיש בהם הארה, וכפי מה ששוקד על הדלתות יום יום כך זוכה לפתיחות הנפתחים בימים מיוחדים כנ"ל.

בתמהון לבב - שמא נשתבשה דעתך - מה לי להביט על שאר בני העיר השוכבים על ערש דווי. הלא חיי מונחים לפני על כף המאזניים - 'אם אין אני לי מי לי' - רק אני את נפשי אציל.

כדבר זה - אומר ה'חפץ חיים', בימים הללו הכל מתעוררים לתשובה, וגדולי ומנהיגי ישראל והמוכיחים בעם מלמדים את בני ישראל שאלו ימים נוראים בהם על כל אחד ואחד לנצל כל רגע בתשובה והתקרבות לפני הבורא. והנה אם יבוא אחד ויאמר, מה לי לרדוף אחר התשובה, ראה כמה אנשים מהלכים ברחובה של עיר שאננים... אף אתה אמור לו, מה לך כי תביט על אחרים בשעה שחיים ומוות מונחים על כף מאזני המשפט, ועל ידי התנהגותו של אדם באלו הימים הריהו מטה את דינו לטוב ולמוטב...

ח. ה'שערי תשובה' מביא בסי' תקפ"א (ס"ק א) בשם ה'ברכי יוסף' זי"ע שראה לקצת רבנים גדולי הדורות, שבימים אלו היו ממעטים מעט מסדרי לימודים והרבו בתפילות ותחנונים. ולדידן יאמר שלא למעט ח"ו מלימודינו, אלא למעט ככל האפשר בשאר 'עניינים החשובים' ולעסוק בתפילות ותחנונים קמי מלכא, שיחדש עלינו שנה טובה ומתוקה.

סיפר הרה"ק רבי ישראל אברהם מטשערנאוסטראה (בנו של הרה"ק רבי זושא מאניפולי זי"ע), על עשיר אחד שהיה לו בן יחיד אשר ירד מדעתו ל"ע, וגרם בושות לאביו, עד שבליט ברירה היה כולאו בבית לבל יתגלה קלונו ברבים, לאחר זמן שמע האב את שמעו של הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, שהוא מחולל פלאות ופועל ישועות בקרב הארץ, שם האב את פעמיו יחד עם הבן לעבר ליז'ענסק הרחוקה מביתו מהלך כמה וכמה פרסאות, הימים היו ימי 'חודש אלול', ועל אף ששמע האב שאין הרה"ק מקבל את הקהל בחודש אלול, ואפילו על מקרה של פיקוח נפש עונה בקיצור נמרץ, מכל מקום הרגיש העשיר שחייב הוא ליסע אל הרבי (בחשבו שבזכות 'עשירותו' יפתחו בפניו כל השערים).

על אם הדרך פנו העשיר עם בנו ללון באחד הפונדקאות, בהיותם שם, ניגש אליהם הלך עני, וביקשם שיואלו לסייעו בתרומה הגונה, כאשר ראה הבן את העני פנה אל אביו כאחד האדם ואמר לו, אבי אבי, אנא, הענק לו נתניה הגונה, האב ששמע זה לראשונה מזה עידן ועדנים - היאך שבנו מדבר כאדם שפוי בדעתו נתמלא אורה ושמחה ונתן לעני מטבע של חצי זהוב, עתה פנה אליו העני ושאלו להיכן פניו מועדות, סיפר לו העשיר על בנו ומצבו, ולכן נוסע הוא אל הרבי רבי אלימלך שירפא את בנו, פנה אליו העני ואמר לו, הנך רואה שבנך כבר חזר לדעתו להיות ככל האדם, ואם כן מה לך כי תיסע אל הצדיק להפריעו מעבודתו הקדושה של חודש אלול על לא דבר, אך העשיר לא שעה לדבריו, באמרו אם כבר באתי עד הנה לא אמנע עצמי מלהיכנס לפני ולפנים, להתברך מפום ממלל רברבן, בהגיע העשיר למעונו של הר"א העניק מתת יד הגונה למשמשים בקודש, ולאחר מכן נתנו לו להיכנס אל הקודש, משנכנס אל קודש הקדשים הניח לפני הרבי כפדיון נפש סכום אדיר של שנים עשר זהובים, ששוויים היה לעין ערוך, נענה הרבי רבי אלימלך ואמר לו, מה לך יהודי, שלאליהו הנביא לא הענקת כי אם חצי זהוב, ואילו למיילעך אתה נותן י"ב זהובים, או אז הבין אותו יהודי שהעני אשר פגש היה אליהו הנביא בכבודו ובעצמו, סיים רבי ישראל אברהם ואמר, הרואים אתם כמה יקר בעיני ה' עבודתו בקודש של דודי הקדוש הרבי רבי אלימלך בחודש אלול, עד כי שלחו את אליהו הנביא שירפא את בנו של העשיר, ובלבד שלא יפריעוהו מעבודתו הקדושה (קדושת נועם אלימלך עמו' תקד).

באר הפרשה - כי תצא - אלול

כתב הרה"ק בעל ההפלאה זי"ע (פנים יפות אחרי באמצע בין ראש השנה ליום הכיפורים, אך יש זמן נעלה יותר, ד"ה ביד איש עתי) שהנה חז"ל (ר"ה ית.) דרשו על והוא חודש אלול - שעליו רמז הכתוב 'קראוהו בהיותו הכתוב (ישעיה נה ו) 'דרשו ה' בהמצאו' אלו עשרת ימים קרוב, ומהות ה'קירבה' גדולה יותר ממהות 'המצאו'.

ט. בשם הגה"ק ה'חפץ חיים' אמרו, מעשה בעני מסכן שהיה מהלך ומשרך רגליו בצידי דרכים כשתרמילו הכבד על כתפו, עבר שם עשיר אחד במרכבתו ההדורה, נכמרו רחמיו על העני המהלך רגלי, וקרא לו לעלות על מרכבתו, וכך יוכל ליתן מנוחה לרגליו היחפות והעייפות, במשך דרכם ישב העני בפיתו בהשקט ולא דיבר אפילו מילה אחת עם מיטיבו העשיר. ברדת העני ראוהו ידידיו וקידמוהו לשלום, אחר שאלוהו - האם דיברת איזה שיחה עם העשיר הלזה, אמר להם, לא ולא, אמרו לו - הרי זהו הקיסר יר"ה בכבודו ובעצמו, ואילו היית מתחבר ומתקשר עמו באיזה דרך ואופן הרי היו לך 'קשרים' ב'חלונות הגבוהים' והיה לך בזה טובה לכל ימי חייך... נענה ה'חפץ חיים' ואמר, מסכן זה לא ידע כי היושב לצידו הוא הקיסר המקרבו בקירבה מופלגת ומעלהו לעגלתו, אבל אנו הרי יודעים אנו את ה'סוד', שבימים אלו נמצא כביכול הקב"ה עמנו - אני לדודי ודודי לי - אל נהיה כאותו עני מסכן, הבה נתחבר בקשר אמיץ לכל יכול ויהיה 'קשר' זה לטובה לנו לכל השנה הבעל"ט.

וב'משלי הח"ח' (נא) הביא באופן אחר. במי שהיה מחויב ראשו למלך, והיו לכך הוכחות וראיות ברורות ללא כל עוררין, עד שלא היה בידי איש מבית המלוכה לעזרו זולת המלך בכבודו ובעצמו שבידו לחון כל איש כרצונו, המלך היה נוהג אחת בשנה ללבוש בגדי 'איש פשוט' ולסובב במדינה, באותה השנה כשהגיע זמן המלך לעשות כן התאכסן באכסניית ה'מחויב' הנ"ל והמארח לא ידע מאומה מגדולת 'אורחו' הגדול, רק משיצא המלך ועזב את ביתו נודע לו על כך, מיד החל האיש למרוט שערות ראשו וכה גער בעצמו מתוך כבי ויללה - הרי רק בידי המלך לעזרני, והוא היה תחת ידי - כיצד הנחתי להזדמנות פז כזאת להשמט מתחת ידי...

וכבר המשילו את הדבר ל'קבלן' הבונה בנינים לרבים, שהיה מן ה'טועים' החושבים כי ה'פרנסה' תלויה ביד האדם, ולא דווקא במה שנקצב לו ב'ראש השנה', אי לכך כשהיה משלח את בנו לקנות לו אבנים חמר וסיד היה מצווה לקנות מן הגרועים שבשוק - העולים כמחצה מהטובים שבשוק, והיה אומר - מה איכפת לי הרי כל החורים והסדקים שיתהוו בכותלי הבית, וכן צינורות המים שיתפוצצו, הכל יקרה רק בעוד כשנתיים ימים - אחר שכל המעות יגיעו לידי...

יומא חדא, בא בנו בברית האירוסין, ויפן האב לבנות לו ארמון כראוי וכיאות לבן 'עשירים' שכמותו, וישלח את הבן לקנות אבנים וחימר וכו', כששב הבן מן השוק ראה האב שאף בפעם הזאת קנה מה'זיבורית' שבשוק, שאלו האב מדוע עשית שטות זאת, אמר לו הבן ומה נשתנה בנין זה מכל שאר בנייך... אמר לו האב, 'שוטה שבעולם', הרי כל הבניינים אינם אלא לשם ממון, ואם בידי להרוויח אותו הממון ע"י הזיבורית, מדוע לא אעשה זאת (שהרי לא היה מן ה'יראים' את ה'), אבל בנין זה הרי הוא ארמונוך שאתה בעצמך עתיד לדור בו ימים ושנים, וכי ברצונך שבעוד שנתיים יתפוצצו כל צינורות המים, ויתגלו שברים וסדקים בכל פינות הבית...

אף אנן נאמר, אף אם ח"ו במשך השנה - פעמים שהאדם לומד מלומדה'דיג, או מתפלל שלא כראוי כל כך וכו' וכו' - אבל בזו העת - עליו לידע שכל מצבו ומעמדו בשנה הבעל"ט תלוי ועומד בימים הללו, וכמו שהוא בעצמו עומד לדור במדורו הנבנה באלול דהאי שתא, וכמה עליו להיזהר שתהא עבודתו עידית שבעידית כדי שגם השנה הבעל"ט תהיה עידית שבעידית.

בספה"ק 'שבט מוסר' (פרק כ"ז) מובא משל נורא הוד שהעולם דומה לבור עמוק מאד, אשר בתוכו כמה אריות רעבים ועוד חיות רעות, נעמד לו האיש מעל הבור והחל לשחוק מן האריה ולהתגרות בו, עד שלפתע מבלי משים נפל אל תוך הבור, אמנם בדרך נפילתו הזמין לו הבורא קלח של עשב הצומח בכותלי הבור, נאחז בו האיש והציל את חייו, וכך נשאר תלוי מעל שיני האריות, בעודו נאחז בקלח מצא חור ובו דבש והחל מתעסק בו בידו האחת (בעודו מחזיק בקלח רק ביד אחת), והנה הגיעה חולדה והחלה לכרסם בקלח העשב סביב סביב, ומכיוון שזה עסוק בדבשו לא שם על לבו... עד שגמרו החולדות לאכול הקלח ונפל הלה לתוככי פיהם של אריות המשחרים לטרף (עיי"ש הנמשל).

ואפשר נמי להמשילו לחודש אלול, כי האריה מרמז על יום הדין אשר אף מלאכים ושרפי מעלה חיל ורעדה יאחזון, והקב"ה נתן לנו את חודש אלול שהוא הקלח שנאחז את עצמינו בו ועל ידי זה ננצל ממלתעותיו של הארי, החולדה

באר הפרשה - כי תצא - אלול

ז

מלחמת האדם ביום ר"ה - יום הדין, אשר יבואו בני אלוקים להתייצב ולריב ריב על בני אדם, והנה ודאי בר"ה יום המלחמה לא שייך לומר ש'תצא' למלחמה כי אז הוא בעומק המלחמה כנ"ל, אלא עליו לצאת למלחמה עוד קודם יום הדין - יום המלחמה, להעריך מלחמה וקרב ע"י תשובה ותפלה וצדקה ובוה ינצח במלחמה ויזכה ביום הדין. וזהו 'כי תצא למלחמה' מורה על יציאתו קודם בא המלחמה, בחודש אלול ימי הרצון האלה... אז מבטיחו הכתוב ונתנו ה' אלהיך בידך, היינו שיתן לך המקום כ"ה את נצחון המלחמה ביום הדין, ושיהי' בידך ורשותך להטות הרחמים והדין כל אחד למקום הראוי לה ברצונך אכ"ר.

איש לרעהו - כמה רמזים בפרשתו בעניני בין אדם לחברו

רמזו הקדמונים בתיבת אלול שהיא נוטריקון איש לרעהו ומתנות לאביונים, להורות על ריבוי הצדקה בימים אלו, ובכלל זה החיזוק בכל עניני 'בין אדם לחברו' להיות 'גומל חסד' למנוע מהם צער ולשמחם כפי יכלתו, ביתר

וכבר תמה הרה"ק 'בעל התניא' ז"ע (ליקוטי תורה, פר' ראה ד"ה אני לודי) מכיוון שיש בימי אלול התגלות י"ג מידות של רחמים, כבשבתות ומועדי השנה, אם כן, מדוע לא תיקנו לחוג את כל החודש כיום טוב. ומבאר על פי משל למלך רם ונשא אשר קבע לו זמן לבקר בעיר, והנה כל עוד שהמלך בדרכו יש ביד כל אחד לצאת להקביל פניו, והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות, ומראה פנים שוחקות לכולם. אך לאחמ"כ משנכנס לארמונו נסגרים השערים וכבר אין רשות לכל אחד להיכנס לפני ולפנים לקבל את פני המלך כי אם השרים החשובים, ואף גם הם לא יכנסו בלא קביעת זמן ורשות קודם לכן, ולכך דומה חודש אלול שהננו יוצאין להקביל אור פניו ית' בשדה - כשעדיין לא נתיישב על כסא הדין, וביד כל אחד לפעול אצלו כל משאלות לבו".

סגולה מיוחדת יש לו למתחיל את עבודת הקודש כבר בחודש אלול, וכפי שכתב הרה"ק ה'אמרי אלימלך' מגראדז'יסק ז"ע (פרשתו ד"ה א"י דהכתוב) על הפסוק 'כי תצא למלחמה על אויבך, וז"ל. דקאי על

היא הימים של חודש אלול שהם מתקדמים 'סביב' השעון יום אחר יום בזה אחר זה, ואין השעון נעצר לרגע, ועוד מעט ונכנסים אנו כבר ליום הדין, ואין לו אלא עצה אחת לאחוז היטב בקלח - היינו בתשובה תפילה וצדקה המעבירין את רוע הגזירה, ואשרי המשכיל לנצל את הימים כדת וכנון, כי בזה ירוויח לעצמו שנה טובה ומתוקה יותר מעד השתא, ובה יטיב לעצמו בכל הענינים פי כמה וכמה.

י. הרה"ק רבי פנחס מקאריץ ז"ע אמר (אמרי פינחס' החדש, חודש אלול אות תכ"ז) שאף שאיתא מהאר"י הקדוש (שער המצוות פ' ואתחנן) שאין לומר 'מקרא' בלילה (ובכלל זה ספר תהלים), מכל מקום בחודש אלול מותר לומר תהלים בלילה. ואפשר לומר כי הטעם שאין אומרים תהלים בלילה מכיוון שבלילה שורים 'דינים', אבל חודש אלול כל כולו רחמים ורצון. יא. כה ביאר הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא ז"ע בכתוב (תהילים כ"ה) 'ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו', משל לאב, שהיה 'מלמד' לבנו, יחד למדו מקרא משנה ותלמוד, והנה בכל אותם שעות אשר היה לומד עם בנו היה מתנהג אליו כ'מלמד' לכל דבר, ואם לא היה הבן לומד כראוי היה מענישו ומכהו שילמד בחשק והתמדה גדולה, משסיימו ללמוד והלכו לביתם חזר האב להתנהג אליו כ'אב' באהבה וחיבה 'כרחם אב על בנים'. וכך נשנה הדבר מידי יום ביומו, כעבור כמה ימים, פנה הבן אל האב בהיותם בבית ואמר לו 'אבי' - אנא ממך, השתדל נא אצל ה'מלמד' שלי שיפסיק להכות בי כל כך (מעשה זה היה אצל ה'שר שלום' בעצמו עם אביו). כיו"ב, בימי הרחמים ורצון מתנהג עמנו אבינו שבשמים בחסידות ומוחל עוונות עמו, ואז אנו מפצירים ומבקשים ממנו, 'השם' כעת בעת הנהגת הרחמים הגלויים הנרמזים בשם הוי"ה הק', שאלתנו ובקשתנו 'הושיעה' הושיענו נא בזאת שתדבר עם 'המלך' שבעת הדין כאשר יהיה בבחינת 'המלך' המשפט, גם אז נזכה ש'יעננו ביום קראנו', יתנהג עמנו כאב ויעננו לכל בקשותינו ומשאלותינו כרחם אב על בנים.

יב. כתב הגה"ק רבי יצחק מוואלאזין בשם הגה"ק רבי חיים מוואלאזין זצוק"ל, שעל האדם לדעת שכל מטרת ביאתו להאי עלמא אינו כלל וכלל עבור עצמו, אלא עבור שיעזור ויטיב עם אחרים (הובא בהקדמה לספרו נפש החיים).

וכבר היה מעשה, בישיבתו של הגה"ק ה'חפץ חיים' למד בחור שהיה כוחו בפיו לעורר את הציבור בדרשותיו הנלהבות, ובאו לבקשו מאחת העיירות הסמוכות לראדין שיבוא לשהות בעיירתם בימי ראש השנה, לעורר את הציבור בדרשותיו קודם התקיעות ובשאר הזמנים המיוחדים לכך, אך הבחור מיאן בכך באמרו שברצונו לשהות בימים הנוראים

שאת ועזי.

העוברים בגבולם, ואשר שכרו עליהם את בלעם בן בעור לקללם. ואף על פי שמצרים שיעבדו בנו וציערונו זמן רב, לא נתרחק מהם כי אם עד דור שלישי. ובוה הודיענו הכתוב שעדיף לו לאדם לעשות כמה חטאים ולא נבלה אחת גדולה, כי בהסכמתו בעשיית הנבלה המכוערת ולא יחוס לגלות דעתו ובשתו נגד עמים רבים, מראה בזה רוע מזגו ותכלית פחיתותו, וכי אין בו עוד תקנה להכשיר עצמו ולהיטיב מעשהו ונתחזק עוותו עד שלא יוכל לתקן, ואיש כמוהו אינו ראוי להתערב בעם הקודש המבורך.

בן איתא בפרשתן (כג כ-כא) 'לא תשיך לאחריך... לנכרי תשיך ולאחריך לא תשיך, למען יברכך ה' אלוקיך בכל משלח ירך על הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה', ובחז"ל (ב"מ ע"א). הפליגו עד מאד בחומר האיסור עד שאמרו שהמלווה ברבית הרי זה ככופר באלוקי ישראל, נכסיו מתמוטטין, לא יקום בתחיית המתים ועוד כהנה ה"י. ויש להתבונן, מדוע החמירו כל כך באיסור זה יתר משאר איסורים, ובפרט שמצד הסברא יש מקום לומר, שהרי הלווה נהנה בהלוואת המלווה, מדוע לא ישוב ויהנה את המלווה באיזה הנאה מועטת ביותר (שאף הנאה מועטת ביותר כשווה פרוטה או שאר דברים שאינם חשובים כלל נחשבים כרבית)...

ועוד קשה, שהרי בכל מצוות ה' אם יקיימנה בעד בצע כסף - (אף אם הדבר מעלה שחוק להניח תפילין תמורת חמש דולר וכיו"ב, מ"מ) לא אבד את המצווה, וכבר אמרו חז"ל (גיר כג): 'מתוך שלא לשמה בא לשמה', ואילו במצוות 'אם כסף תלווה את עמי' אם עשאה תמורת

כתיב בפרשתן (כב י) 'לא תחרוש בשור וחמור יחדיו', וביארו בעלי התוס' כ'דעת זקנים', כי טבע השור שהוא מעלה גרה ולועם את מאכלו זמן רב יותר מהחמור שאינו מעלה גרה, וכאשר יחרשו שניהם יחדיו ישמע החמור שהשור עדיין לועם מאכל בפיו ויבוא לידי צער ומכאוב, בחשבו שהבעלים נתן לשור יותר תבן ממנו, על כן אסרה תורה 'לא תחרוש בשור וחמור יחדיו'. עתה בין והתבונן, אם כ'חמור' שמקנא עבור דמיונותיו הדברים אמורים, כמה יש לנו להזהר שלא לצער אדם מישראל אף במקום שאין הצדק עם זה המצמער.

עוד מצינו בפרשתן (כג ד-ה), 'לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה', גם דור עשירי לא יבוא להם בקהל ה' עד עולם, על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך כצאתכם ממצרים, ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור, וצריך ביאור, מדוע את המצרים אשר שיעבדו אותנו ועבדו בנו בפרך לא אסרו לבוא בקהל רק עד דור שלישי, ואילו עמוני ומואבי אסורין עד עולם.

ומבאר ה'חינוך' (מצווה תקס"א), וז"ל, משורשי המצווה, כמו שמפורש בפסוק על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים ואשר שכר עליך... והודיענו הכתוב מזה גודל מעלת גמילות חסדים, והרחקת מידת הנבלות והכילות, על כן ציוונו לקבוע שנאה בלבנו עליהם, הואיל שהשחיתו והתעיבו - להראות תכלית רשעם ונבלותם, שלא להקדים אפילו בלחם ובמים קהל גדול עיפי הדרך

בצלו של רבו הגדול, קראו הח"ח ויצווהו ליסע לשם, באמרו, האדם לא בא להאי עלמא בשביל עצמו, כי אם עבור אחרים, וכיוון שרבים צריכים לך בעיירה ההיא, א"כ מחובתך ליסע לשם, כי לכך נוצרת.

יג. כתיב בפרשתן (כב טז) את בתי נתתי לאיש... מסופר שהרה"ק רבי משה אונגאר זי"ע חתנו של הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו שלח פעם מכתב לחותנו ובו מפרט הוא כמה וכמה מעלות על בחור פלוני שהציעו לו ליקח לחתן לבתו, שלח לו ה'דברי חיים' תשובתו, 'את העיקר לא כתבת לי האם הוא 'מענטש' (אנרשי) ככתוב בתורה את בתי נתתי לאיש... ' וכן היה שגור בפיו של הגה"ק מטשעבין זצוק"ל.

יד. כענין הזה מצינו עוד ב'ספר החינוך' בפרשתן (מצווה תק"ג) בדבריו על שורש איסור חרישה בשור ובחמור יחדיו, וז"ל (בשינוי קצת) אענה אף אני חלקי ואומר, כי טעם מצוה זו, הוא ענין צער בעלי חיים, כי ידוע שיש למיני הבהמות ולעופות דאגה גדולה לשכון עם שאינם מינם, וכ"ש לעשות עמהן מלאכה, וכמו שאנו רואים בעינינו באותם בעלי חיים שאינם תחת ידינו, כי כל עוף למינו ישכון. וכל חכם לב יקח מזה מוסר, שלא למנות בשום דבר שני אנשים הרחוקים זה מזה בטבעם, או משונים בהנהגתם, כמו צדיק ורשע, הנקלה והנכבד, שאם ראינו שהקפידה התורה על הצער שיש בזה לבעלי חיים שאינם בני שכל, כ"ש בבני אדם אשר להם נפש משכלת לדעת יוצרם, עכ"ל, ודבר שפתיים אך למותר.

אשר החשבת פחות מחמש דולר ואמתין עד שה'שלא לשמה יביא את הלשמה, אבל על כבוד בני חניכי לא אמחול, לא אסכים לשמוע יהודי האומר לרעהו (בין השיטין) חמש דולר עלובים אלו שווים בעיני יותר ממך...

והיה מחנך קדוש - השראת השכינה תלויה במידת שמירת הקדושה

בפרשתן (כג טו) 'כי ה' אלוקיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אויביך לפניך, והיה מחנך קדוש ולא יראה^{טו} בך ערות דבר ושב מאחריך'. נוראות מצינו בספרי הקודש עד כמה יש לנו להזהר בקדושת מחננו - ובקדושת כל איש מישראל, כי בה תלויה השראת השכינה בקרבנו^{טו}.

בה אמר הרה"ק השפת אמת זי"ע (כי תצא תרמ"ג) 'כי ה' אלוקיך מתהלך בקרב מחנך' שלא נכתב כי ה' אלוקיך 'מתהלך בקרב מחנך', אלא מתהלך מלשון מתפעל, שהקב"ה מתהלך ומונהג כביכול עפ"י מה שבנ"י

כצע כסף אף תמורת סכום קטן וזעום ביותר נהפכה המצווה לעבירה חמורה ביותר... עד שעדיף היה שלא ילוה לחברו כלל.

ומבאר בספר 'ברית פינחס' (להגאון רבי פינחס ווינד שליט"א - הנודע כ'מרא דשמעתתא' דרבית) כי במצוות הלוואה רצתה התורה שיתרבה השלום בקרב בני ישראל, תגדל האהבה והאחוה ביניהם, ואחד האופנים להרבות השלום הוא כשיראה את חברו ב'שעת דחקו' וילונו ממעותיו, עתה חשוב נא, כי זה האומר לרעהו אלורך ממעותי אבל הב לי בתמורתם חמש דולר, הרי הוא כאומר לו חמש הדולר שווים אצלי יותר ממך, כי אתה ומצבך הדחוק אינכם שווים אצלי להיות סיבה מספקת להלותך מעות, לעומתם חמש דולר שווים אצלי להטריח עצמי ולהלוותך, אמנם גם המניח תפילין בעד חמש דולר אינו מחשיב את התפילין יותר מחמש דולר, לזה אמר הקב"ה - על כבודי מחלתי, לא תפסיד את המצווה

טו. הרה"ק השפת אמת זי"ע ביאר 'ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך', לא יראה - ס'זאל דיר נישט געפעלן (לא ימצא הדבר חן בעיניך), אלא התקדש עד שתמאס את הרע...

טז. באחד מהאספות הגדולות שהשתתף בה הגה"ק ה'חפץ חיים' ועוד הרבה אדמוורי"ם ורבנים (בווינא אלול תרפ"ג) הכינו עזרה גדולה כ'עליה' וקומה שניה עבור הנשים... והנה כשנכנסו לשם משמשי הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע אמרו שרבים לא ייכנס לאולם עד שיתקינו למעלה יריעות וילון לכיסוי כראוי, ונתעורר ויכוח גדול בין הנאספים, כי היו רבים שענו כנגדם שעזרת הנשים גבוהה מספיק ואי"צ גם מחיצה... לבסוף נמנו וגמרו לשאול את ה'חפץ חיים' וככל היוצא מפיו כן יעשו. לאחר ששמע את דברי שני הצדדים אמר החפץ חיים, אכן, מצד הדין, מותר לשבת כאן מבלי מחיצה, אמנם כיון שבאים כאלה המבקשים להחמיר בזה חייבים אנו להיענות להם, ולהתקין את היריעות. באמרו, התדעו, מהו האסון הגדול ביותר שיכול להיות לכלל ישראל ח"ו - שהקב"ה יעזוב אותנו רח"ל, שהרי כל זמן שהוא יתברך אתנו אזי 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי', אבל אם חלילה יעזבנו הבורא, הרי 'הסתרת פניך הייתי נבהל'... המשיך החפץ חיים ואמר, מה גורם שהקב"ה יעזוב את כלל ישראל - כדכתיב 'ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך', אם כך, כל הידור שאפשר לעשות ב'ולא יראה' הכל כדאי, כדי שלא יהיה 'ושב מאחריך', שהרי אנו זקוקים לעזר השם יתברך, על כן עלינו להחמיר. מעשה זה סיפר כעד ראיה פעמים הרבה הגאון רבי אברהם קלמנוביץ זצ"ל נשיא ישיבת מיר.

הוסיף בנו הג"ר שרגא משה זצ"ל הח"ח חידש בדבריו חידוש גדול, שלא תאמר, שהקב"ה או נמצא אתנו או שלא נמצא אתנו, אלא יש בזה מדרגות רבות, כפי ההוספה וההידור ב'ולא יראה' כך תוספת השראת השכינה... וה'שמירה' הבאה עמה... אם ח"ו ממעט קצת ב'הידור' זה הרי הוא ח"ו ממעט בהשראת השכינה - עוד קצת 'ושב מאחריך' רח"ל. ומפורש אמרו חז"ל (ויק"ר כד ו) 'כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה'. כלומר כל הוספת גדר קדושה פירושו עוד קירבת אלוקים.

כה כתב ג"כ הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זצוק"ל (קובץ מאמרים ואגרות, גלות וגאולה עקבתא דמשיחא) החפץ חיים זצ"ל היה אומר, הקב"ה נקרא שומר עמו ישראל, כלום שומר שכר הוא, לא - הרי איננו משלמים לו בעד שמירתו. וע"כ שמירתו כשומר חנם, והנה, שומר חנם ברצותו בידו לסרב ולהפסיק את השמירה, אימתי הוא מסרב ח"ו - כתוב בתורה 'ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך'... ומידה טובה מרובה כשנוסיף קדושה יוסיף לשמור אותנו בשמירה מעולה יותר.

באר הפרשה - כי תצא - אלול

והעיקר, שיוהר מלתת 'פתח' אפילו קטן ליצר - (ואין הכוונה שאם נכשל בדבר אחד כבר אבדה תקוותו, כי אדרבה כאשר נתבאר ויתבאר, לעולם לא אפסה תקוותו של איש היהודי, אלא הכוונה ל'גדרים וסייגים' שנתקבלו בין בני ישראל הכשרים - שלא יפרוץ בהם אפילו בכהוא זה), כי הנה, אמרו חז"ל (תנחומא פ"ט) עמלק דומה לזבוב [כיו"ב בברכות סא. יצר הרע נמשל לזבוב], ו'בעל הטורים' (שמות יז יד) מרמז ליה מדכתיב (שם) 'כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע' שהוא ר"ת זבוב, וביאר ה'כלי יקר' (שם פסוק ח) למה השווה עמלק (זה היצר הרע) לזבוב, כי אין כוח בפיו של הזבוב למצוץ מחתיכת בשר שלם, וכדי שיוכל לאכול וליהנות מן הבשר עליו למצוא סדק או נקב קטן ורק דרך שם ייכנס פנימה, וסופו שיביאנו לידי רקבון וקלקול. כיו"ב היא דרכו של השטן זה היצה"ר, כל עוד שלא תתן לו דריסת רגל בקרבך לא ישלוט בשום פנים ואופן, אבל אם אך תהיה לו דריסת הרגל כל דהוא יעלה בידו לקלקל את הכל"י, ומשום הכי 'אין עצה ואין תבונה' אלא לעמוד בכל תוקף כחומה בצורה, כדי שלא ימצא בתוך

מוליכים אותו - כפי גודל התקדשותם. וכביכול הם גורמים לו כמה והיכן ומתי להלוך על ידי שמירתם על 'והיה מחניך קדוש'.

ובן פירש הרה"ק ה'חווה מלובלין' זי"ע (ואת זכרון ד"ה בפ' כי תצא [יא.]) כתיב (כא י) 'כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוקיך בידך, כי תצא, בשעה שאדם יוצא לרחובה של עיר כשהוא מוכן ומזומן ללחום עם יצרו, שלא להכשל בעיניו או בשאר מכשול"י, אזי מובטח לו שינצח את היצר - ונתנו ה' אלוקיך בידך, כי אין הקב"ה מבקש מהאדם אלא שיצא למלחמה.

ויאמר ליצרו המפתהו לאמר 'שלי' אתה, שמע נא, כבר אמרו חז"ל (ירושלמי ברכות א ה) כתיב (משלי כג כו) 'תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצרנה' אמר הקב"ה אי יהבית לי לבך ועיניך אנא ידע דאת דילי (אם אתה שומר עיניך ולבך אני יודע כי שלי אתה), נמצא שבידי הדבר - אתחיל לשמור על עצמי במהרת הלב ושמירת העיניים והריני מ'אנשיו' של הקב"ה.

יז. ואכן האיש אשר עמל על נפשו לבל יכשלו עיניו מראות ברע, זוכה לאור גדול ושכרו הרבה מאד, וידועה הבטחתו של הרה"ק 'השרף' מסטרעליסק זי"ע שכל השומר את עיניו כראוי, מובטח לו שיחיו בניו בשלום ובשלווה, ולא יאונה להם כל און (אמרי קדוש אות לח). וכבר רמזו בתיבת אלול, אנו לי-ה ועינינו לי-ה (מגן אברהם טריסק שופטים ד"ה וזה שמוהיר).

איתא בספר 'ראשית חכמה' (שער הקדושה פ"ח בשם תיקו"ז תיקון ד דף יח:), שבעינו של אדם יש ד' גוונים מהם מורכב העין, כשכל גוון מקיף את הגוון הבא אחריו וכולם מקיפים את בבת העין שהיא עצם הראות. ומביא על פי תורת הסוד ששלושת הגוונים המקיפים את בבת העין המה רומזים לאבות האומה הישראלית, אברהם יצחק ויעקב, ואילו בת העין היא רומזת לשכינה הקדושה... מכאן ילמד האדם ענין נוסף בשמירת עיניים, שכביכול הוא שומר על השכינה הקדושה השורה עליו...

עוד מרמז ה'ראשית חכמה' (שם בשם תיקו"ז תיקון עו דף קכח.) בגווני העין, שהלובן שבעין הוא המורה על ים האוקיינוס המסובב את העולם כולו, לאחר מכן הצבע הבא אחריו מורה על היבשה וכל מדינות העולם, הגוון הבא אחריו מורה על עיר הקודש 'ירושלים' שהוא המקום המיוחד והמקודש שבעולם, ו'בת העין' מורה על 'בית קדשי הקדשים' שהוא המקום המיוחד והמקודש ביותר עלי אדמות... נמצאת למד נוראות, שבאדם פוגע וסוקר בעיניו דבר שאינו בטוב, הרי הוא פוגם ומטמא תיכף בבית קדשי הקדשים - במקום המקודש ביותר, כמה נוראים הדברים...

יח. משל אמרו בשם הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע, לעני ואביון מרוד שהתקיים מ'קבוץ נדבות', פעם אחת ניגש לאחד מגדולי העשירים וביקש ממנו שרוצה לקבוע מסמר בביתו בעד סכום נכבד של מאה זהובים, בתחילה דחהו העשיר, אך משבא הלה והפציר בו יום נענה לו העשיר וכתב שטר מכירה כדין ונתנו בידי העני. ויהי ממחרת, בא העני וביקש לתלות אחד מבגדיו על המסמר, מיד פתחו לו הבית ונתנו לעשות בו כרצונו - שהרי שלו הוא המסמר, למחר הגיע העני בבקשה שברצונו לקחת את בגדו מאתמול ותחתיו תלה חפץ אחר, וכך הטריד את מנוחת בני הבית יום יום בענין אחר... עד שיומא חדא בא העני ותלה במסמרו נבלת בהמה שהחלה תוך כמה שעות להריח בריח נורא ואיום - והיו עיני בני הבית כלות והולכות... אבל, מה יעשו הרי שלו מסמר זה, ולגודל הצחנה נאלצו לעזוב את הבית בבושת פנים, וכך נהפך כל הבית להיות תחת רשותו של העני...

באר הפרשה - כי תצא - אלול

יא

למלחמה' מנוקד בפת"ח, לרמז על המלחמה הידועה, היא מלחמת האדם עם יצרו, ובא הכתוב לומר כי 'ביציאתו' מעולם העליון לבוא לעולם הזה יבין עצמו למלחמה, ולא יחשוב שבקל אפשר לנצח את היצר ואין נצרך לזה 'גבורה', אלא אדרבה לזה יקרא 'מלחמה', כי רק ביגיעה רבה ינצחנו - על דרך אומרו (אבות פ"ד מ"א) 'איזהו גיבור הכובש את יצרו', שאין גבורה גדולה מזה. ולכן כתיב על אויבך, לומר לך, כי רק כך תוכל עמוד בקשרי המלחמה - כשתערוך את המלחמה כהאדם הנלחם ב'אויבו' שהוא

תחמו שום פתח פתוח כ'כלים' הידועים לא תולדותיהן ולא תולדות תולדותיהן, או אביזרייהן, ואז, אשרי חלקו בזה ובכא".

התעתדו למלחמה גדולה - אופני מלחמת היצר הרמוזים בפרשה זו

בפרשתן (כא, י) כי תצא למלחמה על אויבך, ונתנו ה' אלוך בידך ושבית שביו, כתב ה'אור החיים' הקדוש (ד"ה וברך רמז), שלכן כתב 'כי תצא

והנמשל מובן, שהיצר הרע מפתה את האדם שיפתח עבורו סדק צר מאד כדי שיוכל לתת שם דבר קטן, והגם שבתחילה דוחה אותו האדם, מיהו השטן חוזר ומפציר בו שוב ושוב, עד שלבסוף מסכים האדם לוותר על דבר של מה בכך ולתת 'שעיר לעזאזל' עבור השטן כדי שבכך יתן לו מנוחה לנפשו, אך סופו שיתלה היצר באותו 'מסמר' כל סוגי נבילות וטריפות שאין אדם יכול לעמוד במחיצתן, והוא שולט בו מראשו ועד רגליו וכובש אותו להיות נכנע תחתיו בשלימות, ומפסיד את הכל, וכן אמרו (שבת קה:): 'כך אומנתו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועושה'.

יט. בין באי ביתו של הרה"ק החוזה מלובלין ז"ע היה בחור שהחל פורק מעליו עול תורה ומצוות ל"ע, והחווה ריחקו מעליו בכל מיני ריחוק... פ"א בא לבקר בבית החוזה אחד משרי הגויים, והחוזה קיבלו בסבר פנים יפות וקירבו בכמה מיני קירוב, משיצא שאלו הבחור, ילמדני רבינו, במה נשתניתי לרעה מאותו השר, וכי עדיף הגוי על פני שאני יהודי אלא שהנני עושה במקצת מעשה גויים, נענה החוזה ואמר לו 'הפקרות' גרועה מהכל, כלומר, גוי זה איננו מופקר - אינו אלא גוי המתנהג כגוי, אבל אתה בהנהגתך הנך מופקר - העושה ככל העולה על רוחו זה גרוע מכל דבר אחר. האף אומנם כי יתכן שבדורות הקודמים היו צריכים להשקיע ולבאר דיבור קדוש כזה, אבל כהיום 'דור הטעכנאלאגיע' (כלים טכנולוגיים ממינים שונים ומשונים) אשר כל באיה לא ישובון, אין כל צורך לבאר 'הפקרות' וחורבנה מהו... כ. איתא ב'אור החיים' בפסוק (יב כח) 'שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצווך, למען ייטב לך ולבניך אחריו עד עולם' שמור - קיים את מצוות התורה, ואף תוסיף ושמעת - לשמוע בקול דברי חכמים שעשו גדרים וסייגים על דברי תורה, את כל שבאמצעות הגדרים יהיו הדברים (המצוות עצמם) נשמרים בשלימות, והוא אומרו 'כל הדברים' כי זולת זה אין המצווה נעשית כולה בשלימות כי באמצעות הגדר אין נגרע ממנה דבר. וזהו אומרו למען ייטב לך ולבניך כי גדרים וסייגים שעשו רבותינו ז"ל היא דבר המעמיד דורות עם בני ישראל לעולם להבדילם מכל כיעור והדומה לו.

כא. כה אמר הרה"ק ה'בית ישראל' ז"ע לפרש את דברי רש"י בריש פרשתן (כא יא ד"ה ולקחת) 'לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע', שכל דברי התורה - מ'בראשית' עד 'לעיני כל ישראל', בכל רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה, הכל ענין אחד הוא - כנגד היצר הרע, שיזכור היטב כי היצר אורב לו בכל פינה שהוא פונה, ואסור לו להסיח דעתו מהמלחמה כנגדו, ואז יעזרהו ה' שינצח אותו מכל וכל.

כב. וידע כי רק ע"י תפילה ינצחנו, וכביאורו של ה'אור החיים' הקדוש בפסוק (פר' כי תבא בו ה-ז) 'ארמי אובד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב וכו' ונצעק אל ה' אלוקי אבותינו', שארמי זה יצר הרע הרוצה לאבד את הנשמה הנקראת אבי, ובתחילה בא היצר במתי מעט פירוש בכוחות מועטים, ואחר כך מתרבים כוחותיו באדם עצמו והוא אומרו ויהי שם לגוי גדול עצום ורב. ואומרו ונצעק אל ה' כאן רמז שצריך האדם להתפלל לה' בכל יום שיצילהו מיצר הרע.

כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' ז"ע (הוש"ר לב) בשם זקנו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' ז"ע, דמצינו בפרשתן בנערה המאורסה שנענשת (כב כד) 'על דבר אשר לא צעקה', למדנו מכאן 'כשהאדם יכול לצעוק ואינו צועק מקרי רצון' [ולא אונס].

כג. וכפי שרמזו בקרא, 'כי תצא למלחמה על אויבך', שבמלחמת היצר על האדם להרגיש שהוא על אויבו, דהיינו שהוא חזק ממנו, וביכולתו ללחום עמו ולהתגבר עליו, ואז יכול יוכל לו (הרה"ק ה'אהבת שלום' ז"ע דיבור ראשון תצא).

באר הפרשה - כי תצא - אלול

יב

מכיר בסכנתו הגדולה שאם אך יתירשלו אפילו מעט מיד יקום עליו האויב ויכהו מוות, על כן יעמוד בחירוף נפש ויילחם בשונאו בכל כוחו. כך ממש יערוך מלחמתו ב'אויב' זה היצר, ומבטיחו הכתוב שהגם שתקיף הוא היצר מכוח האנושי, אף על פי כן יתנהו ה' בידו.

ובן כתב ה'חובת הלבבות' (שער יחוד המעשה ריש פ"ה) 'אתה ישן לו והוא ער לך'. כי היצר בוער בקרבנו תמיד לא ינוח ולא ישקוט. יש שרמזו בלשוננו, שהוא ער לך רק מפני שאתה ישן לו, ובאם ירגיז אדם את יצר

כד. הרה"ק ה'ערוגת הבושם' זי"ע (בפרשת ד"ה עוד נ"ל) מביא משם מרן הבעש"ט הק' זי"ע, לאמר, וכי איך יכול היצר הרע לפתות את האדם לעבור על דעת קונו רח"ל, הלא הוא מלאך אש משרת, ואיככה יוכל מלאך אלוקים לדבר על לבות האדם לעבור על רצונו ית'; אלא, שלכך בראו הבורא, והינו מקיים בזה את רצון קונו וחפץ צורו, אף אתה תשיב לעומתו, כשם שאתה מפתני לעשות את הרע בעיני ה' מאחר שלזה בראך ה', אף אני לא נבראתי אלא כדי לשמש את קוני, לנצחך ולנצח על מלאכת בית ה', הנח לי לגרום קורת רוח לאלוקי צורי.

בזה יבואר הפסוק. כי תצא למלחמה על אויבך הוא יצר הרע, היאך תקיים שונתנו ה' אלוקיך בידך, ע"י ושבת שבו - שתשבה אותו בדרך שהוא שובה אותך. מה הוא מקיים בזה רצון ה' וממלא תפקידו משמים, אף אתה חלילה לך מלהתפתות לדבריו, כי רצון אביך שבשמים שתתדבק אליו ותקיים רצונו ית'.

כה. ידוע מאמרו של הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע שאביו הרה"ק המהרי"ד היה חוזר בשם קדמונים שסדר הפרשיות וקריאתן נתקנו על ידי הקדמונים על פי סודות עליונים, והם מורים הוראות למעשה המיוחדות לזמן קריאתם, ולכך קוראים בחודש אלול פרשת 'כי תצא למלחמה על אויבך' ופרשת המלך, כי אלו הזמנים מיועדים לצאת למלחמה עם היצר וחילולתו, וכאשר יצא למלחמה ינצח לבסוף - ונתנו ה' אלוקיך בידך.

כו. משל נפלא משלו בעלי המוסר (עפ"י דברי המדרש ויק"ר כד ח), למלך רם ונישא, שקרא לג' משריו הנאמנים ונתן לכל אחד מהם 'פקדון' חבית יין ישן נושן, אשר ריחו נודף למרחוק וטעמו ערב לחיך, ואין אדם יכול לעמוד מפני ריחו, וציווה אותם המלך שכל אחד מהם ישמור חביתו בביתו, ולאחר ירח ימים יבואו אליו שוב עם החביות, וכל שר שיביא את החבית ועדיין טעונה היא במלואה, יעלהו המלך למדרגה רמה יותר, ובאם לא... ואכן שנים מהשרים בראותם את היין כי טוב הוא, גנזו מיד את החבית במרתפם, במקום שאין יד אדם מגעת, בכדי שלא יזכר ולא יפקד להם זכר היין ולא יתפתו לשתות הימנו. אך השלישי, לא השכיל עשות כמעשיהם, והניח את החבית על השולחן אשר בביתו, ומכיוון שריח היין הערב נדף למרחוק לא יכול היה להעמיד עצמו ולגם מעט מהאדום האדום הזה, אך מיד נתחרט עד עמקי נשמתו ועצר את שתייתו, למחרת שוב נכשל והתחרט ובכה על כשלוננו, וכבר הצליח להנזר מן היין ושוב נכשל, עד שנוכח לראות שכבר שתה מחצית מהחבית... ואז הגיע היום המיועד, שקבע המלך לבדוק את החביות.

שני השרים הראשונים הגיעו אל בית המלך כל אחד וחביתו בידו, ואכן העלה אותם המלך למדרגה רמה בכבוד ויקר. לאחריהם בא זה השלישי ופניו נפולים, ותינה בבכיו לפני המלך את כל התלאה אשר עבר, שהתאפק ולא שתה, ואף שנכשל מכל מקום הוסיף להתאפק, וביקש שימחל לו המלך על המחצה ששתה, ויהי כשמוע המלך את דבריו נשאו למעלה למעלה מעל כל השרים, ואף יותר ממה שהעלה את השנים הראשונים, והסביר המלך את פשר מעשיו, הנה מה ששני השרים הראשונים לא שלחו את ידם בחבית היין, אין זה כל כך רבותא, שהרי לא היה להם כל ניסיון, יען אשר תיכף הטמינו את החביות, ולא ראו ולא הריחו את ריח היין עד כלות החודש, אך זה השלישי, אשר בא אל בית היין וכבר הרגיש בעצמו את טעמו הערב לחיך לאין ערוך, ואף על פי כן שלט בעצמו ולא שתה את החבית עד תומה, הוא קיים את רצוני במסירות נפש, לו נאה ולו יאה הכבוד והיקר. וכמו כן אנן, אף אם איננו מצליחים תמיד לעמוד בנסיונות, ונכשלים מפעם לפעם, מכל מקום באם נתחזק להתעלות מהנפילה לעשות רצון בוראנו על

באר הפרשה - כי תצא - אלול

יג

צדיק גמור, ימות או זכאי ולא ימות עכשיו חייב. אבל מי שהתחיל לקלקל מעשיו אע"פ שזה רק התחלה אבל ירדה תורה לסוף דעתו שאח"כ יהיה רשע גמור א"כ ימות זכאי עכשיו ולא ימות אח"כ חייב. וזוהי הערה נפלאה לכל אחד להתחיל להיטיב ולתקן מעשיו כדי שנוכה ליום הדין להכתב בספרן של צדיקים גמורים (דרכי מוסר פר' כי תצא).

והעצה היעוצה היא לעלות ממדרגה למדרגה, וכך מבאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ השלם ד"ה או יאמר) את הפסוק בפרשתן 'כי תצא למלחמה... ושבת שבו', שישבה את היצר באותה הדרך שהוא בא לשבות אותו, והיינו שילמד ממעללי היצר שדרכו לבוא אל האדם באמרו (שבת קה:): 'היום עשה כך' ותו לא מידי, 'ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו לך ועבוד עבודה זרה'. בזו הדרך ממש ילחם האדם עם יצרו, יעלה ממדרגה למדרגה - היום יתחזק בתורה ומצוות כך, ולמחר עוד קמעא, עד שיגיע לידי גיצחון גמור^י, כן הדברים אמורים לכל הבא להכנס בשערי הקדושה בחודש

לישראל שהוא 'בית המדרש'... ירח ימים - זהו שיעור המספיק לשב. או ירמוז לחודש המיוחד לתשובה^י שהוא חודש אלול^י.

נידון על שם סופו - מיזה טובה מרובה המתחיל ללכת בדרכים טובים נחשב כמי שהגיע לתכלית הטוב

בפרשתן (כא יח) כי יהיה לאיש בן סורר ומורה, ובחז"ל (סנהדרין עא) אמרו 'בן סורר ומורה נידון על שם סופו מוטב ימות זכאי ואל ימות חייב', ביאור נורא הוד אמר בזה הסבא מקעלם זצ"ל, כי כאן ראינו שהתורה אמרה במי שהתחיל להתנהג לא טוב, וקצת נטה מדרך התורה - אע"פ שעדיין לא מחויב מיתה עבור זה מ"מ בבוא הדיין לדון את 'דינו' - אפילו מדת הרחמים מודה ש'מוטב' ימות עכשיו זכאי כדי שלא ימות אח"כ כשהוא חייב, אמור מעתה, המיטיב מעשיו אף אם אינו עומד אלא בפתח והוא מתחיל לעמוד עצמו על דרך טוב - יודו גם השונאים שיש לכתבו לאלתר לחיים, כדי שימות זכאי כיון שהתחיל לעשות תשובה בודאי יהיה לבסוף

אף שקשתה עלינו הדרך עד למאד כי כבר טעמנו 'טעם חטא', עבודה כזאת חשובה ומקובלת לפני המקום ב"ה יותר מזה שלא ידע טעם חטא.

כז. וכפי שתחזינה עינינו שאפילו מאה איש יחדיו אין ביכולתם להגביה קיר העשוי מבטון (סעמענ"ט) ולהסיטו ממקומו, אך כהיום המציאו את ה'מנוף' (קריע"ן) שאפשר על ידו להגביה כהנה וכהנה בלחיצת כפתור אחד ללא שום עמל ויגיעה, ולכך דומה האדם בחודש אלול, שיש בידו ה'מכונה' (מאשי"ן) שעל ידה יכול 'רוקען ווענט' (להזיז דברים הנראים כ'קיר'), ואשרי המשכיל לנצל זמנים היקרים האלו.

כח. כתב ה'בית שמואל' (באבן העזר קכ"ז ז'), שב'כתובה' יש לכתוב 'כך וכך לחודש', ואילו בגט כריתות כותבים 'כך וכך לירח', ונלמד מהפסוק (להלן לג יד) 'גרש ירחים' שבגירושין כותבים ירח, ואפשר לומר שלכן כינתה התורה את חודש אלול 'ירח ימים', לרמוז לנו שחובתנו בחודש זה - לגרש ולבער את יצרנו הרע הבווער בקרבנו תמיד, לבערו מאתנו בגט כריתות לצמיתות.

על כך כבר רמז הרה"ק בעל ה'דמשק אליעזר' מויז'ניץ זי"ע בדברי חז"ל 'אין אדם חוטא ולא לו' נוטריקון אלול, כי בחודש אלול אין ביכולת היהודי לחטוא ולפשוע בנפשו.

כט. הגאון הגדול רבי אליעזר גארדאן זי"ע ראש ישיבת טעלז המעטירה, נכנס פעם אל עשיר גדול בבקשת סכום הגון לטובת הישיבה, שאלו העשיר, כמה עלה על דעת ראש הישיבה לקבל ממני, משנענה - חמש מאות זהובים, אמר העשיר, על רה"י להבין שא"א לי להוציא סכום גדול כל כך בבת אחת, הרי ידוע מר כגאון ועילוי גדול - הבה נראה איזו פשרה יעשה מע"כ בינינו. והוסיף לומר הן אף כאשר ה'חפץ חיים' הגיע הנה לאחר השריפה הגדולה בראדין לא קיבל כי אם מאתיים זהובים מכל בני הקהילה (יחדיו), והיאך חפצים הנכם שאני בעצמי אעניק לכם סכום עתק כזה.

ענהו ראש הישיבה, הנה נצטוונו במצוות 'מעשר בהמה', וכך הוא סדרה, בעל הבית מעביר את בהמותיו אחת לאחת, וכל אשר יעבור עשירי 'מעשר' הוא, וצובע אותה הבעלים בסיקרא, לאחר מכן מקריב לקרבן לפני ה' את כל ה'עשיריים'. ולכאורה צריך ביאור מדוע עליו להעביר כל צאנו אחד לאחד, הרי אפשר לצוותו ליקח עשירית מכלל כל בהמותיו ויקריבם לפני ה', ובפרט למי שברכו ה' בעשרות צאן, כרבי אליעזר בן עזריה שהיה מעשר מאה ועשרים אלף עגלים בכל שנה ושנה כמובא בתלמוד (שבת נד: ועוד), ומדוע עליו לעמוד שעות על גבי שעות לעשר עדרו, יקח

באר הפרשה - כי תצא - אלול

יד

אלול, שהדרך להכנס בהם הוא ע"י עליה ממדרגה למדרגה (אף אם עדיין לא הגיע לשלימותו).

ובלל זה נקוט בידך, שלא ללכת בגדולות ובקפיצה, רק שלב אחר שלב כפי כוחו, וכמו שאמרו חז"ל במדרש (תנחומא פר' בהעלותך סימן י) אמרו ישראל לפני הקב"ה, רבש"ע אתה יודע כחו של יצה"ר שהוא קשה, אמר להם הקב"ה, סלקו אותו קימעא קימעא בעוה"י, ואני מעבירו מכם לעתיד, לכן היום יקבל על עצמו להתחזק בדבר קטן זה ואח"כ יהא מוסיף והולך לקבל על עצמו עוד תוספת קדושה, עד אשר יתרגל להיות דבוק בקדושה בכל עת ובכל שעה, ויהא אצלו בבחינת הרגל שני נעשה טבע.

וכך פירש ה'חתם סופר' (פרשת כי תצא ד"ה כי תבנה) מה שציוותה תורה בפרשתן (כב ה) 'כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך', שאם קיבל האדם איזו התעוררות חדשה והתעלה על ידה בעבודתו, אזי מחובתו לעשות 'מעקה וגדר', דהיינו שיעלה בהדרגה ולא יותר מדאי, וזה הגדר שעליו לעשות לעצמו, כי אם תפשת מרובה לא תפסת ועלול הנופל ליפול ממנו. וכן אמרו חכמי המוסר, שרק זרש הרשעה קפצה במדריגות ואמרה (אסתר ה יד) 'עשו עץ גבוה חמשים אמה', ואכן נפל המן על ידי עץ זה שתלו אותו עליו, אולם בני ישראל א-ל חי יודעים לעלות ממדריגה למדריגה שלב אחר שלב, ואז מובטח להם שיראו הצלחה בפעלם.

התנערי מעפר קומי - חשיבות הקם ומתרומם מנפילתו מבלי להתיימש כלל

בפרשתן (כא יח) כי יהיה לאיש בן סורר ומורה... ובגמרא (סנהדרין עא.) נחלקו אודות זה הבן הסורר ומורה ואמרו בן סורר ומורה לא היה ולא יהיה. מכאן מצאנו סמך לדבר, שלא יאמר אדם אפסה תקוותי - איככה אוכל לשוב להלוך על דרך המלך - כאשר כ"כ מעוותות דרכי, מכף רגל ועד ראש אין בי מתום. כי באמת 'לא ידח ממנו נדח', ואף לחומא הגדול ביותר יש עוד תקוות טוב לשוב לבוראו. שהרי הבן סורר ומורה נידון על שם סופו, דסופו שיישב בפרשת דרכים וילסמם את הבריות, ו'אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב' (שם עא:). על זאת אמרו לא היה ולא יהיה - לא תהא כזאת בישראל להחליט על אדם שסופו לאבדון, אלא כל אחד ואחד מבני ישראל אפילו בן סורר ומורה, יכול לשנות את דרכיו וליהפך לצדיק גמור כמי שנולד מחדש ולא הוא האיש שקלקל וחטא.

ואכן, כי תצא למלחמה - לכך נוצר האדם כחומר גם ועב בעולם הגשמי כדי להיות איש מלחמה, ואף אם נפול יפול ויכשל במלחמתו, לא יעזוב את עמדתו לומר הנה כבר גבר יצרי עלי ואבדה תקוותי, אלא יתחזק לעמוד כצור החלמיש במלחמתו בכל עת ובכל מצב, כי כך היא דרכה של מלחמה - אף אם יפול וימצא עצמו מפסיד במערכה לא יתרפה ממלאכתו אלא אדרבה יוסיף

י"ב אלף עגלים ויקריבם לקרבן ה'. אלא ביאורו, שכאשר יאמרו לאדם לעשר כאחת שנים עשר אלפי עגלים ולהקריבם, יחלש ליבו ויקשה עליו הדבר לנוכח ההון הרב שנדרש מעמו לתת. לכך אמרה תורה, העבר את כל הצאן דרך פתח הצר, וכך יעמוד אדם ויראה, הנה הראשון שלי הוא, וכן גם השני והשלישי ואף הרביעי ונוסף להם החמישי, שלי הם, ולא רק אלו אלא שהשישי והשביעי גם כן עבורי הם, אף השמיני והתשיעי כיוצא בהם, ורק את העשירי נדרש אנכי לתת מתנה לבוראי, בדרך זו יקל מעליו לגמרי כי יראה כמה צאן שלו הם, ורק מיעוט קטן עליו להפריש למעשר. אמר ראש הישיבה אל העשיר - איעצך אף אתה כן, אל תביט על הסכום הגדול אשר אני שואל ומבקש ממך, אלא הבט נא על כל עשרך הרב אשר חלק לך ה' עד אין סוף, ואז תשכיל שלעומת כל ההון והעושר הזה אשר 'שלך' הם מה ערך יש לחמש מאות זהובים. ונלמד מכאן לדרכי עבודתו יתברך, כי היצר בא לו לאדם ואינו נותן לו לעבוד את בוראו אפילו שעה קלה, עצתו, לאמר לו, הנה כל שעות היום 'שלי' ולצורכי נתונים הם, ואם כן מדוע לא אתן שעה ושתיים (וכו') לעסק התורה הקדושה ברציפות ללא כל הפסקה, ובמחשבה זו יעלה לאיטו עוד ועוד עד תכלית טוב.

ל. וידע כי יש בידו להעמיד עצמו על דרך המלך ברגע אחד, כי הנה איתא מהאר"י הקדוש זי"ע (שער רוח"ק יחוד י"ז) שיש לכוון בחודש אלול את הפסוק (ישעיה מג טז) 'הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה' (עיי' ב"ר ו ה - הובא בקדושת לוי לר"ה בשינוי לשון) כי בו נותן לנו הקב"ה 'דרך' לשוב אליו יתברך, יש מי שרמז כי הנה עינינו הרואות כאשר יסע כלי הרכב ביבשה ממקום למקום, אם יטעה 'בעל העגלה' (בגה) ויסטה מדרכו המיועדת לו אין בידו לסוב מיד על עקביו לעמוד בדרך ישר כי בזה יפגע מיד בנוסעים לפניו ולאחריו... אין לו אלא להמשיך עוד הרבה על הדרך שהעמיד

שיביט על מעט צדקותיו, מאשר להביט על 'המון רשעיות הרבות' שהיצר מציב אל מול עיניו.

כל העוסק בתורה זוכה - שכרם של עמלי תורה
 בפרשתן (יג כ) כי יקח איש אשה וגו'. כתב ה'אור החיים' הקדוש וז"ל. דברה תורה כנגד בני אדם גם בני איש אשר חוזרים פניהם מן התורה כאומרם כי היום קצר למה שצריך להשתדל על המחיה, ועליהם אמר הכתוב כי יקח איש אשה זאת התורה המאורסה, ובא אליה שכבר זרחה עליהם אורה של תורה בהר סיני וקבלו הלוחות, ושנאה פירוש שאין לבם חפץ לתת לה עונתה במשפט, וכשבא מוכיח לדבר אליו למה תמאם אשת נעורים משיב כי אין התורה זנה ומפרנסת והוא צריך למחיה, גם אינו רואה סימן ברכה מאמצעות לימודה הגם כי יעסוק בה אין נפתחין לו שערי פרנסה טובה, ואדרכא רואה כי כל האנשים שרחקוה ואינם חושבים בה כל עיקר בתיהם מלאים כל טוב, והוא אומרו ושם לה עלילות דברים, והוציא עליה שם רע באומרו את האשה הזאת לקחתי פירוש שאינו כופר בליקוחיה, אלא שאומר ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים פירוש לשון חווק כי עוסקיה סביב יחנו לדפוק על דלתי אחרים למצוא טרף²¹, מודיע הכתוב כי הקב"ה שהוא הנקרא אבי הנערה

חיילים להשיב כנגד אויבו מלחמה השערה - לחזור להביסו וזהו איש מלחמה²².

ענין זה נרמז גם בסיום הפרשה ב'פרשת מחיית עמלק', כי עמלק נטפל ל'נחשלים' שהענין פולטם (תנחומא תצא י) לייאשם ולומר להם הנה כבר 'נחשל' אתה, אבד סכרך ותחלתך מה' - ובוה רוצה להפילם לגמרי, אבל אנו מצווים 'מחה תמחה את זכר עמלק' - לזעוק בקול גדול ש'בל' יהודי יקר הוא אצל אביו שבשמים, ובידו להתקרב אליו מהיכן שהוא נמצא²³.

וידע כי זהו אחד מטכסי היצר - לנסות את האדם לאבדו מיישוב דעתו ולייאשו. וכן כתב הרה"ק ה'שפת אמת' בפרשתן (תרל"ד ד"ה כי תצא מחנה על אויבך) כביאור דברי הכתוב (תהילים לו טו) 'טוב מעט לצדיק מהמון רשעים רבים', שהנה היצר הרע בא לו לאדם ומראה לו הרבה 'רשעיות' קטנות אשר עשה, ובוה הוא רוצה לשבר את רוחו לגמרי, אך הירא את דבר ה' עונה ליצרו ואומר לו, הן אמת שיש לי אך מעט 'צדקות', אבל רק על אלו אביט ומהם אשאב שמחה והתחזקות, ובזאת הוא גובר על יצרו ומנצחו, וזה דבר הכתוב, 'טוב מעט לצדיק'

עצמו עדי הגיעו ל'פרשת דרכים' שם יסוב על עקביו, משא"כ כשאניה טועה בלב ים, הרי מיד על אתר מסובב פניו ממזרח למערב וכבר הוא מתייצב על דרך טוב... כיו"ב היא התשובה - הנותן בים דרך, ברגע כמימריה יסובב עצמו וכבר הוא עומד בדרך הישר...

ולא יאמר, מה אעשה, הן ניסיתי כבר פעמים רבות להתייצב על דרך טוב ולא עלתה בידי, כי אין הקב"ה דורש מאתו אלא לסובב פניו - להביט על דרך הישר וסוף דבר יגיע לתכלית טוב. וכבר פירשו בדברי הגמרא (ע"ז ג.) 'מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת' ולא אמרו מי שהכין בער"ש, כי אין הקב"ה דורש אלא את הטירחה והיגיעה, וה' יגמור בעדו... אם רק טרח אף שלא עלה בידו להכין הרי הוא כבר יאכל בשבת.

לא. הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, המשיל את הענין לחייל הלוחם בשדה הקרב וחרבו שלופה בידו, ואחד מחיילי האויב ירה בו באצבעו ודם רב החל לזוב ממנו, מה עשה זה ה'שוטה', נבהל והשליך את כלי הזין מידי... מיד צעקו לו חבריו, שוטה שכמותך, מדוע הנך משים את עצמך בסכנת מוות, והרי עתה אפשר לאויב להרגך או להכות בך מכה רבה ועצומה, המשך נא לישא חרבך בידך אולי תוכל להשיב לו מנה אחת אפים ותפילהו לגמרי. כמו"כ, במלחמת היצר, ה'נופל' שמתייאש ומשליך את כל אשר לו, בזה גופא הצליח היצר עליו - שהרי זוהי כל מטרתו - 'לייאש' את הנלחם בו, אלא יתרומם ויתחזק בכל כוחו, וכך יזכה שיבוא יום ויכה את היצר הרע לגמרי (ח"ח על נ"ך קהלת י ד והובא בהגהות על ח"ח על התורה פ' בראשית אות טז).

לב. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע היה, שמלחמת עמלק 'מלחמה תמידית' היא, ואף אם נכשל ונפל במלחמה יתחזק מיד ויחזור לעמוד על משמרתו כבתחילה, וזה מרומז בשם 'עמלק' שהוא נוטריקון 'אמאל לייגט ער מיר אראפ, און אמאל לייג איך איהם אראפ' (לפעמים היצה"ר מנצח ומפיל את האדם, ולפעמים האדם מנצחו), אך העיקר הוא שלא יפול ברוחו מנפילותיו, וימשיך בכח וגבורה למלחמה הבאה.
 לג. איתא ב'תנא דבי אליהו' (רבה פכ"א), אמרו חכמים כשירד משה מהר סיני וראה את הסרחון שסרחו ישראל

שהוציא שם רע עליה צריך לשקוד על דלתותיה כל היום וכל הלילה לא יוכל לשלחה כל ימיו, וכזה מצינו להם לרבנותינו ז"ל (ויק"ר פכ"ה) שאמרו ש'בעל תשובה' - אם היה רגיל ללמוד דף אחד ילמוד שנים וכן על זה הדרך, וזה בעל תשובה משאר העבירות, אבל מוציא שם רע על התורה משפטו כל ימיו עמה ישב תורתו אומנתו.

וסגולה יש בה בתורה להציל את האדם מכל רע, מכל חטא ועוון, כמו שכתב ה'אור החיים' הקדוש (פרשת כי תצא ד"ה ואמרו ואם לא קרוב) שעליו להיכנס לבית המדרש וילמדהו אורחות חיים ודרך ישכון אור לכל ישה מני אורח, ולא ימצאהו אויבו [זה היצר הרע] במחשבות וטענות כוזבות, כי אור תורה תצילהו.

יה"ר מלפני אבינו שבשמים שנוכה לערוך הכנה כראוי ונבוא לקראת יום הדין הנורא ששים ושמחים, מתוקנים וטהורים, ונוכה לברכת השנים, בשנה טובה ומתוקה.

וכנסת ישראל יתבעו עלכונה של תורה לפני בית דין הגדול, והוא אומרו ולקח אבי הנערה ואמה, והוציאו את בתולי הנערה רמו חוזק ועליה והשגות רמות יושגו באמצעותה ויתבעו עלכונה כב"ד כאומרו השערה, והוא מה שאמרו בזוהר (ח"ג פ') כי עתיד הקב"ה לתבוע עלכונה של תורה, וכאומרם במשנה (אבות פ"ו מ"א) אוי להם לבריות מעלכונה של תורה.

ומסיים האור החיים, והוא אומר והנה הוא שם עלילות וגו', דקדק לומר 'והנה הוא שם' - להעיר כי אין זה אמת שלא גרם לו אלא השונא השוכן בקרבנו, ואלה בתולי בתי וגו' והיו הדברים ברורים כשמלה כמה מעלות וחוזק התורה, שתחילת כל דבר כל העולם בלו בה נברא, בשבילה נברא, ובה מתקיים, וכל טובה הצפונה לעולם הבא ואוצרות החיים והטוב נקנית בה.

ומה תקנתו, כתב האור החיים - ואמרו ולו תהיה לאשה לא יוכל שלחה כל ימיו, פירוש הגם שאין חיוב בתלמוד תורה אלא קביעות עתים, אדם כזה

במעשיהם נסתכל משה בלוחות וראה את כתבן שפרח מעליהם מיד שברן משה תחת ההר ומיד נתאלם משה ולא יכול להשיב דבר, באותה שעה נגזרה גזרה על ישראל שילמדו תורה מתוך הצער ומתוך השעבוד ומתוך הטלטול ומתוך הטרורף ומתוך הדחק, ומתוך שאין להם מזונות. ובשכר אותו הצער עתיד הקב"ה לשלם שכרם לימות בן דוד כפול ומכופל.

כן איתא במדרש (תנחומא פרשת נח ג) כתיב (איוב כח ג) 'ולא תמצא בארץ החיים', ומאי לא תמצא בארץ החיים - וכי בארץ המתים תמצא, אלא שלא תמצא תורה שבעל פה אצל מי שיבקש עונג העולם תאוה וכבוד וגדולה בעולם הזה אלא במי שממית עצמו עליה... ובפרשה שניה של ק"ש כתיב בה 'בכל לבבכם ובכל נפשכם' ולא כתב 'בכל מאדכם' - ללמדך שכל מי שאוהב עושר ותענוג אינו יכול ללמוד תורה שבעל פה, לפי שיש בה צער גדול ונדוד שנה, ויש מבלה ומנבל עצמו עליה, לפיכך מתן שכרה לעולם הבא שנאמר (ישעיה ט א) 'העם ההולכים החושך ראו אור גדול', אור גדול - אור שנברא ביום ראשון שגנזו הקב"ה לעמלי תורה וכו' שבזכותן העולם עומד.

לד. זוהי הדרך הישרה בלימוד התורה - להיות שקוע ראשו וכולו בתורה, וכביאורו של הרה"ק ה'אמרי אמת' ז"ע (הובא בספר שערי תורה עמ' קי מפי בנו הרה"ק ה'פני מנחם' ז"ע) על דברי הגמרא (ב"ב כג:) אודות עוף הנמצא במרחק חמישים אמה מהשוכן, בעי רבי ירמיה, מה דינו של המוצא עוף אשר רגלו אחת בתוך תחום חמישים אמה ורגלו אחת מחוץ לתחום נ' אמה... מסיימת הגמרא 'ועל דא (על שאלתו זו) אפקוהו (הוציאו) לרבי ירמיה מבי מדרשא'. והקשה ה'אמרי אמת' מדוע החמירו כ"כ עם רבי ירמיה להוציאו מבית המדרש על שאלתו זו, מה גריעותא יש בה.

וביאר הרה"ק, שבבוא על האדם זמנים קשים, עצתו להכנס בשתי רגליו בתוכי התורה הקדו' ובזה ירווח לו. ולא יהא כ'רגל אחת בתוך התורה וברגלו השניה בעסקי העולם הזה'. ועצם שאלה זו הנותנת מציאות ו'הוא אמין'א לעמוד רק ברגלו אחת בתוך התחום והשנית מחוץ לתחום, כבר נותנת לנו 'גושפנקא' להוציאו מבית המדרש, כי כזאת לא נקרא בשם לימוד... ובכל עת וזמן על האדם להיות שקוע כולו באורייתא קדישתא...

מטעים

השומר בנגע הצרעת וגו' ולעשות (כד, טו)
 פעמים נאמרה תבת ולעשות בפסוק, הראשונה מטעמת באתנחתא, והשנייה בסוף הפסוק ככל אשר יורו אתכם הנהנים הלוים כאשר צויתם תשמרו לעשות, הראשונה היא מצות עשה להביא את הנגע אליהכה, והשנייה מצוה לשמע בקולו, והאתנחתא שבתבת ולעשות הראשונה מורה, שהיא מצוה בפני עצמה להביאה בפני הבהו, ובנוסף יש גם מצוה לשמע בקולו. (העמק דבר)

לא תעשק שכיר וגו' או מגרף (כד, טז)
 התבות או מגרף מטעמות בטעמי דרנא תביר, להורות שגור זה היה לפניו בעל דרנא נכבדה ועל מקומו, ולא היה נגרף לבריות, ועכשיו שנתגבר והוא שבוו בנפשו, יש להזהר שלא לעשקו. (דברי יחיאל)

תמחה את זכר עמלק וגו' לא תשכח (כז, טז)
 כתב רבנו בחיי, שפרשה זו נפתחה בזכרון ומסתקמת בשכחה, שנאמר תחלה זכר עמלק ולבטוח לא תשכח, לזמן שעתיד זכרו של עמלק להשתכח מן העולם, לעתיד לבוא בזמן הנאקה. והדבר מרמז בטעמי המקרא, כי תבת לא בטעם טפחה והיא מפקחת מתבת תשכח שאחריה, ולכן התיי' שבתחלת תבת תשכח דגישה בדיש קל אף שהיא אחר יהו"א, כדי לרמז שהנה ימים באים, ויתקיים בעמלק תשכח ויאבד זכרו. (טללי יוחאי)

מדגש

על בן סורר ומורה כתב בעל הטורים: "סורר בגימטריה זה אבשלוס בן דוד". ואין ההשבוו מכוון, כי תבת 'סורר' בגימטריה 466, והתבות 'זה אבשלוס בן דוד' בגימטריה 457, ובניהם 9, ואמנם פרוש הרומח נאמר: 'לאיש בן גימטריה זה באבשלוס' 393, ואילו ב'יוסף דעת' מגיה: 'בן סורר ומורה' בגימטריה 'אבשלוס בן של' 775, ובמורה ל'כסף' כתב: 'יתיר תשעה, וצריך לומר 'אבשלוס בן דוד' (465), והינו עם הכולל הענין באבשלוס בן דוד". אולם לשון נדחקו בבאור דבריו, שכן מונח לשם דוד כתיב מלא, כפי שנקרא בדברי הימים, וכן לעמים חלבים, ביהוקאל ובתרי עשר, והשבוו מכוון, כי התבות 'זה אבשלוס בן דוד' 467, כ'סורר' עם הכולל, והוסיפו שראשי התבות בן סורר ומורה איננו שמע בקול אביו ובקול אמו, הם בגימטריה 'אבשלוס'.

ממלה

כמה מסותרים סיגט הכריזו על פשיטת דגל ונפטרו מתשלום חובותיהם, ואחר שהשתחררו ממאסרם פתחו גינותיהם מחדש עלישם נשותיהם. אמר על כך הדבדון הידיע הירש לוי גולביץ: "נגיד שקא אבד כשה' - הוציח להיות נגיד, עליו לאבד את שמו... וכאשר התרבו פושטי הרגל אמר: 'לא נתן ביום לעבר ברחוב היהודי בסיגט, אלא עם מקל ביד לשמירה, שכן אין לעבר בין שתי שורות נשים, ועל התניות משני הצדדים יש גולבים בשמות נשים'. ודרשו: 'ספר מרידת' - אם תכרת תבת ספר לשנים תקבל ממך', לרמז שאין להו שמירה אלא ממך!..."

"פיתצא למלחמה על-אינדך" - במלחמת הרשות הכתוב מדבר, וכך מפרשים דורשי רשומות את הפסוק, על-פי דברי הרמב"ם בהלכות דעות, שמי שרוצה לעקר מדה רעה מלבו, עליו להתנהג במשך זמן מסים בהפוך גמור מטבעו, עד שיתרגל בדבר ויוכל ללכת בדרך האמצע, שבביל ההב. כגון מי שי'ש בו ממדת הפעם, עליו להרגיל את עצמו לסבלנות מרבה יותר משאר בני אדם, ונס אם יבואו לא ירגיש, עד שיעקר את הפעם מלבו. ולכן נאמר כאן "פיתצא למלחמה", שאם רוצה אתה להלחם ביצרך, אזי ונשמרת מכל דבר רע" וכך תוכל להנצל ממנו.

אחד האריות שפחבורת קוצק, תחת הנהגתו של 'השרף' רבי מנחם מנדל מקוצק, היה המקבל רבי דוד נחמן קירושנבוים, ברבנו של רבי שמואל מקארוב מגדולי תלמידי 'החוז' מלבליו. בקוצק התחבר עם החדושי הרי"מ מגור, וידידותם האמתית היתה לשם דבר. בשנת תרכ"ד עלה רבי דוד נחמן לירושלים בספינה אחת עם שנים מגדולי חסידי קוצק, רבי הלל משה משיל גלבשטין ורבי אהרן יוסף וינגרטן, ומחלציו יצאה משפחה ענפה בישראל. בתקופת מגוריו בירושלים, התכתב עם ידידו החדושי הרי"מ בעניני הלכה, ובאמתתו נשמרו פחשעים מכתבים ממנו. פיון שענתו גדול היה רבי דוד נחמן, ולא רצה שצאצאיו ובני ביתו יראו את התארים הנשגבים בהם הכתירו וידו שהתפרסם בינתים כרבן של פל'בניי הגולה, הטמין את צרוד המכתבים בתוך צפית של'פר, והטמינה בארזנו הנעול שבבית. היה זה בערב פסח אחד, כאשר אשתו הצדקנית עמלה קשות לנקות את הבית לכבוד החג הקרב ובא, וכמנהגן של בנות ישראל הפשרות הוציאה את כלי הבית ונערה אותם ברוח כדי לנקותם. באותו יום נשבה רוח עזה, וכאשר נערה את הצפית עם חבילת המכתבים שבה, התפזרו הללו למרחוק ו'על אשר יהיה' שם הרוח ללכת, ולכו שמד". באותה שעה שב רבי דוד נחמן לביתו, וכאשר שמע על אבדן אוצרו הגדול שלא יסלא בפז, פנה לראות אם נתן להציל דבר-מה, אף לא עלה בידו למצוא אלא שני מכתבים בלבד. בהלה אחזה את בני הבית למראה האסון הכבד, אף לפליאתם עצומה ראו את אביהם מתחיד לעמקתם ומרגיע את רוחם הסוערת, על-פניו לא נראתה אפלו נימה של פעם ורגו, ומאז לא הזכיר את המאורע אפלו ברמז, בקבלו דיו שמים באהבה בלי טרינה וכלי פעם. לימים, כאשר האמרי אמת" מגור בפר בירושלים בשנת תרפ"א, פנה לצאצאיו של רבי דוד נחמן כדי לשאל אותם על המכתבים שנקנו החדושי הרי"מ שלח אליו, והללו ספרו לו את המאורע ונתנו בידו את שני המכתבים שנותרו לפליטה, והוא הביאם לאור עולם. על גאונותו של רבי דוד נחמן מספרים, כי לאחר עלותו לירושלים, היה מנשואי הפנים בחבורתו של רבי אלעזר מנדל מללוב, וכיון שנוהג היה זה לערך סיום בכל יום מימי תשעת הימים, ולעתים ראו שאין סיום למחרת, היו מבקשים מרבי דוד נחמן ללמד מסכת אחת עד למחר, ובגאונותו האדירה היה מסימה ביום אחד. הוא נפטר בירושלים בשם טוב ביום "ט בטבת תרמ"ג, ומערציו בקשו לחרת על מצבתו את התארים "רא וחרד לזכר ד", שהלמו אותו באחד שייאתו קדמה לחקמתו. בירושלים של אותם ימים, לא היו מפרזים בתארים כמו בזמננו, ולכן הלכו לשאל בעצתו של רבי שמואל סלנט. בקש רבי שמואל לשמע מעט מקורות חיוו והליכותיו של המנוח, ובין השאר ספרו לו בני המשפחה, כי פעם ישב אביהם בבית-ההנכנס בליל שבת-קדש, והנה בתורה פשהו שעון על-גבי סטנדר. לפתע הבחין, כי הפזמק שעל-ידגליו נתפס במסמר מחדש שבלט בסטנדר, ומכיון שחשש שקא יתלש את חוט התפירה בשעה שיקום ממקומו ויעבר על אסור שבת, נותר יושב במקומו עד מוצאי שבת, ולא זו משם במשך היממה בלה, כאשר גם את סעודתו הביאו לו בני ביתו לשם, ולא נתן שנה לעיניו שקא מתוך שנתו יקרע את פזמקו. כששמע זאת רבי שמואל אמר: "ראוי הוא שיתחרתו על מצבתו תאר זה, ויותר מך", ואמנם כך נחרת על מצבתו בהרריהותים סמוך לרבני ירושלים, ובפנקס הח"ק נכתב עליו: "המפלג בתורה יקר הערך".

חסידיו של רבי דוד בירמון מללוב, היו דבוקים בו עד לאחת, והערצתם אליו היתה מיוחדת ונדירה. אחד מחשובי בני חבורתו, היה החסידי הוותיק רבי משה ולדמן, חתנו של רבי צבי-הירש גריש-גליקזון, משמשם בקדש של רבי אלעזר מנדל מללוב ובנו רבי דוד. בצעירותו היה רבי משה רגון וקפדן מטבעו, ובני ביתו ספרו את-הדבר לרבו רבי דוד ובקשו ממנו להשפיע עליו לשנות טבעו. הגיעו ימי הפורים, וכמנהגם היו חסידיו של רבי דוד מגישים לו משלוח-מנות לאות הערצה והוקרה. בין הפאים היה גם האברך הצעיר רבי משה, ובידו טס מכבד בדורון, אלא שהרבי סרב לקבלו. "כל זמן שלא תבטיח לי להרחיק מלפך את רגזותך, איני רוצה להפריך", אמר הרבי נחרצות. רבי משה נבהל, ונסה להתמקח עם הרבי. "אני מוכן לתת נפוליון זהב ככפר נפשי, ובלבד שהרבי יטל ממני את משלוח-המנות" אמר, אולם הרבי עמד על-שלו: "מה בצע לי בממוך? רוצה אני לעשותך אדם השלם!" רבי משה היה איש אמת, ולא רצה להבטיח דבר שלא יוכל לעמוד בו, ולכן עמד נבוך והתחבט בנפשו. פיון שראה רבי דוד פן, אמר לו בהירפות: "אם תוך מחצית השעה אינך מבטיח לי את-הדבר, מקומך לא יפירנו אצלי". קפץ רבי משה והבטיח כי מעתה ואילך יתרחק ממדה זו, ורבי דוד נטל ממנו את-מנחתו. ומאז ועד יום מותו בשנת תשי"ג זקן ויבשע ימים, לא ראו על-פניו אפלו צל הקפדה, וכעם מאן דבר שמה, עד שצאצאיו לא האמינו שבטבעו היה רגון, ולא לחנם הגדירו רבי משה מרדכי מללוב: "בלתי לה' לבדו!"

הודעה חשובה

החל מהשבעות הקרובים בע"ה, יהיה ניתן להזמין את העלון 'שבת טיש' הישר לביתכם, באמצעות המיזם החדש 'פרינט מייל', באתר או בספר 5023. בתשלום סמלי, תוכלו לקבל עד ביתכם את הגיליון המודפס בצבע מלא ובאיכות משבחת. עם הצטרפותנו ל'פרינט מייל', לא ישלח העלון באמצעות הדואר האלקטרוני למיניום, ולא יתפרסם באתרים או בחבורות העלונים למיניהן, והאפשרות לקבל תהיה אך ורק בהזמנה הביתה באמצעות 'פרינט מייל'. כמו כן, תוכלו ליהנות נשאר הפרסומים מבית 'שבת טיש', עלוני 'מידות טיש', 'אור החינוך', 'טעימות' קובצי 'דעת' - לחובבי מדע ו'חכמה' מאמרי 'למשפחות לבית אבות', ומאמרים שונים בתחומים רבים, וכל זאת - באמצעות הזמנה ישירות הביתה בתשלום סמלי.

"בגנו זה סורר ומורה איננו שמע בקולנו" - יודעים אתם מפני מה נעשה הבן סורר ומורה? מפני שאיננו שמע בקולנו, מעולם לא שמעו אנחנו בבית הוריו קולות של למוד ותפלה, דברי שלום ואמת, דברי חכמים בנחת נשמעים. ומה יפלא אפוא, שגם אינו שומע בקול הוריו... (רא"צ אוגור הל"ד מקאפאוואר)

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי עניני דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 220 | שנה ד' | פרשת כי תצא | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

תודה שיהא המחנה קדוש, והנה נשים ודאי אינם מהרהרים בד"ת ואמאי גם במקום שנמצאים נשים צריך להיות קדוש? (אילת השחר שבת קג)

עבירה גוררת מצוה

"ושם לה עלילת דברים" רש"י כותב, ששינאה מביא לידי לשון הרע, כי עבירה גוררת עבירה. מה שכתב רש"י שיש בזה היגררות, לכאורה זה דבר טבעי, ולא מצד ההיגררות?

למדנו מכאן, שעבירה גוררת עבירה, גם בלא מהלך טבעי לעבירה הראשונה. וגם מחילול שבת, מגיעים לידי לשון-הרע, אף שאין שייכות בהמעשים שעשה, אבל רוח-הטומאה, מושכתו לזה.

החטאת הרבים, זה כמו אש!

"על דבר אשר לא קדמו אתכם" פרש"י, על העצה שיעצו אתכם להחטיאכם. והנה טעם זה, וכן ששכרו את בלעם, שייך רק על מואב ולא על בני עמון. ובפשטות, בני נח לא נצטוו על לפני עור. אבל החטאת הרבים - זה כמו אש!

בני נח חייבים לקיים מה שהשכל מחייב. ומשום החטאת הרבים נאסרו לבא בקהל. וזה חידוש, שנתבעים על אי-עשיית חסד עם בני ישראל.

יתכן שבני-ישראל בכל אופן לא היו אוכלים את פת העכו"ם, ולמעשה ישראל ביקשו: אכל בכסף תשבינו. ולא אמרו 'פת', אבל הם נתבעים על שלא קדמו אתכם בפת.

ברכה על גט

"ושנאה האיש האחרון וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו או כי ימות האיש האחרון אשר לקחה לו לאשה" (כי תצא כד, ג)

במהרי"ל שלהי הלכות חליצה א"י: אמר לנו מהר"י סג"ל שראה כתוב שיש לברך על מצות חליצה, ושאלו מלפניו א"כ לדידהו שהיו מייבמין נמי יברך על מצות יבום.

וא"ת אין הכי נמי, ושאלו א"כ המגרש בגט נמי יברך, ואמר הכי השתא התם גזירה משמים דאחיו מת וזקוקה לו וגבי גט איהו דאפסיד אנפשיה להתקוטט שאין זוגם עולה יפה ויתפרדו האמנם לא היה נוהג לברך גם בחליצה ע"כ.

ויל"ע במ"ש המהרי"ל ז"ל דהא איכא אופנים דהתורה צייתה לגרש וכהא דכי מצא בה ערות דבר וצ"ע.

וכששאלתי זה מקמיה מו"ר מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א השיבני דאם נימא דיברך בגט באופן דכי מצא בה ערות דבר הרי שכו"ע ידעו שמשום זה גירשה ולכך לא תקון רבנן עכת"ד.

וכששלחתי זה למו"ר מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א כתב לן נגדם ע"י עבירה עכ"ל. (הרה"ג ר' משה חליוה שליט"א)

השבת אבידה לשיבה

"לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיך".

איתא בשו"ע חו"מ ס' רנ"ט ס"ט "ראה מים באים לשטוף שדה חבירו חייב לגדור בפניהם כדי להציל" עכ"ל "וכן בכל עניני הפסד שיכול להיות אצל חבירו וביכלתו למנוע ההיזק חייב למנוע ואם לא עשה כן עובר בעשה דהשב תשיבם ובל"ת דלא תוכל להתעלם (לשון הערוך השולחן סו"ס רנ"ט) עפ"י הורה מרן ראש הישיבה שליט"א שפשוט שבחור שרואה אור או מאורר וכדו' שדולק ללא צורך בישיבה חייב לכבותו. (קו' אלקי אבי בעזרי)

לעילוי נשמת הרבנית מרת חנה שטיינמן ע"ה

אשת הגאון רבי שרגא שטיינמן שליט"א

בת מרן רבי חיים קניבסקי שליט"א

נלב"ע י"ג אלול תשע"ד

צריך שתהא בנו "הרגשה" לריבוי כבוד-שמים, ולא לחללו בהזכרת החטא

"כי קללת אלקים תלוי" (כי תצא כא, כג) פרש"י, זלזולו של מלך הוא, שאדם עשוי בדמות דיוקנו וישראל הם בניו. משל לשני אחים תאומים [שהיו דומין זה לזה, אחד נעשה מלך, ואחד נתפס ללסטיות ונתלה, כל הרואה אותו אמר המלך תלוי]. צ"ב, מה מוסיף שהם "בניו", דלכאורה סגי במה שהאדם עשוי בדמות קונו והוא תלוי?

בסנהדרין מה: נחלקו ר"א וחכמים, האם כל הנסקלין נתלין, או רק המגדף והעובד ע"ז. והנה טעם זה הכתוב ברש"י, זהו לפי רבי אליעזר שהנסקלין נתלין, ולא רק מגדף. שאם רק המגדף, אז הרואים אומרים מפני מה זה תלוי? מפני שברך את השם, נמצא שהעבירה נזכרת תמיד, לכן לא תלין את נבלתו. והיינו, כשם שאם אירע לאדם דבר-בזיון, אינו חפץ שידברו על זה. כי ככל שמדברים, מתרבה הבזיון, והוא מעדיף שכל הענין ישתכח במהרה. כך צריכה להיות ההרגשה כלפי כבוד-שמים. אם יש לנו הרגשה בכבוד-שמים, צריך לחוש שבריבוי הזכרת החטא, מתחלל כבוד-שמים. וזה טעם: כי קללת אלקים תלוי, שצריך לראות שלא יזכר בפי הבריות ענין החטא כלל.

ב' דרשות בפסוק א'

"לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו" (כי תצא כב, י)

שי' הר"מ ה' כלאים [פ"ט הלכה ז'] דאיסור כלאים מה"ת אינו תלוי בשני מינים והאיסור תלוי בטהור וטמא ושני מינים טהורים מותר, ושני מינים טמאים מותר, ובטהור וטמא הוא דאסור. ושור פסולי המוקדשין דיש בו שם טומאה אסור להנהיגו דזה עצמו מקרי כלאים דיש בו מין טהור וטמא, עי' ברמב"ם פ"ט ה"א. ועי' בר"מ פ"ט ה"י מותר לחרוש אדם ובהמה יחד משום שנאמר בשור ובחמור ולא באדם ובחמור ולא באדם ושור.

וצ"ע לשי' הר"מ דרק טהור וטמא אסור מה"ת, א"כ יש לעיין מה נחשב האדם מין טהור או מין טמא?

ומנו"פ אם אדם מקרי מין טהור צריך קרא רק למעטו מלחרוש עם החמור דאע"ג דהוא מין טהור מ"מ מותר עם חמור, ואם הוא נחשב כמין טמא מחמת דבשרו אסור באכילה א"כ ל"צ קרא להתירו עם חמור וצריך רק קרא להתירו עם שור ולמ"ל שני דרשות?

ואמר רבנו: דאין כאן יתור במקרא רק הפירוש בשור ובחמור ממעט אדם דכלול בו רק בהמה טהורה ובהמה טמאה ולא אדם, ואין זה דרשה ומיעוט, שנקשה קרא למ"ל. [ועי' במהרי"ק שם פ"ט ה"י דכ' דקרא אסמכתא בעלמא כדי להתיר גם מדרבנן דהא מותר קתני ולא גזרו בהו רבנן]. (אילת השחר ב"ק נד, א)

בגדרי הכיסוי

"ויתד תהיה לך על אונגן והיה בשבתך חוץ וחפרתה בה ושבת וכסית את צאתך" (כי תצא כג, יד) ושפך וכיסה במה ששפך יכסה.

נראה דבעיקר בא לאפוקי ברגל שהוא דרך בזיון, אבל אי"צ עם היד דוקא ואפשר לכסות עם כלי, והרי גם השחיטה היתה בסכין ולא עם היד ממש, וכשדרשו במה ששפך יכסה שפיר אפשר גם עם הסכין, וכן אולי כשלוש בתי ידים [כפפה] כשר. וכשקוברים המת יש שנותנים עליו העפר ברגל ואינו ראוי. ויש להסתפק במצות וכסית את צאתך האם מותר לכסות עם הרגל או שגם זה אסור ברגל?

יש לעי' אם כיסה ברגל דהוא בזיון אי מ"מ המצוה קיים, או דכיון דגילתה תורה דאין לעשות כן אפשר דיש בזה גזו"כ דלא קיים המצוה כלל. (אילת השחר שבת כב, א)

קדושת המחנה

"כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת איביך לפניך והיה מחנך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך" (כי תצא כג, טו) ופרש"י (שבת קג, א) מקום חנייתך תהא בקדושה וטעמא משום דישראל מהרהרין תמיד בד"ת.

והנה מועטין הם העושים כן ומ"מ מפני שכך צריך להיות לכך הצריכה

הוספות לגליונות קודמים

בגליון פר' נשא העיר הגרייס | כתבתם בשם נאות אפרים שרבינו אמר שנוזר צריך להתרחק גם מכרם של אחרים. והמעייין בספר שופטים פרק יט לגבי שמשון שהלך עם הוריו ובמלבים שם, יראה מפורש כך שהרי שם מדובר בכרמי פלישתים והקיף את הכרם לבד.

בגליון פר' שלח | הובא שאלת רבנו כיצד לקחו מהענבים של א"י לנסכים הרי זה היה גזל, והאיר הרה"ג ר' שלמה ל' שליט"א בג' אנפי: א. שיתכן שלקחו מן הפקר ולא מדבר שהיה שייך למישהו. ב. דוה תלוי בנידון המפורסם האם אר"י מחזקת מזמן אבותינו לגמרי או רק לקנין הגוף והדברים ארוכים. ג. הראה לדברי התרגום בש"ש (א, יד) שבמדבר היו הולכין לכרמי עין גדי ומביאין משם אשכולות לעשות מהן נסכים למזבח.

בכאיל תערוג בפ' מטות | הביא ד"ת בשם האמרי אמת ז"ע. אמנם העיקר חסר שם מדוע לא היה צורך להכריח גם את שבט לוי, והרי גם הם לא רצו ח"ו במיתת מרע"ה. והדבר מבואר בס' לקוטי יהודה שהביא את הד"ת בשם האמרי אמת, ושם הוסיף שאחרי חטא עגל הזהב מרע"ה צווה לשבט לוי להרוג כל עובדיו, ומבואר בגמ' יומא (דף ס"ו ע"ב) ששבט לוי כבש את אהבתו כדי לעשות רצון ה' והרגו כל העובדים, ואפילו אחיהם, וקניהם, ונכדיהם. וא"כ י"ל שגם הכא מכיון שהיה רצון ה' לעשות מלחמה, א"כ כבשו את אהבתם למרע"ה והלכו למלחמה, ולא היה צורך להכריח אותם.

גליון דברים - ת"ב | בספק רבנו בשוכב במיטתו אם מותר בניעילת הסנדל הראה הרה"ג ר"פ לדברי המשנ"ב סי' תקנ"ד סקל"ב (לב) בדרך - כתב המ"א הטעם דטורה גדול הוא לילך יחף דרך רחוק אבל כשהולך לשדה סמוך לעיר אסור לנעול וה"ה לבית הקברות אא"כ יש טיט ורפש או בין העכו"מ ולפ"ז כשיושב על העגלה או רוכב צריך לחלוץ אף בדרך רחוק; ומשמע דגם כשלא הולך יש בזה איסור וי"ל.

גליון פר' עקב | בנידון שהבאנו לגבי ברכת העץ ואדמה בברכה אחת. העיר הגאון ר' אוריאל ס. שליט"א יש בנותן טעם להביא דברי החזון איש או"ח ל"ד סק"ז והרי שם הדברים מבוארים אל נכון.

גליון פר' שופטים | במש"כ אודות ישיבת קרית מלך נשמט הקטע אודות הגה"צ רבי נתן כהן זצ"ל - באב תשס"ח הסתלק לבית עולמו בחטף המשגיח הנערץ הגה"צ רבי נתן כהן זצ"ל, אשר היה קשור מאוד כל הימים לרבנו שליט"א, בעצרת שהתקיימה בהיכל הישיבה ככלות השלושים בכ"א אלול נשא רבנו שליט"א דברי התעוררות לקראת יום הדין הקרב ובא [דברי הספד לא נאמרו משום היותה של העצרת שלושים יום סמוך לחג], ועל מידת החסד למול מידת הדין שהקב"ה מנהיג בבריאה. בסוף עורר את התלמידים על ענין היותו, כך: "מה שבן אדם אוהב לוותר לשני זה זכות גדולה מאד, שבן אדם יוותר לשני. הרבה פעמים אנשים רבים, אבל אם מישוהו מוותר זה זכות גדולה. השם יעזור שכל אחד יקבל עליו להיות מזכה הרבים, להיות מוותר, והקב"ה יעזור שיוכז בדין, כתיבה וחתימה טובה."

בגליון פר' שופטים

על דברי רבנו שליט"א לכניסה לישיבות, קבלנו ממערכת 'אקנין ויאמרו לך' מאמר במשנתו של רבנו שליט"א

הנחה הימים הנפלאים ימי חודש אלול ממשמשים ובאים, רבינו הגרא"ל שליט"א מעורר ובה כי ימים אלו הם הימים הנחמדים ביותר, מטבע הדברים זה זמן מיוחד, מעורר, וכדאי לנצל זמן כזה. בימים אלו של תחילת זמן אלול, ימים מרגשים מאוד, ריבוי עצום של כבוד שמים, קול ה' בהדר נישא ברמה, מאות אלפים ויותר בכל העולם כולו מתאחדים באחת להתחיל מחדש, ביום זה עם ישראל מכתיר את הקב"ה בכתר הכבוד, מקדימים את ההכתרה מראש השנה לראש חודש אלול.

הנה מגיע היום שבו כל לומדי התורה חוזרים לבתי התלמוד בחשק ובשמחה, כמה נחת רוח יש להקב"ה ביום זה, כל העולמות בחדה עילאה קול התורה מתרונן בראש הרים, וחבורות חבורות מתקבצים לקדש שם ה'.

מורנו ורבינו הגרא"ל שליט"א מעורר תמיד ודורש בתוקף, כי כל יהודי צריך לדעת שאין מציאות להיות יהודי טוב בלי ללמוד תורה, אין דבר כזה, כל יהודי חייב קשר אישי לתורה, חייב ללמוד תורה בכל יום, ובלי זה הוא לא יכול להיות יהודי טוב, חסר לו משהו, כעת זה הזמן לקבוע מסמרות בענין הזה, להתחבר לקביעות בתורה, וגם בתפילה, קירבת ה' מתייחדת לענין הזה, כמאמר הכתוב, קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת, קירבת ה' היא במיוחד גם לענין קבלת התפילה, כמאמר הכתוב קראוהו בהיותו קרוב, לזכור היטב, אלול זה זמן שמתקבלים התפילות, וכדאי להשקיע בהם מאמץ לכה"פ מעט, כידוע מורנו הגר"ח שליט"א אומר כי התנאי הראשון לתפילה טובה זה להגיע לתפילה בזמן, האיחור הוא הגורם הראשון שיוצר בלבול וחוסר ישוב הדעת, תעשה מאמץ להגיע כמה דקות לפני התפילה, כך שכאשר החזן יתחיל מזמור שיר כבר תהיה על מקומך מוכן להתחיל מיד את התפילה.

הנחה הימים הנפלאים ימי חודש אלול ממשמשים ובאים, רבינו הגרא"ל שליט"א מעורר ובה כי ימים אלו הם הימים הנחמדים ביותר, מטבע הדברים זה זמן מיוחד, מעורר, וכדאי לנצל זמן כזה. בימים אלו של תחילת זמן אלול, ימים מרגשים מאוד, ריבוי עצום של כבוד שמים, קול ה' בהדר נישא ברמה, מאות אלפים ויותר בכל העולם כולו מתאחדים באחת להתחיל מחדש, ביום זה עם ישראל מכתיר את הקב"ה בכתר הכבוד, מקדימים את ההכתרה מראש השנה לראש חודש אלול.

הנה מגיע היום שבו כל לומדי התורה חוזרים לבתי התלמוד בחשק ובשמחה, כמה נחת רוח יש להקב"ה ביום זה, כל העולמות בחדה עילאה קול התורה מתרונן בראש הרים, וחבורות חבורות מתקבצים לקדש שם ה'.

הנה מגיע היום שבו כל לומדי התורה חוזרים לבתי התלמוד בחשק ובשמחה, כמה נחת רוח יש להקב"ה ביום זה, כל העולמות בחדה עילאה קול התורה מתרונן בראש הרים, וחבורות חבורות מתקבצים לקדש שם ה'.

בחור אחד היה לו איזה צורך לסדר איזה ענין ועל כן הוא חשב להתעכב בבית לכמה ימים ולהגיע לישיבה אחרי תחילת הזמן, רבינו שליט"א אמר לו: איך אתה רוצה להפסיד מלהיות שותף למעמד קידוש ה' הנורא, אתה לא רוצה להיות נוכח ביום הגדול הזה.

לו היה לנו עיני רוח היינו רואים כמה קדושה נשפכת ברחוב בימים אלו, ימים שכולם מתחזקים ומתעוררים, בימים מיוחדים אלו רבינו הגרא"ל שליט"א מרבה בתפילה במיוחד, כי בימים אלו כל כך הרבה נכנסים למסגרת חדשה להתחלה חדשה, וצריך המון סיעתא דשמיא שההתחלה תהיה טובה, ויגדלו כולם תלמידי חכמים, רבינו שליט"א אמר פעם: בימים האלו אני לא מפסיק להתפלל שהכל ילך כשורה.

בימים קריטיים אלו, כל יהודי אשר לו לב מרגיש ישפוך שיח שכל הלומדים יצליחו לעלות מעלה מעלה בתורה ויראת שמים, ובמיוחד ההורים היקרים שבלב דואג וחרד מלזים את הילדים בכל מקומות תלמודם, זה הזמן להעתיך בתפילה עבור כל הצאצאים שיצליחו.

ימי חודש אלול הם ימים של קירבה, ימים של אני לדודי ודודי לי, אדם חכם לא מפסיד הזדמנויות, כעת זה זמן מיוחד, זמן של קירבת ה', צריך להבין כי זמן של קירבה זה זמן מיוחד, האדם מרומם יותר, כאשר יש יותר קירבה הכל פועל יותר חזק, ע"י הרגלים נכונים אפשר להעלות ולחזק את הקשר עם הקב"ה לכל השנה בימים אלו, לכן זה זמן מיוחד להתחזק בכל ענין.

כידוע בקלם היה בענין זה עבודה מיוחדת, כפי שמסופר על בחור חדש שהגיע לישיבה, לפתע ניגש אליו בחור מבוגר לא מוכר לו, שאלו לשמו ובמאור פנים התעניין בכל תהלוכותיו, הבחור מתאר כי מהשיחה הנלבבת והנעימה הוא היה בטוח שהבחור הזה מכירו משכבר הימים, והוא התבייש לשאלו לשמו, אך כאשר ראה שהתופעה הזו חוזרת על עצמה שוב ושוב, בכל בחור ותיק שהוא נתקל חזר על עצמו המצב הזה, הוא הבין שדברים בגו, עד ששאל ואמרו לו כי כך הורה הסבא מקלם שבחורים בישיבה נדרש מהם לגלות התענינות בשני וחיבה כמנהג שני ידידים ותיקים, זה נקרא הכנסת אורחים, וזה נקרא נושא בעול עם חבירו.

ככמה הזדמנויות רבינו שליט"א דיבר על הבחורים בישיבה ואמר בעינים בורקות, איזה עושר יש לצעירים הללו, יש להם את מלוא הכוח, את מלוא המרץ, וברענונות נעורים הם יכולים לכבוש עולם ומלואו, הם יכולים לשבת בראש רגוע ושקט בלי שום דאגות וללמוד ימים שלמים בהתמדה, לחזור ולשגן להעמיק ולגרוס, מה נפלא הדבר הזה. בחור יקר אם תדע כמה במצב הינך עשיר, ותזכור שהזדמנות כזאת לא תחזור היא פעם אחת בחיים, תדע לנצל את העושר הזה לדברים טובים וכך תגדל ותעלה מעלה מעלה וחזקת והיית לאיש.

כידוע להתחלה יש מעלה עצומה, כי בהתחלה חדשה יש את מעלת ההתחדשות, ובטבע האדם הוא כן, כי יש באדם כוח ההנאה מחידוש, כל התחלה חדשה יש בה כוח החידוש, זה מתנה שנתן לנו הקב"ה לחזק את מעלת החידוש, כך שמתאחדים כאן כמה מעלות נשגבות.

בחורים יקרים נחמדים מפז, הסכיתו ושמעו דבר ה', רבינו שליט"א אומר: כי בחור צעיר יש לו יותר כוח להשתנות, לקבל, בחור יכול לרכוש לעצמו קנייני נצח, בתורה ויראת שמים, ובצירוף כוח ההתחדשות יש בזה מעלה עצומה להתעלות מיוחדת, בחור יקר כעת כל משהו קטן שזה מאוד, כעת הקב"ה קרוב אליך, אתה יכול לזכות מה שבכל השנה יהיה לך קשה, תתחזק בתפילה, הקב"ה קרוב לשמוע את בקשתו, הוא קרוב לענות לך, תנצל את הזמן.

למדנו מרביתנו כי כל אחד יכול להגיע למעלות רמות ונשגבות, אין אחד שלא יכול, ידוע מאמר רבנו החזו"א: חבל שהשאלה אם האדם יצמח לתלמיד חכם נתונה בידיים של נער בן שלש עשרה, כי בדרך כלל ההתחלה שהאדם מעמיד את עצמו מאד קובעת את דמותו ומצבו לכל ימי חייו, לכן בכל התחלה חדשה כדאי להעמיד את ההתחלה בדרגה גבוהה, כדי שבאמת יוכל להגיע רחוק.

רבינו שליט"א מעורר וחוזר ומעורר את הבחורים

פירות משנה שעברה אי מברך שהחינו

פרי שגדל בשנה קודמת אבל הוא לא אכלו אז, כגון פרי שלא מצוי במקומו. שמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א דמברך שהחינו דהא שמחה הוא לו, ושהחינו לזמן הזה מתפרש לפרי שגדל בזמן הזה, וכן מתפרש לזמן הזה שהמציא לנו הבורא פרי זה שיש לנו שמחה ממנו, אבל אם אכלו אז שוב אינו מברך שהחינו אף בידתה הוי עונה חדשה, מ"מ על גידול פירות אלו כבר ברתה עכ"ד. (שלמי תודה ברכות)

שהחינו בפרי הטפל לפת או לעוגה

כשהפרי טפל לפת כגון אבוקדו שממרח על הלחם, דטפל ללחם ולא מברך עליו העץ, צ"ע האם מברך ברכת שהחינו דאפשר דמ"מ שמחה יש לו, או דנימא דגם לגבי זה הם טפילים לפת ואינו מברך, וכן יל"ע בכה"ג אם מונח פרי בתוך עוגה שהוא טפל לעוגה. והגרא"ל שטיינמן שליט"א אמר שמברך שהחינו משום דעיקר וטפל אין זה עושה שבמציאות אין פה את הדבר הטפל, אלא שביחס לברכה נאמר שצריך לברך על כל זה כמו העיקר, אבל אין זה מבטל את המציאות שיש כאן, אולם כל זה כשמרגיש שפיר לטעם הפרי ונהנה ממנו, אבל כשאינו מרגיש כל כך י"ל דלא יברך. (שלמי תודה ברכות)

שהחינו על מיץ פירות

האם אפשר לברך שהחינו על מיץ פירות אם עדיין לא אכל את הפרי, או שמא מכיון שברכתו שהכל משום שהוא יזעה בעלמא ולא עצם הפרי אי אפשר לברך עליו שהחינו? והשיב רבנו ברכת שהחינו תלויה בשמחת האוכל ולא בשם פרי שהרי גם על כלים חדשים מברכים שהחינו וא"כ המיץ כיון דסו"ס הוא חדש אצלו אפילו שאין עליו דין העץ אפשר לברך עליו ברכת שהחינו. (לקט שאלות מצויות ח"ה. אמנם אם לא ניכר במיץ שהא מפרי חדש א"א לברך עליו שהחינו כמש"כ המשנ"ב סי' רכ"ה סקט"ו) [וכבר הבאנו מנהג רבנו בענין שהחינו על יין חדש בלל ר"ה בקו' כיל תערוג עניני ר"ה]

ברוך שפטרני

העיר רבנו: צ"ב למה קטנים מתים בעון אבותיהם? וכן צ"ב במה שהאב נענש בעונש מיתה בעון בניו הקטנים ובפטר אם החטא אינו כתוצאה מזה שלא חינוכו? וי"מ דמשו"ה בגדלו של מברכים ברוך שפטרני עי"ש בפמ"ג ובאמת הוא גדול רק מכת חזקה דרבה ואינו נפטר מעונשו מדאורייתא ואיך יברך בשם ומלכות, ולסוברים דברכה לבטלה הוי איסור דרבנן עי' מג"א סימן רט"ו ס"ק י' א"ש דהא מדרבנן הוא כבר פטור דסומכין על החזקה, ומש"כ מהאליה רבה דהברכה היא על מה שעד עכשיו הי' מחויב לחנוכו במצות ולגדלו בתורה צ"ב היכן מצינו ברכה על שנפטר ממצוה ואדרבה השמחה צריכה להיות על חיוב במצוה.

(אילת השחר כי תצא כה, טז)

ש. לפי מנהגינו שהאב מברך 'ברוך שפטרני' בלי שם ומלכות, האם צריכים לענות 'אמן' אחרי ברכה זו. ת. מעיקר הדין אין חיוב לענות אמן כשמברכים בלי שם ומלכות.

ש. האם מכל מקום ראוי לענות אמן.

ת. מי שרוצה בודאי יכול לענות אמן, וכמו שמצינו בחזרת הש"ץ כשאומר הש"ץ ביעלה יבוא זכרנו ה' אלוקינו בו לטובה- ופקדנו בו לברכה, שהצביור נוהגים אז לענות אמן. וכי יש חיוב כלל לענות שם אמן, וכמו כן גם בברוך שפטרני מי שרוצה יכול לענות אמן. [א"ה וראה הליכות שלמה תפילה מ"ש בענין זה]

ברכת חכם הרזים

לגבי ברכת חכם הרזים לפני העצרת הגדולה [בא' דר"ח אדר תשע"ד שקרא רבנו שליט"א לזעוק ולהתפלל כנגד אלה שרצו לגייס בחורי ישיבה לצבא רח"ל] הסתפקו בכמה ספיקות. א. האם צריך לראות את כולם, או שמספיק לראות חלק מהששים ריבוא. ב. האם מצטרפים הששים ריבוא כשנמצאים בכמה רחובות, ויש מחציות המפרידות, [וכן אם חלק נמצאים בתוך אוטובוס או רכבת האם מצטרפים]. ג. האם נשים מצטרפות למנין. ד. האם קטנים מצטרפים למנין. ה.

האם אנשים שאינם שומרי תו"מ מצטרפים. ו. האם מי שרואה את האנשים ממרחק ולא רואה פרצופים האם יכול לברך. ז. מי שרואה פעמים בשלושים יום ששים ריבוא מישראל אחרים האם מברך בכל פעם מחדש. ושאלנו את השאלות למרן רבנו שליט"א [ע"י נכדו הרה"ג ר' יעקב ישראל שטיינמן שליט"א] בעש"ק פר' פקודי תשע"ד. ואמר: שא"ל לברך ברכה זו אם לא רואים כולם כאחד, דאל"כ אדם יכול להסתובב בכמה מקומות שיש ריבוי עם יצטרפו כולם ויוכל לברך. ונשים אמר שמסתמא מצטרפות, וקטנים אין מצטרפים, ולגבי חילונים נשאר בספק.

ואמר דלמעשה א"א לדעת אם יש כאן ס' ריבוא רק עי' נביא, וא"א לסמוך על הערכות המשטרה בזה, ועי"כ א"א לברך למעשה.

וכשנשאל עי' הגר"א מן שליט"א אמאי אין מברכים ברכה זו רק בארץ ישראל? ענה ע"פ הגמ' בכתובות דתרי מינהו שקיל כאחד בארץ ישראל, ועי"כ המנין החשוב יש רק בארץ ישראל. ובכללות אמר דיש הרבה פוסטים בדיני הברכה שצריך לברך.

ברכה על הים

כל שלושים יום שעבר ולא ראה את הים הוי כראיה חדשה ומברך. ובביה"ל סי' רי"ח (ס"א ד"ה במקום) כתב דבכל ברכת הראיה אם ראה עכשיו ולא בירך ולמחרת ראה עוד פעם, אינו יכול לברך, עד שיעברו ל' יום חדשים מראיה אחרונה.

ושמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א, דאם ראה את הים ולא בירך ושוב נפסק הראיה אפילו לזמן מועט, חשיב כב' ראיות והפסיד הברכה, ועל כן אם בדרך לנסיעה לים ראה את הים ולא בירך, ובהמשך הנסיעה שוב לא ראה, ואח"כ הגיע לים, איבד את הברכה בראיה ראשונה. וד"ו מצוי מאוד בכביש החוף שרואים את הים, ואח"כ עובר במקום שיש הרים שמסתירים את הים, ואחר מכן שוב רואה את הים, דאינו מברך, אבל כשרואה כל הזמן מסתבר דחד ראה הוא ומברך אע"פ שלא בירך בתחילת הראיה. (שיעורי שלמי תודה הל' בין המצרים עמ' פ"א)

ראית הים מב"ב

ראיית הים מעיר אחרת כגון ראיית הים התיכון מגבעות העיר ב"ב נחשבת לראיה לענין הרואה את הים בתוך ל' יום שאינו מברך כשרואהו שוב מקרוב, כך הורו הגרא"ל שטיינמן והגר"ח קנייבסקי. (שלמי דקטא עמ' שע"ז) פ"א הגיע רבנו ליד הים שאל שוב לעצמו, איך הכרעה לברך על ים של ארץ ישראל? עושה מעשה בראשית או עושה הים הגדול? [א"ה דבשו"ע סי' ס"רכ"ה סעי' א' דיברך עליו על הים הגדול אמנם עי' מ"ב סי' רכ"ח סק"ה דמסיק דמברך עליו עושה מעשה בראשית], והשיב שמברכים עושה מעשה בראשית, ועצר מעט ובירך הברכה כדרכו בברכות ברוב כוונה. [ובהליכות שלמה תפלה עמוד רפ"ח כתב שמברך לתחילה עושה מעשה בראשית שעשה את הים הגדול].

וכשנסע רבנו לגיברלטר אמרו לו שמבעד לחון ניתן לראות את המקום שבו נפגשים האוקיינוס וים התיכון וכן לכו"ע ניתן לברך שעושה מעשה בראשית. כיון שממנ"פ רואים את העם הגדול או הים התיכון או האוקיינוס. אבל רבנו לא רצה לקום ממקומו ולראות את המקום.

ברכת מעשה בראשית על ים המלח

ברכת עושה מעשה בראשית אפשר לברך רק על ים שהי' במעשה בראשית, והנה על ים המלח י"ל דא"א לברך עושה מע"ב לפרש"י (פרשת לך לך י"ד ג') שזה נעשה אח"כ ולא הי' במע"ב.

ואמרו בשם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שיש חלק שהי' מתחילה, והרואה את כל ים המלח ביחד מברך דבכהאי גוונא רואה גם את החלק שנברא בששת ימי בראשית. אמנם צ"ב דא"כ למה לא נתפרש שהרואה רק חלק מים המלח לא יברך. ויתכן דאם רובו כבר הי' במעשה בראשית י"ל דאפשר לברך גם על החלק שנוסף אח"כ, דהברכה נקבעת לפי הרוב, דוגמא לדבר ממש"כ הביאור הלכה בשם מרן רי"ב שהרוב קובע בברכה הנהנין (מלא פי תהלתך עינים בתפילה עמ' ש"ל. ועי"כ בס' ישא יוסף ח"ג סני"ז) א"ה ובס' ימוקו או"ח הביא בשם הפרי תבואה ש"א לברך על ים המלח שזה סימן קללה.

מהלך הנהר

נסתפקו אם בכהאי גוונא שבני אדם הטו את מהלך הנהר, ואח"כ החזירו את הנהר לנתיבו הקדום למקום שהלך ממעשה בראשית, האם אפשר לברך עושה מע"ב? ומסתבר שאז אפשר לברך עושה מעשה בראשית. עוד נסתפקו בכהאי גוונא שהטו את הנהר באמצע דרכו, ובהמשך הוא הולך בדרך שהלך מזמן מעשה בראשית, אם על המקום שלא נשתנה אפשר לברך וצ"ע.

ברכת האילנות

בענין ברכת האילנות כתבנו בקו' כאיל תערוג עניני פסח.

ברכת החמה

בבריסק נשים לא נהגו לומר 'ברכת החמה'. [א"ה וכו"ה בהליכות שלמה פסח עמוד ל"ג שכן המנהג ועי"ש שהביא כן מהחת"ס והשו"מ] ואמר רבנו שהגר"י לא בירך בעצמו ברכת החמה אלא יצא מאחר יד"ח.

טעה בכוונת ברכת רעמים

שאלה: אחד שטעה וחשב שעל ברק מברכים עושה מעשה בראשית, ועל ברק שכחו וגבורתו וסבר שכך הוא עיקר הדין, שעל ברק יוצא רק בעמ"ב, ועל רעם יוצא רק בכוחו וגבורתו מלא עולם. וראה ברק ושמע רעם כאחד, ובירך עושה מעשה בראשית וכיוון רק על הברק, וחשב שאחרי זה כשישמע רעם יברך שכחו וגבורתו, ואח"כ נודע לו שאת שניהם יוצאים בברכת עושה מעשה בראשית האם יברך על הרעם שיבוא אחר כך, כיון שלא כיון לפוטרו.

תשובה: הנה התבואת שור (הביאו הרעק"א בהגהותיו שו"ע או"ח סימן ר"ו) הסתפק אם היו לפניו כמה מינים שברכותיהן שוות, והיה ידעתו לאכול כולם, אבל כשבירך על א' לא היה יודע שהמינים אחרים ג"כ ברכתן שוות לזו, והיה בידעתו שלא יפטרו בברכה זו, ואח"כ נודע לו שברכותיהן שוות, אם צריך לחזור ולברך על האחרים ונשאר בצ"ע. ונראה דה"ה הכא דבירך עושה מע"ב וסבור שהוא פוטר רק את הברק ולא את הרעם ולמעשה הוא פוטר גם את הרעם תלוי בספק של התבואת שור.

והגרא"ל שטיינמן שליט"א הוסיף דאפילו אם נאמר בספיקו של התבואת שור דבעי ברכה, זה רק בברכת הנהנין שאסור ליהנות בלא ברכה, והברכה הוא המתיר ופוסר כל כזית וכזית, ובזה יש צד שכיון שנתכוין שהברכה לא תפטר את זה לכן צריך לחזור ולברך. אבל ברקים ורעמים דהוי ברכת השבח ואין זה גדר של פוסר ומתיר אלא שעל כזה דבר הוא צריך לתת שבח, וכיון שבמציאות הוא לא שבח אפשר שנפטר בזה. (שלמי תודה עניני גשמים עמ' פ)

לא נתכוין לפטור את הרעם

המשנ"ב בסק"ה הביא בשם הברכ"י דאם בירך על הברק ונתכוין לפטור את הרעם הבא אחריו יצא בדיעבד, ור"ל דאחרי שטבע הבריאה שאחר הברק יוצא רעם, א"כ חל ברכתו על הרעם שיצא אח"כ עכ"ל. ומשמע דדוקא אם נתכוין לפטור את הרעם שיבא אחריו יצא אבל אם לא נתכוין לא יצא.

ולכאורה יש לעיין דבנדרים פ"ו ע"א איתא מי שהיה לו חולה ונתעלף, וסבר שמת וקרקע ואתר הקריעה בתוכ"ד מת עלתה לו הקריעה, וא"כ הכי נמי נימא דהברכה תהני לרעם שהיה בתוכ"ד לברכה ואמאי אם לא נתכוין לא יצא?

ויש לחלק דהתם כיון בקריעה לצאת מצות קריעה אלא דאכתי לא היה זמן החיוב ובוה שבתוך כדי דיבור בא זמן החיוב אהני ליה, אבל הכא בברכה כיון ליתן שבח על הברק ולא על הרעם ולכן לא יצא.

והגרא"ל שטיינמן שליט"א אמר דגם בראה ברק ובירך, ובגמר הברכה שעדיין לא עבר תוכ"ד שמע רעם יצא, אפילו שלא כיון וכההיא דנדרים. ומה שכתב הברכ"י, כונתו שאם נתכוין יצא אפילו שהרעם היה אחר כדי דיבור וכדבריו משמע מהחיי אדם כלל ס"ג סעיף ז' שכתב וז"ל ומ"מ אם הרעם בא תכ"ד לאחר הברק נ"ל דאין מברך עליו וכן בקיצור שו"ע סימן ס' סעיף ב' וז"ל וכן אם בירך על הברק עמ"ב ובתוך כדי דיבור לברך שנמע הרעם אינו צריך לברך עליו כי נפטר בברכה שעל הברק ומבואר שאף שלא כיון בברק לפטור את הרעם נמי נפטר בתכ"ד. (שם עמ' פ"א)

עולם הישיבות

ישיבת רנה של תורה (כרמיאל)

ישיבת רנה של תורה שבכרמיאל הוקמה ע"י רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א בכ"ה באדר תשע"א כהמשך לדבריו של רבינו שליט"א שהקבי"ה נתן לו שנות חיים בשביל להקים ישיבות, ומשהוכר הצורך להקים מקום תורה בצפון ע"מ להשפיע על כל האיזור כולו ולהוות מגדלור רוחני המקרין מקדושתו ומהודו על כל מושבות הגליל, ומתוך הבנה כי יש צורך בימינו בישיבה שתהיה מנותקת מהווי החיים הסואן במרכז, ולימוד מתוך שלווה ומנוחת הדעת, אך כמובן יחד עם היסודות הנאמנים שרבינו מרן שליט"א קבע בהקמת מוסדותיו, שיטת הלימוד כמסורת הדורות תוך שימת דגש על הבנת הסוגיא לעומקה מחד והספק הנדרש מאידך.

כאמור בכ"ה אדר תשע"א בערב בבית רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א במעמד רבותינו שליט"א, והגאון רבי אברהם סטוארט שליט"א שנבחר ע"י רבינו מרן שליט"א אשר מכירו שנים רבות מעת לומדו בכלל פוניבז'. ונבחר לה שמה ע"י מרן רבינו שליט"א "ישיבת רנה של תורה". יחד עימם התאספו ובאו כשלושים חיילים נאמנים אשר באו ליטול חלק בהקמת מקום תורה ישיבת רנה של תורה בכרמיאל, לאחר שתיתת הלוחים במעמד שאל רבינו מרן שליט"א כמה בחורים כבר יש בישיבה? נענה מרן שליט"א כי כבר יותר מעשרים וחמש, בהתרגשות רבה שמע מרן את הדברים ואז אמר בקורת רוח: נו, בעזרת ד' עוד יהיו עוד עשרים וחמש ועוד עשרים וחמש עד שיהיו מאות בחורים בענ"ה. כל הציבור ענה אמן בהתרגשות רבה. ואכן כבר לאחר כשלוש שנים ניכרת ראייתו וברכתו של רבינו מרן שליט"א כאשר הישיבה ב"ה גדלה ומתפתחת,

עם תחילת זמן קיץ תשע"א הפך הענין לדבר בר קיימא כאשר כשלושים וחמש בחורים בני עליה גלו למקום תורה מנותקים מהוויית העולם הזה ושוקעים בהוויית דאב"י ורבא בבית במדרש שבקמפוס הישיבה בכרמיאל, אשר לאחר מאמצים מרובים מצד המארח רב העיר הגאון רבי אברהם צבי מרגלית שליט"א כאשר מנצחים על המלאכה רבותינו ראשי הישיבה שליט"א מארחוית שטרוחו ובאו מידי שבוע למסור שיעור כללי ושיחות, בנוסף על הראש ישיבת הרב סטוארט אשר שהה במקום כל השבוע, ודאג לעלייתם וגדילתם של בני הישיבה ברוחניות כרצון רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א.

דברי רבינו שליט"א בכנס היסוד [כ"ה אדר ב'] דברים נשגבים דלהלן.

כתוב בגמרא בסנהדרין שעמרי אביו של אחאב, זכה למלכות מפני שהוסיף כרך - עיר בארץ ישראל, בשכר זה זכה לכמה דורות של מלכות. וזה מדובר בבניית עיר, אינני יודע אם הוא עשה שם רוחניות, רק הוסיף כרך, אבל אם עושים עוד מקום תורה! בכל הסביבה ההיא אומרים שלדאבוניו אין שם תורה, אין שום ישיבה אין שום תורה, וזה מה שמייצרים מקום בסביבה ההיא, בזה פשוט "מחיים" את המקום. ומקוים שבמשך הזמן יתרו שם ישיבות, ישיבות קטנות ישיבות גדולות, סיועט זיין אַנייע ארץ ישראל - זו תהיה ארץ ישראל חדשה. ממילא זה דבר גדול מאד מה שאתם עושים, הקב"ה יעזור לכם שתהיה הצלחה באמת, שהמקום יהיה מקום תורה, וכל הסביבה תיטהר. עד עכשיו המקום לא טהור, מקום בלי תורה זה... אם אין תורה אין יראה, אם אין תורה אין שום דבר! וזה בארץ ישראל ב"ה, ומסתמא זה מאד לרצון להקב"ה, מאד לרצון להקב"ה.

כמה נקודות שהורה להם רבינו:

כשעוברים למקום שיש עדיין ציבור קטן כל אחד שמאחר קצת לתפילה או לסדר מיד ניכר, וזה באמת אחריות. אבל אם לא יקפצו לתוך האחריות הזאת, לא שייך כלום, גם לא להתחתן, כי מי יודע מה יהיה... רק מוכרחים ככה. כל העולם זה תמיד עם נסיונות, בלי נסיונות לא הולך, רק יש נסיונות קשות ויש לא כל כך קשות, נסיונות קשות זה קשה מאוד, ומבקשים על זה אל תביאנו לא לידי נסיון ולא לידי ביוון, אבל קצת נסיונות יש תמיד, ונקוה שהקב"ה יעזור והעיקר שילמדו בהתמדה.

כשפתחו את ישיבת מיר בחו"ל, שמעתי שעשרה בחורים מסלבודקא הלכו לבנות את מיר, ואחר כך זה נהיה מקום תורה, ובשנים האחרונות (בזמן המלחמה) מיר היה המקום תורה הכי חשוב, וזה התחיל בעשרה בחורים!

צריך לקוות להקב"ה שלא יהי' נזק בשום צד, ואם יש כוונה טובה אין נזק, והרי מתכוונים לטוב. היות שאין שם תורה, שמסתמא אין שם בעלי בתים שרוצים חתנים בני תורה, אך במשך הזמן גם שם ירצו. בשאר המקומות כמעט כל אחד רוצה לבתו בן תורה, לא רוצה לקחת עם הארץ בשביל בתו, פעם היה זמן שכל אחד לקח רק עם הארץ! היום אין אחד לא רוצה עם הארץ לבתו. וזה גם כן ענין חשוב, שהאנשים האלה שרוחקים מתורה, ומסתמא רוצים עמי הארץ, אבל כשיהיה אויר טהור, האויר יטהר ע"י לימוד התורה, כל אחד ירצה לקחת בן תורה.

מה שאמר רבי יוסי בן קיסמא איני דר אלא במקום תורה, לא שייך כאן, כי זה נהיה מקום תורה. והרי זה ארץ ישראל, וזכות ארץ ישראל תועיל, שהקב"ה יעזור שזה יהיה מקום תורה.

כתוב בגיטין שהמוכר עבדו לסוריה יצא לחירות, מפני שהוציאו מארץ ישראל ומפקיעו ממצות. ואיזה מצוות מפקיע, הרי מצוות שאינן תלויות בארץ אין נפק"מ, רק מצוות התלויות בארץ. ומתי זה נוגע רק אם העבד יהיה לו פעם פירות, שלא יצטרך להפריש מהם מעשר, ומה זה כ"כ נורא? רואים שכל מצוה

אפילו קטנה מאוד, זה גיוואלד! מה שזה מוסיף, וכמה מאבדים אם אין את זה! אבל כאן לא מאבדים שום דבר, אלא אדרבה מוסיפים. והקב"ה יעזור שיתרבו ספסלי, עכשיו יש עשרים, אי"ה אחר כך יבואו עוד עשרים ועוד עשרים, ובמשך הזמן (לא ברגע אחד) יהי' אפילו אלף בחורים... ע"כ דברי רבינו שם.

דברי חיזוק בענין שבת בישיבת רנה של תורה כ"ו מרחשון תשע"ב

ראיתי במקום שכתוב שרבי אלי' לאפיאן היה פעם בשבת אצל הח"ח, ואמר לו הח"ח היות ששבת שקולה כנגד תרי"ג לכן כל דבר מצוה שעושים בשבת נחשב תרי"ג, כפול שש מאות ושלש עשרה. אם אחד לומד תורה - תרי"ג, אפילו אם לומד מילה של תורה שזה גם כן מצוה, כמו שהגאון מביא מהירושלמי שאפילו מילה אחת של תורה תלמוד תורה כנגד כולם, אפילו מילה אחת! [נק"ק האיך יצויר שידבר רק מילה אחת של תורה, כי אם אומר למשל תיבת "בראשית" מה הראיה שנתכונן לומר תורה, וצ"ל דמסתמא הוא מתכווין לתורה.] עכ"פ כל מילה של תורה זה מצוה, וכל מצוה שעושים בשבת נחשב תרי"ג.

ושמעתי בשם הבן איש חי שאומר שכל מצוה שעושים בשבת נחשב אלף, אבל החפץ חיים אמר תרי"ג - ת' ר' י"ג מצוות. ממילא יוצא שמצוה בשבת היא כל כך גדולה, אם הוא מתפלל כאילו קיים תרי"ג מצוות של תפילה, אם לומד שעה הרי זה כאילו למד תרי"ג שעות, ואם למד עשר שעות זה תרי"ג פעמים עשר, הרבה מאד מאד!

עכ"פ מצוה של שבת כל כך גדולה, ומצד שני צריך מאד להיזהר שלא יבואו חלילה וחס לחילול שבת, לכן חכמים אמרו הרבה דברים, כמו חייב אדם למשמש בגדיו ערב שבת עם חשכה שמא ישכח ויצא, רבנן חייבו שצריך למשמש בכל הבגדים שלבוש אם יש בהם משהו. [ותוסי' שואל הרי גם אם נשאר משהו הרי יהיה מתעסק, אומר תוסי' שמא יזכור ואח"כ ישכח.] עכ"פ עשו זהירות מיוחדת על שבת, וזה בגלל ששבת כל כך גדולה, במצוות זה שקול תרי"ג, ובעבירות מסתמא לא תרי"ג, אבל בכל זאת שבת זה מאד חמור.

ממילא צריך לעשות זהירות גדולה לכל הפחות חצי שעה לפני השקיעה כבר לא לעשות דבר שאסור בשבת, רק אם יהי' פעם אונס גדול שאין לו ברירה, אבל בדרך כלל להשתדל חצי שעה לפני השקיעה כבר לא יעשה שום דבר, כבר יהיה שבתדיק! הכל כבר מסודר.

וזה דבר נחוץ מאד, ולא רק אנשים שטרודים במלאכה, אלא אפילו בני ישיבה שאין להם כל כך הרבה עבודה לעשות, בכל זאת כשמגיעים הרגעים האחרונים לפני שבת תמיד בא היצר ואומר תעשה את זה תעשה את זה, פתאום שכחו את זה ופתאום שכחו את זה. ממילא צריך מאד זהירות לכל הפחות חצי שעה להיזהר לא לעשות שום דבר שאסור בשבת, ואם לפעמים יש ששכחו דבר שמוכרחים - בליט ברירה יעשו, אבל בדרך כלל כל אדם ישתדל שחצי שעה יהיה כבר הכל שבתדיק.

וזה מצוה גדולה, אחרת יכול להיות שאח"כ בשבת יש לו תרי"ג מצוות, או אלף מצוות, ופתאום חלילה וחס חילל שבת... נורא ואיום! החטא של חילול שבת הכי חמור, כמו עובד עבודה זרה, בשום דבר לא חייב כמו עובד עבודה זרה רק בחילול שבת, מחלל שבת בפרהסיא יש לו דין שיינו אסור כמו עובד עבודה זרה, חמור מאד! ממילא צריך לעשות כל מיני הרחוקות שלא לבוא לידי חילול שבת.

ואם רוצים להיזהר הקב"ה עוזה. הרי כתוב יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, ואנשים חושבים שתמיד הקב"ה יעזור לו, יש לו עצה נגד היצר הרע, הקב"ה יעזור לו. אך כתוב בשם הגאון לא כך, אלא כל אדם צריך לעשות כל מה שביכולתו להיזהר מהעבירה, ואם כבר אי אפשר יותר, אז הקב"ה עוזר לו, אך לא עוזר לו סתם כך, רק הוא צריך לעשות את המאמץ הכי גדול, ואם הוא עושה את המאמץ הכי גדול אז הקב"ה עוזר לו.

וכן גם בענין זה אם אדם עושה את כל המאמצים שלא יבוא לידי חילול שבת, אז הקב"ה יעזור לו, אבל אם בן אדם יסמוך עצמו שהקב"ה יעזור לו, אי אפשר לסמוך... הקב"ה יעזור שכל אחד באמת יזהר מאד בכניסת השבת שיהיה על הצד הכי טוב, ואז יהיה לו סייעתא דשמיא, ומה שילמד יהיה לו פי תרי"ג לפי החפץ חיים, ויש לסמוך עליו, כי מה שהוא אמר הוא ידע מה שאומר, ממילא יהיה לו תרי"ג ויהיה לו זכות גדולה, וכל אחד יכול לזכות לזה לעלות בתורה ויראת שמים, ויהיה מאלה שהקב"ה עוזרו, ויזכו לכל טוב.

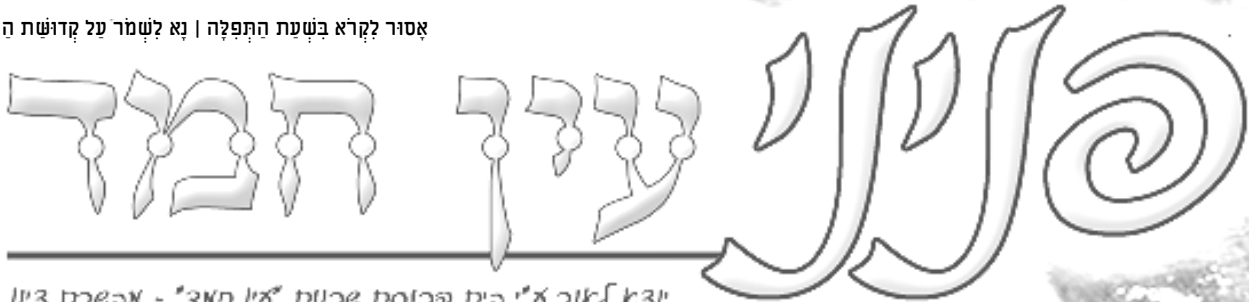
שיחת רבנו בביתנו לבחורי הישיבה שיחה הכנה לאלול תשע"ד

ברוך השם שאפשר להתחיל את הזמן... לדאבונו המצב בארץ ישראל, כל אחד יודע לא כל כך חלק... יש אויבי ישראל שעושים צרות, וצריך מאוד רחמים, אבל אין לנו שום דבר אחר רק להתחזק בלימוד התורה! מה יוכלים לעשות יותר, מה שעושים בַאֲמֵעַ תחת בַאֲמֵעַ... זה עדיין שום דבר! בודאי צריך לעשות דברים... אבל העיקר הוא להתחזק בתורה! ומה שיותר יתחזקו בתורה יש יותר סיכויים שיהיה הצלחה, הקב"ה יעזור שנתפטר מכל הצרות האלה, אבל בינתיים כל זמן שיש... צריך רחמים גדולים.

וגם כל בחור הקב"ה יעזור לו שיצליח מאד, יעלה בתורה, יעלה ביראת שמים, ויזכה להיות אח"כ תלמיד חכם גדול. הקב"ה יעזור שתלמדו טוב, ויהיה לכם יראת שמים, ותהיה הצלחה גדולה. כל בחור יכול להיות תלמיד חכם, כל אחד! בפרט כשזה בא ע"י קושי, מה שיותר קשים יש יותר סיכויים שיצליח לעלות. והקב"ה יעזור לכל אחד ואחד לפי מה שירצה להתחזק בתורה ויראת שמים, הבא ליטור מסייעין אותו, ותזכו כולם לשי טוב סלה.

פְּרֻשֶׁת כִּי תֵצֵא | תשע"ז

אָסוּר לְקַרְא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשׁוּמְרֵי עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיּוֹן

יִצְחָק לְאֵלֶיךָ ע"י בֵּית הַכְּנִסִּית שְׁכֻנַּת עֵין חַמַּד* - אֲבִשְׁרַת צִיּוֹן

לרפואת כל חולי ע"י ובכללם ציון בן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

פְּרֻשֶׁת כִּי תֵצֵא – פֶּה קְדוֹשׁ

"וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֲרוֹת דָּבָר וְשֵׁב מֵאַחֲרֶיךָ" (דברים כג, טו)

באמת, כח ולא יכולת, היום הוא כאן ומחר הוא שם- ואילו עבד היית לו, כלום היית משרת אותו, על שולחנו, בכלים צואים ומאוסים מעוררי גואל?!

הלא לו היה אדם מעז להניח לפני מלך בשר ודם כלים צואים מעין אלו, כלימה גדולה הייתה נכונה לו, והמלך - ברעש גדול ובחמת זעם - היה מצווה להמיתו בחרב.

ואם כך לגבי מלך בשר ודם אשר אין בו ממש, ואל עפר ישוב. מה נאמר על אותו אדם, הבא לעמוד לפני בורא עולם, אשר רק לו הכוח, ורק לו היכולת.

אשר הוא היה הווה ויהיה, וקדושתו מלא עולם. וגדודי מלאכים, אשר אינם ילודי אישה, המה הראויים לדבר לפניו, והמה אומרים לפניו שירה בשפה ברורה ובנעימה.

וכתב הרב החיד"א בספרו 'ציפורן שמיר': הפוגם פיו בדברי נבלה, פוגם בנפשו ונידון במיתה עולמית, ואין תפילתו נשמעת ארבעים יום, ובהיכל נוגה ששה מלאכים עם מאתיים ארבעים וחמש כיתות מנדים אותו.

ובספר חסידים כתב, שאותם המדברים ניבול פה או לשון הרע, ואומרים שה' יסלח להם- לא יאבה ה' סלוח להם, ואדרבה יכבד עוונם, כי הם יודעים ריבונם ומתכוונים למרוד בו.

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א

חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

הפסוק מזהיר מפני "ערוות דבר", שעניינה - לפי פשוטו של מקרא - חטאי ערווה.

כותב ה'מסילת ישרים' בשם הירושלמי - על חומר איסור ערוות דיבור, שהוא ניבול פה.

בזוהר הקדוש מובא על העונשים הכבדים, הבאים בשל ערות הדיבור: "ערוות דבר"- ערוות דיבור. שאם יראה בך, מיד ישוב מאחריך.

מי שמנבל את פיו - שכינה מסתלקת ממנו, ומיד מנדים אותו בשמים. וארבעים יום אין תפילתו נשמעת, וכשישן בלילה, כיוון שהוא בנידוי, סותמים לנשמתו את שערי השמים, והיא אינה עולה - כלומר, דוחים אותה.

הגמרא (שבת לג.) אומרת: בעוון נבלות הפה, צרות רבות וגזרות קשות מתחדשות, ובחורי שונאי ישראל מתים ל"ע.

כל המנבל את פיו, אפילו חותמים עליו גזר דין של שבעים שנה לטובה, הופכים עליו לרעה. כל המנבל את פיו מעמיקים לו גהינם.

ה'אלשיך הקדוש' מאריך בגנותו של המנבל פיו, אשר הוא מטמא פיו ולשונו ומשקץ אותם, והופכם בסיס לדבר האסור. איככה יבוא אדם כזה - אדם שהפך את פיו לכלי מכוער, מוקצה מחמת מיאוס ויעמוד בתפילה לפני הבורא?!

אילו היית עבד למלך בשר ודם, אשר אין בו

העלון מוקדש להצלחת

יצחק אריאל בן טובה
שמואל אימן בן אסתר זרי
משפ' שטרית
מאיר ישראל בן רחל ברכה-
ליאור יהושע סומך וב"ב
יהודה אריה בן רחל ברכה
עינת בת רחל ברכה
רחל ברכה בת פדילה דליה
נעם יצחק בן רחל ברכה חי הפקות ואירועים
יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע
שלמה ודנה דוד וב"ב
קסירר אפרים וב"ב
י.מ.ש כדורי
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

ציווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר
תרצה בתיה בת ימנה נינט
עמית בת טובה
נתנאל בן ג'ינה
אסף בן סופיה
מיטל בת מלכה
טליה עדן אסתר בת שולמית יפית בת ג'ינה
שירי ימנה בת שולמית שמעון בן שולמית
אנאל חביבה בת שולמית אורן בן נעמי

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי
אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר זרי
סיון בת אסתר
נועה בת מזל טוב
דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא
ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים
מרדכי ניזרי בת פרח- בריאות ואריכות ימים
מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעימה
אסתר בת סוליקה סימי בת סוליקה
אורן בן אסתר דינה בת מזל
יהודית אסתר פראל בת חיה- בריאות ואריכות ימים
נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל
שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה
תמר פורטונה בת מיסה רפאל משה בן רחל
מוריה בת רחל ברכה נחום בן כריה
יהודה אריה בן רחל ברכה טובה בת אורה
שלו בן מזל פחימה אליהו בן מאיה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה
מישא אסתר בת זוהרה שאול בן סילביה
עינת בת רחל ברכה בנימין בן יקוט
רינת רחל בת עפרה יצחק בן פנינה
רחל ברכה בת פדילה דליה יצחק בן רבקה
רונית בת סבריה קסנש בת דגטו
יצחק בן חנון ר' אליעזר בן עטיה

Table with prayer times and dates for 02/09/2017. Columns include date, time, and prayer name (e.g., שחרית, מוסף, מנחה, ערבית).

Table with prayer times and names for 02/09/2017. Columns include time, name, and prayer name (e.g., שחרית, מוסף, מנחה, ערבית).

שואל ומשיב בהלכה – סליחות

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

כיצד צריך לנהוג באמירת הסליחות? והאם מותר לאכול קודם לכן?

שאלה: **?**

תשובה: **!**

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת ציון מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

אמירת הסליחות צריכה להיות בכוונה, בנחת ובמתינות, ובמיוחד יש לכוון באמירת שלוש עשרה המידות. ולכן אותם הנוהגים לומר סליחות במהירות רבה ובחופזה, לא יפה הם עושים וצריכים לבטל מנהגם. אותם הקמים באשמורת הבוקר קודם עלות השחר לאמירת סליחות, ורוצים לטעום מיני מזונות קודם אמירת הסליחות, נכון להחמיר, שלא לטעום דבר מאכל אפילו קודם עלות השחר, כדי להישמע לדברי הזוהר הקדוש, שמחמיר בזה.

גם אחר שעלה השחר, אסור מן הדין לטעום כל דבר מאכל, שאסור לאכול קודם תפילת שחרית. אבל לשתות תה או קפה אפילו עם סוכר- מותר ואפילו לאחר שעלה עמוד השחר. וכן מותר לשתות קפה עם מעט חלב, רק שיאמר מקודם לכן ברכות השחר. ואף אדם שלא טועם כלום וקם לאמירת סליחות, נכון וראוי, שיברך ברכות התורה קודם לכן.

התפלה שבקעה

מעשה שאירע בישיבת מיר בעת שהותה בשנחאי, בתקופת מלחמת העולם השנייה. היה זה בעיצומה של תפילת יום הכיפורים, היכל הישיבה היה מלא וגדוש בבני הישיבה, קול תשובה ותפילה מתנשא אל על לשמי מרום, כראוי ליום הקדוש והנורא, ובכיות נשמעו מדי פעם בפעם.

לפתע קם אחד התלמידים ועוזב את ההיכל, וכעבור כמה דקות חוזר למקומו, כשהוא לבוש במעיל הישן, שהיה לו, במקום החליפה החדשה, שהיה לבוש בה לפני כן. שינוי מלבוש ביום כיפור? על מה ולמה? הסרת החליפה, שנקנתה ליום הכיפורים והחלפתה בלבוש חול? הייתכן?

גבות רבות הורמו בהשתוממות והשתאות על המחזה שהתגלה לעיניהם, שכן החליפה נקנתה עבור ימים אלו. על אף סקרנותם הגדולה, בעיצומו של היום הקדוש לא עלה על דעת שום אדם לשואלו, לפשר הדבר הבלתי מוסבר, והם התאזרו בסבלנות עד תום התפילה במוצאי היום הקדוש.

מיד במוצאי יום הכיפורים פנו אליו לפשר מעשיו. תשובתו הייתה בהחלט מפתיעה ומעוררת השתאות: "הרגשתי שהתפילה משום מה, אינה שגורה בפי. לא הצלחתי בשום אופן לעורר בליבי את הכוונה כראוי ליום קדוש זה, ניסיתי בהרבה דרכים לעורר את עצמי, למדתי ספרי מוסר, התאמצתי להרהר בקדושת היום ובאימת הדין, אך הלב התקשה כמו אבן. שום התעוררות, שום רגש, לא עלה בליבי."

התבוננתי בפני הסובבים והנה כל חברי המתפללים - חן קדושה נסוך על פניהם, וניתן היה לראות בעליל את התרגשותם העצומה בשל היום הקדוש. ואילו אני- משל הייתי מחוץ למחנה, יוצא מן הכלל. ולא חדלתי מלשאול את נפשי: "למה נגרעתי? במה אני שונה מאחרים?"

"אולם מסיבה פלאית", ממשיך מידענו את סיפורו, "נזכרתי בדבר המובא בספרים הקדושים, ששעטנז מעכב ומונע את התפילה מלהתקבל לפני ה'. שכן השעטנז רומז לשתי מידות של מעלה המקטרגות על ישראל, וה' יתברך הפרידם, והלובש שעטנז מחבר אותם הכוחות ומערבב תפילתם של ישראל".

"וכן אמרו: הלבוש שטענז בתפילתו, סנדל-פ-ו-ן המלאך שקושר קשרים לקונו אינו מקבל תפילתו עם שאר התפילות, שנדמה לו כעובד עבודה זרה. והנה צצה לפתע מחשבה במוחי, שמא כל העניין קשור בחליפה החדשה, שקניתי לכבוד החגים, אולי הפתרון באמת טמון בכך. אומנם יש לציין, כי בטרם לבשתי את החליפה החדשה מסרתי אותה לחייט, שיבדקה מחשש שעטנז, והלה לאחר בדיקה הכשירה. אך שמא בכל זאת יש בה שעטנז."

"קמתי ועשיתי מעשה. עזבתי לרגע את ההיכל, החלפתי את החליפה החדשה במלבוש הישן שהבאתי עימי מליטא, וראה זה פלא! אור חדש זרח בלבבי, פתאום נפתחו מעיינות הרגש והדמעות, שוב הייתה התפילה שגורה בפי, והלב, אשר היה כאבן, נמס לחלוטין מהתעוררות והתרגשות, כיאות ליום הדין הנורא והקדוש".

לאחר יום הכיפורים נמסרה החליפה לידי בודק מומחה לבדיקה חוזרת, ונמצאו בה סיבי שעטנז. מסתבר, שהחייט שבדק את החליפה והכשירה, לא היה בקי דיו בהתפתחות הטווייה בעולם, ולא העלה על דעתו, שחוטי הפשתן יכולים להיות מוסתרים בתוך הצמר, מהם בלתי ניכרים מחמת קוטנם, וקשה לעמוד על מקומם, ומהם מעובדים בצורה מיוחדת, אשר קשה לזהות את נוכחותם, ועוד כהנה וכהנה.

מנויים לקבלת העלון חנם ב- email מידי שבוע, שלח את כתובתך אל: PnineEH@gmail.com	הקדשת העלון נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, חיג הגון, חזרה בתשובה וכו"- נא לפנות לליאור בטל" 052-7652084 כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 א ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805	לשאלות בהלכה נא לפנות לרב אליהו חיים פנחסי בטל" 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)
2/4	פניני עין חמד פרשת כי תצא י"א אלול תשע"ז גיליון 653	

הרב הגאון חכם יוסף חיים בן אליהו זצ"ל- ה"בן איש חי": נולד ב-כ"ז באב ה'תקצ"ד (1834). גאון בנגלה ובנסתר. עוד מילדותו נודע בכישרונותיו. בעל זיכרון מופלא. בקי בש"ס, ראשונים, אחרונים, בחיבורים של גדולי החסידות. גדולי המקובלים. בעל ידע רחב גם במדעים, והשתמש בדיעות אלה בתשובותיו. הרבו להפנות אליו שאלות מקהילות ארצות המזרח. תשובותיו הודפסו בספרו "רב פעלים" בארבעה חלקים. אך הספר שהוציא את שמעו למרחקים היה "בן איש חי" שהוא מעין ספר דרשות והלכה מקוצר כשולחן ערוך, הנכתב כספר לימוד ל"עמך". חיבר למעלה מ-80 ספרים (60 יצאו לאור ביניהם ספרי פירושים לזוהר וחיבורים בקבלה, דרשות ופירושים). כתב למעלה מ-200 פיוטים. בשנת ה'תרכ"ט (1869) ביקר בירושלים וחברון.

לצדיק היו ארבעה אחים, ועימם ערך הסכם יששכר-וזבולון (כדי שלא יהיה תלוי באנשי עירו ויוכל להוכיחם ללא תלות), כאשר השקיע את כל מרצו בעבודת ה' והאחים פרנסו אותו (למרות שעבדו לפרנסתם ידועים היו בצדקותם). ידוע כי שרתה על הרב רוח הקודש והיה לומד עם אליהו הנביא (ראו בספרנו "קרה מפנינים" חלק ב' וכן קראו על הסיפור המופלא בו העלו המלאכים את רבינו לאחר פטירתו מעיראק לא"י). גאוניותו התבטאה בכך, שמעולם לא היה חוזר על אותו פירוש שאמר בעבר. מטעמי צניעות, לא העסיק בביתו משרתות מעל גיל 12 ומתחת לגיל 60 משום שלא רצה להיכשל באיסור "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". לאחר פטירתו נהגו יהודי בבל לפקוד את ציונו בכל יום שישי, ומספרים, כי כאשר ניסו פורעים לבזות את מצבתו, מיד מתו במיתה משונה, ומאז גם תושבי הסביבה הנוכרים היו מגיעים להדליק נרות לכבודו. נפטר ב-י"ג אלול ה'תרס"ט (1909). חי כ-75 שנים. ציונו בהר הזיתים.

סבו (מצד אביו): ר' משה. **סבו (מצד אימו):** ר' מעתוק. **אביו:** הרה"ג ר' אליהו (רבה הראשי של בגדד). **אמו:** מרת סימא. **אשתו:** מרת רחל. **מרבותיו:** אביו, ר' אליהו, ר' עבדאללה סומך, ר' אליהו מני, ר' דוד חי מאיר ניסים מעתוק. **מתלמידיו:** ר' יהודה פתיה, ר' יהושע שהרבני, ר' בן ציון חזן. **ילדיו:** חכם ר' יעקב (ממשיך דרכו), מרת שמחה (נישאה לר' עזרא גבאי).

הצדיק חזה את מלחמת יום הכיפורים, 75 שנים קודם שפרצה. בספרו 'בן איש חי דרשות' כתב שהיהודים בארץ הולכים כמנהגי הגויים ומתנהגים כמותם, ואותם הגויים מקרבים אותם אליהם כדי להשפיע עליהם, **עדי שיום אחד, ביום כיפור, יקומו שכניהם הגויים וינסו להורגם.** ומספרים, כי עד שפרצה מלחמה זו – לא הבינו חכמי ירושלים מדוע הכניס בין השורות את יום הכיפורים? מה שייכות יש לכאן? אלא למפרע לאחר המלחמה הבינו, שהיה על עם ישראל קטרוג גדול בגין מעשיהם – עד שגם יום הכיפורים שתכליתו לכפר, לא פרץ הקטרוגים היה עצום ופרצה מלחמה, ואילולא הקב"ה מסייע, מי יודע איפה היינו?

בלילה בו סיים עורך הספר 'מפתח לחיים' (מפתח לספרים 'בא"ח' ועוד יוסף חי' הלכות) להקליד את ספרו, נתגלה לרעיותו בחלום הלילה, הבן איש חי זיע"א, היא ראתה, שהוא יושב בין תלמידי חכמים ושהיה שמח מאוד. באותו חלום הורה להכניס לספר ערך מסוים, שנתחבטו בינם לבין עצמם, אם נכון להכניס ערך זה.

כמה מהאנשים שזכו לעבוד בביתו של רבינו, הגיעו ארצה ברבות הימים. אחד מהם היה ר' יצחק מזרחי מפתח-תקווה, שהיה הטבח בביתו של הבן איש חי במשך זמן רב. באחד מספוריו סיפר, כי לא פעם היה מרחוק את הבן איש חי יושב ליד שולחן יחד עם שני זקנים נוספים, שהיה לומד עימם. רואה פעמים אף זכה לשמוע את קולם, אך כשהיה מתקרב אליהם התפלא לראות, כי הצדיק יושב ולומד לבדו. גם הגברת טאפחה שאשא, שהייתה הנוכסת בבית הצדיק, הייתה מספרת, שראתה גם דבר זה ממש.

נודע פעם לרבינו על אישה צעירה בבגדד בשם רחל ששכלה את ילדיה ל"ע, וכי כבר שבעה ילדים נפטרו לה לאחר מספר חודשים מעת לידתם. באותו יום בו נודע לו הדבר, קרא לה, עודד אותה, וציווה עליה, שתביא פיסה מלבנית של כסף טהור. היא עשתה כן, רבינו חרט בידו על פיסת הכסף המלבנית כמה מילים, וציווה עליה לענוד אותה כל ימי חייה. מאז במשך השנים נולדו לאשה זו שבעה ילדים בריאים ושלמים, שהקימו בתים נאמנים בישראל.

פעם כאשר חלה אחד מניניה של אישה ישישה זו באופן אנוש, וכאשר נעשה המצב חמור ביותר, מיהרה הישישה להוריד את פיסת הכסף מעלצווארה וקשרה אותה לצוואר הילד, והנה לתמהונם של הרופאים ושל המשפחה כולה התאווש הילד, עד שהבריא לחלוטין, אך בינתיים חלתה הישישה, ורק כאשר חזרה וענדה את פיסת הכסף לצווארה, קמה שוב על רגליה...

י"פ הרב הגאון הצדיק רבי יעקב מוצפי, שנפטר בשנת ה'תשמ"ג בירושלים: "בן עשר שנים בלבד הייתי, כאשר זכיתי להיות נוכח באשכבתא דרבי-בהלווייתו של מאור הגולה ה"בן איש חי". תהלוכת רבבות אנשים הבוכים ומיללים, על ארץ שאיבדה כלי חמדתה עדיין לנגד עיני. ים הדמעות הרטיט את ליבי הילדותי, ותוך כדי הצעדה האיטית עם ההמונים התרגשתי ביותר, ופי פלט כמבלי משים משפט קצר: "ריבונו של עולם! מבטיחך אני הקטן, שכאשר אגדל ואוליד בן, אקרא לו בשם הצדיק הקדוש שהלך לעולמו- יוסף".

"שנים נקפו ועברו, התבגרתי וגם באתי בברית הנישואין - והנדר אותו נדרתי בילדותי נשכח מליבי, ופג מזכרוני, גם כאשר נולד לי בני. והנה בלילה לפני הברית, כאשר ישבתי ועסקתי במאמרי הזוהר הקדוש והלימודים הנהוגים באותו לילה, נפלה עליי תדרמה וחלום נורא ביעתני - בהקיץ ממש הנני רואה את רבינו עומד לפניי בכל הדרו, הכרתיו מיד מתוך תמונתו הנפוצה בכל בית יהודי בבבל, והנה הוא מדבר במתק שפתיו: "חכם יעקב! ההנך זוכר את נדרך, שנדרת לה' בילדותך עת נדחת בין ההמונים שלווני אל מנוחתני, עתה הגיעה העת שתקיימננו...!" התעוררתי בבהלה, ומיד למדתי משנה אחת ונדרתי צדקה לעילוי נשמתו של הצדיק, תוך הודיה לקב"ה, שזכיתי לראות את פניו בחלום ועל כי הטריח את עצמו לבוא ולהזכירני, את מה שנדרתי לפני שנים רבות".

הקטן. לא נעים לי להגיע אליכם. אולם מאחר ואתם זכיתם בהגרלה באולם הגדול, אני בא לבקש ממך עבור בתי בקשה גדולה ועצומה. למעשה, זכיתם בדין לערוך את חתונתכם באולם הגדול, אך בתי מתעקשת, שהאולם הגדול נחוץ לה מאוד עבור כל המוזמנים האמורים להגיע להשתתף בחתונה".

הוא שטח בפניו עד כמה חשוב לבתו הכלה להינשא באולם הגדול. אבי הכלה, שזכתה באולם הגדול, השיב לו, שעליו לשאול את פי הכלה המיועדת. ניגש האב אל בתו, שזכתה באולם הגדול והסביר לה את המצב לאשורו.

לתדהמתו הרבה השיבה הבת מיידית: "אבא, רק אתה יודע כמה שאני משתוקקת להתחתן באולם שזכיתי בו, האולם הגדול והמפואר, אך ברגע שאצעד לחופה ואדע, שבת ישראל אחרת עלולה להיות חלילה בצער שום דבר לא יהיה שווה. אשר על כן הנני מוכנה לוותר לה".

אבי הכלה השניה הודה ובירך את הכלה בכל מילי דמיטב וחזר בשמחה לבשר לבתו את הבשורה הטובה. חלפו ימים, ויום החתונה המיוחל הגיע.

בצהרי היום של החתונה, במשרדי "אולמי וולף" בירושלים, מצלצל הטלפון. המזכירה עונה, ומן העבר השני נשמע קולו של גביר שחפץ לתרום את כל מנות החתונה של אחד האולמות באותו לילה.

הגביר שטח באוזניה, שהוא מחפש אולם, שמתחמד עם הבריות ומסבסד להם את הארוחות. "ברצוני להרים תרומה לאחד מהאולמות, ולממן מכיסי את כל המנות, ולשלמן על חשבוני, שכן אני זוכה היום להשיא את בני ורוצה לשמח עוד זוג נוסף ללא יכולת כלכלית".

ברקע שומעת המזכירה את אשתו של הנדבן שצועקת לעברו: "תרום לאולם הקטן! תרום לאולם הקטן! ככל הנראה אין להם די כסף לאולם גדול, ולכן הם מתחננים באולם הקטן, הם הכי ראויים לתרומה".

שואל הנדבן כמצוות רעייתו: "כמה מוזמנים יש באולם הקטן?" המזכירה משיבה: "500 מוזמנים". מיד הגביר עונה לה: "קחי בבקשה את פרטי האשראי שלי. חייבי אותי במלוא הסכום 500 כפול 10 דולר למנה, \$5,000 בסך הכל".

למחרת יום החתונה הגיע אבי הכלה, שוויתרה מרצונה על האולם הגדול, על מנת לשלם. אין לתאר את השמחה העצומה, שחש כששמע כי כבר הכל שולם עד לפרוטה האחרונה! שכן אף הוא לא היה משופע במזומנים. אין ספק, מויתורים לא מפסידיים לעולם!

חיי האדם מלאים בניסיונות שונים ומשונים. אחד מהניסיונות הקשים העוברים על האדם הוא ניסיון בו עליו לוותר לזולתו בדבר שהוא על חשבונו, ומתאוה בעצמו לדבר זה.

אולם עלינו לדעת, כי אם האדם מצליח לעלות ולהתעלות על עצמו ולוותר למען זולתו- אין ספק, כי יזכה לראות בזכות כך ישועות רבות ולא יפסיד כהוא זה.

מסופר על בת סמינר, שהגיעה לפירקה והגיע זמנה להינשא. החתן היה יתום וללא יכולת כלכלית, ואילו הוריה היו מחוסרי אמצעים.

בעצב רב שיתף הרב את בתו הכלה והסביר לה על מצבו העגום מבחינה כלכלית, ולכן הוא מאוד מצטער כי אינו יכול להשיאה באולם גדול ומפואר, כפי שהיה רוצה, שבתו תחווה את היום המאושר בחייה.

באותה נשימה הוא סיפר, שישנו אולם בירושלים בשם 'אולמי וולף' ששם ניתן סבסוד ניכר של תורמים אנונימיים, בעלות סמלית של 10 דולר למנה.

אולם על מנת לזכות להתחתן שם, חייבים להירשם לאולם מספר חודשים מראש, ומכיוון שקיימים שני אולמות, אחד גדול ואחד קטן, מתקיימת הגרלה, מי יתחתן באולם הגדול ומי יתחתן באולם הקטן.

הבת כאבה את העובדה שהיא לא תוכל להתחתן באולם מהודר שלו נכספה אולם הרבה ברירות לא היו לה. היא הסכימה לדברי האב, ולאחר שראתה את שני האולמות אמרה: "אין מצב, שאני מתחנתת באולם הקטן, אם יצא בהגרלה שחתונתי תתקיים באולם הקטן - אני לא אסכים להתחתן!". האב קיווה בסתר ליבו, כי הם יזכו באולם הגדול.

מעבר לעובדה, שהאולם הגדול הכיל יותר מקומות, הרי שהכניסה לאולם הגדול הייתה מפוארת יותר מהכניסה לאולם השני, שנראתה כמו כניסה לבית-מגורים!

מועד ההגרלה הגיע. אולם לצערם הרב עלה בגורלם האולם הקטן. כששמעה הכלה על כך, החלה לבכות. לאחר מחשבה היא דחקה באביה שילך לאביה של הבחורה, שזכתה באולם הגדול על מנת שישכנע אותו להסכים לוותר על זכותם על האולם הגדול.

בלית ברירה כיתת אב הכלה את רגליו ולאחר שביירר את כתובתו של אבי הכלה השניה, הגיע אל דירתם, ונקש בדלת. אבי הכלה השניה פתח לו את הדלת. "שיהיה לכם במזל טוב! אני האבא של הכלה שבהגרלה עלה לו האולם

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב שבתי בן אסתיא אטון זצ"ל
 סעידה בת תופחה ע"ה מאיר מורד בן שושנה ז"ל
 אביבה בת אירון ע"ה גאולה בת טובה ע"ה
 אברהם בן יונה ז"ל עמירם בן דבורה ז"ל
 יצחק בן חביבה ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל
 אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל
 חי יזיי בן קלרה ז"ל דב בן יצחק ז"ל
 יוסף בן סעדה ז"ל רחל רפאת בת השמת ע"ה
 אסתר בת נעמי ע"ה סלים בן פרחא ז"ל
 יעקב בן סלימה ז"ל יעקב בן פרחא ז"ל
 ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה יוסף בן פרחא ז"ל
 אסתר בת הרה ע"ה מישאל רפאל בן חגית ז"ל
 אברהם בן דינה ז"ל יעקב בן פרחא ז"ל
 אברהם בן דינה ז"ל יעקב בן פרחא ז"ל

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל
 הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל הרב יהודה בן טובה זצ"ל
 אסתר בת בלה ע"ה שמואל בן רבקה ז"ל
 נעמי בת כותון ע"ה משה בן רוזה ז"ל
 מרים בת בלה ע"ה אביחי בן אסתר ז"ל
 צדיק חכם בן חזלה ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה
 שני בת אסתר ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל
 מסודי בת חביבה ע"ה רפאל בן אסתר ז"ל
 יונה בן סעדה ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל
 ברכה בת מרדכי ע"ה ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל
 יפה בת רבקה ע"ה אורה בת נעימה ע"ה
 שרה בת מורברי רחל ע"ה שמעון בן חנה ז"ל
 אלון בן סעדה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה

לע"נ תצב"ה

פניני פרשת השבוע

נושא השבוע: חודש אלול

פרשת כי תצא

בס"ד | גיליון מס' 145

מדוע התעטפה תחנת הרכבת בצעיפים צהובים?

אני לדודי ודודי לי! (שיר השירים)

ואין מי שיודע זאת טוב יותר מאבינו שבשמים. ולכן הוא כה מצפה, כוסף ומייחל, מתי יבואו הימים הטובים של חודש אלול, מתי נבוא ונראה פניו בפנינו האמיתית, ללא מסיכות ותחפושות. מראשית השנה הוא יושב ומצפה, 'דודי לי ועליי תשוקתו!', הוא רוצה וממתין ומייחל מתי יבוא חודש זה, מתי יזכה לראות שוב את בניו האוביו כפי שהם באמת!

ועל כך אומר הפסוק בפרשת עקב: 'עיני השם... מראשית השנה ועד אחרית שנה', כי מראשית השנה - כבר ממוצאי יום כיפור בשנה שעברה, ממתין אבינו שבשמים לאחרית השנה - לחודש אלול שיבוא. כי אין כמוהו מי שיודע שכל תעלולי היצר ותעתועיו מצליחים להלביש עלינו מסכות לאורך השנה, ולכן הוא כה ממתין לאחרית השנה, להפצעת אורו של חודש אלול, אז יזכה לשוב ולראות את בניו האוביו מתרפקים עליו באהבה!

הבה נשמח בחודש הזה, נשוש על ההזדמנות לשוב ולהיות מי שאנחנו באמת, לגלות את הפנימיות שלנו שהיתה חבויה ומוסתרת כל השנה. בחודש הזה יש לנו הזדמנות לחשוף ולבצע את רצונותינו הפנימיים העמוקים, 'לעשות רצונך אלוהי העניינים'. הבה נחפש וזה מה שקורה עכשיו, ממש עכשיו!

הבה נצל כל יום מהחודש הזה, נחפש במה נוכל להוסיף נדבך של קרבת ה'. עוד שיעור תורני, עוד התחזקות בלימוד התורה, בתפילה בציבור, בברכת המזון, במידות טובות ובשמירת העניינים. הבה נחפש את הנקודה בה נוכל להביע לפני אבינו שבשמים את געגועינו אליו, הבה נחפש את המקום בו נוכל לזעוק אליו: 'השיבנו ה' אליך ונשובה, כי אני בניך ואתה אבינו!'

הנער המוטרד לאורך כל הדרך...

קול שקשוק הרכבת החל להדהד ממרחקים, והנה נראתה הרכבת במלוא הדרה, כשפעמוניה מצלצלים בקול. הממתנים הרבים בתחנת הרכבת בדרום סיביר הזדרזו לעלות על הרכבת, ביניהם גם בחור צעיר לימים, צנום למראה ובעל עיניים כבויות ומבט מושפל, שעלה והתיישב בסתמיות על הרכבת הטרנס-סיבירית, שמסלולה כעשרת אלפים קילומטרים, על פני שבועי ימים. הנער ישב על הכסא בחוסר מעש, אך לא נראה משועמם. הוא היה דרוך כל העת לקראת התחנה הבאה...

מבטו הכבוי של הנער, התעורר מקפאונו בכל פעם שהתקרבו לתחנה. אז היה הנער מזדקף, רץ לחלון, נצמד לזגוגית ובוחר בעיון את התחנה, כמחפש יהלום יקר שאבד לו בה. לאחר שבחן וסרק את התחנה מכל צדידה, ניכר עליו שהתאכזב והוא שב והתיישב בלאות תוך אהבה כבידה. אך ברגע שהרכבת שבה והתקרבה

חודש אלול כבר כאן, עוטף אותנו מכל עבר. בהתרגשות ובהמיית הלב נכנסנו בשערי חודש אלול, והזכרונות צפים ועולים בליבנו, ממלאים אותנו בגלים גלים של דריכות וגעגוע. ברחבי הבתים מתחילות לעלות נעימות שירי החגים המתקרבים, עקרות הבית כבר מתחילות להיערך להכנת ה'סימנים' לשנה טובה ומבורכת, העולם כולו כבר הוריד הילוך מחייו הרגילים, והתעטף באיטלטל קודש נרגשת.

כשחודש אלול עוטף אותנו תחת כנפיו החמים, כל נשמה יהודית חשה ברעד קל של געגוע, בצאת נימי נפשה לשירת ערגה וכיסופין. החודש הזה מכניס את כולנו לאוירה אחרת, שוב אנו משתוקקים וכמהים לעזוב את כל מה שעוטף אותנו כל השנה, ולעשות צעד משמעותי של אהבה לקראת אבינו שבשמים.

בחודש זה, כולנו מתחילים להרהר על השנה החולפת, לחשוב איך עברה עלינו, היכן הצלחנו והיכן חלילה נכשלנו, מה עבר עלינו כיאות ומה טעון שיפור. וככל שההרהור הזה מעמיק - אנו מגלים עד כמה הרבה ממה שהכילה השנה החולפת היה שלא ברצוננו, כמה התבלבלנו, נכשלנו, ופעלנו בניגוד לשאיפותינו האמיתיות. ואז - עולה וגואה בנו הרצון לשוב לאבא שבשמים, למלא את רצוננו, לשפר את הקשר עמו, להעמיק את החיבור האמיץ שלנו אתו, להשיב את אהבתנו אליו כמקדם.

אלא שהיצר הרע, לא נח גם עכשיו. הוא רואה את הרצון, את השיפור במעשים, את התשובה הכנה שלנו, ומיד הוא מתקיף ומטריד: 'מה קרה פתאום? וכי לא ידענו את מצבך בשנה האחרונה, למרות הבטחותיך באלול הקודם? באמת הגיוני בעיניך שמחכים לכל יהודי שעוטה על עצמו איטלטל אלול? וכי נראה לך שלא זוכרים שם את ההיסטוריה המפוקפקת מהשנים האחרונות? והרי הם יודעים בדיוק את האמת! עזוב, בלי הצגות בבקשה!'

אלא שבא הר"ק בעל ה'שפת אמת' זי"ע בספרו - חודש אלול תרמ"ד, וחושף את האמת: לא ולא! היצר מטעה את כולנו! חודש אלול הוא החודש האמיתי, בחודש הזה אנו נחשפים באמת, כמו שאנחנו! חודש אלול משקף נאמנה את דרכנו, את שאיפותינו, את חיינו הרצויים. בחודש הזה אנו נחשפים במלוא תפארתנו - כך אנו רוצים לחיות, הקשר עם אבינו שבשמים חשוב ויקר לנו, אנו מחוברים אליו בכל נימי נפשנו, אהבים אותו ושומחים לעובדו בלב שלם. זו האמת!

11 חודשים בשנה היצר משקיע כוחות כדי לבלבל ולהטעות. לפעמים הוא עלול להצליח במידה כזו או אחרת, אך אז זה לא אנחנו, זו לא מהותנו. זו ההטעיה של היצר שמתלבשת עלינו, זו הרמיה שלו שמתעללת בנו. המהות האמיתית הפנימית שלנו - נחשפת במלוא יפעתה והדרה בחודש אלול, כאלה אנחנו, יהודים של אלול!

עיסקה לחיים

במשך שנים רבות, זכו מתפללי בית הכנסת 'הרי חמה' בירושלים לשליח ציבור מורם מעם, שהוביל את תפילותיהם בימים הנוראים. הרה"ג רבי אברהם נח פלאי זצ"ל, אבי המשגיח בישיבת חברון הגה"צ רבי צבי הירש פלאי זצ"ל, שימש כחזן בבית הכנסת, ותפילותיו המרגשות, נעימותיו העריבות וקולו הייחודי - הפכו את תפילתו לשם דבר...

אלא שבחודש אלול תרפ"ד, הגיע במפתיע אורח מחוץ לארץ, וללא בושא ביקש לעבור לפני התיבה כחזן בתפילות הימים הנוראים! הדבר היה לפלא - הן רבי אברהם נח כה אהוד, תפילתו ידועה במתיקותה, ולפתע - אורח פורח חושק בתפקידו, וגם מבקש ממנו לוותר על חזקתו רבת השנים!

רבי אברהם נח התלבט מאוד. מחד גיסא - מה פתאום שיוותר? מה קרה? הגיע אורח, הוא יכול לקנות מקום ולשבת כמו כולם. לתת לו את כס החזן? למה?! מאידך גיסא - הוא כה מבקש, מסביר ולוחץ, כנראה התפקיד בוער בתוכו... מה עושים?

הלך רבי אברהם נח לשאול את אחד מגדולי ירושלים, הגאון בעל ה'לשם שבו ואחלמה' זצ"ל. הרב שמע את השאלה, הבין את חובו הנפש המסתתרים בה, והכריע: 'אם מזדמנת לאדם עגמת נפש לפני יום הדין, זהו דבר המועיל הרבה לזכות בדין. לכן כדאי לוותר. ואולי יזדמן לך לשמש כש"ץ במקום אחר!'

ואכן, רבי אברהם נח קפץ על המציאה, שש ושמה לוותר. כי ויתור לפני יום הדין הוא עיסקת חיים, העיסקה הטובה ביותר שניתן לעשות לקראת הימים הנוראים. רבי אברהם נח שמח לוותר, ולבסוף - באותה שנה הוקמה ישיבת 'חברון' בחברון, ומאז כיהן בה כש"ץ בימים הנוראים. ועבורנו, יש כאן מסר חשוב מסיפור זה המופיע בספר 'מתיקות אלול': בערב ימי הדין, הבה נחפש כל הזדמנות לוותר. ויתור - הוא הכלי הטוב והיעיל ביותר, זו הזכות המבוקשת והרצויה ביותר, ההופכת למליצת טוב עבורנו, ומזכה אותנו בשנה טובה ומבורכת!

לעילוי נשמת

ר' שלמה פרץ ז"ל בן מאיר הלוי גולדשמיט (אריאלי)

לתחנה הבאה - שב הנער והתייצב על יד החלון, הצמיד את עיניו, היטיב את משקפיו, וסרק גם אותה בקפידה. כשלא מצא את מבוקשו - שב ונאנח, והתיישב בתנועת יאוש...

המחזה שב ונשנה יותר מעשר פעמים, והדבר הצית את סקרנותו של האדם המבוגר שישב ממש מאחורי הנער. 'מה הוא מחפש כל הזמן?' - היה מהרהר, 'הרי החרוז מכריז לאן אנו מגיעים, מדוע עליו לקום ולחפש משהו כמחפש שלל רב? מה סיפורו של הצעיר המתמונה, שתחנה אחר תחנה, פעם אחר פעם, שב ורץ לחלון, מביט בעיון וסורק בעיון את התחנה?'

כשנלאה למצוא תשובה בדמיונו, וכשהסקרנות הכריעה אותו, ניגש אל הנער הצעיר, שהופתע לגלות כי מישו עוקב אחריו כבר יומיים ובוחר את התנהלותו המוזרה. מתוך שלא היה לו מה להפסיד, פתח הנער את פיו וחשף את התעלומה:

'היה זה לפני שנה בדיוק. הייתי צעיר חסר אחריות, וחיפשתי כמה פרוטות לקנות בהן מזון. כשלא מצאתי פרצתי לבית סמוך, אלא שבעל הבית - כך התברר - היה קצין משטרה, והוא הצליח לסדר לי עונש לשביעות רצונו: עד מהרה נשפטי לשנת מאסר עם עבודות פרך בסיביר, וכשנודע הדבר בציבור - אמי לא שרדה את הבושה הנוראה, וברחה מהעיירה!'

הנער נאנח. ניכר עליו שזהו הקטע הכאוב ביותר בסיפורו, הרבה יותר מהגניבה שעשה או העונש שנגזר עליו. העובדה כי אמו נאלצה להיפרד מביתה ומשכונתה ולברוח למקום אחר כי כולם הצביעו עליה: 'זו אמו של הגנב הנקלה!' - היתה תמורה מכל, זה מה שקרע את לבו.

הנער עצר קמעא, ומיד המשיך: 'לקראת סוף השנה הנוראה הזו במחנות העבודה הקפואים בסיביר, הבנתי שאין לי לאן לחזור... אמא נמלטה מהעיר, בני המשפחה ניתקו אותי כל קשר. אין לי מושג היכן הם, אין לי יכולת ליצור קשר עם אמי ולדעת היכן היא. מי יודע אם יש משהו שרוצה בשווי, אולי כולם הפנו אליי עורף...'

וכאן, הנער האומלל והשבור פרץ בבכי כמו ילד קטן: 'אתה מבין? אחרי הגניבה, המשפט, העונש הכבד ועבודות הפרך - מי יודע אם יש לי לאן לחזור, אם אמי רוצה בכלל לראות את פניי אחרי הבושה והקלון הנורא שהמטתי עליה! הייתי בחוסר אונים מוחלט, ולפני כשבועיים שלחתי לאמא מכתב עם אחד הסוהרים ששב למוסקבה, שהבטיח לי נאמנה כי יאתר את אמי ויעביר לה את המכתב. וכך כתבת:'

'אמא היקרה, אני מתבייש לפנות אלייך, אני יודע כמה רע עשיתי ללייך, כמה גדולה הבושה... אמא, בעוד שבועיים אני משתחרר, אין לי מושג היכן את, איפה את מתגוררת, ואני חושש שאת בכלל לא רוצה לראות אותי, אולי את כבר לא רואה אותי כבן יקר...'

אבל אם בכל זאת את רוצה שאשוב אלייך, אם בכל זאת את חפצה שניפגש, אני חוזר ברכבת הטרנס סיבירית, היוצאת לדרכה ביום פלוגי. המתני לי בבקשה באחת מתחנות הרכבת, ותקשרי צעיר צהוב לגג התחנה. אני אראה את הצעיר הצהוב על התחנה וארד מהרכבת כדי לפגושך, ואם לא אמצא צעיר כזה - אשאר על הקרון עד תחנתו הסופית, ואשוב את כל הדרך בחזרה לסיביר...'

הנער קינח את דמעותיו, ושוב נשמע שקשוק הפעמון והוא הזדקף ורץ לחלון. גם הפעם לא היה כל צעיר על התחנה, והוא נאנח שוב ונתן דרוור לדמעותיו בשנית. המבוגר החסון חש שגם עיניו מתלחלות בדמעות, סיפורו האישי של הנער נגע ללבו, ומענה - גם הוא קם והזדקף בכל תחנה, מחפש בדאגה צעיר צהוב...

עברו עוד כמה שעות, ושוב נשמע קול שקשוק הפעמון. השניים הזדקפו באותה מהירות, התקווה שפיעמה בהם שבה וניעורה. כשהרכבת התקרבה לתחנה הבחינו כבר מרחוק במשהו צהוב מנוצץ. הנער החל להחזיר, המבוגר שלידו טפח על שכמו, סייע לו להסדיר את נשימתו. עיני שניהם נפערו בתדהמה, ומבטם שילב הלם, הפתעה ואושר אינסופי כשראו את התחנה 'בתפארתה':

התחנה כולה, קורותיה וקירותיה, גדרותיה ומעקותיה, היו עטופים בצעיפים צהובים מתנודדים ברוח. עשרות צעיפים צהובים תלו שם, מפוזרים באי סדר, נושאים בשורה מרגשת. במרכז הצעיפים הפזורים, עמדה אמו של הנער, עטופה בצעיף צהוב ופניה קורנות באושר, וידיה אוחזות שלט גדול: 'ברוך הבא, בני היקר, התגעגתי אליך...'

הנער ירד מהרכבת בצעדים רועדים מהתרגשות, ובכל כוחו אץ לזרועותיו של אמו. עיני שניהם נטפו דמעות, ואז השיבה לו אמו על מכתבו כדברים האלה: 'לכון בני יקירי, אתה צודק שהיא מאוד לא נעים כל מה שקרה. אבל אתה הבן שלי, אתה ה-ב-1 שלי!!! כמה התגעגתי אליך, כמה רציתי בשובך! מילאתי את כל התחנה בצעיפים צהובים, כדי שתדע שלמרות ההיסטוריה שערי לבי פתוחים עבורך, ועד כמה התגעגתי ורציתי בשובך אליי!'

שנה שלימה חלפה, היינו נתונים גם להשפעתו הרעה של היצר הרע, הרגשנו אסורים בכלא נסיונותיו. הוא עושה הכל להטעותנו ולהכשילנו, ב-11 החודשים שחלפו - הוא ניסה לכלוא אותנו במלתעותיו, לשלוט בנו ללא מיצרים. עכשיו אנו רואים את ראש השנה מתקרב, ליבנו מייחל לשוב לאבא שבשמים, להתקרב לאבא ולדבוק בו בכל לב...

אך הפחד גדול, הדאגה וההתלבטות קשות מנשוא. האם יש לנו סיכוי? האם אבא שבשמים רוצה בשובנו אליו? אולי כל כך התרחקנו עד שאפסה כל תקווה, ואולי בכל זאת - אבא שבשמים מצפה לנו, מייחל שנשוב אליו, רוצה להושיט לנו יד?

מגיע חודש אלול, חודש מצועף בצעיפים צהובים. אבא שבשמים עומד במרכזו, חודש שלם הוא מתקרב אלינו, מושיט יד. באמירה 'אני לדודי ודודי לי', טמונה הזמנה אישית מרגשת מאבא שבשמים: 'בניי היקרים! נכון, חלפה שנה לאי מי יודע מה נעימה, נכון, ההיסטוריה לא משהו. ובכל זאת ולמרות הכל - - -

איך שאתם ומי שאתם, דווקא בגלל שהתרחקתם ממני - יגועי גואים, דווקא בגלל איך שאתם נראים - אני חפץ עוד יותר בשובכם! עכשיו אני מחכה לכם בכליון עיניים, פותח את השער ומבקש את דופקי התשובה להיכנס בעדו, כי אני אביכם ואתם בניי האהובים!'

כל מה שאנחנו צריכים, זה לנצל את התחנה הנוכחית. לרוץ לאבא שבשמים בתחנת האלול', להבחין בצעיפים הצהובים הרבים שהוא מפזר בחודש הזה למלוא העין. למצוא את הדרך שלנו לשוב אליו, לחוש ולהפנים את אהבתו האיתנה אלינו. וככל שנדע שהוא אכן אוהב אותנו וחודש אלול נועד כל כולו כדי להושיט לנו יד ולפתוח שער לדופקי התשובה - כך נזכה להתקרב אליו ולדבוק בו, להיצמד אליו ולהתרפק עליו, כי 'דודי לי, ועליי תשוקתו!'

אלול שניצח את המחלה...

היה זה בעיצומם של ימי מלחמת העולם השנייה. בני ישיבת מיר גלו באותן שנים איזמות לסין הרחוקה, וקבעו את משכנם הזמני בשנחאי, ובנוסף לצרות והנדודים, ניתנה עליהם עוד גזירה קשה: החום הכבד בשיא הקיץ, הביא בכנפיו מחלה קשה ומייסרת שהפכה למגיפה. בני הישיבה נדבקו בזה אחר זה, כולם לקו במחלה ושכבו במיטתם בחוסר אונים. למעשה - הישיבה כולה היתה משותקת, כולם היו במיטות, מיטיבים סמרטוטים רטובים לראשיהם...

לוח השנה המשיך לצעוד בקצב שלו, ועד מהרה - הגיע חודש אלול. אלא שבשנה זו, היה קשה להבחין בבואו - הן הבחורים עודם מרותקים למיטותיהם, אף לצאת מחדרם אינם מסוגלים מחמת חולשתם הנוראה. הם יודעים שחודש אלול כאן, נפשם כוספת ומייחלת לשוב לבית המדרש ולהסתער על הגמרות וספרי המוסר, להשיב את נפשם במעט 'אלול' מזכך...

אך שאיפות לחוד ומציאות לחוד. הם מסוגלים רק בקושי רב לגשת לברז למלא בקבוק מים קרים, ומיד אוזלים כוחותיהם והם שבים למיטות. יום ועוד יום חולף ואלול - מה יהיה עליי? כיצד ינצלו את החודש הייחודי והמאיר כל כך, כשהם שרויים במצב גופני כה קשה?

אחד מטובי הבחורים בישיבה, היה הגאון רבי אברהם שוורץ זצ"ל, לימים המנהל הרוחני של ישיבת 'אור ישראל'. רבי אברהם שכב כמו כולם במיטה, בקושי רב הצליח לנשום. נפשו כלתה ונכספת לחוש קצת את מתיקות 'אלול', גם הוא הרגיש שאינו מסוגל אך לבו נמשך לבית המדרש, להתרפק על אבא שבשמים ולמלא את רצונו באהבה!

עוד דקה ושתיים המשיך לנוח במיטה, ומחשבותיו לא נתנו לו מנוח. לבסוף, מחוסר כוחות ונטול יכולות, אך בלב בווער ותחושה שחכ פנימי רוחני עוטר ומוביל אותו - החל לקום במאמץ רב, פוסע פסיעה ועוד פסיעה, ואז צונח למנוחה. למרות זאת לא אמר נואש, כי אלול כאן, וזהו חודש שיש לנצל בו כל רגע. הוא התחזק בשנית בכוחותיו האחרונים, ובפנים מאירות הגיע לבית המדרש, רק הוא, לבדו. זה עלה לו בעמל רב, אך כדאי כל כך!

כשפתח את דלת בית המדרש, חשכו עיניו. המקום היה ריק מאדם, אף אחד מהתלמידים לא נמצא, כולם במיטותיהם. חלושים וכאובים. אך הוא התחזק בעוצמות נפש כבירות, ושב וצבט את עצמו: 'אלול, אלול! אם לא עכשיו אימתי!'

ראש השנה הרי 'יבוא בא' בתשרי. גם אם איננו מסוגלים - ראש השנה 'יבוא, וביום הדין לא יועילו תירוצים, צריך לתת תשובות, צריך להתכונן כיאור. זה לא זמן לשכב במיטה - גם אם אין כוחות לקום. זה הזמן לקום ולעשות מעשה, זה הזמן לעשות פעולה דחופה לקראת ימי הדין!'

הסיפור המופיע בספר 'קדוש אלול', מעמיד בפנינו תמונה מאתגרת לחודש אלול. יתכן שאנו עסוקים או טרודים, יתכן שיש לנו הרבה מטלות מכל הסוגים. אך נראה לנגד עינינו בחור חלוש ובודד בארץ רחוקה, שוכב חולה במיטתו, אך מבין כי לראש השנה צריך להתכונן, את חודש אלול יש למלא בהכנה איכותית וטובה ליום הדין!

זה עשוי לדרוש מאמץ והקרבה, אך זה הדבר הנכון, וכדאי לעשותו. את חודש אלול צריך לנצל, כל יום בו, כל רגע בו. לעשות משהו, צעד אחד קטן, משהו שיביע את רצונו לראות את מלכנו, משהו שיקרב אותו עוד פסיעה אחת לאבינו שבשמים.

הבה נתפוס את החודש הזה, נאמצו אל ליבנו בחום. נחפש את הצעד שלנו, ההתחזקות שלנו בתורה, בתפילה, במעשי חסד ובהתגברות על נסיונות. נחפש היכן נוכל אנחנו לתפוס את עצמנו בידיים, נמצא את המעשה הטוב והכנה שנוכל לעשות כדי שהחודש הזה יהפוך לנו למנוף איכותי, לקרב אותנו לעבודת ה' וליראתו!